

Digitized by the Internet Archive
in 2025

Publications of the
Carnegie Endowment for International Peace
Division of International Law
Washington

THE
CLASSICS OF INTERNATIONAL LAW

EDITED BY

JAMES BROWN SCOTT

Member of the Institute of International Law
President of the American Institute of International Law
President of the American Society of International Law

QUAESTIONUM JURIS PUBLICI LIBRI DUO

BY CORNELIUS VAN BYNKERSHOEK

- VOL. I. A Photographic Reproduction of the Edition of 1737, with
a List of Errata, and a Portrait of Bynkershoek.
- VOL. II. A Translation of the Text, by Tenney Frank, with an Intro-
duction by J. de Louter, and Indexes.

*This volume with Volume II constitutes
No. 14 of 'The Classics of International
Law'. A list of the numbers already pub-
lished is given at the end of this volume.*

P R E F A C E

THE republication of the classic works connected with the history and development of international law was undertaken by the Carnegie Institution of Washington in 1906, at the suggestion of the undersigned, then Solicitor for the Department of State, under whose supervision as General Editor the series has since been published. On January 1, 1917, the project was transferred to the Carnegie Endowment for International Peace, and the publication of the series is being continued by the Endowment's Division of International Law.

The present number of the Classics, van Bynkershoek's *Quaestionum juris publici libri duo* contains, in addition to a photographic reproduction of the original text, an Introduction in English by the eminent publicist, J. de Louter, professor of public international law at the University of Utrecht, and an English translation of the Latin text, made expressly for the series by the distinguished classicist, Professor Tenney Frank. Special indexes have been prepared in the Division of International Law. The portrait of van Bynkershoek prefixed to the Latin text is from a photograph of the original painting by Philip van Dijk, in the possession of Jonkheer A. J. Rethaan Macaré, former Attorney General of the Supreme Court of the Netherlands and his wife, née van Bynkershoek van der Koog, a lineal descendant of the eminent jurist. This Court may be considered to have succeeded to the Court for the Provinces Holland and Zeeland of which Bynkershoek was at the time the president. Acknowledgement is here gratefully made for the obliging good offices in several respects of Dr. Jacob ter Meulen, Director of the Library of the Peace Palace at The Hague.

The reasons for including Bynkershoek's treatise on questions of public law are sufficiently set forth by Professor de Louter in his Introduction. Moreover, the original text is difficult to procure and has not hitherto been translated into English in its entirety. The photographic reproduction, made from a copy in the British Museum, places the work within the hands of any and all countries, and Professor Frank's faithful translation of the text makes its mastery an easy matter to the English-speaking world.

One reason for republishing the classics of International Law is the difficulty in procuring the texts in convenient form for scientific study; the libraries in the United States have been searched with the result that few of the earlier works were to be found. Another reason is that some of the works selected for republication have never been translated into English. The American publicist is therefore at a disadvantage in consulting works of admitted authority, and when

found they are virtually sealed books to all but trained Latinists. The specialist is thus forced to rely upon summary statements and references to them to be found in treatises on International Law, or is driven to examine them in European libraries, often a difficult task, while the general reader is practically barred from the stores of knowledge locked up in the earlier works on the Law of Nations. The same difficulty exists in Latin America, Japan, and in a less degree in many European countries.

Eminent publicists, European and American, who have been consulted as to the usefulness of the plan to republish the Classics, have endorsed the project and have pledged their personal co-operation. The works to be included in the series have not only been approved but even suggested by them, so that the undertaking is international in scope, in selection, and in execution.

The underlying principle of selection has been to reissue those works which can be said to have contributed either to the origin or to the growth of International Law, and the term classic has been used in the broad rather than in the narrow sense, so that no work will be omitted which can be said to have contributed to the origin or growth of the Law of Nations. The masterpieces of Grotius will naturally be the central point in the series, but the works of his leading predecessors and successors will likewise be included. In general, the text of each author is reproduced photographically, so as to lay the source before the reader without the mistakes which creep into a newly printed text. In the case of the early authors the photographed text is accompanied by a revised text whenever that course seems desirable. An Introduction is prefixed to each work, giving the necessary biographical details and stating the importance of the text and its place in International Law; tables of errata in the original are added, and notes deemed necessary to clear up doubts and ambiguities or to correct mistakes in the text are supplied. Variations in successive editions of the text published in the author's lifetime are noted, but little or nothing in the nature of historical commentary is furnished.

Each work is accompanied by an English version made expressly for the series by a competent translator.

It is hoped that the series will enable specialists as well as general readers to trace International Law from its faint and unconscious beginnings to its present ample proportions and to forecast with some degree of certainty its future development into that law which Mirabeau tells us will one day rule the world.

JAMES BROWN SCOTT,
General Editor.

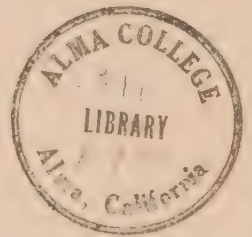
WASHINGTON,
March 23, 1929.

QUAESTIONUM JURIS PUBLICI LIBRI DUO

BY
CORNELIUS VAN BYNKERSHOEK

VOLUME ONE
THE PHOTOGRAPHIC
REPRODUCTION OF THE
EDITION OF 1737

Property of
CLgA
Please return to
Graduate Theological
Union Library

OXFORD : AT THE CLARENDON PRESS
LONDON : HUMPHREY MILFORD

1930

18163

Printed in Great Britain
At the OXFORD UNIVERSITY PRESS
By John Johnson
Printer to the University

CONTENTS OF VOLUME I

	PAGES
Portrait of Bynkershoek	<i>Frontispiece</i>
Photographic Reproduction of the 1737 Edition of <i>Quaestionum Juris</i> <i>Publici Libri Duo</i>	i-xxiv, 1-415
Errata in the Edition of 1737	417

The portrait of Bynkershoek in this volume has been reproduced by photography from an original painting by Philip van Dijk in the possession of Jonkheer A. J. Rethaan Macaré.

Cornelius van Bynkershoek

CORNELII VAN BYNKERSHOEK,
JCTI ET PRAESIDIS,
QVAESTIONUM
JURIS PUBLICI
LIBRI DUO,
QUORUM PRIMUS EST
DE REBUS BELLICIS,
SECUNDUS
DE REBUS VARIJ ARGUMENTI.

LUGDUNI BATAVORUM,
Apud JOANNEM VAN KERCKHEM.
CIO MDCC XXXVII.
Cum Privilegio Ordinum Hollandiae & West-Frisiae.

AMPLISSIMO GRAVISSIMOQUE

V I R O,

WILELMO VAN CITTERS,

ICto, URBIS MIDDELBURGENSIS
SAEPIUS, ET CUM MAXIME CON-
SULI, CURATORI SOCIETATIS IN-
DIAE ORIENTALIS IN STATIONE
ZELANDICA, ETC. ETC. ETC.

S. D.

CORNELIUS VAN BYNKERSHOEK.

T Tibi, Vir Amplissime,
has *Furis Publici Quaestiones*
inscriberem, non una ra-
tio me movit. Si circum-
spiciendum esset nomen
illustre, tuo quid illustrius? nam Gen-
tem tuam, ipsis natalibus illustrem,
adeo meritis ipse tuis ornasti, ut eo-

DEDICATIO.

rum splendor usquequaque se exferat, sive deliberandum sit de communi Foederati Belgii bono, sive de proprio Zelandiae nostrae. Utriusque salus Tibi cordi & curae est, sed quia persona, quam sustines, magis Te Zelandiae addicit, ejus in primis salus Tibi suprema lex est, atque adeo Te haec sollicitum habet, ut ab aliquot retro annis fere totum occupaverit. Quare, si recte auguror, Zelandia nostra, Te salvo, salva erit, fatis utique illa sibi consultum existimat, si Te uti frui liceat in rebus arduis & ambiguis, & nemo invidet, nisi qui minor est. Singulari autem cura ita Middelburgensibus tuis consulis, ut eorum opes, publicae ac privatae, crescant, mercatura, aliquamdiu intermorta, reviviscat, & aedi-

DEDICATIO.

aedificia, collapsa olim vel deserta, surgant altius & ornatius. Horum sane haud ita pridem emptores & conductores desiderabantur, nunc desiderantur venditores & locatores. Quicumque Te novit, simul novit, ita Te agere rem publicam, ut optimus quisque Paterfamilias solet agere rem privatam, absque fordibus, absque omni avaritia. Sed nolim in singulas virtutes tuas excurrere, ne ipsa earum copia obruar, & pudori tuo gravis sim. Quod in iis admirentur, habent omnes, quod imitari possit, nemo. Animi tamen tui moderationem & aequalitatem, quae in rebus agendis undique pellucet, silentio non transmittam, quia haec in Zelandis rara virtus est. Si *Mattiaci* apud Tacitum *de Moribus Germanorum* C.

DEDICATIO.

XXIX fuerint *Zelandi*, ut nonnullis quidem videtur, scis, quid de illis ibi dixerit Tacitus, esse nimirum *similes Batavis*, nisi quod ipso adhuc terrae suae solo & caelo acrius animantur. Tu hac parte non Mattiacus, vel Mattiaci non Zelandi. Majus igitur & dignius nomen, quod huic Operi inscriberem, non succurrebat, non quod ex ea inscriptione Fortunae meae blandiar, vel auctoritatem Operi conciliem, cum nihil sit, quod ultra expetam, & probe sciam, Opus ex ipso Opere stare vel cadere oportere, sed quod velim nomen meum publice profiteri inter eos, qui virtutum tuarum majestatem comiter observant.

Si circumspiciendus esset amicus, ecquem Tibi praeferam? nam ex quo
me

DEDICATIO.

me amicitia tua dignatus es , tot & tanta ejus argumenta voluisti exstare , ut ingratus sim , nisi publico testimonio id agnoscam. Amicitia nostra , patere , ut dicam , per plurimos annos stetit , & adhuc stat , integra & illibata , non tralatitia illa urbanitate , quae verborum lenociniis absolvitur , & saepe fallit , cum ad rem ipsam perventum est , sed sine dolo , sine fraude & fuko. Animi candidi & vere Zelandi est aperte agere , nec subdole latebras quaerere , quibus abdatur amicitia , semel bona fide contracta. Scio , qui Viri etiam egregie cordati haberi volunt , & tamen his latebris se totos involvunt , qui verbis demulcent amicos , sed , ubi ratio amicitiae reddenda est , solidae rei nihil quicquam praestant.

Tu

DEDICATIO.

Tu sollicite primum quaeris, an, qui amicitiam tuam ambiunt, satis Tibi videantur digni, & si sint, & donec sint, eorum commodis promovendis prolixè studes, nec ab aliis, male feriatis, pateris Te avelli & transvorsum agi. Expertus loquor, neque enim cessasti mihi meisque ex animi sententia favere, ex quo in amicitiam me tuam recepisti. Ego vicem reddidi, sed exiguam, nam exiguum est, quod rebus tuis, tam alto loco collocatis, possum adferre.

Si circumspiciendus esset Judex competens earum rerum, quas his Libris ago, Tu certe de his ipsis etiam de plano pronunciare potes. Ut Juris Romani prudentia proprium Scaevolarum patrimonium fuit, sic Juris Publici Scientia Gentis tuae hereditaria

DEDICATIO.

taria dos est. Loquor de ea scientia, quae non in umbratili professione, sed in rebus publice agendis consistit. Unde ex Gente tua prodierunt Consules, Legati, Ordinum Syndici, & qui non alii ad Rempublicam nati factique? Hanc gloriam, a Majoribus tuis acceptam, sedulo propagasti, omnibus undique conquisitis, & magno aere comparatis, quae Te ad Rempublicam administrandam reddere possunt doctiorem & meliorem. An quid igitur in his Libris praestiterim, quod in utilitatem Reipublicae redundare possit, tui in primis iudicii erit, fatis enim operae pretium me tulisse putabo, si Tibi, paucisque aliis, Tui similibus, placuerim. Sed ne videar Te in os laudare, qui non meus est mos,

**

ma-

DEDICATIO.

manum de tabula. Vale, Vir Amplissime, nec nisi ferus in Caelum redi, publico & privato Tuorum bono. Hagae Batavorum pridie Calend. Maji CIO IDCC XXXVII.

AD

AD LECTOREM.

*U*M quatuor abhinc annis ederem Observationum Juris Romani Libros quatuor posteriores, significabam, me tunc satis dedisse Jurisprudentiae Romanae, & animum esse, si quid in posterum molirer, transire ab his, quae in solis fere Actorum Cathedralis aguntur, ad ea, quae in Consistoriis Principum, vel Auditoriis Judicum tractari solent. Quare tunc fidem dedi, me, si quid vitae superesset, id esse impensurum Juri Publico vel Patrio. Non quod constitui edolare Commentarios Juris Publici vel Patrii, sic enim plurima essent dicenda, quae ab aliis jam dicta sunt prius, sed quod animus esset seligere & excutere illustres aliquot Quaestiones, quae & prodesse & delectare possent. Ex parte nunc fidem datam libero, exorsus a Jure Publico: ecce enim hic habes Quaestionum Juris Publici Libros duos, quorum alter est de Rebus bellicis, alter de Rebus varii argumenti. Et cum Jus Publicum bisariam accipiat, vel de eo jure, quod, ratione magistra, inter Gentes obtinet, vel de eo, quod ad administrationem cujusque Civitatis pertinet, hae Quaestiones utrumque complectuntur. Sic autem in his sum versatus, ut magis quotidiana me magis habuerint sollicitum, utque in definiendis controversiis rationi, sanae, inquam, rationi primas tribuerim. Addidi deinde Pacta Gentium, Ordinum nostrorum Edicta & Decreta, saepe & exempla, quae

AD LECTOREM.

hic & alibi Gentium exstant, quia Jus Publicum etiam exemplis se solet tueri, & de singulis modeste iui in consilium.

Ut vero, quae hic ago, ad omnes ubique Civitates pertinere possunt, ita cum maxime pertinent ad Rempublicam Foederati Belgii, nulla enim quaestio est, quae non eo referatur, nulla, ad quam non attuli leges, ea de re latas per omnes aetates nostrae Reipublicae, ab ipsis ejus incunabulis ad nostra usque tempora. Singulis Quaestionibus sententiam meam adscripsi, idque liberum esse existimavi, in libera praesertim Republica. Prudens tamen eam omisi in his, quae ad meam aetatem propius accedebant, ne me invidiae exponerem, neve cujusquam, adhuc vivi, auctoritatem, si forte ab eo dissentirem, viderer oppugnare. Multo magis abstinui a sententia dicenda, si ea occurrerent, de quibus adhuc sub iudice lis est, nolui enim, ne cui res sit praejudicio, sententia mea definire, quae nondum definita sunt. Ubi de Dominio eminenti, ubi de aliis ago, passim id observabis.

*Quod ad causas praeteritas utique sentire, quae velis, & quae sentias, dicere licet, eamque libertatem nemo cuiquam hominum negaverit. Scio non semper Ordinibus Foederati Belgii, vel etiam Ordinibus singularum Provinciarum, idem sedisse in Juris Publici prudentia, quod mihi sedet, & saepe me id esse professum, sed in his, quae ex sola ratione definiuntur, non semper aequum videtur Titio, quod videtur Maevio, suum
hic*

AD LECTOREM.

hic cuique iudicium est, cum cuique placeat sua ratio. Quin nec ipsi Ordines semper una eademque sententia usi sunt, nunc hoc, nunc aliud rursus placuit, & in his, quid sequendum videatur, libera cujusque est electio. Quamvis autem omnium Rerumpublicarum interesset, ne in causis Juris Publici aliud atque aliud placeret, atque haec varietas Principibus exteris bilem moveret, nulla tamen adeo beata est, vel unquam fuit, ut semper & ubique id obtineri possit. Ea sane Reipublicae nostrae ratio est, ut membra, ex quibus Ordinum Collegia constant, in tempus mutantur, & mutatis membris ccquis mirabitur etiam sententias mutari? Ipsae Curiae Supremae, quae vice sacra jus dicunt, quamvis ex formula Jurisjurandi teneantur legibus, de una tamen eademque quaestione, quae meri juris est, saepe aliud atque aliud judicant, etiam membris nulla parte mutatis, possunt enim, qui minus ante sapuerunt, respiscere, potest prior sententia memoria excidisse in quaestione, quae in utramque partem recte defenditur, potest nunc haec lex, nunc alia magis persuadere, possunt & alia incidere, quae non commemoro.

Quin si vel Ordinum auctoritas in causis publicis semper sibi constaret, sic tamen integrum esset ab ea dissentire, non equidem in facto, quod ex ea auctoritate definiendum est, sic enim utimur jure constituto, sed ubi duntaxat quaeritur, ut fere hic quaerimus, quid, sola ratione consulto, aequius melius sit? & quid constituere optimum esset, si de jure constituendo ageretur? Nulla ul-

AD LECTOREM.

lorum hominum auctoritas ibi valet, si ratio repugnet. Non Grotius, non Pufendorfius, non Interpretes, qui in utrumque commentati sunt, me convicerint, si non convicerit ratio, quae in Jure Gentium definiendo fere utramque paginam facit. Inde est, quod auctoritatibus cōacervandis fere abstinuerim, non difficulter alioquin earum mole potuissem implere & onerare hos Libros. Saepe quidem Grotio & Pufendorffio testimonium denunciavi, sed non alia ratione, quam quod illi in Jure publico principatum teneant, & aliorum omnium familiam ducant, silentio fere praeteritis minorum Gentium Interpretibus. Ab utriusque tamen sententia recessi, ubi ipsa ratio videbatur recedere. Hanc praecipue in consilium adhibui, &, nisi illa vincat, nihil vicerit in omni Quaestione Juris publici.

Attamen non intercedo, quominus rationi possit accedere auctoritas, quae rationi pondus addat, sed hanc malim arcessere a perpetua consuetudine hoc illoque modo paciscendi inter Gentes, & ab exemplis, hic illic frequentatis, quam a testimonio veteris alicujus Poëtae vel Rhetoris, quae Graeci, quae Latini: nae enim illi sunt pessimi Juris Publici Magistri. Ad ostentandam eruditionem haec magis pertinent, quam ad conciliandam auctoritatem Juri Publico. Plus me movet auctoritas eorum, qui, in media luce hominum versati, ad Rempublicam adhibentur, & ab exemplis, quae inciderunt, didicerunt sapere. Hi Pacta Gentium, ex usu Gentium, solent componere; non quod illorum auctoritati sine ratione as-

sur-

AD LECTOREM.

furgam, sed quod, ubi ratio suffragatur, illis plus tribuam, quam aliquot Poëtis vel Rhetoribus. Vetera exempla & vetera Gentium Pacta, quae apud Historicos, Graecos & Latinos, exstant, habent sane suum pretium, sed, ut mores Gentium mutantur, sic & mutatur Jus Gentium. Ratio equidem semper est eadem, sed ubi haec ambigua est, ut saepe est in utramque partem, ex perpetuo fere usu Jus Gentium aestimandum est. Plurima olim Juris Gentium fuerunt, quae nunc non sunt, ut est in Ratihabitione Pactorum, etiam si ex mandato Principis inita fuerint. Atque inde est, quod exempla, quod Pacta Gentium, quibus hic utor, maluerim depromere ex recentiori, quam antiquiori memoria, quia enim, quae hic scribo, ad usum pertinere volui, major ratio erat habenda nostri, quam veteris aevi. Non omnia quidem omnium Gentium Pacta excussi, nam id nimiae diligentiae esset, sed ex his, quae hic attuli, satis intelliges, ecquid in argumentis, quae tracto, plerisque Populis Europaeis placuerit. Habes, qua mente accesserim ad Jus Publicum; recte, an secus, publici judicii erit.

Auctoritates, quibus usum sum, addidi, quia nolebam mihi sine sponsore credi, addidi & loca, ubi exstabant, sed ea fere rejeci ad calcem cujusque paginae, ne Lectorem morarentur. Quae ubique exstabant, & cuiusvis ad manum erant, indicare supervacuum duxi. Usus sum Aitzema's Historien; ejusque Herfelde Leeuw in 4to. earumque Editionum Tomos & paginas allegavi. Libros vulgatos Edictorum & Decretorum, vulgo Het Groot

AD LECTOREM.

Groot Placaat-Boek, *simpliciter indicavi hoc signo Plac. adjectique numeri significant Tomum, Librum, Titulum, Partem, & cujusque partis singularem Numerum. Sed in omnibus Tomis, quin & in uno eodemque non semper distinctiones sibi constant, aliquando partes, aliquando partium numeri omittuntur, aliquando etiam Tituli. In Tomo V. rursus nihil habes, quam Libros & Titulos, omissis numeris, unde ad Paginas indicandas recurrendum fuit, ut & in Appendice Tomi II. ubi nulla alia fere distinctio est. Sed qui hos Libros solent versare, satis intelligent, quid sibi velint numeri, singulis Tomis adscripti, etiamsi non intelligant, ut ipse non intelligo, cur in adhibendis distinctionibus tantum variaverint Editores. Magis quidem commodum fuisset cujusque Tomi paginas adducere, sed si, resectis superfluis, & his, quae bis terve totidem verbis repetita sunt, ipsa quoque eorum Librorum editio repeteretur, inter paginas utique utriusque Editionis non conveniret. Edicta Ordinum Hollandiae, Placaten van Holland, *Amsterdami edita anno 1645. sic indicavi Plac. Holl. De Sententien van den Hoogen en Provinciaelen Rade, Rotterdami apud Naeranum 1662. appellavi Decisiones mixtas, hoc indicio, Decis. mixt. Het Repertorium van de Placaten, berustende ter Griffie van den Hove van Holland, sic exhibui Repert. Cur. Holl. &, ubi sermo erat de Edictis Ordinum Generalium, Repert. Ordd. Gener. De Papegaay of het Formulier-boek ita notavi Formul. quod Formularium significat. De Hollandische Consultatien**

AD LECTOREM.

tatien en Advisen *ita descripsi* Consil. Holl. *vel* Consil. H. en het Nederlandsch-Advis-boek *ita* Consil. Belg. *vel* Consil. B. *Reliqua scribendi compendia nemo est, qui non intellexerit. Attuli aliquando Edicta & Decreta Ordinum, quin & alia nonnulla, quae Libris, nunc editis, nondum inserta sunt, & tunc provocandum fuit ad Acta Ordinum, vel ad Collectanea mea, in quibus exstabant. Usus sum de Resolutien van Consideratie ten tyde van de Wit, in folio editis anno 1672. ejusque Editionis paginas reperies. Quod autem verba quaedam Edictorum vel Decretorum non expresserim Lingua Latina, sed propria & Belgarum vernacula, non alia fere causa factum puta, quam quod de sensu eorum non usquequaque constaret, quodque adeo maluerim ea Lectoris arbitrio relinquere, quam mea versione definire, ecquis eorum sensus esset. Tantum est, quod scire tua forte intererat. His itaque vale.*

CON-

CONSPECTUS CAPITUM.

LIBRI PRIMII

CAP.

I.	D efinitio Belli , ejusque explicatio.	Pag. 1
II.	Ut bellum sit legitimum , indictionem belli non videri necessariam.	5
III.	De Statu belli inter Hostes.	17
IV.	Ecquando res hostium mobiles , & praesertim naves , fiant capientium?	28 ⁶
V.	Res mobiles , & praesertim naves , an & quousque recuperatori cedant ?	35
VI.	Quousque extendatur immobilium possessio , bello quaesita ?	44
VII.	Hostium actiones & credita , quae apud nos inveniuntur , an exorto bello recte publicentur ?	51
VIII.	An hostem liceat aggredi vel persequi in amici territorio vel portu ?	58
IX.	De Statu belli inter non hostes.	67
X.	De his , quae ad amicorum nostrorum hostes non recte advehuntur.	75
XI.	Obsessis Urbibus , Castris , Portubus an quicquam liceat advehere ?	83
XII.	An licitum ob illicitum publicetur ?	92
XIII.	De amicorum bonis , in hostium navibus	bus

CONSPECTUS CAPITUM.

bus repertis.	Pag. 98
XIV. De hostium rebus, in amicorum navibus repertis.	104
XV. An res, ab hostibus captae, in non hostis imperium delatae, postliminio revertantur?	109
XVI. De Jure postliminii varia.	115
XVII. De piratica, & an Barbari in Africa sint piratae?	121
XVIII. De Praedatoria privata.	130
XIX. Quousque exercitores navis praedatoriae teneantur de damno injuria dato?	139
XX. Si navis, non ad praedandum emissâ, praedam tamen ceperit, ad quem ea pertineat?	146
XXI. An res hostium liceat affecurare?	152
XXII. An liceat militem conducere in amicae Gentis Populo?	158
XXIII. An singulis Belgii Foederati Provinciis jus sit belli gerendi?	163
XXIV. De Repressaliis nonnulla, & an earum quoque jus sit penes singulas Provincias?	171
XXV. Variae Quaestiunculae.	178

CONSPECTUS CAPITUM.

LIBRI SECUNDI

CAP.

- I. Comitum potestatem in Belgio
Foederato non cessasse nisi post
26. Jul. 1581. Pag. 187
- II. Ex consilio non fraudulento neminem
Reipublicae obligari, nec etiam
quemquam recte puniri, quod man-
datum Principis sui exsequutus sit.
196
- III. Qui recte Legatos mittant. 202
- IV. An singulae Provinciae Foederati Bel-
gii Legatos possint mittere, vel ac-
cipere? 208
- V. Qui recte Legati mittantur. 217
- VI. Legati quid rerum olim egerint, &
nunc agant, cum publice audiun-
tur. 222
- VII. An valeat, quod Legatus egit contra
arcanum mandatum? 228
- VIII. An Legatis donum munus accipere li-
ceat? & alia ejusdem argumenti. 235
- IX. Quaedam de praerogativa ordinis inter
Legatos, & inter Principem mino-
rem

CONSPECTUS CAPITUM.

- rem praesentem, & majoris absentis Legatum. Pag. 244
- X. De servanda fide pactorum publicorum, & an quae eorum tacitae exceptiones? 251
- XI. An peregrini ab administratione Reipublicae sint arcendi? 259
- XII. Imperium & jurisdictio an possint mandari? 267
- XIII. An ob debitum Universitatis singula membra conveniri & damnari possint? 275
- XIV. An liceat Urbes, earumque moenia exstruere, reficere, extendere, munire sine consensu Principis? 283
- XV. De Dominio eminenti nonnulla, & de refundendo pretio eorum, quae jure ejus domini occupantur. 290
- XVI. Ut solius Principis est crimina remittere, sic ejus solius esse videri, criminum impunitates publice promittere. 299
- XVII. Judices extra territorium suum non recte exilium indicere, nisi ex privilegio Principis. 307
- XVIII. An jus Religionis, ut olim fuit, ita

CONSPECTUS CAPITUM.

	nunc quoque sit penes singulas Pro-		Pag.	
	vincias?			315
XIX.	Optimo jure Ordines Hollandiae	13.		
	Mart. 1663. Ecclesiasticis praescrip-			
	se novam orandi formulam cum pro			
	se, tum pro aliis Magistratibus.	325		
XX.	Interpretatio §. 4. Pacis Monasteriensis			
	30. Januar. 1648.	332		
XXI.	Quando & quorum navibus praestan-			
	da sit reverentia? & an damnum,			
	quod ob reverentiam non praestitam			
	accipitur, commune sit, ut in jactu?			
		339		
XXII.	Varia de tributis, vectigalibus & pu-			
	blicanis.	347		
XXIII.	An Ordines Generales recte sese im-			
	misceant controversiis singularum			
	Provinciarum?	357		
XXIV.	De modis conciliandi dissentientes			
	Provincias.	364		
XXV.	Variae Quaestiunculae.	372		

P R I V I L E G I E.

De STATEN VAN HOLLAND en WESTVRIESLAND doen te weten: Alzoo Ons te kennen is gegeven by Johannes van Kerckhem, Burger en Boekverkooper binnen de Stad Leyden, dat hy, van tyd tot tyd, gedrukt had, *Cornelii van Bynkersboek, Præsidis Curia Suprema, Observationum Juris Romani, Libri Octo*; Nog, *Opuscula varii argumenti*; En *Opera Minora*, te zamen uytmakende Vier Deelen in Quarto; En dat hy werkelyk bezig was te drukken Desselfs *Quæstiones Juris Publici*, mede in Quarto; En nademaal eenige baatzøkende menschen hen niet ontzien hadden, de voorgemelde Vier reets gedrukte Werken, tot syn Suppliants groote schade, buyten 's Lands na te drukken, en bedugt zynde, dat zy de onder de Pers zynde *Quæstiones Juris Publici* mede, by den uytkomst, zouden komen na te drukken, en in deze Landen in te voeren: zoo was het, dat hy Suppliant, zig keerde tot Ons, ootmoedelyk verzoekende, hem Suppliant, syne Erven of Regt verkrygende, te verleenen Octroy en Privilegie, om de voorsz. genoemde *Cornelii van Bynkersboek, Præsidis Curia Suprema, Opera omnia*, binnen den tyd van Vyftien Jaren, hier te Landen, alleen te mogen drukken, 't zy in het geheel, of ten deele, en zulx in zoodaanige formaten en taalen, als hy Suppliant zoude komen goed te vinden: wyders gedienstelyk smeekende, dat het Ons gelieven mogte, expresselyk te verbieden het dissemineren en debiteeren van de reets voorsz. buyten 's Lands gedrukte of nog te drukken van den *Præsident Corn. van Bynkersboek Opera*, in wat taalen en formaten, het zy in het geheel, of ten deele, zulx zyn mogte, en dat wel met eene boete van Drie duyzend guldens te statuëeren tegen die gene, die eenige der voorsz. Werken, in het geheel of ten deele, in wat taalen of formaten, hier te Lande, zouden komen te drukken, in te voeren, verruylen, of te verkooopen, midtsdaders op het verbeuren van alle de ingebragte, verkogte, en verruylde exemplaren, ende dat zoo dikmaals, als ymand deswegens zoude agterhaald worden: ZOO IS 'T, dat Wy de zaake en 't voorsz. verzoek overgemerkt hebbende, ende geneegen wesende ter bede van den Suppliant, uyt Onse regte Wetenschap, Souveraine Magt ende Authoriteyt, den zelven Suppliant geconsenteert, geacordeert, en geoctroyeert hebben, consenteren, accorderen en octroyeren hem by dezen, dat hy, geduyrende den tyd van Vyftien eerst agtereenvolgende Jaren, de voorsz. Werken van den voorn. *Præsident van Bynkersboek*, in diervoegeen, als zulx by den Suppliant is verzogt, en hier vooren uytgedrukt staat, binnen den voorsz. Onsen Lande, alleen zal mogen drukken, doen drukken, uytgeven ende verkoopen: verbiedende daaromme allen ende eenen yegelyken, dezelve Werken, in 't geheel of ten deele, te drukken, naa te drukken, te doen naa drukken, te verhandelen of te verkooopen, of te elders naagedrukt, binnen den zelven Onsen Lande te brengen, uyt te geeven, of te verhandelen en verkoopen, op verbeurte van alle de nagedrukte, ingebragte, verhandelde of verkogte Exemplaren, ende een Boete van Drieduysend Guldens, daar en boven, te verbeuren, te appliceren een Derde-part voor den Officier, die de Calange doen zal, een Derde-part voor den Armen der Plaatse, daar het casus voorvallen zal, ende het resterende Derde-part, voor den Suppliant, ende dit t'elkens zoo menigmaal als dezelve zullen werden agterhaalt; Alles in dien verstande, dat Wy den Suppliant met dezen Onzen Octroye alleen willende gratificeren tot verhoedinge van syne schaaude, door het naadrukken van de voorsz. Werken, daar door, in geenigen deele verstaan,

den

den innehouden van dien te authoriseren, ofte te advouëren, ende veel min het zelve, onder Onse protectie, ende bescherminge, eenigh meerder credit, aanzien, ofte reputatie te geven: nemaar den Suppliant, in cas daar in yts onbehoorlykx zoude influëren, alle het zelve, tot synen Laste, zal gehouden wesen te verantwoorden, tot dien eynde wel expresselyk begeerende, dat, by aldien hy dezen Onsen Octroyë voor dezelve Werken zal willen stellen, daar van geene geabbreviëerde ofte gecontraheerde mentie zal mogen maaken, nemaar gehouden wesen het zelve Octroy in 't geheel, en zonder eenige omiffie, daar voor te drukken, ofte te doen drukken, en dat hy gehouden zalzyn een Exemplaar van de voorfz. Werken, op groot Papier, gebonden en wel geconditioneert te brengen in de Bibliotheecq van Onse Universiteyt te Leyden, binnen den tyd van Ses Weeken, naa dat hy Suppliant dezelve Werken zal hebben beginnen uyt te geven, op een boete van Seshondert Guldens, naa de expiratie der voorfz. Ses Weeken, by den Suppliant te verbeuren, ten behoeve van de Nederduytsche Armen van de Plaats, alwaar den Suppliant woond; En voorts, op pene, van, met 'er daad, versteeken te zyn van het effect van dezen Onsen Octroyë; Dat ook de Suppliant, schoon by het ingaan van dit Octroy, een Exemplaar geleverd hebbende aan de voorfz. Onse Bibliotheecq, by zoo verre hy, geduyrende den tyd van dit Octroy, dezelve Werken zoude willen herdrukken, met eenige Observatien, Noten, Vermèderingen, Veranderingen, Correctien, of anders, hoe genaamt; of ook in een ander formaat; gehouden zal zyn, wederom een ander Exemplaar van dezelve Werken, geconditioneert als vooren, te brengen in de voorfz. Bibliotheecq, binnen dezelve tyd, en op de boete en pœnaliteyt; als voorfz. Ende ten eynde den Suppliant dezen Onsen Consente ende Octroyë moge genieten, als naa behooren, Lasten Wy allen ende eenen yege-lyken, dien het aangaan mag, dat sy den Suppliant van den inhouden van dezen doen, laten ende gedoogen rustelyk, vredelyk, ende volkomentlyk genieten ende gebruyken, cesserende alle belet ter contrarie: midts, dat de Suppliant gehouden zal wesen, van de verkryging van dit Ons Octroy, aan de Boekverkoopers dezer Lande, ten spoedigste, door circulaire Brieven, of advertissement in de Couranten, kennisse te geven. Gegeeven in den Hage, onder Onsen Grooten Segele, hier aan doen hangen, op den seftienden Februarij, in 't jaar Onses Heeren ende Saligmakers Duyzend Sevenhondert Seven en Dertig.

J: H: V: WASSENAER "

Ter Ordonnantie van de Staten

WILLEM BUYS.

Aan den Suppliant zyn, nevens dit Octroy, ter hand gestelt, by Ex-waît authenticy, Haar Ed: Gr: Mo: Resolusien van den 28 Juny 1715, en 30 April 1728, ten eynde, om zig daar na te reguleren.

COR-

CORNELII VAN BYNKERSHOEK,
 JURISCONSULTI & PRAESIDIS,
 QUÆSTIONUM JURIS
 PUBLICI
 LIBER PRIMUS.
 DE REBUS BELLICIS.

CAPUT I.

Definitio Belli, ejusque explicatio.

um Cicero dixit *L. I. de Offic. C. 11.* esse
 duo genera decertandi, alterum per dis-
 ceptionem, alterum per vim, per ge-
 nus posterius intellexit *Bellum*; non
 quod bellum ita definire voluerit, ut
 cum voluisse censet Grotius *de Jure B.*
 & *P. L. I. C. 1. §. 2. n. 1.* nam imperfecta esset ea
 definitio, non secus atque imperfecta est alia Alberici
 Gentilis *L. I. de Jure Belli C. 2.* qui bellum esse ait, *Pu-*
blicorum armorum justam contentionem. Utramque defi-

A

ni-

nitionem, quamvis prima probetur Grotio, minus tamen esse perfectam, intelliges ex ea, quam ipse addo, & omnes, nisi fallor, belli numeros implet. *Bellum est eorum, qui suae potestatis sunt, juris sui persequendi ergo, concertatio per vim vel dolum.* Videamus singula.

Ait definitio, *eorum, qui suae potestatis sunt.* Sive nempe Gentium, sive singulorum hominum, ubi nulla est Civitas: iidem quippe tunc utrique sunt, neque, quod singulorum hominum est, recte dixeris privatum bellum, quia privatum nihil est, nisi ratione publici, quod, ubi Civitas non est, nullum est. Hoc bellum singulorum in Civitate cessat, & ideo si debitori meo, qui mihi decem debet, decem extorsero, incido in Legem Juliam de vi privata, quia non solum vis est, si homines vulnerentur, sed & tunc, quoties quis id, quod deberi sibi putat, non per judicem reposcit *l. 7. ff. ad L. Jul. de vi privata.*

Ait definitio, *juris sui persequendi ergo.* Scilicet nostri defendendi vel recuperandi causa, sola belli ratio est, sed cave existimes, belli finem esse. Gens, quae Genti injuriam intulit, & ipsa, & omne ejus imperium Genti, injuriam passae, in commissum videtur cadere. Is certe belli finis est, si ita videatur Genti, injuriam passae, neque enim ubi haec recuperavit tantum, quantum alia ademerat, bellum cessat, vel cessare debet. Ad Principem, contra quem bellum gerimus, universa Respublica pertinet, tam personae, quam res; sicuti igitur debitorem nostrum & omnia ejus bona exigimus, ita & in bello Principem & universam ejus Rempublicam. Debitorem quidem non ultra exigimus, quam nobis debetur, sed in bello, dissoluto quodammodo generis humani foedere, ad hostem ejusque omnia subigenda accin-

gimur, occupando omne id jus, quod ipse Princeps in Rempublicam eam habuit, hoc est, omnium hominum rerumque, qui quaeve in ea Republica sunt, dominium: generalis nempe belli conditio est, ut ad mensuram non geratur.

Dixi, *concertatio*. Quo verbo non duntaxat certandi actum significamus, sed & ipsum belli statum, re enim expressa facile qualitas sequitur. Sic Jcti, cum servitutem definiunt, non solam actionem, qua liberi homines alterius imperio subjiciuntur, intelligunt, sed & ipsam conditionem & statum servitutis. Etiam Grotius id animadvertit in definitione belli, quam ipse ex Cicerone suam fecit.

Dixi, *per vim*. Non per vim *justam*, omnis enim vis in bello justa est, si me audias, & ideo justa, cum liceat hostem opprimere, etiam inermem, cum liceat veneno, cum liceat percussore immisso, & igne factitio, quem tu habes, & ille forte non habet, denique cum liceat, ut uno verbo dicam, quomodocunque libuerit. Scio Grotium de veneno contradicere *de Jure B. § P. L. III. C. 4. §. 15.* & inter percussorem distinguere ibidem §. 18. Scio Zoucheum, ut nihil fere solet ipse definire, animi quoque dubium haerere *de Jure Fecial. Part. II. Sect. 10. Q. 5. § 6.* Sed si rationem, Juris Gentium magistram, sequamur, in hostes, qua hostes, omnia licet. Bellum alicui facimus, quia putamus, cum, per injuriam nobis illatum, sui suorumque perniciem meruisse,isque armorum nostrorum finis est, quem, qua forma adsequaris, quid refert? Ne judicem injustum dicas, qui ad mortem damnatum, licet vinctum & inermem, a carnifice gladiato jubet necari, nam si damnatum solvas armesque, jam erit fortitudinis fortunae-

que periculum, non injuriae factae punitio. Quin si putes, te vi sola uti posse, qua hostis tuus utitur, simul putabis, ejusdem juris esse eum, cujus tu es, & tamen ob injuriam, quam tibi fecit, eum debellare constituisti. Hostis tuus apud te damnati loco est, & ita tu quoque apud hostem tuum, sed apud tertium, utriusque amicum, par utriusque causa est, & ambo estis justi.

Ne quidem *dolum* in definiendo bello excipere volui, cum nihil omnino intersit, dolo, an virtute in hostem agas. Alii aliter sapiunt. Si auctoritates, si exempla in utramque partem desideres, magno numero suggeret Grotius *de Jure B. & P. L. III. C. 1. §. 6. & seqq.* Ego omnem dolum permitto, sola perfidia excepta, non quod contra hostem non quodlibet liceat, sed quod fide data, quotenus data est, hostis esse desinat. Et sane cum ratio belli omnem perdendi hostis modum probet, cur dolo faciendo se opponant tot auctoritates & exempla, non alia causa est, quam quod justitiam, de qua sola nos quaerimus, cum animi magnitudine, nonnunquam in bellis frequentari solita, pessime confundant tam Scriptores, quam ipsi belli Duces. Justitia in bello omnino necessaria est, animi vero magnitudo a mera voluntate proficiscitur. Illa hostem perdi finit quocunque modo, haec quodcunque sibi adrogat & fieri vult in propria causa, hosti concedit in sua, ac fere bellum geri desiderat, quemadmodum duella, olim in nonnullis Civitatibus recepta. Justitia permittit plures habere milites, permittit & aliarum machinarum igniumque usum, quam habent hostes, animi magnitudo non permittit. Justitia omnem dolum, excepta, ut dixi, perfidia, admittit; animi magnitudo non admittit, forte ne tunc
qui-

quidem, cum eo utatur hostis, dolo enim uti metuentis est, animus vero magnus nunquam metuit. Ad iustitiam pertinet, quod Augustinus dixit *Quaest. X. in Josuam: Cum iustum bellum suscipitur, vi aperta pugnet quis, aut ex insidiis, nihil ad iustitiam interest.* Vides, de *Iustitia* sermonem esse. Ad animi magnitudinem refero, quod Consules Romani ad Regem Pyrrhum scribunt apud Gellium *L. III. C. 8. Nobis non placet pretio, aut praemio, aut dolis pugnare.* Saepe & aliae Gentes animi magnitudinem praetulerunt iustitiae, saepe & hanc illi, quin ipsi quoque Romani nunc has, nunc illas partes sequuti sunt. Si ita, ut modo dicebam, concilios auctoritates & exempla, nihil erit pugnae in modo pugnae, modo memineris, iustitiam exigere posse, animi magnitudinem non aequae.

CAPUT II.

*Ut bellum sit legitimum, indictionem belli non
videri necessariam.*

Qui de Jure publico commentati sunt, ut bellum sit legitimum, varia desiderant, interque ea, ut bellum publice denunciatur, aut Edicto in hanc rem proposito, aut Feciali misso. Atque ea sententia moribus Gentium, certe Europaearum, recepta creditur. Sane, priusquam manu & ferro res agatur, petendum, quod nobis abest aut abesse querimus, sed an facta duntaxat petitione, eaque negata, citra indictionem vim inferre liceat, hoc est, de quo quaeritur? non licere existimat Albericus Gentilis *de Jure Bell. L. II. C. I.*

publice enim renunciandum esse amicitiae, ne clam res agatur. Jure quidem Naturae nulla est indicendi belli necessitas, ut & Grotius consentit magni Operis *L. III. C. 3. §. 6. n. 1.* eo referens testimonia, quae sine indictione bella esse iusta pronunciant, at vero Jure Gentium *interpellationem* desiderat, *qua constet, alio modo fieri nequire, ut nostrum aut nobis debitum consequamur*, ibidem *n. 2.* De publica denunciatione haec addens *d. C. 3. §. 11. ut certo constaret, non privato ausu, sed voluntate utriusque Populi, aut Populi Capitem geri bellum.* Et sic quoque, tanquam ex Jure Gentium, respondet Pufendorf *de Jure N. & G. L. VIII. C. 6. §. 9. §. 15.* & Huber *de Jure Civitatis L. III. Sect. 4. C. 4. n. 27.* eadem usus ratione, qua utitur Grotius. Non desunt tamen, qui exceptiones quasdam addunt, ut ipse ille Gentilis *d. L. II. C. 2.* & Zoucheus *de Jure Feclal. Part. II. Sect. 10. Q. 1.* Quin Joannes Nicolaus Hertius in *Adnot. ad Pufendorfium d. L. VIII. C. 6. §. 9.* non negat quidem, indictionem belli in mores Gentium transivisse, at putat, eos mores vim obligandi non habere, nec aliter habendos, qui eos negligunt, quam ne censeantur inter Gentes, quas *moratiores* dicimus.

Christianus Thomafius, fani judicii homo, ad Huberum *de Jure Civitatis d. n. 27.* belli indictionem recte mihi videtur referre ad sola officia humanitatis, ad quae praestanda nemo unus cogi potest, & opportune rogat, quid intersit, & quid unquam interfuerit inter bellum indictum vel non indictum? hujus, an illius aliud unquam jus fuerit? Quare negat ad solum Jus Naturae pertinere, quod ex Dione Chrysostomo adducit Grotius *d. §. 6. n. 1. pleraque bella sine denunciatione suscipiuntur*, imo & ad Jus Gentium ipse refert, & mox superdicit:

Dig-

Digna est quaestio, ut peculiari Dissertatione latius explicetur.

Ego ei explicandae non *peculiarem Dissertationem*, sed hoc *Caput* destinavi. Puto autem, nullam esse rationem, quae indictionem belli exigit, atque adeo esse ex iis, quae recte praestantur, sed nullo jure petuntur. Potest bellum incipere ab indictione, at etiam potest a vi mutua. Id videntur significare Ordines Generales, cum 17. Januar. 1665. edixerunt ⁽¹⁾, naves nostras, ab Anglis captas, posse vindicari, quia captae erant ante indictionem belli, *aut vim a Belgis illatam*. Sed & potest bellum recte incipere a negata petitione, quid enim a vi distat negata petitio? Peti oportere, quod nobis debetur, ad summum concedo, sed non aequè, ut additis belli minis, aut ipsa indictione petatur. Quod Grotius de *interpellatione* dixit, ad solam petitionem referre posses, sed non potes, quod mox dixit de *publica denunciatione*. Illius tamen & aliorum praejudiciis, quamvis nulla ratione defendantur, res, alioquin liquida, obscurior esse coepit. Constare autem debebat, ubi judicia cessant, ut cessant inter Principes, quemque recte posse manu repetere rem suam, quam alius ei nullo jure abstulit, & negat restituere. Quod si sit, indictio belli non pendet nisi a voluntate ejus, qui indicit, aut est solemnitatis quaedam, quae non nisi conventionem, quae inter Gentes nulla est, introduci potuit.

Attamen majoris animi Principes Populique, ut vi manifesta honestius & gloriosius vincant, bella, nisi indicta, non facile gerunt. Repetenda hic est animi magnitudinis & justitiae distinctio, de qua dixi *Capite pro-*

(1) *Plac. III. 1. 7. 1.*

proximo; haec & sine indictione vim permittit, illa animosius expendit omnia, neque satis gloriosum existimat hostem inermem atque imparatum opprimere, & censet indignum, eos forte, qui fide pacis publicae ad nos advenere, illa, nulla ipsorum culpa, repente sublatâ, mox adgredi & spoliare. Unde Polybius *L. XIII. C. 1.* belli indicendi morem, quem peculiarem Achaei & Romani habebant, impense laudat, quemadmodum & laudat, quod in bello a dolo & insidiis abstinuerunt; sed utraque laus ad animi magnitudinem pertinet. De Achaeis addit Polybius *d. C. 1.* eos etiam locum pugnae solitos constituere, plane ut & antiquos quosdam Hollandiae Comites, bella gesturos, legimus, non duntaxat ea indixisse, sed & pugnae locum & tempus condixisse. Hanc conditionem utique necessariam non esse etiam Grotius consentit *L. III. de Jure B. & P. C. 3. §. 11.* & tamen indictionem ipse urget, atque si necessaria esset. Differentiae rationem si quaeras, non habebis aliam, quam quod in Europa nunc locus & tempus pugnae constitui non soleant. Ex quo apparet, Grotium Libros suos *de Jure Belli ac Pacis* non tam scripsisse de Jure Gentium universo, quam potius de moribus, apud plerasque Gentes Europaeas receptis, qui tamen mores Jus Gentium non constituunt, ut ipse Grotius nos docet ejusdem Operis *L. II. C. 8. §. 1. n. 1. §. 2.* Sed, ut in hoc argumento, ita & saepe alias ex solis moribus Jus Gentium effecit, & ideo, ubi mores discrepant, vix quicquam ausus est definire.

Ex eo autem, quod Polybius dixit, Achaeorum & Romanorum propriam laudem esse, bellum indicare, satis intelligimus, non tantum Jure Naturae, sed & moribus Gentium verissimum esse, quod exstat apud
Dio-

Dionem Chrysostomum, bella indicta geri ἐπὶ τὸ πλεῖ-
στον, *ut plurimum*. Sane, exceptis Achaeis & Roma-
nis, apud ceteras Gentes non aequè frequentabatur in-
dictio: neque enim alii Graeci adversus Graecos aut Bar-
baros bellum gesturi, aut hi adversus illos, bellum pu-
blice edicebant. Quin nec Judaeos, ex mandato Dei
olim pugnantes, bellum hostibus suis indixisse legimus.
Sed neque Macedones, qui tanta cum gloria Persarum
Imperium deleverunt, ulla belli indictione usi sunt.
Etiam hodie, quantum comperi, belli indictione non
utuntur nisi Gentes Europaeae, neque omnes tamen,
neque semper, utuntur autem ad exemplum Romano-
rum, non aliam forte ob causam, quam quod ab his
fere processerint. Tanta certe Romanorum dignatio
fuit apud Populos Europaeos, ut non tantum eorum
leges, sed & mores receperint, quamvis eorum mores
fuerint distincti a moribus reliquarum Gentium, ut est
mos indicendi belli, de quo nunc agimus. Quare, si quis
Princeps in Europa, ut superiori saeculo contra Germa-
nos Gustavus Adolphus, sine indictione bellum gerat,
contra vulgarem Europaearum Gentium morem gerere
credendus est, sed contra Jus Gentium gerere, eorum tan-
tum est dicere, qui, quod domi suae fere servari vident,
ubique locorum legem esse putant.

Sed excutiamus rationem, cujus tanta vis est in Jure
Gentium definiendo. Haec autem, ut modo dicebam,
non alias solemnitates desiderat, quam ut amice repeta-
mus, quod nobis manu ademptum est; quin forte nec
amica repetitio desiderabitur, quia vim vi repellere om-
nes leges omniaque jura permittunt, nec scio, an ulla
solemnitates, quibus vis repellatur, Jus Gentium no-
verit. Sed largiamur, inter bonos bene agier oportere,

re, & repetitionem desiderari, an, ea negata, vim mutuam fieri vetabis? ego non veto, sed vetat Grotius, vetant alii, nisi praecefferit indictio. Rationes autem, quibus vulgo defendunt necessitatem indicendi belli, oppido sunt nullae. Quam dedit Gentilis, improbavit ipse Grotius *d. L. III. C. 3. §. 11.* ipse vero aliam dedit, quam supra repraesentavi, sed si non deteriore, deterimam certe. An, si inter Principes, absque praevia inductione, vi armata agatur, dubitabimus utriusque Principis voluntate bellum geri? si non dubitemus, cui bono indictio? utique certo constat, quod publice agitur. Quare haec ratio ratio non est, & tamen ea defungi maluit Grotius, quam necessitatem inductionis palam arcessere ab eo, quod plures Europaei inductionem esse necessariam crederent, satis gnarus, inde Jus Gentium non effici. Ratio, ipsa, inquam, ratio, Juris Gentium est anima, &, si de ea disputes, nihil omnino est, quod inductionem urgeat, sed plura, quae dixi, urgent, ne necessariam putemus.

Sed quidni quaedam addam de moribus Gentium, etiam Europaeorum, si vel ex iis solis res esset definienda? Veteris quidem aevi exempla commemorare infinitum esset. Bellum illud internecinum, quod inter Hispanos & Belgas Foederatos a condita eorum Republica ad annum 1648. gestum est, coepit a vi mutua, absque ulla inductione. An, quod indictum non sit, dubitabis de jure ejus belli, de jure victoriae, de jure pacis, anno 1648. sequutae? ego non dubito. Sed aliud videtur sedisse Ordinibus Hollandiae, cum 4. Mart. 1600. edixerint, (2) dominis navium, quas in Hispania Philippus III. an-

no

(2) *Plac. II. 4. 2. 2. 1.*

no 1598. publicaverat, daretur vindicatio, quod, cum antea Belgae libere in Hispaniam commeassent, nulla denunciatione praecedente, naves illae essent publicatae. Si me hujus Edicti patronum quaeras, non invenies: quis enim jure ab Hispaniarum Rege desideraverit, ut ipse bellum indiceret, utpote cui Belgae ab anno 1581. non destiterant bellum palam facere? nam a vi mutua recte incipit bellum, ne quid de aliis dicam, quae forte hic incidebant, & ob quae indictionem non esse necessariam Jcti consentiunt apud Zoucheum *de Jure Fecial. Part. II. Sect. 10. Q. 1.*

Deinde Ordines Hollandiae ajunt in *Praefatione*, & in ipso *Edicto*, antea liberum fuisse Belgarum in Hispania commercium, ante annum nempe 1598. Sed id verum esse, neque potui animadvertere; neque, si sit, ad causae justitiam quicquam pertinet, quemadmodum mox dicam. Ut, si ita commeaverint & mercati sint Belgae, precario vel per Magistratuum negligentiam potius commeaverint & mercati sint, quam jure belli. In *Praefatione* sane *Edicti*, quo 4. Apr. 1586.⁽³⁾ Leycestranus Comes ex sententia Ordinum Generalium, eorumque Consiliariorum commercia Belgarum Foederatorum cum Hispanis vetuit, continetur, Hispaniarum Regem in Hispania & Lysitania naves Belgarum jam tunc publicasse. Et in §. 1. *d. Edicti* 1586. ut & in alio *Edicto* 18. Jul. 1586⁽⁴⁾ omne cum Hispanis commercium vetuit Leycestranus. Id quidem in §. 1. *Edicti* 4. Aug. 1586. restrinxit ad loca Belgii, quae tenebat Hispanus, permissio sic in ipsam Hispaniam commercio, sed

(3) *Plac. I. 2. 22. 1. 2.*

(4) *Ibidem I. 2. 22. 1. 4.*

fed non alia de caufa, quam ad utilitatem mercantium Batavorum; quod jus belli non mutat, nec mutare potuit fine confenfu Hispanorum.

Quin fi indictio fuiffet neceffaria, Belgis ad evitandam navium publicationem nihil omnino profuiffet. Quid enim fi Hispanus eo anno 1598. folemniter bellum indixiffet Belgis, & mox eorum naves publicaffet? eodem forte die? jure belli hoc potuit: neque enim vel Belgae vel alii Principes, cum bellum subito exarfit, hoftium fuorum fubditis folent denunciare, ut res fuas, alioquin publicandas, avehant. Nemo id delideraverit, imo contra refpondet Tryphoninus in *l. 12. pr. ff. de Capt. & poftlim. revers.* Atque ita omnes Gentes obfervant, nifi exprefse aliter pactum fit, ut aliquando pacifci folent. Ecce exempla aliquot ejusmodi Pactorum. In §. 4. Foederis Utrecht. cum Muyd. & Weefp. 1 Jul. 1463. placuit ⁽⁵⁾, pacem illam duraturam 14 dies, *na dat wy Stad en Steden voorn. dat die een de andere opdoen fchryven*, intra quos 14 dies fubditis earum Urbium liceret fe fuoque bona ex hoftium potestate fubducere. In §. 16. Pacis inter Regem Lyfitan. & Ordd. Gener. 6. Aug. 1660. convenit ⁽⁶⁾, fi lites inter Regem & Ordines orientur, id edicendum, atque ex eo intra biennium alterutrius fubditorum bonis damnum inferre nefas efle. Quumque inter Regem Franciae & Ordines Generales anno 1662. conveniffet, oriente bello, utriusque fubditis in alterius Imperio intra 6 menses avehendi bona fua facultas eflet, Rex Franciae, indicto Belgis bello anno 1672. conventionem

il-

(5) *Handveften van Weefp.* p. m. 18.

(6) *Plac. II. Append.* p. 2859.

illam anni 1662. Hollandis praestandam esse specialiter edixit 14 Apr. 1672. (7). Iidem eidem juri avehendi sex menses praescripserunt §. 15. Pacis Neomagenfis 10 Aug. 1678. (8) & novem §. 39. Pacti marini 10 Aug. 1678. (9) & rursus 9 menses §. 14. Pacis 20 Sept. 1697. (10) Iterumque 9 menses §. 36. Pacis 11 Apr. 1713. (11) Et in §. 32. Pacis inter Angl. & Ordd. Gener. 31 Jul. 1667. (12) placuit, si bellum inter eos exarsisset, ne alterius subditorum bona, apud alterum inventa, publicarentur, sed ea intra sex menses liceret avehere. Si non exemplorum satis esset, possem & alia addere, & alia quoque habet Zentgravius *de Orig. verit. & Oblig. Jur. Gent. Art. VII.* §. 9. Ubi autem ejusmodi pacta de statu belli suspendendo non intercedunt, quicquid dicant alii, bellum statim inferri potest. Grotius, qui indictionem desiderat, post eam nullum aliud tempus requirit, quominus vis inferatur *L. III. de Jure B. & P. C.* 3. §. 13. & ita quoque sapit Zoucheus *de Jure Fec. Part. II. Sect. 3. Q. 10.* & Zentgravius *d. loc.* Quare Rex Hispaniarum eo anno 1598. potuisset & bellum indicere, & mox occupare naves Hollandorum, cum nullum, quod prohibeat, pactum intercesserit, nec intercedere potuerit inter Principem & eos, quos pro subditis suis habebat Princeps.

Habes exemplum illustris belli, sine ulla indictione quam longissime gesti. Nescio etiam, cur ab Hispanis in-

(7) *Hollandische Mercurius* 1672. p. 31.

(8) *Plac. III.* 1. 13. 33.

(9) *Ibidem III.* 1. 13. 34.

(10) *Ibidem IV.* 1. 13. p. 315.

(11) *Ibidem V.* 13. p. 456.

(12) *Ibidem III.* 1. 13. 28.

indictionem exigere potuissent Belgae, utpote qui ipsi Hispanis neque ab initio, neque post inducias unquam bellum indixerint. Imo, si vel indictio Jure Gentium esset necessaria, Hispani forte objecissent, ei utique locum non esse nisi inter Principes, qui utrimque sui juris sunt, in bello civili nunquam fuisse frequentatam, in eo Principi rebellantium subditorum bona occupare nefas non esse. Sed hanc rationem non urgeo, sufficit aliunde constare, non jus belli, at solam mercantium utilitatem Hollandis expressisse id Edictum 4. Mart. 1600. Atque ea ipsa utilitas anno 1639. creditur Hollandos egisse transversos, & nullo jure commisisse cum Ordinibus Generalibus in alia causa, quae non minus ad jus belli pertinebat. Cum enim Canariae Insularum Praefectum, dolo illectum, quidam huc avexissent, & Ordinibus Generalibus magis placeret, Praefectum, optimo jure avectum, justae praeda esse, contradixerunt Hollandi, sed, ut ait Aitzema ⁽¹³⁾, ob solum mercaturae suae favorem. Ego vero putem, satis fuisse causae, cur ob rem ipsam contradixerint Hollandi: erat enim hoc factum longe turpius, quam Philippi III. publicatio, anno 1598. facta, nam quamvis post indictionem bona hostium vulgo capiantur, & hostis in hostem statim recte agat, si pacta non obstant, utique amico amicum prodere non licet. Belgae ad Fortunatas Insulas accefferant amici, & ultra accefferant, sola mercaturae causa, ut liberum utrimque commercium eo usque erat exercitum. Navarcha Hollandus, sic ad mercaturam admissus, simulat, se Praefectum ab una Insula ad aliam esse transvecturum, & avehit Ro-

te-

(13) *Hist. L. XIX. p. 172.*

terodamum, ut praedae esset. Quod perinde mihi videtur, ac si quis cum caduceo & sagminibus ad hostem accedat, mox, ubi occasio erit, eum occisurus.

Sed transeamus ad alia bella, sine indictione quoque gesta. De Gustavo Adolpho, Germaniam invadente, res nota est ⁽¹⁴⁾, & inde quoque notum, Ferdinando II. de omissa indictione quiritanti, a Gustavo responsum esse, ipsum etiam Imperatorem, absque ulla belli denunciatione, antea Borussia invaluisset. Sic Principes, qui nullis Praetorum Edictis tenentur, saepe tamen utuntur Edicto, *quod quisque juris* &c. Accidit id etiam anno 1657. nam, cum media pace Franci Belgarum bona, penes se reperta, detinuissent, Belgae deinde & Francorum bona detinuerunt, de quo exstat Hollandiae Ordinum Edictum 26. Apr. 1657. ⁽¹⁵⁾ & Ordinum Generalium Decretum 6. Maj. 1657. ⁽¹⁶⁾ Ajunt quidem Ordines Generales *d. Decreto*, ex Jure Gentium manifestum esse, eam detentionem inter non hostes esse illicitam, nisi ex justa causa, petitaque ante & negata satisfactione. Sed nemo Princeps detinet, nisi ex causa, quam ipse justam putat. Sane quia injuria vix aliter cognosci potest, praeviam quoque petitionem admitterim, sed ob vulgarem, qui nunc est, Legatorum usum de ea parum est laborandum, frequentissimae enim sunt Legatorum querelae, si vel minimum incidat, quod Principem suum possit offendere. Sed pergamus. Etiam Lysitanos eodem anno 1657. ante bellum & ullam vim Belgarum naves detinuisse legimus ⁽¹⁷⁾. Et in bello, quod

(14) *Ex Armis Suecicis*, p. 54.

(15) *Plac. II. 4. 28. 3. 1.*

(16) *Hollandische Mercurius* 1657. p. 42. & seqq.

(17) *Ibidem* 1657. p. 85.

quod inter Angliae Regem & Ordines Generales actum, & anno 1667. pace mutua transactum est, plurima a se suisque, non indicto bello, capta esse conqueruntur Ordines Generales in Epistula, ad Angliae Regem scripta 16. Sept. 1666. ⁽¹⁸⁾ perperam, ajunt Ordines, quia indictio non praecesserat, sed de eo judicabis ex iis, quae hic disputo. Ludovicus quoque XIV. anno 1667. Hispanis bellum non indixit, & tamen, quasi salva pace, Regem Hispaniarum constituerat exuere Ditionibus, quas habebat, causatus, suum repetentibus belli indictione non esse opus. At vero, si alias indictio necessaria sit, quis, obsecro, hunc colorem ferat? neque enim bellum gerere quicquam aliud est, quam id, quod quis sibi debere existimat, manu extorquere ab invito & renitente Principe vel Populo. Ad haec prolixa est Ordinum Generalium querela in Edicto contra Francos 9. Mart. 1689. ⁽¹⁹⁾ eundem Franciae Regem, bello nondum indicto, anno 1688. Belgas, eorumque naves & merces detinuisse, & mox belli indictione vix Parisiis publicata, arma esse illata & bona subditorum suorum direpta. Prior pars querelae utique justa est, nam ea detentio adverbabatur §. 15. Pacis Neomagenfis, & §. 39. Pacti marini 10. Aug. 1678. nondum enim elapsis mensibus, quos supra dixi fuisse praescriptos juri avehendi, quod ad hoc suspensus erat status belli, atque ita injusta occupatio eorum, quae intra praescriptum tempus ex hostium potestate subduci poterant. Quod ad alia autem nullum pactum intercesserat, & sic dubitem, an posterior pars querelae aeque fuerit justa. Sed, quicquid ejus rei sit,

(18) *Hollandische Mercurius* 1668. p. 170-172.

(19) *Plac. IV.* 1. 6, 1.

fit, sufficit, exempla, quae attuli, satis probare, nihil causae esse, cur vel de moribus Europaeorum tam benigne sentiamus, atque si nempe ex his constaret de necessitate indicendi belli.

CAPUT III.

De Statu belli inter Hostes.

Diceres, belli conditionem magis oportere pellucere inter ipsos Principes, quorum plerumque sola res agitur, quam inter subditos, qui utique, si ipsorum causa non vertatur, animo tam hostili non cluent. Cum autem inter hostes hostiliter agi oporteat, nemo expectasset, ut hostibus bene precemur, & salutem dicamus. Sane Populi Romani majestas, plena gravitatis, pelluxit in Cajo Popilio, qui, quamquam salutatus ab Antiocho Rege, tunc hoste, eum, nisi postea amicum, re-salutare noluit, ut est apud Plutarchum *Apophthegm. p. m. 364.* Idem de porrecta Antiochi, & negata Popilii dextra narrat Livius *L. XLV. C. 12.* & Polybius *Excerpt. Legat. C. XCII.* Consules tamen Romani, cum ita res Romanorum ferret, Pyrrho hosti *salutem dixere* in Epistula apud Gellium *L. III. C. 8.* Et adeo adulandi ferax fuit saeculum praeteritum, & est hoc nostrum, ut Principes neque adulationis obliviscantur inter ipsa arma. Unde nunc hostes hostibus precantur omnia prospera, seque invicem vocant *amicos*, & hostium damno quasi indolent. Atque ita est in Epistulis Ordinum Generalium ad Angliae Regem 10. Jul. 16. Sept. & 26. Nov.

1666. (1) & rursus Angliae Regis ad Ordines Generales 4. Aug. & 4. Oct. 1666. (2) Quamvis autem Utrique tunc temporis in mutuam perniciem accingerentur, attamen inter Jus belli & officia amicitiae satis convenire scribunt Ordines in d. Epistula 10. Jul. 1666. Quin & Gallorum Rex, qui tunc quoque bellum gerebat contra Anglorum Regem, anno 1666. ad eum misit Legatum, qui conflagrationi Urbis Londinensis indoleret (3). Humanitatem, clementiam, pietatem, ceterasque animi magni virtutes in bello exercere gloriosum est, sed oppido putidum, solis verbis ludere, quid enim nisi verbis ludis, cum indoles conflagrationi Urbis, quam ipse cuperes incendere?

Quia in victum victori licent omnia, jus quoque vitae & necis penes victorem esse, nemo dubitaverit. Exstant de eo jure in veteri memoria tot ac tanta apud omnes peraeque Gentes testimonia & exempla, ut iis colligendis & describendis vel spissus Liber non sufficeret; & Scriptores Juris Publici in eo argumento jam industriam suam exercuerunt. Quamvis autem jus occidendi fere obsoleverit, id tamen soli victoris voluntati ac clementiae tribuimus, neque adeo negamus, adhuc exerceri posse, si quis omnino jure suo uti velit. Reliquias ejus juris hic illic exstare, plena fide comperi: eo sane modo accipiendum & defendendum puto Ordinum Generalium Edictum 1. Oct. 1589. (4) quo hostes, qui cum Sanctae Gertrudis Montis proditoribus invenirentur, capitis poenas dare voluerunt,
&

(1) Sunt in *de Hollandische Mercurius* 1666. p. 111. 112. 170—172. & 176—178.

(2) *Ibidem* 1666. p. 112. 113. & 172—176.

(3) *Ibidem* 1666. p. 154.

(4) *Plac. I. I. 17. 5.*

& aliud eorundem Ordinum Edictum 24 Febr. 1696.

(5) quo capitis quoque poenam posuerunt hostibus, qui intra indicia, navigantibus constituta, ad littus accedunt, aut in continentem descendunt, ibi rapinam acturi: neque enim si hostis cum commilitone suo, quamvis proditore, sit, Jure belli quicquam delinquit, ut nec delinquit, qui terram hostilem, in spem praedae, invadit. Arceum, si potes, sin autem, cur alio loco habebis, quam reliquos hostes? Ex eodem jure vitae & necis defendo, quod Belgae quandoque Hispanos, quia non redimebantur, suspenderint, sic enim memoriae proditum est (6). Poenam laquei in captivos exercere licet, sed, si non liceret, ideo exercere, quia non redimuntur, nec rationem, nec ullam auctoritatem habet, imo contra observatur, ut mox audies.

Juri occidendi hostes succellit jus servitutis, diutissime olim exercitum. Sed & in servitutem redigendi consuetudo moribus plerarumque Gentium nunc exolevit. Scripsit quidem Cujacius *Comment. post. ad l. 5. ff. de Just. & jur.* etiam inter Christianos adhuc captos fieri servos, servitutem duntaxat esse mitiorem, eamque sententiam non aliunde probat, quam ex jure redimendi. Sed consuetudinem redimendi captivos, &, donec redimantur, detentionem, unde magis existimes servitutem esse, quam quaslibet alias detentiones, quibus hodie adversus externos debitores utimur ad consequendum, quod nobis debetur? neque enim illae detentiones remitti solent nisi soluta pecunia, aut praestita cautione, plane ut in causa captivorum. Quin & captivi,

(5) *Plac. IV. r. 7. p. 216.*

(6) *Apud Aitzema Histor. L. VI. p. 16.*

tivi, si non redimantur, saepe & sine lytro dimissi. Atque ita Supremus Belgii militaris Senatus 14. Dec. 1602. quatuor & viginti hostes, in obsidione Boscana captos, quia non redimebantur, dimittendi potestatem fecit, ne scilicet carceris miseris perirent (7). Valde autem fuisset inexpectatum, & moribus, qui nunc frequentantur, alienum, si Senatus jussisset illos captivos vel laqueo punire, vel etiam in servitutem distrahere. Unde, cum Gravio Solmensis, qui in Hybernia militabat, anno 1690. constituisset captivos in Americam in servitutem deportare, Dux Berwycensis ei denunciavit, hoc si fieret, se, quoscunque caperet hostes, ad remos in Franciam transmissurum (8). Sed quia ipsa servitus inter Christianos fere exolevit, ea quoque non utimur in hostes captos. Possumus tamen, si ita placeat, imo utimur quandoque adversus eos, qui ea in nos utuntur. Quare & Belgae, quos Algerienses, Tunitanos, Tripolenses in Oceano aut mari Mediterraneo capiunt, solent in servitutem Hispanis vendere, nam ipsi Belgae servos non habent, nisi in Asia, Africa & America. Quin & anno 1661. ipsi Ordines Generales Admiraglio suo mandarunt, piratas captos in servitutem venderet (9). Idemque observatum est anno 1664 (10).

Servituti igitur succedit vel captivorum, qui ejusdem gradus & conditionis sunt, permutatio, vel detentio, donec redimantur. Et redimendi necessitas nonnunquam pactis exprimi solet, certa, pro dignitate cujusque personae, si capiatur, constituta pecunia; quae si

sol-

(7) Van Dalen *Notabile Krygs-besoignes* p. 145.

(8) Sic est in *de Hollandsche Mercurius* 1690. p. 245.

(9) Aitzema *Histor. L. XLI.* p. 238.

(10) Idem *L. XLIV.* p. 278.

solvatur, cessat summum illud jus, quod alioquin victori in victos & captos competit. Captura autem, quamvis apud Romanos etiam exercita sit adversus eos, qui tempore belli exoriuntis in alterius Imperio inveniebantur *l. 12. pr. ff. de Capt. & postlim. revers.* hodie, quamvis exerceri possit, raro tamen exercetur. Quin & ipse Franciae Rex Ludovicus XIV. quum 26. Januar. 1666.

(¹¹) Anglis bellum terra marique indixisset, omnique interdixisset commercio, & inde Angli, qui erant in Francia, sibi bonisque suis metuerent, 1. Febr. 1666.

(¹²) rursus edixit, metum illum utique vanum esse, Edicto enim eo 26. Januar. 1666. duntaxat bellum indici Anglis, qui deinde in mari invenirentur, aut in Imperio Francico hostem agerent; non iis privatis, qui in Francia domicilium fixissent, placere tamen, Angli, qui in Francia habitabant, nec adepti erant jus subditorum (*ongenaturaliseert zynde*) intra tres menses abirent, quocunque videretur. Sed hoc soli humanitati tribuendum esse, si non intercedant pacta, quae statum belli suspendunt, *Capite proximo* disputavi. Quia vero plerumque ejusmodi pacta intercedunt, rarius jus belli exercetur in eos, qui in pace ad alteros pervenerunt, & ibi deprehenduntur, si bellum subito exarserit. Ceterum elapso tempore, quod abire volentibus vel humanitas dedit, vel pactis definitum est, jure belli recte capiuntur, qui ultra remanserunt, vel non impetrata venia advenerunt. Et secundum haec Ordines Generales edixerunt 4 Apr. 1674 (¹³). si qui hostes haerent in Belgio Faederato
aut

(¹¹) *Hollandische Mercurius* 1666. p. 6. & 7.

(¹²) *Ibidem* p. 7. & 8.

(¹³) *Plac. III. 1. 8. 5.*

aut in Imperio Ordinum Generalium, non impetrata accedendi venia, recte caperentur, nec, nisi redempti, redderentur.

Quamvis autem jus occidendi captivos obsoleverit, quaerunt tamen, an non, etiam sine levis notae macula, eo jure uti liceat adversus eos, qui obstinatius se defenderint? & sunt qui putant. Turpissime, nisi & imbellem forte virgunculam, si pudorem suum adversus robustum stupratorem, unum pluresve, pertinacius defenderit, poena dignam existimes. Licent in hostem omnia, sed si ob fortitudinem, nihil crudelius. Quin & ipsi hostium nostrorum fortitudine gaudemus, atque indignamur ignaviae. Memini me legere, Algerienses Praedatores ignavum quemdam Navarcham, qui navem suam praevalidam, libertatem sibi soli pactus, ignavissime dederat, non aliam ob causam miserrime, & per ludibrium excarnificasse. Scilicet apud hostes quoque gloriam fortitudo, ignavia contemptum ferunt. Si, quid alii de hoc argumento scripserint, scire desideres, satisfacient desiderio Gentilis *de Jure Belli L. II. C. 16.* Grotius *de Jure B. & P. L. III. C. 4. §. 13.* & Zouchus *de Jure Fecial. Part. II. Sect. 10. Q. 9.*

Exposuimus, quid hostibus in hostes vivos liceat, sed de cadaveribus hostium quid dicemus? Olim quidem feris & avibus projiciebantur, sed nunc vel victores sepeliunt, vel victis ad sepulturam concedunt. Quinimo & plus datur humanitati. Ordines Generales 16 Sept. 1666. ⁽¹⁴⁾ cadaver vicarii Architalassae Angli, quod in eorum potestate erat, medicatum in Angliam
mi-

(14) *Hollandische Mercurius* 1666. p. 70.

miserunt, quum ipsi antea, nempe 10. Jul. 1666. ⁽¹⁵⁾ ab Rege Angliae exquisivissent, id in Angliam transmitti, an in Hollandia sepeliri vellet, isque illud praeoptasset 4. Aug. 1666. ⁽¹⁶⁾ Simile quid & Franci facitarent anno 1692. ⁽¹⁷⁾

Ex natura belli commercia inter hostes cessare non est dubitandum. Et quid valebunt commercia, si, ut constat, bona hostium, quae apud nos inveniuntur, vel ad nos adferuntur, Fisco cedant? & an quis, quamdiu jus occidendi hostis obtinuit, cum mercibus ad hostem accesserit, & inter commercia hostis eum trucidaverit? id diceres recte factum? sed omnino cessant commercia: unde & in belli indictionibus plerumque mutuis commerciis interdicatur, saepe & Edictis, postea secutis. Ex §. 11. Edicti Comitis Leycestrani de interdicto cum Hispanis commercio 4. Apr. 1586. ⁽¹⁸⁾ subditi, contra illam legem cum hoste commercia exercentes, patibulo & navibus rebusque, quibus ad hostem commearant, puniuntur, exteri vero tantum navium merciumque publicatione. Idemque juris est ex §. 12. Edicti ejusdem Comitis 4. Aug. 1586. ⁽¹⁹⁾ Quin ex §. 13. d. Edicti 4. Apr. & ex §. 14. d. Edicti 4. Aug. consilium quoque commercia cum hoste exercendi perinde puniuntur, atque ipsum factum, & ita etiam Hollandiae Ordines antea edixerant 27. Jul. 1584. ⁽²⁰⁾. Insuper additum omnibus his Edictis, ut accusatio eorum, qui contra

(15) *Hollandische Mercurius* 1666. p. 111. § 112.

(16) *Ibidem* 1666. p. 112. § 113.

(17) *Ibidem* 1672. p. 189.

(18) *Plac. I. 2. 22. 1. num. 2.*

(19) *Eodem loco num. 4.*

(20) *Ibidem num. 3.*

tra ea cum hoste commercia exercuissent, esset aeterna, siue in ipso facto deprehensi fuissent, siue non fuissent. Et ex d. Hollandiae Edicto 27. Jul. 1584. pecuniariae, ei delicto statutae poenae, persecutio porrigitur quoque aduersus eorum, qui deliquerunt, heredes. Quod non putem esse ex Jure Romano: nam iis Edictis, si verum amamus, non agitur de crimine, quod in laesam Majestatem incidit, sed de extraordinario quodam, quod non tam ex perduelli animo, quam cupiditate lucri profiscitur.

Quamvis autem nulla specialis sit commerciorum prohibitio, ipso tamen jure belli commercia esse vetita, ipsae indictiones bellorum satis declarant, quisque enim subditus jubetur alterius Principis subditos, eorumque bona aggredi, occupare, & quomodocumque iis nocere. Utilitas vero mercantium, & quod alter Populus alterius rebus indigeat, fere jus belli, quod ad commercia, subegit. Hinc in quoque bello aliter atque aliter commercia permittuntur vetanturque, prout e re sua subditorumque suorum esse censent Principes. Mercator Populus studet commerciis frequentandis, & prout quisque alterius mercibus magis minusve carere potest, eo jus belli accommodat. Sic aliquando generaliter permittuntur mutua commercia, aliquando quod ad certas merces, reliquis prohibitis, aliquando simpliciter & generaliter vetantur. Utcunque autem permittas, siue generaliter, siue specialiter, semper, si me audias, quod ad haec status belli suspenditur. Pro parte sic bellum, pro parte pax erit inter subditos utriusque Principis. Licita utrimque halecaria piscatio ex Edictis Francorum & Belgarum anni 1536. ⁽²¹⁾ &

(21) *Repertorium Cur. Holl.* p. 23. A.

& olim ex Edicto 22. Dec. 1552. ⁽²²⁾ non vetita commercia, sed sub quibusdam cautionibus permiffa. His adde, quae acta sunt toto Bello Hispanico, & Lyſitanico & Anglico annis 1653. 1665. & 1672. atque etiam Francico annis 1672. 1689. & 1702. nam omnia commemorare longum eſſet.

Hostium nomine an & amici noſtri intelligantur, qui victi apud hoſtes ſunt, urbe eorum forte occupata, dubitari poſſet? non putat Petrinus Bellus *de Re militari Parte II. Tit. 11. n. 5.* & nihil definit Zoucheus *de Jure Fecial. Part. II. Sect. 8. Q. 4.* Ego putarem, etiam eos intelligendos eſſe, certe quod ad bona, quae ſub hoſtium Imperio habent, atque adeo ea bona jure belli probe recte a nobis occupari, ſi hoſtes antea ab amicis occupaverint. Quaecunque hoſtium ſunt, recte capimus, ea autem bona pars ſunt Imperii hoſtilis, quaeque ita hoſti prodeſſe, nobis nocere poſſunt. Si vero bona amicorum in noſtro Imperio ſint, licet ipſi, jure belli victi, apud hoſtes ſint, aliud dicerem, quia verum eſt, neque hoſtium eſſe ea bona, neque hoſtibus utilitatem praestare poſſe. Hoſtibus quomodocunque nocere belli ratio flagitat, quidni igitur iis eripiamus bona, quae ipſi jure belli occupaverant, & quibus in rem ſuam utuntur? Scio, qua ratione contradicant alii, amicos nempe noſtros, quamvis apud hoſtes ſint, hoſtili in nos animo non eſſe, nam, quominus ibi ſint, eorum liberi arbitrii non eſſe, & ex ſolo animo rem aeſtimandam. Sed res non pendet ex ſolo animo, quia neque omnes reliqui hoſtis noſtri ſubditi, utique pauciſſimi, in nos feruntur hoſtili animo, at res pendet ex jure, quo illa bona apud hoſtes ſunt,

(22) *Repertorium Cur. Holl.* p. 71. B. & 72. A. & B.

sunt, & ex utilitate, quam illis praebent in necem nostram.

C A P U T IV.

*Ecquando res hostium mobiles, & praesertim
naves, fiant capientium?*

De Personis hostium supra diximus, nunc dicamus de eorum bonis & actionibus. Bona autem cum sint mobilia, vel immobilia, constat, utraque jure belli recte occupari. Quibus occupata cedant, & an praeda privatis cedat, si absque auctoritate publica praedatum iverint, nunc non disputo, quaedam de eo argumento dicturus C. XX. Quaero potius, nam quotidiana, nec minus digna quaestio est, ex quo tempore dominium mutet occupatio? inter res mobiles, de quibus nunc agimus, nihil quicquam distinguo, sive homo sit captus, sive capta navis, sive merx, sive supellex, sive aliud quid, quod in praedam cadere possit. Jure Romano, ut recte observat Grotius *de Jure B. & P. L. III. C. 6. §. 3. n. 1.* tunc capta capientium fieri dicuntur, ubi intra praesidia fuerint perducta; cujus juris non alia ratio est, quam quod tunc omnis rei persequendae & recuperandae spes decollaverit. Cui, inquit Grotius *d. loc. n. 2. consequens esse videtur, ut in mari naves & res aliae captae censeantur tum demum, cum in navalia aut portus, aut ad eum locum, ubi tota Classis se tenet, perducta sunt: nam tunc desperari incipit recuperatio. Sed, addit, recentiori Jure Gentium inter Europaeos Populos introductum videmus, ut talia capta censeantur, ubi per horas vigin-*
ti

ti quatuor in potestate hostium fuerint. Quod in *Notis* etiam ad ea transfert, quae terra capiuntur. Grotium bona fide descripsit Zoucheus *de Jure Feclal. Part. II. Sect. 8. Q. 1.* & Loccenius *de Jure Marit. L. II. C. 4. n. 4.* Quod Grotius ait de XXIV. horis, nunc servari apud omnes Populos citra ullam distinctionem, an capta navis in portum a victore fuerit perducta, nec ne, olim quoque respondit, qui apud Admiralitatem Amsterdamentensem Fisci causam egit ⁽¹⁾, & sic etiam alii faciunt ⁽²⁾.

Sed ego illud usu servari nunquam potui animadvertere. Reperi quidem, Judices militares ita judicasse 24. Dec. 1624. ⁽³⁾ & eosdem etiam alias ita censuisse ⁽⁴⁾, verum quis audiat homines, juris plerumque imperitissimos, nulla plane auctoritate usos, & forte solius Grotii auctoritate seductos? in ipso Belgio Foederato Leges morefque repugnare, abunde persuadebunt, quae *hoc & sequenti Capite* proxime dicentur. Scio, Ordinum Generalium apud Anglos Legatum anno 1631. desiderasse ⁽⁵⁾, ut Ordines eam Jurisprudentiam, quae XXIV. horas justae occupationi praescribit, sua auctoritate probare vellent, sed probatam non invenio. Omni etiam ratione destituitur, si enim ex ea rem aestimes, sola mutati domini ratio in vera occupatione consistit; vera autem occupatio est, quam tuta retentio excipit, cui quid faciunt horae XXIV. quum & ultra eas res possit esse non vere occupata, atque etiam citra eas occupata verissi-

(1) *Consil. Belg. T. II. Consil. 66. p. 161.*

(2) *Consil. Holl. T. II. Consil. 151. v. mits.*

(3) Apud Van Dalen *Notabile Krygsbesoignes* p. 158.

(4) Apud *Eundem* p. 48.

(5) Sic refert Aitzema *L. XI. p. 461.*

rissime? Sane ob factorum differentiam generale quid, quod certum sit, ea de re constitui non poterit, sed singula facta considerata sunt, & de singulis hoc habendum, aliter rem hostis factam non videri, nisi ita facta sit, ut eam retinere & defendere possit. *In bello capta ejus fiunt, qui primus eorum possessionem nactus est l. 1. §. 1. ff. de Acquir. vel amitt. possess.* & non videtur possessionem adeptus is, qui ita nactus est, ut eam retinere non possit l. 22. ff. Eod. Haec vera Jctorum philosophia est, ab ipso Jure Gentium dictata. Quando autem ita adepti videamur possessionem, ut retinere, vel non retinere possimus, causarum, ut dixi, varietas definire non permittit. Tunc tamen retinere videmur posse, ubi rem hostilem, ut Jus Romanum loquitur, *intra praesidia* deduximus, *praesidiorum* autem nomine & Castra, & Portus, & Urbes, & Classes intelligimus, eorum enim omnium eadem causa est in tuta defensione rei occupatae.

Sed quid sufficiant XXIV. horae, cum ne quidem, mutando dominio, sufficiat, rem hostilem intra praesidia esse deductam? si nempe credas, quae aliis male sana ratio suggessit, etiam iis, quorum alioquin auctoritati adfurgere jus fasque est. Existimant autem, naves captas non aliter hostium fieri, quam si & in portum hostilem deductae sint, & ibi publicatae, & inde postea liberae enavigarint in portum non hostilem. De mercibus & aliis praedis, quarum tamen eadem ratio est, idem dicendum esset, sed dicere, credo, puduit. Audi, quid de navibus captis Ordines Generales decreverint 27. Nov. 1666. (6) *dat Schepen, by den vyand genomen,*
en

(6) *Consil. Belg. T. II, Consil. 61.*

en in Engeland en de Ryken, daar onder borende, opgebragt, en aldaar geconfisqueert, en by Neutralen gekogt, dog in 't wytkomen van de vyandelyke havenen in ipso actu, of vervolg van 's Lands Schepen verovert, eer zy in haar eigen of andere vrye havens geweest zyn, als nu en in 't toekomende zullen verklaart werden voor goeden prinse, gelyk van ouds altyd gebruykelyk is geweest, en zoo als ook het dispositif op 't vierde point van de Casus positie van 26. Juny 1630. onder anderen mutatis mutandis dicteert. Ipsa verba exhibui, ne putes, me incredibilia narrare. Miraberis autem; ego certe miror, quid ad rem faciat, utrum naves in proprium emptoris, vel in amicum portum pervenerint, nec ne. Ille portus proprius vel amicus, modo nescio quo, dabit nescio cui, nescio quid. Dominium dare non potuit hosti, qui jam occupaverat & vendiderat, neque emptori, qui ita rem nostram emisset a non domino, eamque rem nobis eriperet portus quidam proprius vel amicus. Fingendum potius erat, navim, hostis factam, hostilem esse, & hostilem manere, donec eo vitio purgetur, & non purgari, nisi proprium emptoris vel amici portum subierit, ideoque antea recte capi. Sed id quoque fingere non licet, cum ex emptione res ad emptorem pertineat, nec quicquam interfit, an venditoris fuerit ab initio, an ex occupatione & publicatione.

Animadvertite autem, quam male provocetur ad antiquam consuetudinem, & aliud Ordinum Generalium Decretum 26. Jun. 1630. (7), quod illi consuetudini causam prae buisset. Factum est id Decretum ad Con-

ful-

(7) *Append. Consil. Holl. Amsterd.* p. 57.

sultationem Admiralitatis Amsterdammensis, quae varia habebat capita, & ad quartum sic respondent Ordines: *Op 't vierde point verklaren haar Hoog Mogende de Schepen, by den Vyand genomen, in Vlaanderen ingebracht, en by Neutralen gekogt, maar in 't uytkomen van de Vyandelyke havenen in ipso actu of vervolg van 's Lands Schepen verovert, eer zy in haar eigen of andere vrye havens geweest zyn, voor goeden prinse, gelyk van ouds altoos is gebruykelyk geweest, in kragte van het regt, hier vorens op het eerste point geallegeert; als ook zodanigen, welke zoo genomen en gekogt, en uyt de voorschrevene Vlaamsche Havenen geloopen, in andere Havenen onder den Coning van Spanjen gearriveert, van daar komende op Zee van 's Lands Schepen verovert werden.* Esse id Decretum valde alienum ab hac causa, ex ipsa Consultatione apparet, quin & ipsi Ordines, provocantes ad Caput primum Decreti, factis ibi significant, quae ejus condendi fuerit ratio. Scilicet commercii intercludendi ergo Ordines Generales portus Flandriae navibus bellicis obsederant, adeoque omnes quorumcunque naves, eo destinatas, indeque exeuntes, publicabant, quemadmodum ex ratione & Gentium usu Urbibus obsessis nihil quicquam licet advehere, vel ex his evehere. Atque inde dicebat Admiralitas, ut & Ordines decreverunt, idem quoque juris esse in navibus, quae antea nobis ereptae & deinde venditae erant, cum, obsessis portubus, etiam amicorum naves liceat intercipere. Quod ita verum est, si capiuntur itinere nondum absoluto, dum navarchae versantur in re illicita, absolutum autem iter non intelligi, nisi hae naves proprium emptoris vel amicum portum subierint. Id vero, neque aliud Ordines Generales complexi

plexi sunt illo Decreto 26. Jun. 1630. ex quo ad eam, de qua nunc disputo, quaestionem recte argumentaberis, si & anno 1666. Angliam, Scotiam, Hiberniam, & omnia illa, quae in Asia, Africa & America habebant Angli, Classibus suis obseffa habuerint Ordines Generales. Relatum quidem est, eosdem Ordines anno 1652. quod ad Anglos, tale quid jactitasse, omnibus sic interdicto cum Anglis commercio, ⁽⁸⁾ sed quo jure jactitarint, nunc non quaero, contentus monere, eosdem Ordines anno 1663. Hispanis, cum hi Lysitaniam obseffam habere videri vellent, id ipsum negasse, quod contra Anglos antea sibi arrogaverant, sic enim proditum est in Annalibus ⁽⁹⁾.

Ex his apparet, defendi non posse d. Decretum Ordinum Generalium 27. Nov. 1666. Et sane, si ejus rationem sequi placeat, mox praesto erunt immania monstrorum portenta, nam, ut inquit ille,

- - - - - *Si prava est regula prima,
Omnia mendose fieri atque obstipa necesse est.*

Manifestum enim inde, omnia hostium bona eodem loco esse habenda, quum quicquid hostes ex occupatione habent, non minus eorum esse constet, quam quod habent ex hereditate, emptione vel alio quocunque titulo. Idem igitur dicendum erit non tantum, ut supra indicabam, & de mercibus, & de aliis rebus, quas nobis eripuerunt hostes, sed etiam de navibus, & ceteris omnibus, quae aliunde, quam a nobis habent, & amici nostri

(8) Aitzema L. XXXII. p. 774—777.

(9) Apud eundem L. XLIII. p. 858.

nostri apud eos compararunt. Quod si admittas, admittis quoque, Principibus jus fas esse, hostibus suis tanquam aqua & igni interdicere, simulque iis tribuis potestatem vetandi cujuscumque commercii, quod tamen haecenus duntaxat est exercitum in iis, quae *Contrabanda* dici obtinuit: sic enim, quaecumque ab hostibus comparabunt amici, in commissum cadent, nisi in portum liberum fuerint perducta.

Sed ex iis, quae contra rationem in una specie constituntur, grave est regulam generalem condere, cuique tamen Principi inde injuriae faciendae praebebitur occasio. Eam utique, nec aliam rationem habet Edictum Ludovici XIV. Francorum Regis, quo 17. Sept. 1672. omnes naves, etiam ab amicis suis in Belgio Foederato emptas, & inde primum exeuntes, capi & publicari jussit, quemadmodum & die sequenti publicata est navis quaedam, quam Hamburgenses, in Hollandia aedificatam & emptam, & Hamburgensibus epibatis instructam, ex Hollandia Hamburgum ducebant, quaeque in eo itinere a Francis capta erat. Ad quod Edictum Regis Franciae Ordines Generales, ne minus injuriosi viderentur, etiam adversus amicos suos (nam in amicorum caput cuditur haec faba) in hunc modum edixerunt ⁽¹⁰⁾: *dat alle Schepen, in plaatsfen onder den Coning van Frankryk by Neutra-len ingekogt, zoo zy, schoon met neutraal bootsvolk bemant, de eerstemaal uyt vyandelyke Havenen varende, en nog in geen neutrale, waar na toe zy gedeestineert waren, geweest, in handen der Commissie-vaarders ver-vielen, goede prinsen zouden wesen.* Diceres id Edictum jure retorsionis subsistere, sed retorsio non est nisi adver-sus

(10) *Plac. III. l. 7. 8.*

sus eum, qui ipse damni quid dedit, ac deinde patitur, non vero adversus communem amicum. Quare nec illud Edictum Ordinum Generalium 29. Nov. 1666. inde defendi poterit, quod Angli antea & ulterius & adhuc injustius fuerint progressi, cum nempe eorum Legatus 23. Dec. 1664. Hanseaticis Civitatibus, & Anglorum & Ordinum Generalium tunc amicis, denunciaverit, quascunque naves, sine distinctione itineris, in Ordinum Generalium Imperio comparassent, ut amicas se non esse habituros; ut haec retulit Aitzema ⁽¹¹⁾. Qui injuriam non fecit, non recte patitur.

Ceterum ex iis Decretis Ordinum Generalium 1630. & 1666. id tamen constare existimares, ea, quae ab hostibus nostris amici nostri compararunt, iis eripi non posse, si semel in portum amicum fuerint deducta, cum ajunt, recte publicari, *eer zy in hare eigen of andere vrye Havens geweest zyn*, sed ne id quidem satis constat. Consuluerat ⁽¹²⁾ quidem Admiralitas Amsterdammensis etiam ea de re Ordines Generales, at nihil definitum est, simpliciter quippe Ordines responderunt per epistulam 26. Jun. 1630. ⁽¹³⁾. *Of Schepen, op de Ingesetenen deser Landen by den vyand genomen, in Vlaanderen opgebracht en geconfisqueert, en sonder gedeprehendeert te zyn, in Engeland, Vrankryk of elders gebracht, en van daar op andere vryereisen by Schepen deser Landen genomen, ook van goeden prinsse behoorden verklaart te werden, zullen wy als nog een korten tyd in bedenken houden, begerende, dat UL. ondertusschen ons laten toek-*

(11) L. XLIV. p. 681.

(12) Append. Consil. Holl. Amsterd. p. 57.

(13) Ibidem p. 53.

komen de sententien, hier over geweest, en de bescheiden, wat desen aangaande in andere Landen gepraëctiseerd word. De hac ipsa quaestione anno sequenti 1631. etiam Curiam Hollandiae consultam legimus ⁽¹⁴⁾, sed an & quid responderit, me latet. Quamvis autem Jcti Hollandi, de ea sententiam rogati, 25. Jan. 1636. vere & ex ratione juris responderint ⁽¹⁵⁾, nostras naves, ab hostibus captas, & ab amicis emptas, per occupationem plane hostium esse factas, atque ita & eorum, qui eas ab illis emissent, tamen & deinceps ea de re turbatum est ⁽¹⁶⁾. Ne tamen in posterum aliis causis praejudicio sit illa Ordinum dubitatio anni 1630. repetendum est, quod supra dicebam, causam, de qua tunc agebatur, fuisse specialem, agebatur enim de portubus Flandriae obsessis, quod non animadversum tenebras peperit, sed unde non recte argumenteris ad eos portus, quorum aditus & exitus liber est. Satis, ut dixi, iniquum est d. Decretum 27. Nov. 1666. ne igitur aliam, quae ex facto speciali est, iniquitatem addamus.

Sed si ea Ordinum Generalium mens sit, navis dominium non transire, nisi ab hoste capta & in portum deducta sit, & inde rursus libera enavigarit, atque in portum amicum advenerit, quae ratio erit eorum Edictorum, quibus Ordines navis, ab hostibus captae, & a nostris recuperatae, certam partem recuperatori tribuunt, certam pristino domino? si sola occupatio dominium transferat, quid juris pristino domino? si non transferat,

(14) Apud Aitzema L. XI. p. 526.

(15) Consil. Holl. T. V. 161. Q. 6.

(16) Videatur Aitzema L. XXI. p. 275. & 276. & L. XXIII. p. 533. &

rat, quid juris recuperatori in certam partem, quum domino superfit vindicatio? & quid attinet navem in portum amicum advenisse, vel non advenisse, si pristino domino nihil quicquam juris superfit adversus recuperatorem, postquam navis in portum hostilem deducta & ibi publicata est? utique nihil tunc juris superesse ipse putem, & putant alii ⁽¹⁷⁾, & perpetuo usu observatur apud omnes peraeque Gentes. Sunt haec ejusmodi, quae nec cum d. Decreto 27. Nov. 1666. nec cum ratione, nec cum Jurisprudencia componi possunt.

CAPUT V.

Res mobiles, & praesertim naves, an & quousque recuperatori cedant?

Quae attigi *ad finem proximi Capitis*, prolixius disputanda & excutienda sunt. Quam in rem observandum est, ut immobilia, quandocunque recuperata, postliminio redeunt ad priores dominos, sic mobilia, de quibus hic agimus, non redire, & hoc est, quod Labeo ait in *l. 28. ff. de Capt. & postlim. revers.* *Si quid bello captum est, in praeda est, non postliminio redit.* In navibus tamen, quamvis eae rebus mobilibus accenseantur, distinguit *l. 2. pr. ff. Eod.* ut nempe iis, quae in bello usum praestant, postliminium sit, reliquis non sit, sed hanc & alias Juris Romani inter res mobiles differentias moribus Gentium obsolevisse, recte ob-

(17) Groenewegen de LL. Abrogat. ad l. 2. §. 1. ff. de Capt. & Postlim. revers.

observat Grotius *de Jure B. & P. L. III. C. 9. §. 15.* Unde nunc mobilia, sine distinctione omnia, in praeda sunt, sine ullo jure postliminii. His consequens esse videbatur, ab hostibus capta, & deinde recuperata, recuperantibus cedere, quia occupatio, quae in bello fit, dominium transtulit, & , ut transtulit occupatio, sic & transfert recuperatio. Sed non recuperamus nobismet ipsis, nisi quae jam pleno jure hostium facta sunt, nam, si non fuerint, pristino domino vindicandi jus erit. Ecquando autem res mobiles censeantur pleno jure hostium factae, pendet ex iis, quae *Capite praecedenti* disputavimus.

Quamvis vero incerta sit ejus rei definitio, id tamen certissimum, res mobiles, intra praesidia hostium deductas, plene & plane hostium fieri, atque ita ex asse cedere recuperatoribus, si postea deprehendantur. Tantundem dicimus de navibus, in portus hostiles deductis, & deinde recuperatis, sic ut priori domino nihil quicquam in eas juris supersit, ut monebam *in fin. praeced. Cap.* Secundum haec quum inter Regem Angliae & Ordines Generales, tunc belli socios, 22. Oct. 1689. convenisset (1), ut alter alterius naves recuperatas, sub certa mercede, restitueret pristino domino, id tunc deum obtinere volunt, si non alterius naves jam fuerint intra praesidia hostium deductae, tunc enim recuperatoribus totae cederent.

Id quidem satis liquidum est, sed non aequè-liquidum, quae praesidia, quos portus intelligamus? eorum, qui naves ceperunt, an & sociorum? diceres, sociorum sufficere, utique si sint belli socii, atque ita & hostes eorum,

(1) *Plac. V. 1. 13. 2.*

rum, quorum naves captae sunt. In portu ejusmodi focii aequae tuta est navium captarum retentio, ac in portu proprio, & nulla recuperandi spes, nisi rursus inde enavigaverint. Sed cum Franci duas naves Hambugenses cepissent 28. Dec. 1675. in quibus erant mercatorum Amsterdammensium bona, & in potestate sua habuissent 14. dies, ac deinde eas perduxissent in portum Hullensem, qui est in Anglia, aliud video placuisse Ordinibus Generalibus, etiam tunc, cum Admiralitas Duinkerkenfis, ante reversos Francos, eas naves earumque merces publicasset, atque etiam Franci bonorum partem vendidissent Hulli: nam ecce naves cum reliqua praeda, nondum distracta, Duinkerkam repetentes, a Zelandis capiuntur, & ibi cum reliquo onere publicantur. At vero Ordines Generales, ea de re aditi a mercatoribus Amsterdammensibus, 23. Oct. 1676. decreverunt ⁽²⁾, recuperata bona pristinis dominis esse restituenda, quod nempe in portum hostis nondum fuissent perducta, & ibi publicata & distracta. Per *portum hostis* intelligunt hostem, cujus navis cepit, ajunt enim, *den voorschreve vyand*, ut sic non suffecerit subiisse alium portum, vel amici, vel belli focii. Zelandi jure, Ordines Generales auctoritate mihi videntur vicisse.

Hostium igitur fiunt naves, ab iis captae, & in portus suos perductae. Sed quid si nondum perductae fuerint, haeserint tamen aliquamdiu in portu amici vel focii, vel enavigaverint per aliquod tempus cum nave victore? Sane, si Leges patrias consideremus, si auctoritates Jctorum, qui de moribus scripserunt, vix est, ut diuturnitas temporis, ex quo naves captae sunt, vel statio,

etiam

(2) *Formul. T. II, C. 24. p. m. 295. & seqq.*

etiam tutissima, dominium transferant, nisi & perductio ad portum accedat. Unde, qui de jure respondent, simpliciter scribunt ⁽³⁾, quaecunque, antequam in hostium portum perducerentur, recuperata sunt, postliminium habere, etsi per menses aliquot fuerint capta, atque etiam haeserint in portu communis amici, nisi enim hostes in suum portum deduxerint, hostium non fieri. Suavis ibi sermo est de postliminio, nam, qui sciunt, quid *postliminium* sit, sciunt quoque non esse, nisi ejus, quod in hostium dominium ante transierat. Dicendum erat, ante deductionem in portum res non esse factas hostium, sed remansisse prioris domini, recuperatas igitur ei cedere, & non recuperatori.

Sed utile erit Leges Patrias ea de re consuluisse, servato, quia variae exstant, temporis ordine. Est qui putat ex Edicto Ordinum Hollandiae 4. Mart. 1600. ⁽⁴⁾ pristinis dominis jus fuisse vindicandi naves suas, etiam in portum hostilem deductas & ibi publicatas, ubicunque eas deprehendissent. Recte, sed loquitur id Edictum de navibus, quas Ordines Hollandiae existimabant contra jus belli fuisse publicatas, ut supra dixi *C. II.* atque ita id Edictum ad hanc rem non pertinet. Si jure fuerint captae, deductae & publicatae naves, cessat omnis vindicatio, & si rursus enavigaverint, superest sola recuperatio, & quicumque tunc recuperaverit, dominus erit ex asse. At scire refert, ante deductionem in portus, & publicationem, sic sequutam, quid juris sit pristinis dominis in navem recuperatam, & quid recuperatoribus? Si noverimus, quid his compe-

(3) *Consil. B. III. 68. & 69.*

(4) *Plac. II. 4. 2. 2. 1.*

petat, simul novimus, reliquum illis deberi. Antiquissima, quod sciam, in hanc rem est Lex Ordinum Generalium 4. Jul. 1625. (5) ex qua, si intra 24. horas navis recuperetur, privatis recuperatoribus cedit pars octava; si intra binas 24. horas, quinta; si post binas 24. horas, tertia. Quod ipsum iidem Ordines 22. Jul. 1625. (6) transtulerunt & ad naves bellicas, quae privatorum naves recuperant. Successit deinde alia eorundem Ordinum Lex 11. Mart. 1632. (7) ex qua, sine ulla temporis distinctione, privati recuperatores (*particuliere uytreeders*) habebant eorum, quae recuperaverant, bessem. Sed aliud rursus iisdem Ordinibus placuit 1. Sept. 1643. (8) nam ex §. 58. Edicti, tunc facti, si intra 24. horas navis recuperetur, cedit recuperatori octava pars, si intra binas 24. horas, quinta ex §. 57. si post binas 24. horas, tertia ex §. 56. d. Edicti, plane ut in Edictis anterioribus, quae sic memoravi, factis 4. & 22. Jul. 1625. Mox iterum ad bessem, sublata omni temporis distinctione, recursus est in *rois Kruyffers*, nam secundum id Edictum anni 1632. iis recuperatoribus bessem dedit §. 16. Edicti Ordinum Generalium 8. Febr. 1645. (9) qui §. 16. addit, de pretio navis & oneris inter recuperatorem & dominum recte privatim transigi, &, si transactio non succedat, Admiralitatis ea de re esse jurisdictionem. Rursus alia eorundem Ordinum mens fuit 19. Apr. 1659. nam ex Decreto ejusdem diei recuperatoribus, siue bellicae na-

VCS

(5) *Plac. I. 2. 14. 3. 2.*(6) *Ibidem I. 2. 14. 3. 4.*(7) *Ibidem I. 2. 14. 3. 3.*(8) *Ibidem I. 2. 7. 3. 1.*(9) *Ibidem I. 2. 15. 1. 1.*

ves recuperaverint, five privatae, nihil quicquam debetur, nisi pars nona cum ex navibus, tum ex bonis recuperatis, abrogata sic iterum omni temporis distinctione. Id Decretum publice quidem editum non est, sed reperi inter Acta Ordinum Generalium, & memoratur quoque alibi ⁽¹⁰⁾. Tandem Ordines Generales, salvis, ut ajunt, Legibus antiquis quod ad naves bellicas (quas Leges antiquas intelligant, nescio, cum variaverint) de privatis recuperatoribus ita edixerunt 13. Apr. 1677. ⁽¹¹⁾ iis nempe cederet, *voor bergloon*, quinta pars rerum & navium, ab hostibus recuperatarum, si in eorum potestate res navese fuissent nondum 48. horas; si 48. horas, & nondum 96. horas, tertia pars; si ultra 96. horas, pars dimidia. Atque ea ipsa temporis distinctio, eademque partes inter Regem Angliae & Ordines Generales placuerunt 22. Oct. 1689. ea conventionione, quam supra attuli, si scilicet alterius subditi privatus ab hoste recuperaverit alterius subditi naves mercesve, sin autem navis bellica recuperaverit, recuperatori, sine distinctione temporis, non cedit nisi pars octava.

Cur tam varie? & quae ratio temporis, diversimode distincti? & cur distinctio temporis partes, nunc majores, nunc minores dabit? Unde iterum, si distinctio temporis placeat, tanta partium varietas? & unde etiam, rejecta omni temporis distinctione, modo bes, pars longe maxima, modo nona, pars longe minima, recuperatoris erit? Sane difficile est rationem reddere eorum, quae fere sine ratione idonea constituuntur; hic, si ullibi, provocare licet ad *l. Non omnium*, novisti

(10) *Consil. B. III. 68. & 69.*

(11) *Plac. III. 1. 17. 16.*

visti cetera. Exigit tamen publica Gentium tranquillitas, & ipsa subditorum nostrorum beata quies, ut semel, consulta ratione, certi quid statuamus. Ex eo res tota pendet, ecquando existimemus, naves mercesve captas pleno jure hostium esse factas? Jure quidem definitum est, hostium esse factas per veram plenamque occupationem, sed rerum & factorum varietas non permittit, ut semper sciri possit, an vera & plena sit occupatio, id est, an hostis ita ceperit, ut, quae cepit, retinere & defendere possit. Quae hostis cepit medio mari, procul a finibus suis, potest amittere, & saepe amittit per alterius recuperationem. Si, quae cepit, deduxerit ad fines & portus suos, nemo dubitaverit, pleno jure capientis esse facta. Tantundem dicerem, si vel in portum amici vel focii deduxerit, sed si id, ut supra dicebam, obtinere non liceat, largiamur, quaecunque mari capta sunt, in portum proprium vel in Classem propriam esse deducenda, & non antea pleno jure quaesita videri.

Quid igitur, si antea recuperentur? Pristinis dominis utique vindicandi jus erit, utpote dominio in hostem, atque adeo in recuperatorem nondum translato; *pristinos* dico, quia qualiscunque occupatio intercessit. Sed an dominus vindicabit a recuperatore, non soluto servaticio sive praemio recuperationis? absque ulla mercede pro operis & impensis, in recuperationem factis? id vero aequitas, Juris Gentium magistra, non patitur. Haec postulat, ut detur servaticium, sive praemium, sive merces, quocunque nomine appellare placet. Recuperator servavit navem & merces, alioquin domino perituras; cur, sine spe mercedis, se objiciet periculo? cur pro re aliena pugnabit, tanquam pro aris & focis? cur arma

virosque adhibebit, atque oleum & operam perdet? utiliter utique gessit negotium domini, & pro impenfis, in recuperationem factis, ipsa negotiorum gestorum actio ipsi praesto erit. Aliam actionem, quae recuperatori competeret, ipse non novi, si ex regulis Juris Romani res esset definienda, & cum hac actio etiam hodie ad mercedem porrigatur, ut recte observat Jacobus Gothofredus *de Salaris C. V. n. 10.* & eo quoque jure utamur, hac sola etiam hodie defungi licet cum ad impensas, tum ad mercedem. Sed quo jure placuerit partem rei recuperatae recuperatori dare, ipse non intelligo, & minus intelligo, quemadmodum illa pars vel major vel minor sit pro ratione temporis, quo res capta penes hostem fuit. Quid hic horae 24.? quid 48.? quid 96.? major minorve hostis possessio, dummodo res capta in tuto non fuerit, recuperatori, si me audias, nequit tribuere plus minusve juris.

Quare, si ex ratione rem placet aestimare, ipse putarem, omnem temporis distinctionem esse abolendam, ejusque loco habendam rationem operarum & impensarum, quas recuperator fecit, habendam rationem periculi, quod in recuperando subiit, habendam rationem pretii navium & mercium recuperatarum, & ex his omnibus, boni viri arbitrio, statuendum, quid pro operis, impensis, mercede recuperatori tribuendum sit, neque id parca, sed liberali manu ad excitandam recuperatorum industriam. Nihil putabis interesse, magno, an facili, imo nullo negotio quis recuperaverit capta? nihil, an fortiter pugnaverit? nihil, an plurimum impenderit? recuperata minimi, an maximi pretii fuerint? Sin autem existimes, eorum omnium aestimationem esse adeo incertam, ut de his diu multumque litigandum esset,

esset, repono, non minus diu multumque litigari posse, & saepe litigatum esse de pretio navium & mercium, & quid ex his detrahendum sit, priusquam verum pretium iniri possit.

Sed age, si placeat partem dare, partem dato, non autem pro modo temporis, quo res apud hostem fuit, sed pro modo impensi laboris, quemadmodum & in aliis rebus recuperatis ad operas & impensas solet attendi. Sic Lex Rhodia iis, qui naufragium servarunt, mercedem dedit, & pro mercede partem naufragii, sed variam pro modo impensi laboris, ut est apud Harnepulum *negox. L. II. T. II. §. 18.* & secundum haec interpretor *het redelyk bergloon*, quod iis, qui res naufragas servarunt, constituit Maria Burgunda in §. 24. LL. quas Hollandis & Zelandis dedit 14. Novemb. 1476. Naufragii quoque servati partes tribuit Edictum, quod 15. Maj. 1574. Philippi II. nomine Wilhelmus Orangius edidit, & saepe deinceps, novissime autem repetitum est 2. Apr. 1676. ⁽¹²⁾ sed tribuit servatori majores etiam partes, quam ibi expressae sunt, si nempe plus operarum & sumptuum fecerint navarchae. Ad haec etiam respexisse opinor Ordines Hollandiae, cum 22. Jul. 1677. ⁽¹³⁾ constituerunt *een redelyk bergloon*, si quis ligna, quae sine custode & prono flumine nant, deferret ad Corpus Lignariorum, quod Dordrecht est. Non distinguunt illae Leges, quamdiu res naufragae & illa ligna natarint, & in potestate marium, fluminum & ventorum fuerint, ut nec ulla ejus distinctionis est ratio, sed ex boni viri arbitrio constituitur merces

⁽¹²⁾ *Plac. III. 6. 2. 4.*

⁽¹³⁾ *Ibidem III. 4. 5. 7.*

ces pro modo operae & impensae; neque aliter puto constituendum esse in recuperatis ab hoste & navibus & mercibus.

Sane in Libro, qui inscribitur *Consulatus maris*, C. 287. ita, ut modo dicebam, res definita est: nam is, qui navem & onus ab hoste recuperavit, jubetur navem & onus restituere pristino domino, salvo tamen servaticio, idque servatidium, ut justum sit, constituitur pro modo operae & impensae, in recuperationem factae, praeterita omni distinctione, quamdiu navis onusque in potestate hostium fuerint. Recte autem ibi additur, eam restitutionem duntaxat obtinere, si navis nondum fuerit deducta in locum tutum, sed si in locum tutum, dominio sic plane & plene in hostem translato, navem mercesque, deinde recuperatas, ex asse recuperatori cedere. Quae apprimè conveniunt cum his, quae *hoc Capite* disputavimus. Vellem omnia, quae in illa farragine Legum Nauticarum reperiuntur, aequè proba recta essent, sed non omnia ibi sunt tam bonae frugis.

C A P U T VI.

*Quousque extendatur immobilium possessio,
bello quaesita.*

Videndum, nam! res digna est, quousque extendatur immobilium possessio, bello quaesita, & ex possessione dominium. Grotius *de Jure B. & P. L. III. C. 6. §. 4.* simpliciter dixit, non qualemunque possessionem sufficere, *sed firmam*, quod mox explicat, *si*
ager

ager mansuris munitionibus ita includitur, ut nisi iis expugnatis parti alteri palam aditus non sit. Quid ergo? an capta Urbe etiam ager captus censetur? & quousque? nihil quicquam de eo Grotius; & tamen in locorum possessionibus & occupationibus saepe id quaestionem facit. Res exemplo fiet clarior. Occupaverant Franci Casalem Taurinumque in Pedemontio, pactis autem induciis convenerat, uti quisque bello possidebat, ita & induciarum tempore possideret. Quaesitum est de agris & pagis, qui Urbibus illis, quas Franci tenebant, obnoxii munera & functiones praestabant, Francisque etiam tempore belli praestiterant? Et sunt Jcti, qui hanc causam definiverunt contra Francos, quia Jure Gentium desideratur possessio, naturaliter acquisita, neque occupata pars non occupatam trahit, rati etiam, Francis non prodesse praestitas illas incolarum functiones, quum & ipsi incolae inviti possideantur a dominis suis. Ita fere disputat Petrinus Bellus *de Re Militari Part. V. T. 3. n. 7. & seqq.* cui nescio an suffragium suum addat Zoucheus *de Jure Fecial. Part. II. Sect. 9. Q. 48.* Sed satis perperam Bellus, certe si de induciis agatur, ut agebatur in ea specie, quum illud generale, UTI POSSIDETIS, utique & quasi possessionem complectatur, etiamsi veram neget. Illa autem quasi possessio constabat in praestandis & accipiendis muneribus & functionibus, non nisi Domino praestari solitis, sed & de vera possessione judicabis ex iis, quae sic dicam.

Ex ratione igitur despiciendum est, quae proprie sit immobilium possessio, bello occupata. Constat autem, parte occupata, etiam totum occupari & possideri, si is sit occupantis animus, & ita quoque Paulus noster defi-

nit in *l. 3. §. 1. ff. de Acquir. vel amitt. possess.* neque id civile magis, quam naturale esse, & res ipsa, & usus, optimus docendi magister, satis ostendunt. Possessio consistit in occupato, &, quod occupatur, Jure Naturali in potestatem nostram redigitur; occupatum autem intelligitur etiam id, quod manibus vel pedibus nostris undiquaque contrectatum non est, si nempe ita sedeat occupanti, & natura rei exigit, ut in agris & fundis. Si putes aliter, non facile dixeris, quid occupatum possessumve sit: nam, si omnia contrectari velis, neque superficiem fundi contrectasse sufficiet, sed necesse erit omnes glebas non tantum circumambulare, sed & effodere.

Quamvis autem verum sit, parte apprehensa, etiam totum apprehendi, si quis hac mente apprehenderit, id tamen non aliter obtinebit, quam si ejus totius, de quo agitur, nemo alius partem possidet, si enim & alius partem possideat ejusdem totius, idem ex eadem ratione totum possideret. Quod dicere non licet, cum duo eandem rem in solidum possidere nequeant ex verissima Pauli Philosophia in *d. l. 3. §. 5.* nam sic alterius dominatio dominationem alterius in eadem re excluderet. Si ergo & alius possideat, & alius partem, quam aliter corporaliter non detinet, apprehendat, nihil ultra occupavit, quam quod naturaliter apprehendit: neque enim, pro semisse, aut pro rata partium, quam quisque occupavit, cetera, quae non detinentur, possidere licebit, quia in illis ceteris prioris occupantis dominatur possessio, quae ab alia, simili duntaxat, excludi nequit, earundem quippe virium utraque. Et in ea, quam detinet, parte non aliam ob causam alterius possessionem, quam *civilem* vocant, abolevit posterior occupans, quam

quam quod eam naturaliter teneat, naturalis enim possessio civilem sustulit. Idque ipsum est, quod Celsus ait in *l. 18. §. 4. ff. Eod. Si cum magna vi ingressus est exercitus, eam tantummodo partem, quam intraverit, obtinet.* Cum ait, *magna vi*, significat esse, qui resisterent, possessionemque, quam priores domini habebant, vi quoque tuerentur. Non ulterius igitur hostium exercitus agrum occupavit, quam nostrum cedere cœgit. Forte & sic intelligendus Paulus in *d. l. 3. §. 1.* cum ait, parte occupata, dum ea mente sit, totum equidem occupari, sed *usque ad terminum*, quod accipio usque ad eam partem, quam alius possidet, sive vicinus in suo fundo proximo, sive quis alius in hoc eodem fundo, de cujus possessione occupanda agitur.

Unde in Regione occupata non est difficile animadvertere, quid proprie occupatum videri debeat. Scilicet jus Metropolitanum per se in hoc argumento nihil quicquam ad rem pertinet, id enim est civile Imperium, quod victus Princeps constituit, ubicumque placet. Quod si sit, facile intelligimus, si ex pago forte aliquo Imperium in universam Regionem exerceatur, eo occupato, non etiam Urbes, Oppida, Arces, quae adhuc Princeps detinet, occupata videri, sed ex ipso facto occupationis & possessionis haec omnia aestimanda esse. Secundum haec dicimus, parte Regionis occupata, totam occupatam videri, si nullam aliam partem victus retinuerit; si retinuerit, nihil occupatum esse, quam quod vi extortum est victo, & a victore possessum. Sed circa unius Imperii plures distinctas Regiones belle quacri potest, an ea utendum sit distinctione, qua uteremur in privatorum fundis contiguis? Si Titius fundos contiguos habeat Cornelianum, Maevianum & Sempronianum, Ga-

jus,

jus, parte Corneliani occupata, totum Cornelianum possidere intelligitur, Maevianum vero & Sempronianum non aequè, fundo enim possesso ad terminum quidem, sed ad terminum duntaxat, neque ultra possidemus *d. l. 3. §. 1. ff. de Acquir. vel amitt. possess.* Qui partem fundi Corneliani intravit, non alio animo intrasse censetur, quam ut possideat totum ejus, cujus partem occupavit, de Maeviano autem vel Semproniano fundo ne cogitasse quidem videtur. Parte occupata in toto, quod ab aliis rebus distinctum est, consistit terminus possidendi, neque ultra progredimur, sive domus sit, sive fundus, sive horreum, sive aliud quid, quod in Civitate rei immobilis appellatione venit. At, si me audias, alia ratio est immobilium, quae occupantur jure victoriae. Animus victoris est non duntaxat unam Regionem, sed totum Imperium hostile invadere, & suas, facere cunctas ejus Imperii Regionem, nec alius hic est terminus, quam in ea Regione, quam victus adhuc retinet. Si nihil intercedat, quod possidere non potest occupator, si velit, dic, quid possessionem victoris sistat, &, quominus progrediatur, impediat? nulla autem Regione retenta, etiam una a victore occupata, vel occupata sola Metropolis totius Imperii possessionem dabit. In hanc sententiam verissimum est, quod ad Cosroem, Persarum Regem, Imperatoris Justiniani Legatus dixit apud Menandrum Protectorem *Histor. Byzant. Tom. I. p. 143.* Ὁ γὰρ δεσπότης ἡγεμονικῶ, πῶς ἔτι ἔχει τὸ ὑποβιβηκός? *Qui enim dominus est ejus, qui imperat, quomodo nec dominus erit ejus, quod ei subest?* Ceterum si aliquid adhuc retineat victus neque τὸ ὑποβιβηκός videbitur, quod ille Imperio Metropolitano exemit, & viarmata defendit. Merito igitur irrisi sunt Principes, qui,

quod

quod Romam vel Constantinopolin haberent, universi Orbis Romani Imperium sibi arrogarunt, etiam tunc, cum alii Principes magnas ejus Imperii partes occupatas tenebant. Similis est arrogantia Belisarii apud Procopium *de Bello Vandal. L. II. C. 4.* nam is, cum Carthaginem ipsumque Regem Gelimerem in potestatem rede- gisset Justinianus, palam jactavit, etiam cuncta ad eum pertinere, quae Gelimer in Sicilia habebat. Omnino perperam, neque enim jus, quod in Carthaginem vel personam Regis habebat, eorum, quae in Sicilia erant, possessionem transferre poterat. Sicilia proprio Marte se defendebat, nec, capto Rege, eo ipso capitur universum ejus Imperium. Occupatio necessaria est, vel cessio, si in pace ita convenerit.

Nunc videamus, quid Ordines Foederati Belgii in hanc rem decreverint & edixerint. Quum in §. 3. *Induciarum* inter Archiducem Austr. & Ordines Gener. 9. Apr. 1609. convenisset, ut quisque induciarum tempore possideret, ut tunc possidebat, & Archidux Edicta sua in agro Kuykenfi affixisset, Ordines Generales 20. Aug. 1609. edixerunt ⁽¹⁾, agrum Kuykensem ad se pertinere, quia possidebant Urbem *de Grave*, cui ager ille erat subditus, ne quis igitur alius in eo ullum imperium exercere vellet. Quumque Ordines Generales expugnassent Arces *in den Lande van Overmaze*, & tamen Hispani incolis interdixissent, ne sese subicerent jurisdictioni Senatus Brabantini, qui est Hagae Comitatus, jure retorsionis huic interdictioni sese opposuerunt Ordines, ut est in eorum Edicto 8. Mart. 1634. ⁽²⁾ Rur-
sus,

(1) *Plac. II. §. 5. 2. 1.*

(2) *Ibidem II. §. 5. 2. 4.*

fus, cum Buscoducum ad Ordines Generales pertineret, & Hispani multum turbarent quod ad agrum Buscoducensem, variis Ordinum Edictis iis obviam itum est, nempe 30. Januar. & 3. Aug. 1630. 13. Maj. 1631. 20. Jun. 1634. 2. Febr. & 2. Dec. 1636. ⁽³⁾ & iterum 24. Dec. 1642. ⁽⁴⁾ in quibus Edictis 8. Mart. 1634. & 2. Febr. 1636. memoratur quoque Edictum Regis Hispaniae, factum 10. Jul. 1628. quo ipse ille Rex prolixè asseruit, agrum subjectum Urbis victorem sequi. Atque eo jure etiam Ordines usi sunt in illis Edictis, & recte usi sunt, quia agrum occupasse censentur, qui in illum pro arbitrio imperant. Si qua Arx tamen sit in agro, nondum occupata, quousque illa in agrum imperat, alterius possessio & dominium non porrigitur.

Si, quae disputavimus, recta sint, ut mihi quidem esse videntur, recte etiam Senatus Brabantinus, qui Haegae Comitatus jus dicit in eas Brabantiae Regiones, quas Ordines jure belli occuparunt, recte, inquam, ille Senatus 26. Oct. 1629. edixit, Feudorum, quae in agro Buscoducensi sita erant, investituram a se esse petendam, non a Senatu Brabantino, qui Bruxellis est, & simul apparet, nullo jure contra edixisse Hispanorum Regem 15. Nov. 1629. ut haec omnia narrat Aitzema ⁽⁵⁾. Buscoduco quippe expugnata, omnis ager circumjacens ad Ordines Generales pertinebat, atque ita & Feudorum, qui ibi erant, erant quoque Domini; va-
fat-

(3) *Plac. I. 1. 4. 2. n. 1. 2. 3. 4. 5. & 6.*

(4) *Ibidem I. 3. 2. 1. 2.*

(5) *Hijstor. L. IX. p. 882.*

fallus autem victus debet fidem & officia victori, non Principi victo.

Minus dubitabitur, si qua Provincia cessum sit, omnibus ejus partibus cessum esse, qua de re circa *Twent*, parte Transilvaniae, extat Ordinum Generalium Edictum 22. Dec. 1610. (6)

(6) *Plac. II. 5. 5. 2. 2.*

CAPUT VII.

Hostium actiones & credita, quae apud nos inveniuntur, an exorto bello recte publicentur?

Si Pacta inter Principes intercedant de subducendis intra certum tempus bonis, siquidem bellum exardet, quemadmodum plura ejusmodi pacta commemoravi supra C. 2. verum est, ut reliqua bona, sic & actiones creditaque subduci possent. Sin autem non intercedant, vel intra constitutum tempus bona & actiones non subducantur, quaesitum, quid juris? Et sane, cum ea sit belli conditio, ut hostes sint omni jure spoliati proscriptique, rationis est, quascunque res hostium, apud hostes inventas, dominum mutare & Fisco cedere. Solet praeterea in singulis fere belli indictionibus constitui, ut bona hostium, tam apud nos reperta, quam capta bello, publicentur. Exstant quandoque & separata in eam rem Edicta, siue indictio belli praecefferit, siue non praecefferit. Orangius Dynasta 25. Aug. 1572. formae, quam tunc edidit de regimine Hollandiae (1), in-

(1) *Plac. III. 1. 1. 23.*

seruit: dat de goederen van die gene, die ben openbaarilyk voor vyanden dragen, terstont by de Magistraten, waar onder die gelegen syn, geannoteert sullen werden, en die vrugten ontfangen tot vordering van de gemeene saak. De immobilibus haec intelligo, quae moris est annotari, ut eorum fructus, tempore belli, cedant publico. Si merum jus belli sequamur, etiam immobilia possent vendi, & eorum pretium in Fiscum redigi, ut in mobilibus obtinet, sed in omni fere Europa sola fit immobilium annotatio, ut eorum fructus, durante bello, percipiat Fiscus, finito autem bello ipsa immobilia, ex pactis, restituuntur pristinis dominis. Rursus de omnibus indistincte bonis, ubicunque repertis, Ordines Generales edixerunt 2. Apr. 1599. ⁽²⁾ in haec verba: *Verklaren voor goeden prinse alle personen en goederen, geseten onder het gebied van den Koning van Spanjen, tot alle plaatsen, daar men die zal mogen bekomen.* Exstat & epistula Ordinum Hollandiae ad Curiam Hollandiae 25. Nov. 1672. ⁽³⁾ qua simpliciter etiam detineri publicarique jubentur bona eorum, qui apud hostes morantur, *zig onthouden*; in quam sententiam & editum est ejusdem diei Edictum Curiae Holl. ⁽⁴⁾ ex quo nec post diem editi Edicti dominis reddi possunt. Quod an satis conveniat Pactis, anno 1662. inter Regem Franciae & Ordines Generales initis, nunc non disputo. Cum autem inter bona vel maxime sit hereditas, constat neque hostem acquirere posse hereditatem, apud nos jacentem, etsi ex testamento vel ab in-

(2) *Plac. II. 4. 2. 1. 2.*

(3) *Bello Juridico Casu 52. n. 2. & Calu 99. n. 2.*

(4) *Plac. III. 1. 8. 2.*

intestato ei debeatur. Secundum haec quum anno 1695. quidam in Hollandia decessisset intestatus, cujus cognati proximi & heredes in Francia erant, hereditatem esse publicatam memini.

Quemadmodum illa, quae recitavi, Edicta loquuntur generaliter, sic & generaliter videntur accipienda de quibuslibet bonis, five corporalibus five incorporalibus. De incorporalibus tamen, ut sunt actiones & credita, dubitari video, & dubitasse, quin & aliquando contradixisse nostros Ordines. Cum Francorum Rex & Episcopi Colonienſis & Monasterienſis anno 1673. etiam actiones publicassent, & exigi jussissent, quod subditi ſui debebant Belgis Foederatis, Ordines Generales Edicto 6. Jul. 1673. (5) id improbarunt, edixeruntque, ſolvi non poſſe niſi vero creditori, ideoque ſe eam exactionem, five vi, five conſenſu factam, ratam non eſſe habituros. Sed proſecto videtur eſſe Jus commune, ut & actiones publicentur, ex eadem nempe ratione, qua corporalia quaelibet. Actiones utique five credita non minus Jure Gentium ſunt in dominio noſtro, quam alia bona, ecurr igitur in his Jus belli ſequamur, in illis non ſequamur? & cum nihil ſuccurrat, quod diſtinctioni idoneae locum praeſtere poſſit, etiam ſola ratio Jus commune defendit. Sed nec deſunt exempla & auctoritates, quae defendant. Conſtat ex Polybio *Excerpt. Legat. C. XXXV. n. 4.* inter Romanos & Antiochum conveniſſe, ut non minus actiones, quam alia quaeque, tempore belli publicata, reſtituerentur, idque praeſebet argumentum, etiam actiones utrimque fuiſſe publicatas. Id ipſum jus Franciae & Hispaniae

Re-

(5) *Plac. III. 1. 8. 4.*

Reges invicem quoque exercuisse, indicat §. 22. Pacis, inter utrumque initae 17. Sept. 1678. ⁽⁶⁾ namque eo §. cavetur, ne restituerentur credita, ante publicata. Et Daniae Rex, bello Suecis indicto, 9. Mart. 1676. ⁽⁷⁾ publice edixit, bona Suecorum in Imperio Danico, & *quod quis cui Sueco deberet*, intra sex septimanas Fisco deferrentur publicanda, arbitraria & dupli poena non parentibus statuta. Simile quid anno 1667. contra Anglos edixerat Danus, ut est relatum apud Aitzema ⁽⁸⁾.

Neque ab hac doctrina semper tam alienos fuisse Belgas apparet ex Edicto 18. Jul. 1536. ⁽⁹⁾ & ex Edicto Philippi II. contra Francos 27. Mart. 1556. ⁽¹⁰⁾ & ex Edicto Ordinum Hollandiae 29. Januar. 1591. ⁽¹¹⁾ Exstat & Edictum, quod 7. Dec. 1577. ⁽¹²⁾ facto Philippi II. Hispan. Regis nomine, Orangius Dynasta & Curia Hollandiae promulgarunt, quo non duntaxat eorum, qui ad Joannem Austriacum transierant, sed omnia hostium suorum bona, mobilia & immobilia, actiones quoque & credita, publicari jusserunt. Ordines etiam Generales 4. Jun. 1584. ⁽¹³⁾. Bruggenses & Vryenses, quod ad Hispanos desciverant, hostes suos esse declararunt, & jusserunt eorum bona, actiones creditaque, tam publica, quam privata, publicari. Atque ita deinde, cum Venloenses quoque ad Hispanos transfuissent, Comes Ley-

ces-

(6) *Francia anti-Hispan.* p. m. 218.

(7) *Hollandsche Mercurius* 1676. p. 47.

(8) *L. XLVII.* p. 390.

(9) *Repert. Cur. Holl.* p. 32. B.

(10) *Ibidem* p. 88. A.

(11) *Decis. Mixt.* 143.

(12) *Plac. II. Append.* p. 2147

(13) *Plac. II. 4. 1. 1. 1.*

cestranus Edicto 9. Jul. 1586. ⁽¹⁴⁾ eos crimen perduellionis commisisse complexus est, eorum bonis mobilibus & immobilibus, actionibus & creditis, publicari iussis. Ne autem credas, de Bruggensibus, Vryënsibus & Venloënsibus id duntaxat edici, quod non tam hostes, quam perduelles essent, ex eo nempe, quod antea Foederi Utrechtano sese obligassent, observari velim, in d. Edicto 4. Jun. 1584. *vs. Ordonneren*, haec etiam porrigi ad omnes, *boudende onse tegenpartye, wie dat de zelve zyn*, plane ut in d. Ed. 7. Dec. 1577. tam perduelles, quam hostes, quod ad hanc ipsam rem, conjunguntur.

Notanda etiam sunt in hanc rem Ordinum Generalium 2. Oct. 1590. & Ordinum Hollandiae 29. Oct. 1590. facta Decreta ⁽¹⁵⁾, quibus, ut sunt ejusdem anni & mensis, in eandem quoque sententiam continetur: *Dat die uyt Vyanden Landen, ook voorsien met behoortlyk paspoort, in dese Provincien komen, niet gequalificeert syn in regten in dese Landen iets te mogen eyschen by actie personele of reële, ten petitoiren of possessoiren, maar dat men de zelve a limine judicii zal repelleren, op dat de hostiliteit tegen de vyanden, en de confiscatien van goederen en REGTEN DER ZELVER, mogen blyven in haar geheel.* Ex his Decretis neque actiones personales exercere licet, & adjecta ratio palam significat, ideo exerceri non posse, quia hostium non tantum bona, sed & actiones Jure Belli publicantur. Et quum olim Rex Franciae Belgarum bona arresto inclusisset, Ordines Hollandiae 26. Apr. 1657. ⁽¹⁶⁾ idem de

(14) *Plac. II. 4. I. 1. 2.*

(15) *Ibidem Append. p. 2209.*

(16) *Ibidem Plac. II. 4. 28. 3. 1.*

de bonis Francorum constituerunt, vetueruntque quicquam iis solvi, & si quis solvisset, alterum tantum solveret, unde iis, qui in Francia damnum passi essent, id damnum refarciretur, & praeterea dimidium poenae nomine, jusseruntque, poena posita, bona creditaque Francorum deferre delegatis ad hanc rem in quaque Urbe. Credita igitur recte publicari tunc Ordinibus placuit, & ni fallor, recte. Quapropter si subditus Principi, qui credita publicavit, solverit, quod hosti debebat, liberationem contingere, optimo jure responsum est *Consil. Holl. T. I. Consil. 297.*

Haec autem non subsistunt, ubi ea benignitate bella geruntur, ut commercia utrimque licita sint: neque enim commercia sine contractibus, neque contractus sine actionibus, neque actiones sine judiciis, neque judicia sine personis, quae jure litigant, explicari possunt. Quis merces vendat, & ad hostem devehat, sine spe recuperandi pretii? & quae spes recuperandi, si adversus emptorem eundemque hostem judicio experiri non liceat? Quamvis igitur hostis personam standi in judicio non habeat, ut simpliciter constitutum est in d. Decretis 2. & 29. Oct. 1590. atque ita quoque responsum & judicatum sit *Consil. Holl. T. I. Consil. 289. & T. V. Consil. 168. & apud Groenewegen ad Tit. C. Qui legit. person. stand. in judic. hab.* commercii tamen causam recte excipit d. *Consil. 289. & Groenewegen d. loc.* si nempe mutua sit commerciorum libertas, si non sit, actiones, etiam ex commerciis natae, recte publicabuntur. Sed an causam commerciorum distinguendum est a reliquis omnibus causis, ut scilicet in his negemus, in illa sola hosti largiamur personam standi in judicio? sic distinxit d. *Consil. 289. & si recte, sic quoque in ipsa*
 pu-

publicatione actionum esset distinguendum. At si hosti semel permittas actiones exercere, difficile est distinguere, ex qua causa oriantur, nec potui animadvertere, illam distinctionem unquam usu fuisse servatam.

Ceterum si hostem arceas a judicio, neque adversus hostem, si forte in tuo Imperio haereat, recte experieris in judicio; atque ita iniquum est, quod confirmata inferioris judicis, & Curiae Hollandicae sententia, Supremus Senatus judicavit 18. Sept. 1590. (19) hostem nempe, qui cum libero com meatu in has Regiones venerat, per arrestum hic conveniri posse; manifeste enim impium est, hostium actiones hic praeccludere, ut praecclusae sunt d. Decretis 2. & 29. Oct. 1590. & non idem jus hostibus permittere. In Jure belli quod quis sibi sumit, hostibus quoquetribuendum est.

Quod dixi de actionibus recte publicandis, ita demum obtinet, si, quod subditi nostri hostibus nostris debent, Princeps a subditis suis revera exegerit. Si exegerit, recte solutum est, si non exegerit, pace facta reviviscit jus pristinum creditoris, quia occupatio, quae bello fit, magis in facto, quam in potestate juris consistit. Nomina igitur, non exacta, tempore belli quodammodo intermori videntur, sed per pacem, genere quodam postliminii, ad priorem dominum reverti. Secundum haec inter Gentes fere convenit, ut nominibus bello publicatis, pace deinde facta, exacta censeantur perisse, & maneant extincta, non autem exacta reviviscant, & restituantur veris creditoribus. Ita sane convenit in §. 5. Pacis inter Fredericum III. Daniae & Carolum II. Angliae

(19) *Decis. mixt.* 170.

gliae Reges 31. Jul. 1667. ⁽¹⁸⁾ & §. 37. Pacis inter Hispaniae & Angliae Reges 21. Sept. 1667. ⁽¹⁹⁾ & §. 22. Pacis inter Franciae & Hispaniae Reges 17. Sept. 1678. quem §. 22. *supra hoc Capite* attuli, ut probarem, quod & probant *d. §§. 5. & 37.* non minus actiones, quam alia quaecunque hostium, tempore belli fuisse publicatas, & saepe etiam exactas.

Noli autem existimare, de actionibus duntaxat verum esse, eas ipso jure non publicari, nam nec alia quaeque publicantur, quae apud hostes sunt, & ibi forte celantur. Unde & ea, quae apud hostes ante bellum exortum habebamus, indictoque bello suppressa erant, atque ita non publicata, si a nostris denuo recuperentur, non fieri recuperantium, sed pristinis dominis restitui, recte responsum est *Consil. Belg. T. III. Consil. 67.*

(18) Aitzema *L. XLVII.* p. 405.

(19) Idem *d. L. XLVII.* p. 653.

C A P U T VIII.

An hostem liceat aggredi vel persequi in amici territorio vel portu?

Jure belli adversus hostem duntaxat utimur in nostro, hostis, aut nullius territorio. In nostro si hostem deprehendamus, nihil utique prohibet, quominus, si sine libero commeatu ad nos pervenerit, hostiliter eum excipiamus. Ipsum hostis territorium ingredi, & ibi praedam agere, ratio belli permittit. In medio mari, utpote nullius territorio, id ipsum licet. Sed in territorio utriusque amici qui hostem agit, agit & adversus

Prin-

Principem, qui ibi imperat, & omnem vim, a quocunque factam, legibus coërcet. Quare nec Poeni, quamvis triremibus superiores, aggredi Romanos ausi sunt in portu Regis Numidiae, ut ex Livio narrat Grotius *L. III. de jure B. & P. C. 4. §. 8. n. 2.* & ex Grotio transcripsit Zoucheus *de jure Feclal. Part. II. Sect. 9. Q. 7.* Movet ibi quidem Zoucheus nonnulla contrariam sententiam, sed haec ipsa Grotius & dixerat & refutaverat.

Cum autem omnes Juris Publici Scriptores, nemine, quod sciam, excepto, vim fieri vetent in alterius Imperio, meretur despici, an huic sententiae convenient mores Gentium, Edicta & Decreta nostrorum Comitum vel Ordinum, & an in hoc argumento jus persequendi a jure aggrediendi oporteat distinguere? Ut a Comitibus ordiamur, Philippus II. Hispan. Rex *Tit. I. §. 27. LL. Nauticarum*, quas Belgis dedit ult. Oct. 1563. (1) constituit, posita capitis poena, ne qua in mari vis fieret vel suis subditis, vel focis, vel peregrinis, sive belli, sive alterius rei causa, *intra conspectum a terra vel portu.* Intellexit igitur, Continentis imperium porrigi, quousque e terra prospici datum est, ut sunt Auctores, qui sic sentiunt. Sed id nimis laxum vagumque esse ostendi *Dissertatione de Dominio maris C. II.* ratus, imperium terrae finiri, ubi finitur armorum potestas. Nec alia sententia fuisse usos Ordines, cum Generales, tum Hollandiae, ex duobus Decretis, de salutatione Principum factis, mihi visus sum probasse *d. C. II. & etiam C. IV.*

Sane in ipso amici portu, hostem, amici non hostem,

(1) *Plac. I. 2. 7. 1. 2.*

tem, aggredi vel capere nequaquam licet. Si quis capiat, amici illius est efficere, ut capta restituantur, vel sumptu suo, vel sumptu ejus, qui damnum passus est. Ut hujus sumptu id efficeretur, convenit §. 22. Pacis inter Rempubicam Angliae & Ordines Generales 5. Apr. 1654. ⁽¹⁾ & §. 21. Pacis inter Regem Angliae & Ordines Generales 14. Sept. 1661. ⁽³⁾ & rursus §. 29. Pacis inter eosdem 31. Jul. 1667. ⁽⁴⁾ Id ipsum dicit §. 48. Pact. Commmerc. inter Regem Franciae & Ordines Generales 27. Apr. 1662. ⁽⁵⁾ sed non injecta mentione sumptus, quem ille, qui damnum passus est, facere teneretur. Quod mihi etiam videtur fatis iniquum, cum ipsius Principis sit injuriam, sibi factam, vindicare, nam & ipsius injuria est violare portum, qui omnibus amicis aequo jure patet. Et quid si, qui vim fecit, mox abeat? ille privatus, cujus forte navis capta est, bella geret suo sumptu? Recte igitur etiam sumptus mentio omissa est §. 35. Pact. Commmerc. quo inter eosdem idem convenit 1. Aug. 1678. ⁽⁶⁾ & §. 40. Pact. Commmerc. inter eosdem 20. Sept. 1697. ⁽⁷⁾ & iterum §. 39. Pact. Commmerc. inter eosdem 11. Apr. 1713. ⁽⁸⁾ solent enim pacta posteriora, sine ullo fere examine, ex prioribus describi, ut & de Anglis modo vidimus. Simpliciter ajunt omnes illi §§. Pactorum inter Francos & Ordines Foederatos, Dominum portus, sinus, fluvii, in quo prae-

(2) *Plac. II. 4. 28. 2. 2.*

(3) *Ibidem II. Append. p. 2879.*

(4) *Ibidem III. 1. 13. 28.*

(5) *Ibidem II. Append. p. 2918.*

(6) *Ibidem III. 1. 13. 34.*

(7) *Ibidem IV. 1. 13. p. 321.*

(8) *Ibidem V. 1. 13. p. 483.*

praeda agitur in amicum, omni ope curaturum, ut, quod ibi captum est, probe recte restituatur. Si Principis est hoc curare, & quidem omni ope, curabit sumptu suo, quin & bello, si alia ratio non suppetat. Est hoc jus, quod inter omnes peraeque Gentes custoditur, & ejus non alia ratio est, quam quod vim inferre non liceat in alieno territorio, & quod in Principis territorio quoque sint portus, finus, fluvii. Secundum haec Dux Tusciae anno 1695. curavit, ut Gallus, qui prope portum Liburnensem navem Foederatorum contra Gallos, sed Magni Ducis amicorum, occupaverat & in portum Liburnensem adduxerat, quantocyus restitueret; ea enim, quae portubus proxima sunt, ejusdem, ut dixi, Ditionis esse existimantur.

Ex his licet intelligere, quo jure quave injuria censenda sint sequentia exempla. Cum anno 1639. Archithalassius Tromp Classem Hispanorum, qui Anglorum amici erant, obsedisset in portu Anglico, qui dicitur *Duyns*, Ordines Generales, 21. & 30. Sept. 1639. factis Decretis, Archithalasso suo mandarunt *de Spaansche Vloot te vernielen, sonder eenige aanschouw of reguard te nemen op de Havenen, Reeden of Baayen van de Coningryken, waar de zelve zoude zyn te bekomen*, etiamsi Angli alique resisterent, quemadmodum & mox Archithalassius id mandatum exsequutus est, laudantibus & probantibus Ordinibus Generalibus, ut haec omnia variis locis commemorat Aitzema (9). Vix est, ut haec defendi possint, ut nec defendi potest, quod Angli 12. Aug. 1665. Bergae in Norvegia oppugnaverint naves Societatis Indiae Orientalis, non sine indignatione Da-

no-

(9) L. XIX. p. 215--217. 222. 233. & 234. 240. & 242.

norum, qui & omni ope Anglos repulere ⁽¹⁰⁾. Ne autem illud Trompii factum nimis injuriosum videatur, duo animadvertenda sunt; alterum, quod & Angli anno 1627. navem Regis Franciae, tunc Anglorum hostis, sed Ordinum Generalium amici, ex Hollandia raperant ⁽¹¹⁾; alterum, quod & ipsi Hispani anno 1631. adversus Ordinum Generalium naves in portibus Regis Dani, communis amici, vim bellicam fecisse arguebantur, ut lego apud Aitzema ⁽¹²⁾. Alioquin, si nihil proponatur, quod retorsioni locum dare possit, injustum esse hostem aggredi in communis amici portu, plusquam manifestum est; & sic ad Legati Anglici petitionem anno 1623. ipsi quoque Ordines Generales decreverant ⁽¹³⁾. Atque inde, cum anno 1666. Ordinum Generalium Navarchi naves Anglorum hostiliter exceperant in Albi, amico flumine, multum ea de re querelarum est factum non tantum ab Anglis, sed & ab Hambugensibus variisque Imperii Germanici Legatis ⁽¹⁴⁾. Anglis quidem quiritantibus facile os obturari poterat ex iis, quae anno praecedenti Bergae in Norvegia acciderant, reliquis non poterat, ex sola enim retorsione subsistebat illa aggressio. Neque igitur dubitandum est, quin satis quoque injustum sit, quod Franci anno 1693.

(10) Prolixe haec sunt apud Aitzema *L. XLV.* p. 981. 986. 1012. & 1165. *L. XLVI.* p. 115--119. & *L. XLVII.* p. 376.

(11) Sic narrat ipse ille Aitzema *L. VII.* p. 360. De quo vide & *L. IX.* p. 764. & *L. XIX.* p. 240. & 242. & his omnibus adde *L. XX.* p. 17--21.

(12) *L. XI.* p. 455.

(13) Aitzema *L. III.* p. 560.

(14) Sic est in *de Hollandsche Mercurius* 1666. p. 131--134. & apud Aitzema *L. XLV.* p. 1311--1314. & *L. XLVI.* p. 686. & *L. XLVII.* p. 88. 99. & 101.

1693. quasdam Zelandorum naves in portu Lisbonnensi, utrisque amico, cum Lyfitaniae Rex eas neque extrahi, neque tormentis peti passus esset, igne immisso succenderunt. Quod mea memoria factum memini.

Magis dubitari posset, an hostem, in mari aperto comprehensum, dum oppugnamus & caedimus, persequi liceat usque ad amici flumen, stationem, portum, sinum? Et magis est, ut liceat, adhibitis cautionibus quibusdam, quas sic enarrabo. Sane ea fuit Ordinum Generalium sententia anno 1623. cum Legato Anglico responderint ⁽¹⁵⁾, non quidem licere vim facere in portu communis amici, *met dien verstande nogtans, dat men hoopte zyne Majesteit zoude niet qualyk nemen, dat men in Zee opdoende en vervolgende eenige Duyncrkers, de zelve zoude mogen investieren en costoyeren tot in zyne Konings havenen.* Ea eorundem Ordinum sententia videtur expressa in Decreto 10. Oct. 1652. ⁽¹⁶⁾ ita tamen, quemadmodum opportune ibi additur, ut Castellis amicorum parcat, etsi ex iis vis fiat, utque etiam parcat hostibus, si ipsos amicorum portus jam subierint. Utraque exceptio habet rationem, nam justius est in alterius Imperio pati, quam agere, &, si agamus, omni modo cavendum est, ne vis, hosti facta, etiam amico noceat. Si igitur duae Classēs confligant in mari aperto, & altera cedat, non intercedo, quominus victor recte persequatur Classē victā, quamvis haec ad territorium amici pellatur. Probo tamen, quod Ordines Generales in d. Decreto 10. Oct. 1652. intra ipsum portum a vi temperandum censuerint, quia absque amicorum

(15) Aitzema L. III. p. 360.

(16) Idem L. XXXII. p. 739. 740. & 778.

rum periculo ibi vis fieri nequit. Secundum haec in mari, terrae proximo, quousque tormenta Castellorum exploduntur, vim quidem inchoare non licet, sed inchoatam licebit persequi, dum persequimur hostem in mari *ωθέρτω*, etiam sub terram, aut in flumine, aut in sinu forte aliquo, dummodo Castellis, etiam hostem juvantibus, parcamus, & omne amicorum periculum absit.

Ex factis, quae postea inciderunt, etiam haec videntur probasse Ordines Generales: quum enim anno 1654. Navarcha Hollandus navem Anglicam, in mari deprehensam, & ad portum Liburnensem fugientem, occupasset, etiam tunc, cum navis Anglica jam funem in terram projecerat, Dux quidem Tusciae ea de re questus est ad Ordines Generales, sed nequicquam questum esse legimus (17). Vide tamen, an non ipse Dux id postea vindicaverit; publicata nempe nave, quae opportunitatem praebuerat occupandae istius Anglicae (18). Rursus cum Ostendenses tormenta sua explosissent in navem Hollandicam, quae Anglicam persequeretur usque ad Ostendam, Ordines Generales anno 1665. de ea re, atque de re illicita, questi sunt apud Hispanos (19), etiam ideo, quod navis Hollandica in Anglicam sub Ostendam tormenta non explosisset. Sed ea ratio nihil quicquam valet nisi ad exaggerandam Ostendensium injuriam, neque enim interest, qua vi hostem petas, sed an petas hostiliter. Interea vides, utramque, quam dixi, persequutionem probasse Ordines Generales, quod vis, ante coepta, non nisi continuata esset.

Quod

(17) Aitzema *L. XXXIV.* p. 106. & 107.

(18) Apud eundem *d. L. XXXIV.* p. 202.

(19) Apud eundem *L. XLV.* p. 911 & 912.

Quod juris est in mari, idem est & in terra, ut nempe & hic in alterius Imperio recte persequamur hostem, ex recenti praelio fugientem. In hanc sententiam accipio, quod Ordines Generales anno 1653. decreverunt ⁽²⁰⁾, eos milites Lotharingos, qui Ordinum Generalium Ditionem populassent, etiam in Imperio Regis Hispaniarum liceret persequi; id enim defendi nequit, nisi intelligas de flagranti persecutione ex conflictu vel populatione, qui quaeve praecessit. Alioquin non magis amici territorio, quam portu, uti licet ad caedendum hostem. Et recte Ordines Generales, ad petitionem Regis Franciae, inter quem & Hispanos pax erat, capitis poena posita vetuerunt ⁽²¹⁾, ne quis ex Ditione Regis Franciae praedam in Hispanos ageret. Justa quoque Ordinum Generalium contra Hispanos querela, quum anno 1666. ex eorum territorio Monasterienses praedati essent in Imperio Ordinum Generalium, repetito ab Hispanis damno, a Monasteriensibus dato; iusta, inquam, si Hispani volentes & scientes fuissent passi, Monasterienses, praedam acturos, per suum territorium transire, de eo enim non usquequaque videbatur constare ⁽²²⁾. Si scivissent, eorum erat impedire, ne qua vis amicis fieret ex suo territorio. Quare nec probo, quod anno 1700. Guelferbytenses, qui neutrum partium fuisse perhibentur, ex suo territorio Saxonibus permiserint Lunenburgenses depraedari, itemque Lunenburgensium foederatis Saxones cadere. Ad summum largiendum est, praelio recens commisso, hostem fugien-

(20) Aitzema *L. XXXIII.* p. 1012.

(21) Apud eundem *L. II.* p. 114.

(22) De his omnibus Aitzema *L. XLVI.* p. 637. 645 & *seqq.* p. 665. 835. & *seqq.*

gientem persequi licere in alterius Imperio, ea ipsa ratione, qua in flagranti delicto eum, qui deliquit, in continenti in territorio non nostro persequi permittit Philippus II. Hispan. Rex in §. 76. Edicti de Criminibus, anni 1570. Sed aliud est vim inchoare, aliud, calente negotio, vi instare. Scilicet novum non est, valere quid, etiam si in eam causam deductum sit, unde incipere non posset. Uno verbo: territorium communis amici valet ad prohibendam vim, quae ibi inchoatur, non valet ad inhibendam, quae, extra territorium inchoata, dum fervet opus, in ipso territorio continuatur.

Atque ita quidem non absurde disputari & distingui videtur posse: neque tamen in ejusmodi quaestionibus ullam hujus distinctionis mentionem factam video, vel apud Scriptores Juris publici, vel apud Gentes Europaeas, si Belgas Foederatos excipias. Nihilominus ratio hanc distinctionem suadet & imperat, nec ab ea alienus est usus in aliis juris articulis. Si hanc sequamur, etiam de plano sententiam dicemus de hoc facto: Cum navis Francica persequeretur Hispanam hostilem, haec fugit *in Torbay, en set het op strand, en bergt zyne touwen, takels, zeilen &c. in de buyzen der inwoonders.* Franci epibatae descendunt in terram, & ista navis armamenta ex domibus illis extrahunt, & conferunt in suam navem. Quid dices? an licuit Francis Anglorum domos aggredi, & quae ibi servata erant, auferre? non licuit citra Anglorum injuriam. Optimo igitur jure Rex Angliae anno 1668. omnia capta restitui jussit, reliqua injuriae persecutione Legato suo in Francia mandata, ut auctor est Aitzema ⁽²³⁾. Narrat ipse ille ⁽²⁴⁾ & alias

(23) L. XLVIII. p. 29. & 30.

(24) *Ibidem loci.*

alias Anglorum querelas de portubus Angliae a Francis violatis, & de damno, ab his restituto, sed haec omnia non exsequor, quia de iis ipse judicabis, adhibita distinctione, quam modo suggessi, si haec & tibi aeque placeat, quam mihi.

CAPUT IX.

De Statu belli inter non hostes.

Non *hostes* appello, qui neutrarum partium sunt, nec ex foedere his illisve quicquam debent; si quid debeant, Foederati sunt, non simpliciter amici. *In Bello medios* dixit Grotius *L. III. de Jure B. & P. C.* 17. De his quaeritur, quid facere vel non facere possint inter duos hostes? omnia, forte inquires, quae potuerunt, cum pax esset inter eos, quos inter nunc bellum est, belli enim conditio non videbatur porrigenda ultra eos, qui invicem bellum gerunt. An, inquires, ratio admittit, ut hostes nostros etiam amicorum hostes esse putemus? quidni igitur amici nostri ad amicos suos, quamvis nostros hostes, ea adferunt, quae ante adtulerunt? arma, viros, reliqua? utilitas equidem nostra non admittit, sed de ratione, non de utilitate omnis disputatio est. Sola injuria belli causa, & diceres, injuriam non egredi personam ejus, qui injuriam passus est, nisi, si Princeps injuriam patiatur, quod ea quoque pertineat ad omnes subditos, non vero ad eos, qui subditi non sunt. Atque inde efficeretur, amici mei hostem meum hostem non esse, verum integram cum eo omnem amicitiam constare, plane ut ante bellum constabat.

Hanc doctrinam videntur probasse Ordinum Generalium Consilarii, cum, iis referentibus, Ordines Generales 3. Mart. 1640. edixerint ⁽¹⁾, *naar alle oud gebruyk, en naar de ordre van neutraliteit*, liberum esse non hostibus (*neutrale Luyden*) & nobis & hosti nostro, ex animi sui sententia militare. Et quum Hispani 30. Mart. 1639. edixissent, si quis Leodiensis Ordinibus Generalibus militaret, intra mensem reverteretur, praestito jurejurando, se non amplius contra Hispanos aut Dominum Austriacam militaturum, sin autem, omnis gratia ei negaretur, Ordinum Generalium nomine eo 3. Mart. 1640. factum est simile Edictum ἀντιστρατικόν, cujus sic memini, tamdiu valiturum, quam valeret illud Hispanicum, quod in d. Edicto 3. Mart. 1640. ut penitus novum, & ab omni ratione alienum traducitur, his fere formulis, *onredelyk Placaat, zoodanige nieuwwigheid en onredelykheid, zoo lange die van de Spaansche Regering in de voorsz. beure onredelykheid zullen blyven continueren &c.* Non alia quoque fuit Hollandorum quorundam sententia, dicta in Comitibus Ordinum Hollandiae 26. Febr. 1684. ⁽²⁾ cum urgebant, Hispanis, quibus contra Francos uterentur, auxiliares Copias a Belgis Foederatis esse mittendas, id enim fieri posse salva pace & amicitia cum Francis.

Sed profecto eam sententiam probandum non est, si de his agamus, qui simpliciter sunt amici. Horum officium est, omni modo carere, ne se bello interponant, & his, quam illis partibus sint vel aequiores vel iniquiores.

(1) Plac. II. 4. 8. 4.

(2) In de Consideratien van Staats saken, stukken, rakende de binnenlandse saken n. 14. p. 75.

res. Id ipsum est, quod apud Livium lego *L. XXXV. C. 48. Bello se non interponant*, hoc est, in causa belli alterum alteri ne praeferant, & eo solo recte defunguntur, qui neutrarum partium sunt. Nescio, an satisficiant, quae Grotius dixit *L. III. de Jure B. & P. C. 17. §. 3. Eorum, qui a bello abstinere, officium est, nihil facere, quo validior fiat is, qui improbam fovet causam, aut quo justum bellum gerentis motus impediatur*. Si recte judico, belli justitia vel injustitia nihil quicquam pertinet ad communem amicum, ejus non est, inter utrumque amicum, sibi invicem hostem, federe judicem, & ex causa aequiore vel iniquiore huic illive plus minusve tribuere vel negare. Si medius sim, alteri non possum prodesse, ut alteri noceam. Sed, ajes, utrique mitam, quicquid mihi videbitur, & sic postulat ratio amicitiae; si, quod alteri miseram, ille utatur in necem alterius, quid ad me? At tu noli sic sapere, quin potius crede, amicorum nostrorum hostes bifariam considerandos esse, vel ut amicos nostros, vel ut amicorum nostrorum hostes. Si ut amicos consideres, recte nobis iis adesse liceret ope consilio, eosque juvare milite auxiliari, armis, & quibuscunque aliis, quibus in bello opus habent. Quatenus autem amicorum nostrorum hostes sunt, id nobis facere non licet, quia sic alterum alteri in bello praeferremus, quod vetat aequalitas amicitiae, cui in primis studendum est. Praestat cum utroque amicitiam conservare, quam alteri in bello favere, & sic alterius amicitiae tacite renunciare.

Et sane id, quod modo dicebam, non tantum ratio docet, sed & usus, inter omnes fere Gentes receptus. Quamvis enim libera sint cum amicorum nostrorum hostibus commercia, usu tamen placuit, ut *Capite proximo*

latius ostendam, ne alterutrum his rebus juvemus, quibus bellum contra amicos nostros instruatur & foveatur. Non licet igitur alterutri advehere ea, quibus in bello gerendo opus habet, ut sunt tormenta, arma, &, quorum praecipuus in bello usus, milites; quin & milites variis Gentium pactis excepti sunt, excepta quandoque & navium materia, si quam maxime ea indigeat hostis ad exstruendas naves, quibus contra amicos nostros uteretur. Excepta saepe & cibaria, quando ab amicis nostris obsidione premuntur hostes, aut alias fame laborant. Optimo jure interdictum est, ne quid eorum hostibus subministremus, quia his rebus nos ipsi quodammodo videremur amicis nostris bellum facere. Igitur si hostes simpliciter consideremus ut amicos, recte cum iis commercia exercemus, & merces quascunque ad eos mittimus, si consideremus ut amicorum nostrorum hostes, excipiuntur merces, quibus in bello amicis nostris noceatur, & haec ratio priorem vincit, quomodocunque enim alteri contra alterum succurramus, bello nos interponimus, quod salva amicitia non licet. Ex his ipse judica, an justius fuerit illud Edictum Hispanorum 30. Mart. 1639. an vero Ordinum Generalium 3. Mart. 1640. de quo utroque supra dixi.

Exposui compendio, quid mihi videatur de officio eorum, qui ex foedere nihil quicquam debent, sed perfecte sunt neutrarum partium. Hos simpliciter *amicos* appellavi, ut a Foederatis & Sociis distinguerem. Si recte disputavi, placere non potest, quod video placere plerisque, qui de Jure Publico scripserunt, alterum nempe amicum, cujus causa potior & justior mihi videtur, a me juvari & posse & deberi; neque tantum rebus bellicis, sed & aperto bello, si res postulat. Improbe, rebus

bus enim alienis se immiscere nequaquam probum est. Cum uterque amicus in me non compromiserit, eccur Principes, qui sui juris sunt, meo iudicio stabunt cadentve? mearum partium non est, omnes omnium Principum injurias vindicare, sufficit, si vindicem, quae ad me meosque Foederatos pertinent. Sin autem tam manifesta sit alterius injuria, ut ab ea etiam mihi metuum, neque alia spes sit, quam ut postremus devorer, admittere forte posset, oppressum amicum esse defendendum, sed non nisi amicitia cum altero dissoluta, manente enim amicorum nomine bellum gerere, non potest non esse impium.

De Foederatis & Sociis longe alia inspectio est. Si duo, quibuscum foederatus sum, contra externos bella gerant, utrique praestabo, quod ex legibus foederis praestandum est, sed si invicem bella gerant, an utrique succurram, an uni & cui potius? de hac quaestione non minor pugna est inter Interpretes, quam inter ipsas Gentes; varias variorum sententias recenset, & suam adjicit Gentilis *L. III. de Jure Bell. C.* 18. Non una distinctione causam transigit Grotius *L. II. de Jure B. & P. C.* 15. 6. 13. & ex eo Zoucheus *de Jure Fecial. Part. II. Sect. 4. Q.* 28. Sane utrique Foederato non mittam Copias Auxiliares, si vel ex foedere debeantur, quia perabsurdum esset utrique mittere milites meos, ut invicem pugnent & se mutuo confodant. Qui milites suos locant, saepe quidem sunt in pari causa, sed ea huc non pertinet. Ego vero, si ve foederati mei adversus externos agant, si ve adversus se invicem, unice distinguendum reor, an & uter ex his justam belli gerendi causam habeat. Si uterque justum bellum gerat contra externos, utrique praestabo, quod ex foedere debeo, si
alter

alter tantum, alteri negabo. Si duo mihi foederati *se* invicem aggrediantur, ex foedere satisfaciam ei, qui justiore causam habet, & ipse ejus rei arbiter ero, ut mox audies. Atque ita commode possumus carere aliorum sententiis & distinctionibus.

Sed quid si Foederato & Socio auxilia promissa sint, & ei res sit cum amico meo? Puto promissis standum esse, & stari posse, quia Foederati hactenus constituunt unam civitatem, communi auxilio defendendam. Sed & hic distinguendum est, an Foederatus meus injuriam patiatur, an ipse inferat; si patiatur, promissa implebo, si inferat, non implebo, quia in causa improba non teneor adesse Foederato. Causa autem proba sit, an improba, ejus rei arbitrium erit penes promittentem. Vellem equidem, quod de causae probitate vel improbitate dixi, perspicue & rotunde pactis Gentium essent inserta, sed his, quae ipse vidi, simpliciter solet exprimi, Foederatum Foederato, *qui bello petitur*, missurum tot forte vel tot Copias terrestres vel maritimas, & praeterea nihil. Sed cum pacta ajant, *qui bello petitur*, eorum alia interpretatio esse nequit, quam ei Foederato auxilia praestitum iri, qui nullo jure lacescit bello, qui ab hoste petitur, non qui hostem ipse petit. Verum nec alia ratione satis perspicua est illa locutio, *qui bello petitur*, quid enim si is, qui petitur, antea injuriam fecerit, & sic causam belli praebuerit? an vel sic implebo Socio auxilia mittam? non mittam. Praestaret dicere, *qui INJUSTO bello petitur*, auxilia missum iri, atque ita ei, qui causam belli non dederit, cujus culpa vel injuria bellum non incipit. Quamvis autem palam non exprimatur, semper tamen intelligitur haec tacita pactorum exceptio, quam & Grotius probavit *d. L. II. de*

de Jure B. & P. C. 15. §. 13. n. 1. & *L. II. C.* 25. §. 4. nec scio esse, qui dissentiant.

Qui auxilia promittit, & is solus, ut modo dicebam, aestimat quoque de justitia vel injustitia causae, & an *casus foederis*, ut vulgo loquuntur, existet, nec ne, neque enim partes contrahentes ea de re in arbitros solent compromittere, ut equidem par esset, ne, ut fit, foedera exponamus ludibrio. Quotusquisque alioquin est, qui non foedera interpretabitur, ut e re sua esse putaverit? qui non fallaci interpretatione pacta eluserit? Veteres Gracci & Romani, etiam in negotiis publicis, judicium de causae justitia vel injustitia saepe aliis permiserunt, ut probant exempla apud Grotium *d. L. II. C.* 25. §. 4. & sic oportebat. Sed id nunc est Juris Gentium abrogati, & inde omnium pactorum hodie fere inane nomen. Atque haec quidem de foederibus, quibus ante bellum auxilia promissa sunt, nam bello jam exorto, si me audias, neutri amico auxilia recte vel promittuntur, vel mittuntur, qui promiserit vel miserit alteri, alterius amicitiam violabit.

Hi, qui sub tuitione sunt (*die onder contributie sitten*) constituunt etiam genus quoddam intermedium, nam ex natura tuitionis non considerantur tanquam hostes, neque etiam tanquam subditi, cum ad alium Principem pertineant. Possunt igitur suum Principem, quamvis nostrum hostem, juvare, sed non armis virisque, quibus contra nos bellum gerat. Quapropter Ordinum Generalium Consilarii 17. Mart. 1641. (3) optimo jure edixerunt, ne qui ex territorio Luxemburgensi & Namurcensi militarent Regi Hispaniarum, & rursus

18.

(3) *Plac. II.* 4. 8. 5.

18. Jul. 1646. (4) ne qui ex territorio Luxemburgensi, cum nempe utrique essent sub tuitione Ordinum Generalium, & generaliter 14. Aug. 1645. (5) ne quisquam, qui sub tuitione esset (*neutrale, onder contributie sitten-de*) Hispaniarum Regi militare vellet, etiam si antea militasset, & ne quisquam, relicta militia, in eam denuo revocaretur. Idem quoque eorundem Ordinum Consilarii 23. Febr. 1636. (6) edixerunt, ne quis eorum, qui sub tuitione essent, castra hostium juvaret equis, curribus, navibusve; recte, quia sic in causa belli hostibus operam praestaret. Aliud juris est in his rebus, quas, extra usum belli, ad hostes nostros deferunt, & ideo Ordines Generales, quamvis antea generaliter frumentum exportari vetuissent, edixerunt tamen 23. Maj. 1631. (7) eos, qui sub tuitione sunt, frumentum suum tam ad Hispanos, quam ad Belgas Foederatos, prout voluissent, deferre posse. Frumentum scilicet etiam non hostis ad hostem recte advehit, excepta obsidionis famisve causa.

Ordines Generales in §. 3. Edicti 26. Sept. 1590. (8) non hostem, ejusve naves & bona, etsi in hostili loco, hostili modo excipi vetuerunt, si nempe ea in Belgium Foederatum destinata essent, vel ex eo in alias Regiones. Et tamen scribi video (9), atque si Ordines Generales generaliter edixissent 15. Dec. 1672. etiam non hostium naves, ex hostium portubus venientes, recte publicari. Sed ne credas rabulis illis forensibus, qui

(4) *Plac. II. 4. 8. 7.*

(5) *Ibidem II. 4. 8. 6.*

(6) *Ibidem II. 4. 8. 3.*

(7) *Ibidem I. 2. 23. 2. 1.*

(8) *Ibidem II. 4. 6. 1. 4.*

(9) *Bello Juridico Casu 52. n. 2. & Casu 99. n. 2.*

qui id scripserunt, est enim d. Edictum 15. Dec. 1672. singulare, & non nisi jure retorsionis factum contra publicationem captae navis Hamburgensis, ut supra exposui C. V.

CAPUT X.

De his, quae ad amicorum nostrorum hostes non recte advehuntur.

Barbaris arma vendere Romae olim capitale fuit l. 2. C. *Quae res export. non deb.* capitale scilicet in subditis, de quibus solis Romani leges ferebant. Et constat etiam hodie, ubique Gentium capitale esse, si quis subditus arma ad hostes vehat. Quin ex §. 1. facerrimi Edicti Ordinum Generalium contra Anglos 5. Dec. 1652. ⁽¹⁾ pro hoste habetur, qui ullas omnino merces ad Anglos veheret, nec subditus tantum, sed & peregrinus. Quod in §. 2. Ed. Ordinum Generalium contra Lyfitanos 31. Dec. 1657. ⁽²⁾ justius restringitur ad *ta contrabanda*, nam eam vocem, usu receptam, servamus. Ex §. 1. Ed. Ordinum Generalium 14. Apr. 1672. & 11. Apr. 1673. contra Francos & Anglos, & ex §. 1. Ed. 19. Mart. 1665. ⁽³⁾ contra Anglos, tanquam hostis *van den Staat* punitur, si quis ad hostem vehat *eenige munitie van Oorlog, vivres, of eenige materialen, dienende tot uytrusting van Schepen, of eenige andere verbode waren.* Idemque juris est in peregrino, qui

(1) Plac. 1. 2. 22. 4. 2.

(2) Ibidem II. 4. 28. 1. 2.

(3) Sunt ea Edicta ibidem III. 1. 9. 1;

qui ea ex his Regionibus ad hostes advehit.

Sed de subditis Ordinum & cujuscunque Principis est statuere, ut lubet, de peregrinis non etiam. Unde bel-
le quaeritur, quid Jure Gentium liceat nobis ad amico-
rum nostrorum hostes advehere, vel, quod tantundem
est, quid amicis liceat ad nostros hostes? Quicquid non
licet, si amicus deprehendat, optimo jure publicatur,
& eo solo absolvitur poena mittentis amici. Grotius
de Jure B. & P. L. III. C. I. §. 5. n. 1. 2. & 3. in eo argumento occupatus, distinguit inter res,
quae in bello usum habent, & quae nullum habent,
& quae promiscui usus sunt, tam in bello, quam ex-
tra bellum. Primum genus non hostes hostibus nos-
tris advehere prohibet, secundum permittit, tertium
nunc prohibet, nunc permittit. Si sequamur, quae
Capite praecedenti disputata sunt, de primo & se-
cundo genere non est, quod magnopere laboremus. In
tertio genere distinguit Grotius, & permittit res promis-
cui usus intercipere, sed in casu necessitatis, si aliter me
meaque tueri non possim, & quidem sub onere restitu-
tionis. Verum, ut alia praeteream, quis arbiter erit
ejus necessitatis, nam facillimum est eam praetexere? an
ipse ego, qui intercepi? Sic, puto, ei sedet, sed in cau-
sa mea me federe judicem omnes leges omniaque jura
prohibent, nisi quod usus, Tyrannorum omnium prin-
ceps, admittat, ubi foedera inter Principes explicanda
sunt. Nec etiam potui animadvertere, mores Gentium
hanc Grotii distinctionem probasse, magis probarunt,
quod deinde ait, neque obsessis licere res promiscui
usus advehere, sic enim alteri prodessem in necem alte-
rius, ut latius intelliges ex *Capite seq.* Quod autem
ipse ille Grotius tandem addit, distinguendum esse inter bel-

belli iustitiam & iniustitiam, ad Foederatos, certo casu, pertinere posse, sed ad eos, qui neutrarum partium sunt, nunquam pertinere, *Capite praeced.* mihi visus sum probasse.

Jus Gentium commune in hanc rem non aliunde licet discere, quam ex ratione & usu. Ratio jubet, ut duobus, invicem hostibus, sed mihi amicis, aequè amicus sim, & inde efficitur, ne in causâ belli alterum alteri praeferam. Usus intelligitur ex perpetua quodammodo paciscendi edicendique consuetudine: pactis enim Principes saepe id egerunt in casum belli, saepe etiam Edictis contra quoscunque, flagrante jam bello. Dixi, *ex perpetua quodammodo consuetudine*, quia unum forte alterumve pactum, quod a consuetudine recedit, Jus Gentium non mutat. Inter omnes fere Gentes convenit, ne amico liceat ad hostem vehere arma, aliave, quae veniunt appellatione τῶν *contrabande goederen*, sed tamen §. 10. Pacis Westmonast. inter Anglos & Lyfitanos initae anno 1654. pactum est, Anglis ea liceret advehere Lyfitanorum hostibus, ut observat Zentgravius *de Orig. Verit. & Obligat. Juris Gentium Art.* 7. §. 8. p. m. 296. & 297. Utque id ipsum Belgis Foederatis liceret, ab iisdem Lyfitanis obtinuerunt §. 12. Pacis inter eosdem 6. Aug. 1661. (†) Ceteroquin regula est, pactis fere perpetuis probata, ne non hostes ad hostes nostros vehant *contrabande goederen*, si vehant & deprehendantur, in commissum cadant, exceptis autem his libere utrimque mercantur, & quaecunque alia ad hostes vehunt impune.

Secundum haec liberum erat Belgis cum Francis quarum-

(†) *Plac. II. Append. p. 2850.*

rumcunque rerum commercium, quemadmodum cum nondum bellum esset inter Hispanos & Francos §. 3. Pacti marini inter Hispan. & Ordines Gener. 17. Dec. 1650. (5) ita tamen, ne Belgae ex Ditionibus Hispanis ea veherent ad Francos, *die tegen Spangien zouden kunnen dienen* §. 4. ad alios autem Hispanorum hostes Belgae *ra contrabanda* vehere vetantur §. 5. *ibid.* &, quae eo nomine veniant, expressum est §. 6. Rursus in §. 2. d. Ed. Ordinum Generalium contra Anglos 5. Dec. 1652. non hostibus interdicitur Anglis advehere *eenige Munitie van Oorloge, of eenige Materialen, dienende tot uytrusting van Schepen*. De *contrabandis* idem cautum est §. 2. d. Edictorum 1665. 1672. & 1673. enumeratis variis ejusmodi rerum prohibitarum speciebus, iisque hoc adjecto, *ende alle andere toerustingen, ten gebruyke van den Oorlog gefatsoeneert en gemaakt*. Similia fere sunt in §. 27. & 28. Pact. commerc. inter Gallos & Ordines Gener. 27. Apr. 1662. (6) & in §. 3. Pacti marini inter Carolum II. Angliae Reg. & Ordines Gener. 1. Dec. 1674. (7) & in §. 3. Pact. commerc. inter Regem Suecorum & Ordines Gener. 26. Nov. 1675. (8) & in §. 15. Pacti marini inter eosdem 12. Oct. 1679. (9) & in §. 15. Pact. commerc. inter Gallos & Ordines Gener. 10. Aug. 1678. (10) & in §. 11. Edicti Ordinum Generalium *de Contrabandis* 28. Jul. 1705. (11) aliisque aliarum Gentium Pactis, quorum quaedam etiam recenset Zentgravius d. *Art.* 7. §. 8.

Ex

(5) *Plac. I. 1. 2. 5.*(6) *Ibidem II Append. p. 2913.*(7) *Ibidem III. 1. 13. 31.*(8) *Ibidem III. 1. 13. 32.*(9) *Ibidem III. 11. 10.*(10) *Ibidem III. 1. 13. 34.*(11) *Plac. V. 1. 9. p. 352.*

Ex his fere intelligo, *contrabanda* dici, quae, uti sunt, bello apta esse possunt, nec quicquam interesse, an & extra bellum usum praebeant. Paucissima sunt belli instrumenta, quae non & extra bellum praebeant usum sui. Enses gestamus ornamenti causa, gladiis animadvertimus in facinorosos, & ipso pulvere bellico utimur pro oblectamento, & ad testandam publice laetitiam, nec tamen dubitamus, quin ea veniant nomine τῶν *contrabande waren*. De his, quae promiscui usus sunt, nullus disputandi esset finis, & nullus quoque, si de necessitate sequamur Grotii sententiam, & varias, quas adjicit, distinctiones. Excute pacta Gentium, quae diximus, excute & alia, quae alibi exstant, & reperies, omnia illa appellari *contrabanda*, quae, uti hostibus suggeruntur, bellis gerendis inserviunt, siue instrumenta bellica sint, siue materia, per se bello apta: nam quod Ordines Generales 6. Maj. 1667. contra Suecos decreverunt⁽¹²⁾, etiam materiam, bello non aptam, sed quae facile bello aptari possit, pro *contrabanda* esse habendam, singularem rationem habebat, ex jure nempe retorsionis, ut ipsi Ordines in eo Decreto significant.

Atque inde judicabis, an ipsa materia rerum prohibitarum quoque sit prohibita? Et in eam sententiam, si quid tamen definiat, proclivior esse videtur Zoucheus *de Jure Feciali Part. II. Sect. 8. Q. 8.* Ego non essem, quia ratio & exempla me movent in contrarium. Si omnem materiam prohibeas, ex qua quid bello aptari possit, ingens esset catalogus rerum prohibitarum, quia nulla fere materia est, ex qua non saltem aliquid, bel-

(12) Aitzema L. XLVII. p. 466. & seqq. & Confli. Belg. T. II. Confli. 64.

bello aptum, facile fabricemus. Hac interdicta, tantum non omni commercio interdiciamus, quod valde esset inutile. Et §. 4. d. Pacti 1. Dec. 1674. & §. 4. d. Pacti 26. Nov. 1675. & §. 16. d. Pacti 12. Oct. 1679. amicos hostibus, quibus arma non licet, permittunt advehere ferrum, aes, metallum, materiam navium, omnia denique, quae ad usum belli parata non sunt. Quandoque tamen accidit, ut & navium materia prohibeatur, si hostis ea quam maxime indigeat, & absque ea commodè bellum gerere haud possit. Quum Ordines Generales in §. 2. Edicti contra Lysitanos 31. Dec. 1657. ⁽¹³⁾ iis, quae communi Populorum usu *contrabanda* censentur, Lysitanos juvari vetuissent, specialiter addunt in §. 3. ejusdem Edicti, quia nihil nisi mari a Lysitanis metuebant, ne quis etiam navium materiam iis advehere vellet, palam sic navium materia a *contrabandis* distincta, sed ob specialem rationem addita. Ob eandem causam navium materia conjungitur cum instrumentis belli in §. 2. d. Edicti contra Anglos 5. Dec. 1652. & in Edicto Ordinum Generalium contra Francos 9. Mart. 1689. ⁽¹⁴⁾ Sed sunt hae exceptiones, quae regulam confirmant.

Quaesitum est, an vaginae pro armis & instrumentis belli sint habendae? & habendas esse a Judicibus militaribus judicatum refert Petrinus Bellus *de Re militari Part. IX. n. 26. 27. & 28.* quam tamen sententiam ipse improbat. Zoucheus *de Jure Feciali Part. II. Sect. 8. Q. 9.* rationes in utramque partem ex Bello descripsisse contentus, nihil ipse, pro more suo, definit. Ego Ju-

(13) *Plas. II. 4. 28. 1. 2.*

(14) *Ibidem IV. 1. 9. 1.*

Judicium militare sententiam probarem, Belli non probarem, quia vagina, utcumque promiscui usus, paratum tamen est bello instrumentum. Sine vaginis nullus ensium usus, & sine ensibus nulla bella. Quin & *holsters*, *zadels*, *draagbanden* inter *ra contrabanda* numerantur in *d. §. 2. §. 3. §. 5.* eorum Edictorum Pactorumque, quorum supra memini. *Holsters*, quod ad usum, nihil quicquam a vaginis differunt; illa scloporum, hae ensium reconditoria sunt. Sane ob numerum exiguum earum aliarumque mercium prohibitarum res forte excusari posset; & *d. §. 3. Pacti 26. Nov. 1675.* hanc quoque habet exceptionem, nisi ea instrumenta adeo pauca fuerint, ut inde judicari possit, ad usum belli non esse destinata.

Quid dicemus de *rois bengzels tot degens*? idem puto, quod de vaginis, sunt enim instrumenta bello parata & apta, & recensentur quoque inter merces prohibitas in quibusdam Edictis & Pactis, quae supra attuli. De nitro, *salpeter*, magis dubitari posset, quia per se materiam belli non praestat, & tamen *salpeter* continetur omnibus fere, quos indicavi, catalogis rerum prohibitarum, nam ex nitro maxime fit pulvis bellicus, praecipuus nunc belli fomes. Quin animadverti, nitrum saepe exprimi, omissa mentione pulveris bellici, saepe etiam ea addita. Ubi omissa est, ipsum nitrum succedit loco pulveris bellici, ubi addita, pro synonymis habentur, nisi nitrum, ob praecipuum ejus in bello usum, exceperint Gentes a materiis, per se bello non aptis. De Tabaco magnis animis inter Hispanos & Anglos quaesitum esse refert Zoucheus *Part. II. de Jure Fec. Sect. 8. Q. 12.* & ab Hispanis judicatum, inter res vetitas esse, adeo propterea indignantibus Anglis,

glis, ut etiam contra Hispanos repressalias concefferint. Sed an ea controversia de tabaco tandem in fumum abierit, nescio; hoc scio, me Hispanis non consentire, quia verum est, tabaci nullum esse usum ad caedendum hostem. Quin & non hostis ad amicorum hostem recte tabacum veheret ex *d. §§. 3. 4. 15. §. 16.* licet enim secundum eos §§. amicorum hostibus omnia advehere, quae, ita uti sunt, bello non sunt apta, & nominatim inter licitas merces tabacum numeratur in *d. §. 4. Pacti 1. Dec. 1674.*

Si pignus publicetur, jus pignoris non exstingui, certum est ex *l. 22. §. 1. ff. de Jure Fisc.* Unde, cum amici τὰ *contrabande goederen* ad hostes nostros destinassent, eaque pro mercede transvectionis nautis obligassent, si in itinere deprehenderentur, & *contrabanda* publicarentur, nautas, tanquam itinere perfecto, mercedem suam inde habituros responsum est *Consil. Belg. T. IV. Consil. 208. n. 1. §. 2.* & relatum, ita judicasse Admiralitatem Noord-Hollandicam 6 Maj. 1665. & Frisicam 12. Jul. ejusdem anni, quia scilicet res transit cum suo onere, quia Fiscus cedit creditoribus, & quae alia sunt ejusdem farinae. Sed contra judicavit Admiralitas Amsterdammensis 9. Jul. 1666. *verstekende de Eyschers van haar vragten in quaeftie, gereserveert hun regt, daar zy meinen te behooren*, ut habetur *d. Consil. 208. n. 3.* Idque longe verissimum est, nam mercedes non debentur, nisi itinere perfecto, &, ne perficeretur, hostis jure prohibuit. Deinde publicantur *contrabanda* vel ex delicto, & ita nihil minus commiserunt navarchi, quam ipsi mercium vetitarum domini, vel, quod magis est, ex re, ex ipsa nimirum transvectione: quamvis enim amico nostro non possimus commercio interdicere cum
hoste

hoste nostro, possumus tamen prohibere, ne in bello illi prosit in necem nostram. Atque ita, quod publicatur, publicabitur citra ullum ullius hominis respectum, & habebitur, ac si vi divina periisset, extincto sic jure pignoris. Sed illis Consultoribus placuisse, navarchos in publicatis *contrabandis* praeferendos, non miror, miror potius, quod non & dominos mercium vetitarum praetulerint, nam & hi jus in re habent, proprietatem nempe, quod omnium validissimum est.

Negant (15), Foederati & focii nostri subditum, ad communem hostem commeantem, a nobis puniri, vel res ejus publicari posse, quemque enim Principem sua ipsius Edicta exsequi, adeoque nullas hic esse Foederatorum partes. Sed ratio, usus atque ipsa utilitas eam sententiam evertunt. Excute, si commodum est, quae ea de re habet Aitzema *L. XLVI. p. 629. § 630.* nam ipse abstineo, quia, si dicamus, quod res est, ad *ra contrabanda* haec quaestio proprie non pertinet.

(15) *Consil. Belg. T. IV. Consil. 214.*

CAPUT XI.

Obsessis Urbibus, Castris, Portubus an quicquam liceat advehere?

EX ratione communi & Gentium usu Urbibus obsessis nihil quicquam licet advehere, ut alia occasione supra dicebam *C. IV.* Id ipsum quoque dixit Grotius de *Jure B. § P. L. III. C. I. §. 5. n. 3.* improbat enim subvectionem, *si juris mei executionem rerum subvectio impe.*

impedierit, idque scire potuerit, qui advexit, ut si oppidum obsessum tenebam, si portus clausos, & jam deditio aut pax expectabatur. Sola obsidio in causa est, cur nihil obsessis subvehere liceat, siue *contrabandum* sit, siue non sit, nam obsessi non tantum vi coguntur ad deditioem, sed & fame, & alia aliarum rerum penuria. Si quid eorum, quibus indigent, tibi adferre liceret, ego forte cogerer obsidionem solvere, & sic facto tuo mihi noceres, quod iniquum est. Quia autem sciri nequit, quibus rebus obsessi indigeant, quibus abundant, omnis subvectio vetita est, alioquin altercationum nullus omnino esset modus vel finis. Hactenus Grotii sententiae accedo, sed vellem, ne ibidem addidisset, tunc demum id verum esse, *si jam deditio aut pax expectabatur*, & mox, eum, qui sic tamen subvexit, *teneri de damno, culpa dato*, vel, *si damnum nondum dederit, sed dare voluerit, jus esse rerum retentione eum cogere, ut de futuro caveat obsidibus, pignoribus, aut alio modo.* Vellem, inquam, ne haec addidisset Grotius, nam nec rationi conveniunt, nec pactis Gentium, quae mihi succurrerunt. Quae ratio me arbitrum constituit de futura deditioe aut pace? &, si neutra expectetur, jam licebit obsessis quaelibet advehere? imo nunquam licet, durante obsidione, & amici non est causam amici perdere, vel quoquo modo deteriore facere. Et, qui advexit, non ultra tenebitur, quam de damno culpa dato? atquin in subditis id semper capitale fuit, quin & in amicis, Edicto ante monitis, saepe & in non monitis. Cumque privati sint, qui, lucro inhiantes, laborantibus obsessis soleant subvenire, fac privatum sua subvectione effecisse, ne Urbs capiatur, vix putem, ulli privato tantum esse in arca, ut damnum Urbis, sua culpa
non

non captae, refarcire posset. Rursus, si quis nondum advexit, sed, dum advehere voluit, deprehendatur, sola rerum interceptarum retentione erimus contenti, idque donec caveatur, nihil tale in posterum commissum iri? Ego ea sententia non utor, usu edoctus, ad minimum res interceptas publicari, saepe & poenam exigi, si non capitalem, aliam certe corporalem.

Nunc accipe pacta quaedam in hanc rem: in §. 7. Pacti marini inter Regem Hispan. & Ordines Gener. 17. Dec. 1650. (1) simpliciter convenit, etiam non *contrabanda* non licere advehere Urbibus locisque obsessis. Idem est in §. 29. Pact. commerc. inter Regem Galliae & Ordines Gener. 27. Apr. 1662. (2) & §. 4. Pacti marini inter Regem Angliae & Ordines Gener. 1. Dec. 1674. (3) & §. 16. Pact. commerc. inter Regem Galliae & Ordines Gener. 16. Aug. 1678. (4) & §. 16. Pact. commerc. inter Regem Sueciae & Ordines Gener. 12. Oct. 1679. (5) aliisque quam plurimis. Simpliciter autem ajunt omnes illi §§. illicitas esse ejusmodi subvectiones, nulla adjecta poena, sed, si illicitae sint, omnes utique res, obsessis subvectae, habendae sunt pro *contrabandis*, quicquid enim contra Pacta & Edicta subvehitur, *contrabandum* est. Atque his est consequens, ejusmodi subvecta, ut modo dicebam, ad minimum publicari, eadem plane ratione, qua publicantur omnia, quae proprie *contrabanda* audiunt. Et sic usus servat, ut ex sequentibus intelliges, & servat quoque, ut in eos, qui sub-

(1) *Plac. I. 1. 2. 5.*

(2) *Ibidem II. Append. p. 2910.*

(3) *Ibidem III. 1. 13. 31.*

(4) *Ibidem III. 1. 13. 34.*

(5) *Ibidem III. 11. 10.*

subvehunt, poena capitis aliave mitiori, ut res exigit, animadvertatur.

Non tantum Urbes, sed & Castra possunt milite cingi & quasi obsideri. Quod si factum sit, non magis obsessis Castris, quam Urbibus licebit quid advehere. Si obsessa non sint, non animadverto, cur amici, qui neutrarum partium sunt, iis non recte advehant, quae advehere licet Urbibus, Portubus, aliisque hostium locis non obsessis, hoc est, omnia, quae *contrabanda* non sunt. Et tamen Ordinum Generalium nomine eorum Consiliarii, absque ulla distinctione, edixerunt 9. Aug. 1622. ⁽⁶⁾ ut hostes esse habendos, qui quid veherent in Hispanorum Castra ad *Bergen op den Zoom*. Idemque iidem simpliciter 2. Sept. 1624. ⁽⁷⁾ qui quid veherent in Castra Hispanorum, & rursus in eandem sententiam 21. Mart. 1636. ⁽⁸⁾ Quod haud dubie iniquius est, quam ut defendi possit, si nempe Castra obsessa non sint, neque vectura fiat per nostrum territorium. Priora duo Edicta sunt & de Ordinum subditis, & de non hostibus, & de iis, qui sub Ordinum tuitione erant. Quod ad subditos quicquid imperat Princeps, recte imperatum habetur, sed quod ad non hostes, eosque, qui sub tuitione erant, illa Edicta non subsistunt, nisi ad sola *contrabanda* restringas. Tertium Edictum 21. Mart. 1636. est de non hostibus, qui cibaria aut instrumenta belli ad Fortalitia Hispanorum veherent, sed factum, ut est in Edicto, jure retorsionis, quum Hispani tanquam hostes accepissent eos, qui Trajectum ad Mosam commeatu & armis juvissent. Retorsio igitur duritiem Edicti tollit quod

(6) *Ibidem* I. 2. 22. 3. n. 1.

(7) *Ibidem* n. 2.

(8) *Ibidem* n. 3.

quod ad cibaria, quae alioquin non hostibus advehere licet, si non contra pactum sit, arma non licet, etiam citra causam obsidionis, & eatenus undequaque justum est id Edictum. Quod ad reliqua, an recte Hispani, an recte Ordines nostri decreverint & edixerint, a sola, ni fallor, obsidionis causa pendet.

Quod in Urbibus vere obsessis obtinet, & ad Castra, quasi obsessa, idonea ratione translatum est, pertinet quoque ad Portus hostiles, qui navibus cincti pro obsessis habentur. Illustre in hanc rem est Decretum Ordinum Generalium 26. Jun. 1630. (9) factum ad Consultationem Admiralitatis Amsterdammensis, ex ejusdem & aliarum Admiralitatum consilio, quin &, ut probabile est, ex consilio privatorum, quod exstat *Consil. Holl. T. V. Consil. 161.* Quum illo anno 1630. Ordines navibus bellicis oram Flandriae maritimam haberent obsessam, quaesitum est, an non hostes ad eam possent applicare, & merces advehere vel evehere? decretum autem: *dat Schip en goed van neutralen, in of uit vyandelyke havenen in Vlaanderen komende, of zoo na dezelve zynde, dat ongetwyfelt is, dat zy daar in willen loopen, geconfisqueert zullen werden, om dat haar Hoog Mogende de voorschr. havenen met Oorlog schepen continuelyk beset houden, om de commercie met den Vyand aldaar te beletten, 't welk van ouds in gebruyk is geweest, op 't exempel van alle Princen, die ook gelyk regt in zodanige gevallen gebruyken.* Haec est prima Decreti sanctio; secunda etiam naves mercesque publicat, *indien uyt de vragtbrieven, of andere bescheiden bleek, dat de schepen*

na

(9) Aitzema *L. X.* p. 177. & 178. & *Append. Consil. Holl. T. III. Amsterd.* p. 54-57.

na de zelve Vlaamsche havenen gedestineert waren, niet tegenstaande zy nog verre daar van daan zynde wierden agterhaalt, ten ware zy proprio motu, eer zy in 't gesigt of gevolg van 's Lands schepen raakten, re adhuc integra poeniterende, veranderden, 't geen pro re nata ex conjecturis & circumstantiis zoude gëoordeelt worden. Tertia sanctio naves quoque cum onere publicat, welke uyt de voorschr. havenen komen (sonder nood daar in geraakt zynde) al wierden de zelve verre daar van daan genomen, zoo lang zy van die reyse in geen vrye havenen van haar of een neutraal geweest zyn, maar geweest zynde, niet, ten ware zy in 't uytkomen der voorschr. havenen van 's Lands Schepen gevolgt, en in een andere haven, als haar eigen, of daar de reyse gedestineert was, gejaagt, en wederom uytkomende op zee veroverd wierden. Additur & quarta sanctio, quam supra C. IV. alia occasione exhibui & interpretatus sum; quare eam nunc tuto transmittito.

Sed neque negligenda est interpretatio priorum sanctionum, nam & in his quaedam occurrunt, quae interpretem desiderant. Non alia autem est prima sanctionis ratio, quam palam in ea exprimitur, quamque jus belli omnino exigit. Porro ait eadem sanctio: of zoo na de zelve zynde, dat ongetwyfelt is, dat zy daar in willen loopen. Scilicet bona, hostibus advehi vetita, si in confiniis hostium deprehendantur, praesumuntur hostibus advehi, non tantum ex frequentiori JCtorum sententia apud Zoucheum de Jure Feciali Part. II. Sect. 8. Q. 10. Sed & ex mente Ordinum Generalium, aperte testata cum hic, tum etiam in §. 4. Edicti contra Anglos 5. Dec. 1652. (10) & rursus contra eosdem §. 4. Edicti 19.

Mart.

Mart. 1665. & contra eosdem & Francos §. 4. Edicti 14. Apr. 1672. & 11. Apr. 1673. ⁽¹¹⁾ nisi tamen probent, se tempestate eo esse abreptos, ubique §. 4. d. Edd. Quae exceptio & mox subsequitur in sanctione secunda. Sed ne ab ora Flandriae maritima discedam, idem plane quod ad hanc ipsam rem, jam olim tempore nascentis Reipublicae sancitum fuerat; ex Edictis quippe Comitiss Leycestrani, quibus omni commercio cum Hispanis interdicit tam subditis, quam exteris, 4. Apr. 1586. ⁽¹²⁾ & §. 9. Edicti 4. Aug. 1586. ⁽¹³⁾ & ex Edicto Ordinum Hollandiae 27. Jul. 1584. ⁽¹⁴⁾ exteri non hostes, ad portus Flandriae commeantes, puniuntur navium merciumque publicatione, hoc expresse addito: *die binnen de banken van Vlaanderen of op de kusten van eenige verbodene havenen gevonden worden, zullen geoordeelt worden tegen dese Ordonnantie gedaan te hebben, ten ware zulks gebeurde door treffelyke en wel bekende nood.* Non igitur probanda est Cyni sententia, qui tunc demum, ut ad hostes euntes, puniendos scripsit, quum eo jam sint progressi, unde locus redeundi non est. Non, inquam, probanda est ea sententia, quamvis probata Alberico Gentili *Advoc. Hispan. L. I. C. 20. p. m. 86.*

Haec de prima sanctione, secundam primae ratio defendit, quae enim proxima locis obsessis deprehenduntur, non alia ratione publicantur, quam quod ex facto tacite ad hostem commeandi propositum colligatur, idemque esse, si id ex instrumentis perspicue constet, non

(11) *Plac. III. 1. 9 1.*

(12) *Ibidem I. 2. 22. 1. n. 2.*

(13) *Idem loco n. 4.*

(14) *Ibidem n. 5.*

non est, cur dubitemus. Sed quod de poenitentia additur, difficile inspectionem habet, si tamen mutati itineris existent idonea argumenta, ab ea sententia non abiverim.

In tertia sanctione eleganter distinctum est, in quem portum naves exeuntes fuerint compulsae, ut nempe in ipso actu deprehensae videantur, nam si in eum portum, in quem destinarent, pervenerint, absolutum iter intelligitur, & cessat publicatio. Sed ait disjunctim, *baar eige of daar de reyse gedestineert was*, de quorum sensu & jure dubitari posset. Sane si proprius portus, & in quem destinatum erat, iidem sint, res quidem caret omni dubio. Sed si Anglus, qui ex Flandria destinaret in Daniam, in portum Anglicum compellatur, & enavigans, iter suum profecuturus, deprehendatur, antequam portum Danicum subierit, mihi quidem in itinere & ipso actu videretur deprehendi, nec quicquam interesse, portus proprius sit, nec ne, quem ante subierat, si non iter, quod institutum erat, plane fuerit finitum. Unde in d. sanctione, quia disjuncta saepe pro conjunctis habentur, *proprium portum* intelligo, in quem simul iter destinatum erat, & *ra van die reyse* de absoluto itinere. Ecce exemplum: navis Zierikzëensis capitur à Duinkerkanis, & Duinkerkae publicatur. Hanc emit Scotus. Ex quarta sanctione hujus Decreti 26. Jun. 1630. quam exposui C. IV. integrum erat eam exeuntem, priusquam *suum* vel alterius Principis portum subierat, *eer het in syn eigen of andere vrye haven geweest was*, intercipere & publicare, non autem postea. Navis illa Scoti, Duinkerka exiens, deprehenditur, sed non apprehensa fugit in *Farmouth*, quo non destinaret, & inde rursus exiens capitur. Quaesitum est, an haec navis jam subiisset proprium portum? & non dixerim,

rim, quia non eum subiit, in quem destinarat. Ad Consultationem quoque Admiralitatis Zelandicae, factam 27. Jan. 1631. de hac ipsa specie, Ordines Generales rescripserunt, publicandam esse navem, & sic jam decretum fuisse d. 26. Jun. 1630. quemadmodum haec in Annalibus refert Aitzema (15). Ceterum, quod tertia sanctio ait de libero portu, *vrye haven*, ex quarta sanctione interpretationem capit, liberum nempe portum non intelligi, qui est sub eodem Rege.

Quum id Decretum 26. Jun. 1630. aliquamdiu non esset exercitum, & interim libere in Flandriam com meatum, anno 1642. incidit, ut quaedam non hostium naves, eo commeantes, a nostris fuerint captae & in Zelandiam deductae; ibi autem, retentis & publicatis solis *contrabandis*, cetera omnia fuerunt dimissa & restituta. De contrabandis quaesitum, an jure? Et sunt, qui negant Consil. *Holl. T. II. Consil. 121.* Sed omnino adfirmandum est, cum enim segnius orae illae observatae essent, remissum quidem videri poterat illud obsidionis jus, quo non hostium quaecunque bona recte occupantur, sed non etiam jus commune belli, quo *contra banda*, ad non obsessos quoque vecta, recte publicantur.

Quamvis autem ita, ut dixi, satis defendi possit rigor ejus Decreti 26. Jun. 1630. remitti tamen, si ita videatur, potest, & aliquando etiam remissus est. Cum Archithalassus Tromp etiam anno 1645. classe Ordinum Generalium oblideret Flandriae portus, & rogaret Ordines, ecquid moliretur contra naves eorum, qui neutrarum partium essent, 1. Jul. ejusdem anni decreverunt,

(15) L. XI. p. 350.

runt, omni modo impediretur, ne quisquam portus Flandriae intraret, ne tamen publicarentur, quae non essent *contrabanda*, ut est apud Aitzema ⁽¹⁶⁾. Mutati igitur tunc Ordines Generales ab iis, qui fuerant anno 1630. Sed mutatis hominibus sententias mutari quid obstat?

Si vera sint, quae *hoc Capite*, & duobus praecedentibus disputavi, his adhibitis etiam de plano pronuntiabis de illis, quae inter Anglos & Polonos, aliosque Populos inciderunt, & commemorata sunt a Zoucheo *Part. II. de Jure Fecial. Sect. 8. Q. 7.*

(16) L. IV. p. 822. & L. XXV. p. 195. & 196.

C A P U T XII.

An licitum ob illicitum publicetur?

SI is, qui neutrarum partium est, & licitas & simul illicitas merces ad hostem velat, & navis capiatur, quaesitum est, an ipsa navis, & an licitae quoque merces propter illicitas publicentur? Idemque quaeri potest, si alia quacunque causa merces fuerint illicitae, & licitis mixtae? Inter varias Quaestiones & hanc Ordinibus Generalibus proposuit Admiralitas Amsterdammensis anno 1631. ad interpretationem nempe Edicti 1. Apr. 1622. Sed quamvis ad alias Quaestiones responderint Ordines, de hac tamen amplius deliberandum censuerunt, ut est apud Aitzema ⁽¹⁾. Ut ut autem nihil tunc, vel aliquamdiu postea, definitum repererim, attamen iidem Ordines

(1) L. XI. p. 455. & 456.

nes 6. Maj. 1667. palam Admiralitatibus suis interdixerunt, ne cum illicitis mercibus etiam licitas, vel ipsam navem publicare vellent, ut narrat idem Aitzema ⁽¹⁾. Sic ille simpliciter; & sic etiam ex variis Ordinum Generalium Edictis simpliciter responsum est 18. Sept. 1665. ⁽³⁾.

Sed omnino distinguendum putem, ut sunt qui distinguunt apud Zoucheum *de Jur. Fecial. Part. II. Sect. 8. Q. 3.* an licitae & illicitae merces ad eundem dominum pertineant, an ad diversos, si ad eundem, omnes recte publicabuntur, ob continentiam delicti, si ad diversos, qui navi imposuerunt, alteri alterius factum non nocebit, & secundum hanc distinctionem recte responsum est 31. Jul. 1692. ⁽⁴⁾ Atque huic sententiae fortissimum argumentum praebet *l. 11. §. 2. ff. de Public. & vectig.* ubi, in domino navis, Paulus distinguit, an sciverit, illicite aliquid in nave fuisse impositum, an ignoraverit; si sciverit, eo forte praesente, navim quaeque fisco vindicandam, quod si eo absente a magistro id factum sit, atque ita ignoraverit, navim domino esse restituendam, quia sic nihil ipse peccavit. Zoucheus tamen *d. loc.* ex Petrino Bello refert, simpliciter licita propter illicita fuisse publicata, sed inspecto Belli loco, quem ipse non indicat, & exstat *de Re militari Part. IX. n. 26. 27. § 28.* apparebit, tam licita, quam illicita in ea specie pertinuisse ad unum eundemque mercatorem, fraudis gnarum, & ideo utrisque fuisse multatum, sed de omnibus his mox plenius agemus.

Excutiamus prius Pacta & Edicta, quae in hanc rem
occur-

(1) *L. XLVII. p. 469. § 470.*

(3) *Consil. Belg. T. IV. Consil. 206. Q. 2.*

(4) *Ibidem T. IV. Consil. 210.*

occurrunt, & ad Rempublicam nostram pertinent. In Pacto de Navigatione, quod intercessit inter Hispanos & Ordines Generales 4. Febr. 1648. (5) & in §. 12. Pacti marini inter eosdem 17. Dec. 1650. (6) simpliciter convenit, nefas esse alterutrius subditis ad hostem alterius vehere τὰ *contrabanda*, si vehantur, publicarentur, minime autem publicarentur naves & alia non *contrabanda*. Id ipsum, sine ulla distinctione, placuit §§. 24. & 36. Pact. commerc. inter Gallos & Ordines Gener. 27. Apr. 1662. (7) Nec forte alia eorundem Ordinum mens est in §. 2. Edicti sui contra Anglos, & contra eosdem & Francos 19. Mart. 1665. 14. Apr. 1672. & 11. Apr. 1673. (8) cum, enumeratis longa serie *contrabandis*, ea sanciunt publicari, de reliquis autem non *contrabandis* tacent. Sed aperte in §. 7. Pacti marini inter Carolum II. Angliae Regem & Ordines Generales 1. Dec. 1674. (9) licitae merces ab illicitis distinguuntur, & hae, non illae publicari jubentur; quinimo si illicitae continuo tradantur iis, qui naves occupaverant, naves & omnia reliqua jubentur etiam continuo dimitti, ut destinatum iter prosequantur; contra quam est in §§. 4. d. Edd. 1665. 1672. & 1673. ex his enim, si vel qualiscunque pars mercium fuerit illicita, naves captae ad Admiralitates victorum transmittuntur, ut de iis sententiam dicant. Simpliciter rursus ex §. 7. Pact. commerc. inter Regem Suecorum & Ordines Gener. 26. Nov. 1675. (10) τὰ *contrabanda* publicantur, naves &
non

(5) *Plac. I. 1. 2. 4.*

(6) *Ibidem I. 1. 2. 5.*

(7) *Ibidem Append. p. 2914. & 2915.*

(8) *Ibidem III. 1. 9. 1.*

(9) *Ibidem III. 1. 13. 31.*

(10) *Ibidem III. 1. 13. 32.*

non *contrabanda* non publicantur. Cum *d. §. 7.* Pacti marini 1. Dec. 1674. plane conveniunt §§. 21. & 26. Pacti marini inter Suecos & Ordines Gener. 12. Oct. 1679. ⁽¹¹⁾ & §§. 21. & 26. Pact. commerc. inter Gallos & Ordines Gener. 10. Aug. 1678. ⁽¹²⁾ & rursus §§. 26. & 31. Pact. commerc. inter eosdem 20. Sept. 1697. ⁽¹³⁾ & iterum §§. 25. & 30. Pact. commerc. inter eosdem 11. Apr. 1713. ⁽¹⁴⁾ ex omnibus enim his (§§. non tantum liberae sunt naves & merces licitae, sed traditis a navarcho illicitis, continuo naves dimittuntur, & navigant ad portum destinatum.

Haec est sententia Pactorum & Edictorum; si ex iis Jus Gentium metiamur, dicendum videbatur, nunquam naves, nunquam merces licitas publicari ob merces illicitas, quae eadem nave vehuntur. Sed non autem ex his Jus Gentium efficere, quia ratio, Juris Gentium magistra, non patitur, ut omnino generaliter & indistincte haec intelligamus: nam, quod ad navim, distinguendum puto, an haec ad ipsum navarchum, an ad alios pertineat. Si ad ipsum navarchum, iterum distinxerim, an sciverit, ut plerumque scit, res illicitas navi suae imponi, an ignoraverit, ut si nautae, navarcho forte absente, aliquid illicitum in ea condiderint. Si sciverit, ipse est in dolo, quod navim suam locaverit ad usum rei illicitae, & navis publicabitur, secus si ignoraverit, quia sic dolo caret. Haec Pauli Jurisprudencia est, quam ei sana ratio dictavit in *d. l. 11. §. 2. ff. de Public. & vectig.* Tantundem dicimus, si
ad

(11) *Plac. III. 11. 10.*

(12) *Ibidem III. 1. 13. 34.*

(13) *Ibidem IV. 1. 13. p. 315.*

(14) *Ibidem V. 1. 13. p. 476.*

ad alios pertineat navis, simpliciter enim *de domino navis* Pauli fermo est in *d. l. 11. §. 2.* Si navarchus igitur navi imponat merces illicitas, in sciis dominis, navis eorum non publicabitur, aliud autem juris, si ipsi imponi sciverint, atque ita quoque versati fuerint in re illicita. Improbum est, dominos damnum pati ex facto navarchi, sed ut ex suo patiantur, justum & aequum est. Ceterum ea distinctio inter navarchum scientem & ignorantem hodie non tam frequentem usum habet, quam olim, quia, ut nunc sunt mores nautici, navarchus solet subscribere catalogo mercium, navi suae impositarum, & promittere, se has probe recte curaturum ad eos, quibus missae sunt. Potest tamen habere usum, si quid illiciti, ut modo dicebam, clam navarcho, fuerit impositum. Sed quod ad alios navium dominos res etiam hodie potest habere usum frequentissimum.

In dominis mercium, ex eadem ratione, iterum distinguendum reor, ut supra dixi & alios distinguere, an licitae illicitaeque merces ad unum eundemque dominum pertineant, an ad diversos. Si ad unum eundemque, omnes puto recte publicari, plane ut Jure Romano, in causa vectigalium & tributorum, si quis prohibitas & simul permissas merces vehat, & has professus sit, illas vero celet, utraque committuntur propter dolum vectoris, ut ex *d. l. 11. §. 2. & l. 3. C. de Naut. foen.* recte colligunt Commentatores ad *Tit. ff. de Public. & vectig.* Aliis alia distinctio placet, an scilicet licitae merces ab illicitis commode possint separari, si non possint, utraque committi, si possint, has committi, illas non etiam, neque interesse, ad eundem dominum pertineant, nec ne. Sed haec distinctio, cum semper separationi locus sit, neque rationem habet,
neque

neque ullam auctoritatem Juris. Majorem habet, an licitae merces ad alium, quam ipsum fraudatorem pertineant, tunc enim rationis est, ne alter ob fraudem alterius bonis suis privetur. Auctoritas quoque juris praefecto est in causis ejusdem fere argumenti: nam si unus ex pluribus heredibus rem munem causa vectigalis subripiat, portiones ceteris non auferuntur *l. 8. §. 1. ff. de Public. & vectig.* Et si coloni vel servi ejus, qui dominus est alicujus praedii, ferrum illicite in praedio fecerint, si quidem *ignorante domino*, nulla poena dominus tenetur *l. 16. §. 11. Eod.* Nec creditori foenebris pecuniae quicquam nocet, si dolo debitoris, illicitis comparatis mercibus, cuncta, quae navis continebat, Fiscus occupaverit *d. l. 3. C. de Naut. foen.*

Sed quid si licitarum mercium domini simpliciter sciverint, ab aliis etiam illicitas in nave imponi? hanc simplicem scientiam licitarum quoque mercium publicationi locum faciet? sic velle videtur Consultor quidam (15); sed ejus sententia ego non utor, nec reperi etiam, quod ei auctoritatem praebet. Poterat forte provocare, quamvis non provocet, ad *d. l. 16. §. 11. ff. de Public. & vectig.* ubi domino non nocet, si *eo ignorante* ferrum in suo praedio illicite fabricaverint coloni vel servi, ut sic nocere dixeris, si quid ejusmodi fiat *domino sciente*, sed ideo, sciente domino, ei nocebit, quia ejus erat prohibere, & colonis servisque suis imperare, ne quid illicitum in praedio suo facerent. At si plures domini, ut fit, navi onerariae merces suas imponant, alius alii nihil potest imperare, quin nec ipsi navarcho, qui merces transvehendas conduxit. Quod igitur licitarum mercium

(15) *d. Consil. Belg. T. IV. Consil. 210.*

cium dominus prohibere non potest, ne ipsi noceat; poterit quidem merces suas retinere, sed si retinere commodum non est, aliorum dolum vel culpam praestare non tenebitur.

Sic quidem mihi videtur, & vellem, secundum haec, Pacta & Edicta, quae commemoravi, essent scripta & distincta. Si tu putes, distinctiones, ibi non expressas, tacite esse intelligendas, & sic Pacta & Edicta explicari posse pro varia specie, quae incidit, vellem, si possem, huic sententiae accedere, sed vereor, ne obstant verba nimis generalia. Confusa & obscura sunt, quae de his omnibus scripsit Albericus Gentilis *Hispan. Advoc. L. I. C. 20.*

C A P U T XIII.

De amicorum bonis, in hostium navibus repertis.

Cum post subactam ab Hispanis Lysitaniam, Batavi anno 1602. multas Lysitanorum naves cepissent, scribit Grotius *L. XI. Histor. Belg. ad d. Ann. Illud obscurius, an, quae captis in navibus, Italorum bona inveniebantur, in praedam cederent? Res inter aequitatem & jus belli media transigendo decisa est.* Igitur tunc dubitavit Grotius, an bona amicorum, in hostium navibus reperta, pro hostilibus essent habenda, sed non dubitavit in *Libris de Jure Belli ac Pacis*, quos edidit anno 1625. nam postquam *L. III. C. 6. §. 5.* dixisset, jure belli non acquiri, nisi quae hostium sunt, non quae amicorum, licet apud hostes deprehendantur, in oppidis forte eorum, aut intra praesidia, inde mox efficit

§. 6.

§. 6. ex Jure Gentium non esse paroemiam vulgarem, *hostiles censeris res, in hostium navibus repertas*, sed pro hostilibus, ex praesumptione quadam, esse habendas, donec contrarium liqueat. *Atque ita*, pergit, *in Hollandia nostra jam olim, anno scilicet 1338. flagrante cum Asiaticis bello, frequenti Senatu judicatum, & ex judicato in legem transisse comperi.* Eandem quaestionem tractavit idem Grotius *Not. ad L. III. de Jure B. & P. C. I. §. 5. n. 4.* laudata eadem Senatus Hollandici sententia.

Plane ego incitiae meae indignor, quod hanc anni 1338. sententiam nec repererim, quin nec intelligam, quis Senatus id judicare potuerit: constat enim plena fide, integro fere saeculo post, Curiam Hollandiae demum instituisse Philippum Burgundum. Idem quidem Grotius *Not. ad d. L. III. C. I. §. 5. n. 4.* in nova Editione habet annum 1438. Sed & novissima, & anni 1632. Editio in Forma octava (quam ipse Grotius 8. Apr. 1632. accuratissimam esse testatus est) in *d. §. 6.* exhibent annum 1338. & hunc etiam sequuntur, qui Grotium exscripserunt, quemadmodum Zoucheus *de Jure Feciali Part. II. Sect. 8. Q. 5.* & Consultores Belgae *Consil. Belg. T. III. Consil. 253.* Eundem quoque annum 1338. servavit Clarissimus Barbeyrac, amicus meus, in Grotii versione Gallica *d. §. 6.* ratus forte, aliam hanc esse sententiam, quam quae laudatur in *Not. ad d. §. 5. n. 4.* quamque ibi, in versione Gallica, Ordinibus tribuit, cum tamen hi neque jus dixerint, neque *Senatus* nomine appellentur unquam. Sed omnino una eademque est sententia, & in *d. §. 6.* restitui debet annus 1438. ut senserit Grotius de bello Hanseatico, de quo est Liber, qui servatur in Archivo Curiae Hollandi-

cae, quique inscribitur OOSTERLINGEN.

Ad rem ipsam quod attinet, quamvis illa anni 1438. sententia diligentiam meam fugerit. Grotio tamen, id adfirmanti, etiam sine sponfore credo, & facile etiam mihi persuadeo, alios, sine ulla alia auctoritate juris, Grotii praeëuntis fidem & sententiam sequutos esse. Ita sane, tanquam de jure recepto, scribit Loccenius *de Jure maritimo L. II. C. 4. n. ult.* & ita quoque respondet turba-sex Advocatorum *d. Consil. Belg. T. III. Consil. 253.* maxime, ajunt illi, si publice denunciatum non sit, ne quis amicus navi hostili merces suas impondere velit, vel is, qui imposuit, belli ignarus sit. In eandem sententiam responsum est *Consil. Belg. T. IV. Consil. 207.* Sed non animadverto, si Jure Gentium liceat amico hostilem navem adhibere ad transvehendas merces suas, cur illud illicitum fieri possit alterius Gentis publica in contrarium denunciatione. Inter duos Populos, mihi amicos, sed invicem hostes, commercia mihi exercere licet, nisi pacta expressa vel tacita id quodammodo impediunt, ut fere obtinet in *contrabandis*; quod si tamen altera Gens sine alterius consensu omnimodo mihi commerciis interdicat? injusta utique erit interdictio quod ad subditos non suos. Ita quoque sensisse videtur Grotius *Not. ad L. III. de Jure B. & P. C. 1. 6. 5. n. 4.* ubi id argumentum plena manu exsequutus est. Dico *videtur*, quia *d. n. 4.* publicis Gentium denunciationibus nonnihil tribuit, quibus tamen impune non pareri, in *Notis* recte indicat. Deinde quid interest, utrum is, qui merces suas navi hostili imponit, belli fuerit gnarus, an ignarus? fac, gnarum fuisse, & omnino etiam scivisse, navim fuisse hostilem, supererit utique eadem adhuc quaestio, an nempe versatus fuerit in re licita, an
illici-

illicita? Sed hae sunt Pragmaticorum lautitiae, quibus indoctum vulgus excipiunt.

Priusquam autem, quid mihi videatur, exponam, operae pretium erit, pactiones Gentium consuluisse. Et, quantum intelligo, hae fere conveniunt Juri Francico, quod relatum est apud Mornacium ad *l. pen. §. 1. ff. Lo-sat. cond. que la robbe de l'ennemi confisque celle de l'ami*, quod ob navem, quae hostilis est, publicatam, etiam publicentur res amici. Grotius in *Not. ad L. III. de Jure B. & P. C. 6. §. 6.* Leges Gallicas recenset, quae ex rebus naves, & ex navibus res praedae subijciunt, sed, ne nimium iniquae sint, ita accipit, si consensu dominorum navis in eam illatae sint res hostiles, tunc scilicet ipsam quoque navem, licet amicam, publicari. Sed de ea specie nunc non agimus, acturi *Capite proximo*. Sin autem consensus domini navis, praedae navis locum facit, quidni & amicorum bona publicamus, in navi inventa hostili, si mercium domini consentiant, navi eas hostili imponi? de ea specie nihil quicquam dixit Grotius, & tamen eadem reciprocationis ratio idem jus videbatur flagitare.

Sed his paulisper sepositis audi Pacta Gentium. In §. 13. Pacti marini inter Hispanos & Ordines Gener. 17. Dec. 1650. ⁽¹⁾ convenit, amicorum qualiacunque bona, in hostium navibus inventa, publicari. Idem placuit §. 35. Pact. commerc. inter Regem Galliae & Ordines Gener. 27. Apr. 1662. ⁽²⁾ & aliis Pactis commerciorum, inter eosdem deinde factis, nempe §. 22. Pacti 10. Aug. 1678. ⁽³⁾ §. 27. Pacti 20. Sept. 1697.

(1) *Plac. I. 1. 2. 5.*

(2) *Ibidem II. Append. p. 2910.*

(3) *Ibidem III. 1. 13. 34*

1697. (4) & §. 26. Pacti 11. Apr. 1713. (5) Similiter convenit inter Carolum II. Angliae Regem & Ordines Gener. §. 8. Pacti marini 1. Dec. 1674. (6) & §. 8. Pact. commerc. inter Carolum, Suecorum Regem, & Ordines Gener. 26. Nov. 1675. (7) & rursus §. 22. Pact. commerc. inter eosdem 12. Oct. 1679. (8).

Vides, simpliciter secundum Jus Francicum amicorum bona publicari eo ipso, quod in navi hostili deprehendantur, quod non convenit ei, quod Grotius in Hollandia Senatum judicasse, & in legem versum esse scripsit. Sed haec pacta, quae recensui, posteriora sunt, non tamen, ut puto, sequenda nisi inter eos, quos inter ita convenit. Ex ratione utique ejusmodi jus defendi non poterit: nam cur mihi non liceat uti nave amici mei, quamquam tui hostis, ad transvehendas merces meas? Si pacta non intercedant, licet mihi, ut supra dicebam, cum hoste tuo commercia frequentare; quod si liceat, licebit quoque cum eo quoscunque contractus celebrare, emere, vendere, locare, conducere, atque ita porro. Quare, si ejus navem operamque conduxerim, ut res meas trans mare vehat, versatus sum in re, omni jure licita. Tibi, qua hosti, licebit navem ejus occupare, sed quo jure res meas, id est, amici tui occupabis? si nempe probem, res meas esse, alioquin Grotio adsentior, ex praesumptione quadam pro rebus hostilibus esse habenda, quae in navi hostili inveniuntur.

Sed

(4) *Plac. IV. I. 13. p. 315.*

(5) *Ibidem V. I. 13. p. 476.*

(6) *Ibidem III. I. 13. 31.*

(7) *Ibidem n. 32.*

(8) *Ibidem III. 11. 10*

Sed quid dicemus, si mercium domini sciverint & consenserint, res suas imponi navi, amici quidem sui, & tui hostis? ego existimem, eam scientiam & consensum praedae locum non facere. Res ex eo pendet, an mercium domini, onus inferentes navi hostili, rem fecerint licitam, an illicitam? Disputavi autem, rem licitam fecisse, quia cum iis, quibuscum commercia recte exerceo, mihi quoque licet omne genus contractus celebrare, & pro mercede, ejus uti nave ad utilitatem meam. Cape, si potes, quodcunque est hostis tui, sed mihi redde, quod meum est, quia amicus tuus sum, & impositione rerum mearum nihil sum molitus in necem tuam.

Atque his, quae dixi, fere convenit, quod definitum est in *Consulatu Maris C. 273. §. 3.* nempe navem hostilem captam esse capientis, sed mercium dominos, capientis amicos, si praesentes sint, de pretio navis posse transigere, & sic iter suum persequi. Sin autem transactio non successerit, navem perducı in portum capientis, & ita tamen dominis restitui merces suas, modo solvant mercedes sive vecturae pretia, perinde atque si navis iter suum absolvisset. Quod additur de vecturae pretiis solvendis, ejus juris rationem non adsequor. Satis intelligo, qui navem hostilem occupavit, etiam occupasse omne jus, quod navi, sive navarcho debebatur, sed navi sive navarcho non debebantur mercedes, nisi ob merces translatas in portum destinatum. Proponitur autem, navem in ipso itinere fuisse captam, eccur igitur capienti solvam mercedes? si, qui cepit navem, eam cum mercibus in locum destinatum perducere paratus sit, ejus juris rationem intelligerem, ceteroquin non intelligo. Imprudentiae meae, quod navi hostili.

res

res meas imposuerim, fatis poenas dabo, quod meo periculo meisque sumptibus merces meas repetere & auferre habeam necesse. De vecturae pretiis saepe ineptiunt, quibus sanum sinciput non est; alio exemplo id supra ostendi *Cap. X.*

C A P U T XIV.

De hostium rebus, in amicorum navibus repertis.

Si navis amici mei hostium res vehat, & capiat, duplex erit inspectio; altera, an ipsa navis amica, altera, an res hostiles recte publicentur? Quod ad primam, si antiquas Francorum leges sequamur, ob res hostiles vectas etiam amica navis publicabitur. Sane ita olim in Francia juris fuisse, inde quoque apparet, quod a legibus, quae id sanciant, fuerint exemptae Civitates Hanseaticae ex §. 3. Pacti marini inter Regem Franciae & Civitates Hanseaticas 10. Maj. 1655. (1) Grotius *eo loco*, quem *Capite proximo* indicabam, id Jus Francicum non aliter obtinere censet, quam si conferat dominus navis amicae, hostiles ei res imponi, eo adferens *l. 11. §. 2. ff. de Public. & vectig.* ubi, ut *Cap. XII.* quoque dicebam, in domino navis, distinguitur, sciverit, an ignoraverit, illicite aliquid in sua navi fuisse impositum, priore specie navem publicari, posteriore non etiam, & sic quoque in hac ipsa quaestione distinguit Loccenius *de Jure maritimo L. II. C. 4. n. ult.* Habet sane illa Pauli distinctio inter dominum navis scientem & ignorantem magnum momentum, & jure

(1) *Plac. II. 4. 28. 3. 4. & Hollandische Mercurius 1657. p. 48.*

Jure Romano habuit quoque magnum usum, sed hodie vix ullum habet, si ad ipsum navarchum pertineat navis; solet enim ipse navarchus merces recipere, & id testari chirographo, quod vulgo *Cognossement* appellatur. Majorem usum habet ea distinctio, si ad alios dominos navis pertineat, & iis insciis magister merces receperit, quemadmodum id jam exposui *d. C. XII.* Dubitari tamen posset, an non alii domini, si receptionem magistro mandaverint, & ille illicitum quid receperit, ex ejus facto teneantur de mala receptione? Vulgo obtinet, ut, qui hominem minus idoneum, rei cui praeponit, ex ejus dolo vel culpa teneatur, & si inter magistrum & alium navis dominum distinguas, haberet utique ea res observationem sic satis difficilem.

Sed haec non urgeo. Fac, alios dominos ex receptione magistri etiam sine mandato receptionis, omnino teneri, fac, ipsam receptionem magistro mandatam fuisse, fac, eum semper scire, quid in nave sua condatur, & ne sic quidem navem publicaverim, etiam si dominus sciverit vel consenserit, res hostiles ei fuisse impositas. Non largior Grotio, eam speciem, de qua Paulus agit in *d. l. 11. §. 2.* porrigi posse ad id, de quo nos quaerimus. Non quod in iis, quae sola ratio commendat, a Jure Romano ad Jus Gentium non tuta sit collectio, sed quod Paulus agat de magistro, qui sciens vel ignorans merces, vectigali obnoxias, vehit, & ibi verum est, si sciens vehat, eum operam dare rei illicitae, nam fraudem facit publico, qui merces, quas profiteri oportebat, celaverit, & sciens earum transvectioni navem suam locaverit vel commodaverit. Atque ita hodie ex omnibus omnium Principum Edictis naves, fraudandi vectigalis causa adhibitae, publicantur, non alia ratio-

ne, quam quod inserviant rei illicitae. Ex eadem Pauli distinctione, qua & ipse usus sum *d. C. XII.* publicabam quoque naves amicas, si, scientibus dominis, *contrabanda* ad hostes deferrent, &, nisi pacta impediant, omnino publicandae sunt, quia earum domini operantur rei illicitae. Sed nunc subsiste, & mecum quaere, an Jure Gentium peccet, qui nave sua rem amici sui, quamquam tui hostis, transfert? quo jure tu, qui etiam amicus meus es, invades navem meam, licet vehat res tui hostis? Ego, utrique amicus, utrique operam praestabo in his, quae neutri vestrum nocent, & sic uterque etiam mihi operam praestabit in rebus promiscuis. Hostis tuus recte locabit mihi navem suam, & ego rursus meam hosti tuo locabo. De his, qui sine dolo vel culpa agunt, prolixius in hanc rem disputavi *Capite praeced.* quae si subsistant, non est etiam laborandum de hac quaestione, sed omnino dicendum, navem amicam non publicari ob res hostiles, ei impositas, siue sciverit, siue ignoraverit dominus navis, utcunque enim sciverit, simul scivit, se versari in re licita. At sic non est in eo, qui sciens res munes vel *contrabandas* vehit. Quare in hac quaestione non probabo distinctionem Pauli in *d. l. 11. §. 2.* probabo potius, quod navem amicam, quamvis rebus hostilibus onustam, non publicari, simpliciter responsum est *Consil. Belg. T. IV. Consil. 206. n. 2.*

Succedat altera inspectio, an nempe ipsae res hostiles, in navi amica deprehensae, recte publicentur? quid, inquires, dubitabis, cum recte occupem, quicquid hostium est? Et tamen in §. 14. Pacti marini inter Hispanos & Ordines Gener. 17 Dec. 1650. & in *d. §. 35.* & ambobus illis §§. 22. & *d. §. 27.* & *d. §. 26.* & ambobus

bobus illis §§. 8. quorum omnium nemini *Capite proximo*, simpliciter convenit, liberas fore hostium merces, in amicorum navibus repertas, *vry schip, vry goed*, ut Belgae lingua vernacula id efferunt; exceptis tamen mercibus vetitis, instrumentis nempe belli, nam haec secundum *d. §§.* publicari jubentur, & haec duntaxat. Quod non aliter intelligo, quam si ad hostes vehantur, alioquin prae reliquis nulla publicationis causa est. Ita, inquam, simpliciter convenit, etiam, quod mireris, quatuor illis Pactis, quae *d. Cap.* commemoravi, & inter Reges Franciae & Ordines Generales intercesserunt annis 1662. 1678. 1697. & 1713. nam si, secundum haec, neque res hostiles publicentur, quae in navi amica sunt, multo minus publicabitur ipsa navis amica. Igitur dicendum est, aut ab antiquo jure Francico, de quo supra dixi, plane esse recessum, aut, quod est verius, haec Pacta exceptionum loco esse habenda.

Sed quicquid sit, de ipsa ratione magis, quam de Pactis laborandum est. Ea autem consulta non sum, qui videam, cur non liceret capere res hostiles, quamvis in navi amica repertas, id enim capio, quod hostium est, quodque jure belli victori cedit. Sin ajas, me non recte occupare res hostiles in navi amica, nisi prius occupem navim amicam, atque ita vim faciam rei amici, ut deprehendam rem hostis, idque non magis licere, quam hostes nostros aggredi in amici portu, vel depraedari in territorio amici, velim animadvertas, eatenus utique licitum esse amicam navem sistere, ut non ex fallaci forte aplustri, sed ex ipsis instrumentis, in navi repertis, constet, navem amicam esse. Si id constet, dimittam, si hostilem esse constiterit, occupabo. Quod si liceat, ut omni jure licet, & perpetuo ob-

servatur, licebit quoque instrumenta, quae ad merces pertinent, excutere, & inde discere, an quae hostium bona in nave lateant, & si lateant, quidni ea jure belli occupem? de eo sane non dubitat Consultor *d. Consil. Belg. T. IV. Consil. 206. n. 2.* nec dubitant Leges maritimae in *Consulatu Maris C. 273. pr.* secundum has enim navis amica dimittitur, res hostiles, in portum victoris perductae publicantur. Sed rursus rationem non habet, quod ibi additur, oportere victorem magistro navis amicae solvere mercedes sive vecturae pretia, quia haec non debentur, nisi perductis mercibus ad locum destinatum. Si causeris, per magistrum non stitisse, quominus eo perduxerit, verum dicis, sed magister suo periculo merces hostiles navi suae imposuit, gnarus, eas capi, & sic in portum capientis perducere posse. Nihil igitur habebit querelarum, si sola navis dimittatur, nisi inter eum & victorem convenerit, ut ipse merces hostiles deferat ad locum destinatum, translata sic in victorem causa locationis conductionis. Secundum haec etiam *Cap. praeced.* disputavi in specie opposita, si nempe navis hostilis, & merces fuerint amicae.

Non excurram nunc in singula facta, quae inciderunt: nam si probes, quae ego probo, & jam exsequutus sum, ipse judicabis, justum, an injustum sit, quod reperies apud Alber. Gentilem *Hispan. Advocat. L. I. C. 28.* & ipse quoque judicabis de omnibus his, quae habet Zoucheus *de Jure Feziali Part. II. Sect. 8. Q. 6.* & praesertim de ea quaestione, quae sub initia hujus Reipublicae Anglos & Zelandos tantis animis commisit. Ipse Zoucheus naves amicas dimittit, res hostiles publicat, sed solvit etiam magistro naulum, in his sequutus *Consulatum Maris d. C. 273.* Naulum tamen non solvit,

vit, nisi pro mensura itineris peracti, quod, si rationem haberet, ut non habet, difficillimam utique haberet explicationem.

Postquam hæc scripseram, in manus meas pervenit Clariss. Heineccii *Opusculorum Variorum Sylloge*, in qua etiam exstat ejus Dissertatio *de navibus ob vecturam vetitarum mercium commissis*, ubi C. II. §. 9. paucis exponit utramque speciem, de qua *hoc & præced. Cap.* actum est. Sed tantum abest, ut, his lectis, mutem sententiam, ut eam potius confirmaverit Viri magni auctoritas. Cur tamen nihil delendum censuerim, ipse videbis, si, quæ uterque nostrum dixit, conferre commodum sit.

CAPUT XV.

An res, ab hostibus captæ, in non hostis imperium delatæ, postliminio revertantur?

Putares, quaestionem hanc definivisse Pomponium in l. 5. §. 1. ff. de Captiv. & postl. revers. cum ait, aliquem ex nostris, antea ab hostibus captum, postliminio reversum intelligi, *si aut ad amicos nostros perveniat, aut intra praesidia nostra esse coepit*. Quod iuris est in personis, idem est & in rebus, quarum postliminium est. Ait Pomponius *ad amicos nostros*. Id esse dices *ad non hostes nostros*, nam qui non hostes sunt, pro amicis videbantur habendi. Sed aliter hæc explicat Grotius de Jure B. & P. L. III. C. 9. §. 2. n. 1. & 2. ratus, & recte, si quid judico, per *amicos* intelligi *non simpliciter, quibuscum pax est, sed qui par-*

tes in bello easdem sequuntur. Atque ita etiam Paulum interpretatur in *l. 19. §. 3. ff. Eod.* cum ibi ait, postliminio rediisse videri, non tantum qui in fines nostros intraverit, *sed & si in Civitatem sociam amicamve, aut ad Regem socium vel amicum venerit*, hac addita ratione, *quia ibi primum nomine publico tutus esse incipiat.* Si *socium amicumve* conjunctim accipiamus, ut saepe disjuncta jungimus, Grotio favebit Paulus, nam sic intelligimus *amicum*, qui & *socius*, id est, foederatus noster est. Si vero accipiamus disjunctim, suffecerit *amicum* esse, quamvis socius non sit; & hoc sufficere, disputat Albericus Gentilis *Hispan. Advoc. L. I. C. 1.* Sane ratio, quam addit Paulus, *quia ibi primum nomine publico tutus esse incipiat*, aequae, & magis etiam, ad amicum socium referri potest, quam ad amicum solum. Non erat igitur, cur ex Pauli addita ratione rem totam conficeret Gentilis.

Quae Grotii sententia est, eadem & ante fuit Antonii Gammae *Decis. Lusitan. 384.* quem propterea sibi refutandum sumpsit Gentilis. Zoucheus de *Jure Feodali Part. II. Sect. 8. Q. 2.* contentus sententias diversas retulisse, ipse, pro more fere suo, judex sedere noluit, quamvis tamen in sententiam Gentilis mihi videatur proclivior. Grotius autem id, quod dicit, solis exemplis defendit, nihil quicquam rationis adferens. *Apud eos*, inquit *d. n. 2. qui amici sunt, sed non earundem partium, bello capti statum non mutant, nisi ex speciali pacto*, quale mox adducit ex foedere II. inter Romanos & Carthagenenses, sed recte observat Zoucheus *d. loc.* non satis constare, an, quod illi pacti sunt, sit habendum pro Jure publico, an pro exceptione, qua a Jure publico diversi abeunt. In variis Pactis, & antiquioribus,

bus, & recentioribus, id adeo saepe est incertum, ut ex solis Pactis, non consultata ratione, de Jure Gentium pronunciare periculosum sit. Addit Grotius in *Notis*, ex Thuano constare, ut ipse sentit, sensisse quoque Regem Muroci & Fesae, sed his Magistris in Jure publico nemo facile utetur. Grotio consentit Ulricus Huberus de *Jure Civitatis* L. III. Sect. 4. C. 5. n. 11. dum *reversum* intelligit, qui revertitur in praesidia nostra, *vel ad Populos partium nostrarum*. Consentit & Hertius *Adnot. ad Pufendorfium de Jure Nat. & Gent.* L. VIII. C. 6. n. 25. postliminium derivans, ut multi derivant, non ex Jure Gentium, sed ex jure, quod ipsi Principes subditis suis indulerunt. Et inde definit *quaestionem, non semel inter Populos disceptatam, an si persona vel res capta in Civitatem, quae neutrarum est partium, deveniant, libertatem postliminio consequantur?* quod, inquit, haud dubie negandum, quoniam illi, qui in bello sunt medii, factum pro jure accipiunt, adeoque captivitatem improbare non possunt.

Sed profecto, si ex sola ratione disputare placeat, adeo mihi nugatoria videtur haec quaestio, ut mirum sit, eam multorum ingenia exercuisse. Qui revertitur ad foederatos, jus postliminii habet, quia ad suam Civitatem videtur reversus, foederati enim nobiscum unam quodammodo Civitatem constituunt. Certe in causa belli, quod communi auxilio gerunt, eorum rationes separandae non sunt. Quapropter per *amicos* in d. l. 5. §. 1. intellexerim quoque, qui cum maxime *amici* sunt, id est, qui mutuo foedere in hostem agunt, & per *Regem socium vel amicum* in d. l. 19. §. 3. qui *amicus* & simul *socius* est, suffecerat alioquin *amicum* dixisse. Apud hos solos verum est, ex causa societatis, jus postliminii esse,

esse, sed apud eos, qui utrimque simpliciter amici sunt, status rerum hominumve nostrorum non mutatur, cum nulla sit mutandi causa. Unde miror, Gentilem alioque existimasse, postliminio reverti, quaecunque in non hostis Imperium delata sunt, & quod ei consequens est, captivos, in territorium amici deductos, fieri liberos. Quod de captivis dixi, rotunde scribunt Joannes de Imola *Consil.* 50. & Petrinus Bellus *de Re militari Part. II. T. 18. n. 12.* quibus suffragium suum addere videtur Zoucheus *de Jure Feciali Part. II. Sect. 9. Q. 8.* Res utique in contrarium adeo manifesta est, ut de veritate ne Sceptici quidem serio dubitaverint: uno enim ore consentiunt omnes, captura in bello dominium quaeri, & apud amicos nostros dominium nostrum, nostrum manere. Quod si sit, res a nobis captae, nostrae quoque manent, & captivus noster, captivus noster; quo alioquin jure Princeps, nobis amicus, res, pleno jure nostras, nobis auferet, & alius, quantumvis aequè amicis dabit? sine injuria nostra id fieri non posse satis est certissimum. Ne constituto quidem judicio id ei licet, nam inter me & hostem meum non recte judicat nisi ex compromisso. Cum igitur, quod captum est, apud amicum maneat in eadem causa, prosperam anno 1657. Sueciae Legatus literas suas, a Danis hostibus interceptas, & Ordinibus Generalibus, amicis suis datas, suas iterum esse factas contendit (*).

Conventiones quandoque aliae fiunt inter Principes, ut olim inter Romanos & Carthagenenses Foedere II. cujus sententiam ex Polybio Grotius exhibet *d. loc.* Atque ita in §. 20. Pacis inter Regem Lylytaniae & Ordines

(*) Apud Aitzema *L. XXXVII. p. 1022.*

nes Gener. 6. Aug. 1661. (¹) convenit, ut res, quas alterius hostis cepisset, & in alterius portum detulisset, prioribus dominis, si intra certum a captura tempus petitaessent, restituerentur. Sed ejusmodi pacta non ineuntur sine injuria ejus, qui res hostiles cepit, & ad amicum, ut in locum tutum, detulit. Quare nec rationem, nec Jus Gentium mutant. Qui plura in eandem sententiam desiderat, reperiet apud Cunaecum singulari Dissertatione *de causa postliminii*, & apud Loccenium *de Jure maritimo* L. II. C. 4. n. 6-10. ubi Cunaeci rationes compendio descripsit.

Haec autem ita vera sunt, si, qui cepit, justo bello ceperit, nam si piratae ceperint, capta omni modo prioribus dominis sunt restituenda, & ita etiam placuit §. 4. Foederis inter Imperatorem Maroci & Ordines Gener. 24. Sept. 1610. (²) & d. §. 20. Pacis Lyfitanæ 6. Aug. 1661. & §. 45. Pact. commerc. inter Francos & Ordines Gener. 27. Apr. 1662. (³) & §. 11. Pacis inter Anglos & Ordines Gener. 14. Sept. 1662. (⁴) Idque est Juris communis, quo apud omnes Gentes receptum est, piratas dominium non mutare; quod argumentum alii prolixè exsequuti sunt, ut latius dicam C. XVII.

Secundum hæc si res mea, ab hostibus capta, ad socium & foederatum pervenerit, mihi redditur, & perinde habetur, atque si socius & Foederatus eam ab hoste communi liberaverit. Et tamen in ea specie Franci olim alio jure usi sunt, unde & contra eos mutuam injuriam esse

(2) Plac. II. Append. p. 2861.

(3) Ibidem II. Append. p. 2264.

(4) Ibidem II. Append. p. 2917. & 2918;

(5) Ibidem Append. p. 2873.

esse exercendam Ordines Generales decreverunt 4. & 5. Dec. 1637. ⁽⁶⁾

Plus habet dubii, an hostis noster rem, quam a nobis cepit, in amici territorio possit distrahere, & pretium exigere? Sed non posse, &, si distrahat, rem, nullo soluto pretio, ad pristinum dominum reverti cautum est §. 12. d. Pacis Anglicae 14. Sept. 1662. quem §. in facto quodam, quod incidit, servari voluisse Ordines Generales, narrat Aitzema ⁽⁷⁾. Scire autem velim, quae sit ejus pacti ratio? an quod, si distrahere liceret, hostis noster ea distraccióne juvaretur? sin hoc ajas, ais, quod incertum est; quin licet amicos nostros, quamvis invicem hostes, juvare, modo ne juvemus bellico apparatu, & his, quam illis, aequiores vel iniquiores simus. Noli igitur a me desiderare, ut amicis portus meos claudam, iisque cum subditis meis commercio interdiciam. Quare existimem, d. §. 12. esse referendum inter pacta specialia, quorum ratio saepe nos latet, generaliter enim liberum est apud non hostes rerum nostrarum dominium, utroque tam Gentium, quam Civili jure quaesitum.

Quamvis autem ratio permittat, ut rem ab hoste captam, in amici Imperium licite deferam, ibique, si placeat, distraham, ne tamen id liceret, plus semel constitutum fuit. Sane Ordines Generales 9. Aug. 1658. ⁽⁸⁾ edixerunt, ne quis exterius praedator navim captam, inque suos portus ex causa fontica delatam, distraheret vel exoneraret, sed adventum suum Ballivio loci denuntiaret, isque posita custodia praedam observaret, usque dum

(6) Sunt haec apud Aitzema *L. XXI.* p. 192. & 193. & *L. XXIV.* p. 713. & 803.

(7) *L. XLIV.* p. 462.

(8) *Plac. II.* 4. 26, 2.

dum denuo abeundi potestas esset, statuta, praeter poenam arbitrariam, mille florenorum mulcta ei, qui aliquid ex ea praeda emisset, aut exonerari navim juvisset. Quod Edictum iidem Ordines 7. Nov. ejusdem anni 1658. (9) ita auxerunt, ne navim in ipsum portum deducere liceret, sed tantum *in de Zee-gaten*, ubi a periculo tuta esset, nec quicquam ex ea alienaretur vel exoneraretur; si quis secus fecisset, praeda tanquam non capta redderetur ei, cui adempta esset, ipse praedator detineretur, & causa cognita ejus navis publicaretur. Cetera conveniunt cum illo edicto 9. Aug. 1658. An metus, an qua alia causa Ordinibus haec Edicta extorserit, nescio, sed ne rationi in posterum praejudicio sint, temporalia potius, quam perpetua esse credamus.

(9) *Plac. II. d. loc. n. 2.*

CAPUT XVI.

De jure postliminii varia.

Recte dixit Grotius *de Jure B. & P. L. III. C. 9. §. 9. n. 1.* postliminium etiam in integris Populis locum habere, *ut, inquit, qui liberi fuerunt, suam recipiant libertatem, si forte eos vis sociorum eximat hostili Imperio; & sic quoque disputat Hotomanus Quaestione illustri V.* Quod tamen an in Belgio Foederato semper usquequaque sit observatum, est cur ambigas. In Urbe quidem Groninga ambigendum non videbatur, quamvis enim Groninga, ab Hispanis occupata, Foedere Utrechtano excidisset, ab Orangio tamen Dynasta

rursus victa, ad id rediit, & ita expresse cautum est §. 2. Legum, quibus dedita est Groninga 22. Jul. 1594. (1). Sed vero Groninganos Foederi Utrechtano subscripsisse, frustra quaesivi, de Ommelandensibus comperi, Georgius van Lalaing, Gratio Rennenbergensis, qui Gubernator erat Frisiae, Transfulaniae & Groningae, subscripsit quidem Foederi 11. Jun. 1579. sed non exprimit, se, qua Gubernatorem, subscripsisse, ut sic putares, pro se solo subscripsisse, ut 3. Maj. 1579. pro se solo quoque subscripsit Wilhelmus Oranius, ejus nominis primus. Si non subscripserint Groningani, potuissent jure belli occupari, & ita Urbs non recuperata, sed occupata videri posset, & ad Foedus non pertinere ex jure postliminii, sed ex legibus ditionis. Constat sane ex Annalibus, Groninganos fere esse sequutos partes Hispanorum, quin & post ditionem iis fuisse propensiores, quam oportebat. Ita tamen habet *d.* §. 2. atque si Groninga ad Foedus esset reversa, & non primum admissa, & magis est, ut reversam dicamus, quia ex Actis publicis didici, Groninganos eodem 11. Jun. 1579. delegatos suos misisse, ut Collegio Ordinum Generalium interessent, & cum reliquis Foederatis de Republica deliberarent. Quod si sit, Groninga utique reversa non est aequo foedere, nam si inter hanc & Ommelandenses non conveniat, ex §. 5. earundem Legum de eorum controversiis judicant Ordines Generales, quod non licebat ex §. 1. Foederis Utrechtani. Sed de his forte plenius dicam *L. II. C. 23.* Interea velim animadverti, Groningam, utcunque ad Foedus reversa fuerit, non tamen esse reversam integro jure postliminii. Sed

(1) *Pisc. I. 1. 1. 4.*

Sed quicquid sit, Groningani in Ordines Generales compromiserunt in *d. §. 5.* Compromiserunt & Ommelandenses, ob solam, opinor, potentiam Urbis vicinae.

Drenthani 11. Apr. 1580. in Foedus Utrechtanum recepti sunt, sed deinde victi sub Hispanis fuere. Ut autem Hispani recesserunt, in pristinam conditionem rediisse videbantur. Atque inde etiam anno 1618. ut focii, pari jure, in Foedus admitti petierunt. Ordines Generales 27. Oct. & 21. Nov. 1618. ea de re deliberari jubent, & ad singularum Provinciarum Ordines causam remittunt. Hi, ut reciperentur, inclinabant, & Delegatis suis fere potestatem in hanc rem dederunt, sed tamen vel ita nihil decretum est. Rursus Drenthani id ipsum petierunt anno 1633. at Ordines Generales 19. Febr. 1633. idem decreverunt, quod anno 1618. Tertio petierunt anno 1643. sed Ordines Generales 9. & 13. Oct. 1643. tantundem fecerunt, quod antea ⁽²⁾. Ceterum epistola, Ordinum Generalium nomine scripta 6. Nov. 1650. & cui eorum Praefes per errorem subscripserat, vocati quoque sunt Drenthani ad extraordinaria Ordinum Generalium comitia, sed, cum adessent, sunt repulsi ⁽³⁾. Admitti tamen postularunt, sin autem, remitti ad aequos Judices, sed mense Julio anni 1651. causa simpliciter remissa est ad Ordinum Generalium Collegium ordinarium. At vero admissi nondum sunt, nec etiam, quod sciam, plane rejecti. Iniquum sane videri posset, nullam, cur non recipiantur, rationem reddi in illis tam Generalium, quam singularium

(2) Instrumenta, quae huc pertinent, & Drenthanorum rationes sunt apud Aitzema *Herstelde Leeuw* p. 255-305 & *L. XXIII. Hist.* p. 563-

(3) Aitzema *H. L. d.* p. 255. & *seq.*

rium Ordinum Decretis, neque tamen recipi. Forte dici posset, Drenthanos non abdicasse Hispaniarum Regem, ut abdicarunt reliqui Foederati 26. Jul. 1581. mansisse igitur sub Imperio Hispanorum, & ita, ut hostes, fuisse occupatos. Sed neque ea ratione eos excluderim, cum mihi non constet, eo ipso, quod non abdicarint Regem, in Foedus commisisse; neque etiam eam rationem ipsis objectam invenio. Nescio igitur, quid obstet, quominus Drenthanis jus postliminii fuerit salvum.

Illi quoque Brabantini, qui sub Rege Hispaniarum fuerant, sed deinde a Belgis Foederatis occupati sunt, anno 1648. in Foedus Utrechtanum admitti petierunt, sin autem, iis saltem res suas agere permetteretur. Quarundam Provinciarum Ordines Delegatis suis ea de re agendi potestatem dedisse memorantur, sed nihil effectum est. Rursus iidem idem petiere in extraordinariis Ordinum Generalium comitiis 22. Mart. 1651. sed & tunc nihil quicquam profecerunt. Rationes eorum tam anni 1648. quam anni 1651. exstant apud Aitzema (4). Sed haec ad causam postliminii non pertinent, nam ex his Brabantinis sola Breda in Foedus recepta fuerat 15. Sept. 1579. Quare & de solis Bredanis tantundem dicimus, quod de Drenthanis.

Ad causam postliminii magis pertinent Gelria, Utrechtum, Transisulania, tres Provinciae ex septem Foederatis, quae anno 1672. a Gallis occupatae, sed post derelictae & recuperatae sunt. Postquam illae in hostium potestatem concesserant, jus quidem Foederis amiserunt; & recte tunc earum Delegatis imperatum est,

(4) *Herfelde Leeuw* p. 313-335.

est, ne amplius Collegio Ordinum Generalium interesse vellent ⁽⁵⁾, sed iis denuo recuperatis, in eandem societatem, eodem, quo antea, jure ex causa postliminii rediisse videbantur, cum sic redeant non tantum partes Reipublicae avulsae, & mox redditae, ut erat in ea specie, sed & omnes illi, qui ab hostibus capti *in Civitatem sociam amicamve venerint. l. 19. §. 3. ff. de Capt. & postlim. revers.* Decreverunt quidem Ordines Generales 20. Apr. 1674 ⁽⁶⁾. iis Provinciis restituere-
tur ordo & sessio, quemadmodum ante captivitatem habuerant, sed tamen Gelriae unum suffragium in Consilio Ordinum Generalium ademptum est, & plura alia per pactiones elicitæ, priusquam in Foedus reciperentur, quin & illis denunciatum, ut de novo in Foedus jurarent, atque si jam primum admitterentur, ut hæc sunt in illo Decreto 20. Apr. 1674. Quod si autem jure postliminii perinde omnia restituantur, ac si captivitas non intercessisset, ut id ubique definitum & in mores Gentium versum est, oportuerat iis Provinciis cuncta restitui, quæ ante occupationem habebant. Ipso jure postliminium competit, & si competat, cur partem retines; si non competat, cur quicquam tribuis? Scio, quæ contra jus postliminii mota sint, sed res esset invidiæ plena hæc referre, & refellere multo magis. Noli etiam tu putare, quod putavit quidam Advocatus Fisci ⁽⁷⁾, ea, quæ sociorum sunt, hostibus erepta, postliminio non reverti, quia nempe Ordinum Generalium Decreta 19. Apr. 1659. & 5. Febr. 1666. quæ ibi laudat, duntaxat loquuntur *van ingesjetenen van desen Staat.*

⁽⁵⁾ *Hollandsche Mercurius* 1672. p. 140.

⁽⁶⁾ *Plac. III. 1. 1. 39.*

⁽⁷⁾ *Conf. Belg. T. II. Consil. 66.*

Staat. Largior de fociis sermonem non esse in iis Decretis, sed non alia ratione, quam quod de fociis tunc quaesitum non sit. Quin si ex his ipsis Decretis res esset definienda, utique pro subditis hujus Reipublicae essent habendi, qui eorum tam magnam partem constituunt. Rectius alii ⁽⁸⁾ judicant, in causa postliminii & focios & nostros nullo discrimine esse habendos. Unde & Decretum Ordinum Generalium 23. Oct. 1676. cujus memini supra *C. V.* non modo postliminium tribuit iis, quae in nostrorum navibus capta & recuperata sunt, sed & quae capta & recuperata essent in navibus fociorum vel amicorum, *geallieerde of neutrale*. Etiam alias ita sapuisse Ordines Generales, damnata Francorum, qui aliter sapiebant, sententia, supra observabam *C. XV.* *vsf. Secundum haec.*

Quum varia in Brasilea & alibi loca Ordines Generales occupassent, quae olim ad Lysitanos pertinuerant, sed quae Ordines Hispanis, tunc Lysitaniae regnum habentibus, ademerant, in §§. 21. & 22. Induciarum decennialium inter Regem Lysitaniae & Ordines Gener. 12. Jun. 1641. ⁽⁹⁾ expressum est, non posse pati Ordines Generales, ut quicquam ex iis jure postliminii vel quasi a Lysitanis repeteretur. Sed resuscitata est illa quaestio anno 1657. cum contra id, quod induciis illis placuerat, Rex Lysitaniae quaedam Americae loca Belgis ademisset, eo enim anno Legatos suos in Lysitaniam clarigatum misere Belgae Foederati. Lysitani responderunt, elapso decennio nullam *d. §§.* esse potestatem, illa etiam loca se restituere nec posse, nec velle, paratos tamen esse pro iis pecuniam quamdam

Or-

⁽⁸⁾ *Conf. Belg. T. III. Confil. 68. & 69.*

⁽⁹⁾ *Plac. I. l. 2. 6.*

Ordinibus numerare. Sed cum eam Ordinum Generalium Legati accipere noluissent, bellum Lyfitanis indictum 22. Oct. 1657. ⁽¹⁰⁾ Tandem haec quaestio composita est Pace, quae inter Lyfitanos & Ordines Generales intercessit 6 Aug. 1661. ⁽¹¹⁾ Sane non injuria Lyfitani repetuisse videntur loca sua, ab Ordinibus Generalibus occupata, quia Ordines fatebantur, Regnum Lyfitaniae non pertinere ad Hispaniarum Regem. Ad-
do, quod & Lyfitani fuerint focii Ordinum Generalium in bello contra Hispanos, ut sic ipso jure Lyfitanorum loca, quae in Ordinum Generalium potestatem venire, postliminio redierint ad Lyfitanos ex *d. l. 19. §. 3. ff. de Capt. & postlim. rev.* Eo quidem tempore, quo in potestatem Ordinum venire, non erant Reges Lyfitaniae, postea tamen in eorum potestatem, quin & in ipsum Lyfitaniae Regnum recidere debuerunt, quae a fociiis occupata erant, salvo Ordinibus jure repetendi sumptus, in iis locis occupandis impenso; & eo forte pertinet §. 1. d. Pacis 6. Aug. 1661.

(10) Tota res est in *de Hollandsche Mercurius* 1657. p. 83-91. & 1658. p. 117-123.

(11) *Plac. II. Append.* p. 2849.

CAPUT XVII.

De Piratica, & an Barbari in Africa sint piratae.

Interest scire, qui piratae ac latrones sint, nam ab his capta dominium non mutant, neque adeo postliminio egent. Sic docet ratio, sic auctoritas Juris in *l. 19. §. 2. l. 24. & l. 27. ff. de Capt. & postlim. rev.* & sic ex Pactis quarundam Gentium supra probavi C. XV.

Q

Non

Non est igitur, ut addam auctoritates Grotii *de Jure B. & P. L. III. C. 9. §. 16.* Alberici Gentilis *de Jure belli L. I. C. 4.* Zouchei *de Jure Feciali Part. II. Sect. 8. Q. 15.* aliorumque plurium in eandem sententiam. Qui autem nullius Principis auctoritate, siue mari, siue terra, rapiunt, piratarum praedonumque vocabulo intelliguntur. Unde, ut piratae, puniuntur, qui ad hostem depraedandum enavigant sine mandato Praefecti maris, & non praestitis, quae porro praestari desiderant §§. 5. & 69. Formae Admiralitatum 13. Aug. 1597 ⁽¹⁾. Existant praeterea Ordinum Generalium Edicta 27. Jul. 1627. & 26. Apr. 1653. ⁽²⁾ quibus continetur, ne quis Foederati Belgii incola cum mandato externi Principis enavigaret ex Belgio, vel alia qua Regione; & ne quis mandato Praefecti maris Foederati Belgii aliud externi Principis adjungeret sine Ordinum Generalium consensu; si quis secus fecisset, capite bonisque puniretur, & ea insuper pecuniae summa, pro qua ante enavigationem caverat. Ex ipsa ratione satis intelligo, qui externi Principis, aut plurium Principum, qui diversos hostes habent, mandato ad praedandum exeunt, piratarum nomine censendos esse, quia sic possent & non hostes depraedari, & alios Principes contra suum suscitare. Sed & Ordines Generales eos pro piratis esse habendos specialiter edixerunt 29. Jan. 1658 ⁽³⁾. cui Edicto forte causam praebuerunt, qui mense Novembri 1657. rapinam exercuere *op dobbele Commissie van Frankryk en Portugal*, de quibus lego in Annalibus Hollandiae ⁽⁴⁾.

Sed

⁽¹⁾ *Plac. II. 5. 8. 1. 1.*⁽²⁾ *Ibidem. II. 4. 13. 4.*⁽³⁾ *Ibidem. II. 4. 26. 1. 1.*⁽⁴⁾ *In de Hollandsche Mercurius 1657. p. 107. & seqq.*

Sed quid dicemus de iis, qui utuntur *dobbele Zeebrieven*, quemadmodum saepe utuntur navarchi, ut tutius *te contrabanda* vehant, vel alias fraudes agant? non quidem illi tantum delinquant, quantum piratae, sed tamen eorum, qui id fecerint, naves & merces publicari jubet §. 5. Edicti Ordinum Gener. contra Lyfitanos 31. Dec. 1657. (5). Id vero non nocere, si in nostram fraudem non fiat, Pragmatelli quidam arguantur *Conf. Belg. T. IV. Consil. 203.* sed arguantur tantum, publice enim expedit, ut inter Principes eorumque subditos bona fides servetur, & ne quisquam cuiquam fraude sua noceat.

Sunt & alii nonnulli, qui proprie quidem piratae non sunt, ob atrocitatem tamen criminum, ut piratae puniuntur. Atque ita est in his, qui contra interdictionem, a Principe factam, propius ad terram accedunt. Ordines sane Generales 24. Febr. 1696. (6) edixerunt, qui sine Classe propinqua, navi Francica praedatoria veniret *onder 't land, binnen de tonnen*, capite plecteretur, quod in Francos exercuere Groningani 14. Mart. 1696. quo jure haec fiant, supra disputavi C. III. Ut piratae quoque puniuntur, qui in contractibus asssecurationum dolo malo agunt ex §. 22. Edicti Philippi II. de Asssecurationibus 20. Jan. 1570 (7). Itemque illi, qui retia, ad piscandos haleces exposita, secant ex §. 23. Edicti ejusdem Philippi 9. Mart. 1580 (8).

Quod autem Albericus Gentilis L. I. *Advoc. Hispan. C. 15.* alique eos, qui *Barbari* in Africa vocantur, jure

(5) *Plac. II. 4. 28. 1. 2.*

(6) *Ibidem IV. 1. 7. p. 216.*

(7) *Ibidem I. 2. 7. 1. 3.*

(8) *Ibidem I. 2. 5. 1. 1.*

re piratarum censent, & eorum occupatione dominium mutari negant, nulla ratione defendi poterit. Algerienses, Tripolitani, Tunitani, Zaleenses piratae non sunt, sed Civitates, quae certam sedem, atque ibi Imperium habent, & quibuscum nunc pax est, nunc bellum, non secus ac cum aliis Gentibus, quique propterea ceterorum Principum jure esse videntur. Saepe cum iis foedera pangunt alii Principes, saepe & Ordines Generales, quemadmodum 30. Apr. 1679. & 1. Maj. 1680. (9) & saepius deinceps. Cicero *Philippic. IV. C. 14.* justum hostem describit, *qui haberet Rempublicam, Curiam, aerarium, consensum & concordiam Civium, rationem aliquam, si res ita tulisset, pacis & foederis.* Quae omnia sunt penes Barbaros illos in Africa, habent etiam *rationem aliquam pacis & foederis*, ut solent habere reliquae Gentes, sui commodi, quam foederum plerumque studiosiores. Ut *summam* habeant, nemo exigit, quia & haec frustra exigitur ab aliis Populis. Quin si vel injustius agant, propterea tamen Civitatis nomen & jus non amittere recte observavit Huberus *de Jure Civitatis L. III. Sect. 4. C. 5. n. ult.* Sane, quia Algerienses Rempublicam constituunt, etiam Legati ad eos mittuntur, & qui in bello ab illis capti sunt, statum mutant & fiunt servi. Atque hinc non privatim tantum, sed & aliquando publice redimuntur ab Algeriensibus capti. Hollandiae utique Ordines 25. Sept. 1681. (10) statuerunt, Ballivii referrent, qui ex suo territorio ab Algeriensibus capti essent, ad Magistratus Urbium, quibus, quod ad tributa, subsunt, illi ad Con-

filia-

(9) Exstant ea Pacta *Plac. III. 1. 13. 35.* & rursus, saepe enim in his Libris eadem iisdem verbis repetuntur, *III. 11. D. 12.*

(10) *Ibidem III. 11, 18.*

filiarios Ordinum Hollandiae, ut hi eorum rationem haberent in redimendis captivis. Hispani forte illos Barbaros justorum hostium numero non habent, sed, quamvis id verum sit, extra Hispaniam tamen porrigere non licet. Solent quidem & Belgae eos captos in Hispaniam avehere, & ibi, jure talionis, in servitutem vendere, at illud est ex Jure belli, quod contra quemlibet hostem, si ita videatur, recte exercetur, modo ea subsistant, quae in hanc rem supra disputavi *C. III.*

Ex facto tamen quodam, quod olim incidit, dicendum videbatur, illos Afros pro piratis esse habendos, neque adeo, quaecunque ceperint, dominium mutare. Ita profecto intelligi posset, quod 15. Jul. 1664. Admiralitas Amsterdammensis sine servaticio reddiderit navim, quam Anglis eripuerant Algerienses, & rursus Algeriensibus Ordinum Generalium Archithalassus, idque jussu Ordinum Generalium, ad Legati Anglici petitionem, ea spe, ut additur, Anglos in causa simili similiter esse facturos, quemadmodum haec variis locis commemorat Aitzema (¹¹). Sed ne haec causa aliis praejudicet, sciendum, Algerienses, qui cum Anglis & Ordinibus proxime pacem fecerant, media pace navim hanc Anglicam occupasse, & ea, non alia ratione placuisse, dominium navis Anglicae mutatum non videri. Haec ipsa certe Legati Anglici ratio est apud Aitzema (¹²); an satis fuerit idonea, nunc non quaero, contentus observasse, id factum esse habendum, & ab utraque parte etiam fuisse habitum pro facto singulari.

De foro piratarum quaeri potest, & saepe quaesitum est.

(11) *L. XLIV.* p. 155. 236. 237. & 261.

(12) *d.* p. 155.

est. Prima quaestio esto, an piraticae judicium fori communis sit, an vero ad Admiralties pertineat? Si de Belgio Foederato quaeras, nam eo fere reedit omnis nostra disputatio, accipe verba §. 3. Formae, quam Admiraltytibus suis praescripserunt Ordines Generales 13. Aug. 1597. *De Raden sullen jurisdictie hebben over alle buyten en prysen, die van de Schepen van Oorloge of andere by particuliere toegerust, en op des Admiraaals bestelling uytgevaren, agterhaalt en ingebragt sullen worden, mitsgaders ook van alle quaestien en geschillen, die tusschen eenige van de voorschreve Schepen van Oorlog of op de voorschreve bestelling uytvarende, sullen mogen ryzen over alle misbruyken en misdaden, die by eenige van dien zouden mogen worden gecommiteert, mitsgaders over den geenen, die van eenige Zee-rovery zullen worden betigt of agterhaalt.* Haec describendi taedium devoravi, ut de sensu ipsè judicares, nam haec postrema, quae de piratica agunt, forte referri poterunt ad praecedentia, in quibus verba fiunt de navibus belli publicis, vel de privatis, quae mandato Admiralli ad praedam enavigant, ut nempe harum utrarumque piraticae accusatio ad Admiralties pertineat, ceteris judicio communi relictis. Sed etiam generaliter & disjunctim accipi possunt, &, ut accipiantur, suadet separata quodammodo oratio, *mitsgaders over den geenen* &c. suadet etiam §. 18. d. Formae, qui ait: *Wanneer eenige Zeerovers, of andere Vyanden van den Lande ingebragt zullen wesen, zal den Luytenant Admiraal, zoo veel mogelyk, op alle regtdagen hem praesent vinden, en insonderheid, wanneer de sententie definitive gegeven zal worden.* Haec utique distincta sunt, & aliis non cohaerent.

Cum

Cum Anglus, qui navim suam injuria a tribus Ordinum Generalium navarchis captam ajebat, unum ex his apud Judices Amsterdammenses arresto detinuisset, Judices, abolito arresto, causam ad Admiralitatem remiserunt, idque juris esse notissimi Ordines Generales profitentur in Decreto quodam anni 1662. quod est apud Aitzema (¹³). Recte, si, ut in illa specie, navarchus in officio deliquisse dicatur, vel de eo agatur, qui cum mandato ad praedandum exiit, de his enim solis Admiralitatis jurisdictio est ex *d. §. 3.* Cum autem ad alios nihil quicquam pertineat ille *§. 3.* omnes actiones, quae contra alios de damno, per injustam capturam illato, instituuntur, fori sunt ordinarii; per incuriam tamen non semper id observatum est.

Si quis, quamquam exterus, nostros sit depraedatus, & capiatur, non dubitaverim, quin apud nos recte accusari & puniri possit, non tantum si in rapiendo captus & ad nos translatus sit, sed & si alia quacunque occasione apud nos deprehendatur. Et nemo contradixerit, si sine codicillis Principis sui in nostros rapinam egerit, sed si ex mandato, cujus fines egressus dicitur, simile quid fecerit, magis dubitari posset. Anno 1667. ea de re quaesitum est inter Anglos & Ordines Generales, cum ageretur de iis, qui ex Repressaliis, quas tempore dissidii impetraverant, etiam post pacem essent praedaturi. Angli contendebant, Principis, qui Repressalias dedisset, de his judicium esse oportere. Ordinum Generalium Legati urgebant, pro pirata esse habendum, qui sine legitimo Principis mandato hostile quid moliretur, omniumque Gentium jus esse,

(13) *L. XLII. p. 347.*

esse, eum puniri posse a quocunque Principe, in cuius potestatem fuisset redactus, ejusque rei quam plurima etiam exstare exempla. Idem quoque Francis Legatis tunc temporis visum est, & ita inter Anglos & Ordines Generales etiam tunc obtinuit ⁽¹⁴⁾. Sed pirata quis sit, nec ne, inde pendet, an mandatum praedandi habuerit, si habuerit, & arguatur id excessisse, non continuo eum habuerim pro pirata. Vulgo de mandatis suis judicant ipsi Principes, quia capta ad eos deferuntur, facile tamen patior, eum Principem, cujus subditi de rapina queruntur, de ea ipsa judicare, si, qui eam fecit, ad eum advectus, vel apud eum deprehensus fuerit. Simpliciter in §. 22. Pacis inter Regem Franciae & Ordines Generales 27. Apr. 1662. ⁽¹⁵⁾ convenit, de navibus ab iis, qui mandatum Principis haberent, occupatis ne ageretur alibi, quam apud eum, qui mandatum dedisset.

In extero, qui exteros depraedatus est, plus est difficultatis, an nempe is, apud nos deprehensus, a nobis judicari possit? Anno 1661. dubitatum est in eo, qui a Rege Lysitaniae habebat praedandi mandatum, & amicis quibusdam nostris, quibuscum Regi Lysitaniae nullum quoque bellum erat, in mari rapinam fecerat, sed praedone interim mortuo, nihil tunc definitum est ⁽¹⁶⁾. Rex tamen Angliae anno 1668. navim Ostendensem, cum mandato Regis Hispaniarum praedantem, quae navim Hollandicam occuparat, ad petitionem Legatorum Ordinum Generalium, detineri, & leges

(14) Narrat haec Aitzema *L. XLVII.* p. 97.

(15) Aitzema *L. XLII.* p. 310.

(16) Sic refert idem *L. XLI.* p. 97.

leges contra Navarchum exerceri jussit (17). Plane si legibus cautum sit, ut cautum est duobus Ordinum Generalium Edictis, quae retuli ad finem C. XV. ne quis ex mandato exteri Principis captas naves merceſve hic vendat, nisi in suum, unde praedatum enavigarit, portum deductas, ibique publicatas, iniquum videri posset, contra eum, qui cepit, vel Fisco hic actionem dare de crimine, vel exteris navium merciumque dominis de damno dato. Utriusque exteri conditio in pari causa sit oportet, aut contra praedatorem hic agi poterit, aut non poterit, si possit, etiam is, qui praedatus est, hic agere poterit jure suo, & contendere, praedam, quam cepit, recte captam esse. Et tamen durum, & sine exemplo esset, navium rerumque dominis res suas hic apud peregrinum quem, mox nescias quo abiturum, deprehendentibus jurisdictionem negare; quam si non neges, quemadmodum praedatori negabis? sic ut vel ea ratione mihi non satis placeant duo illa, quae dixi, Ordinum Generalium Edicta.

Vulgaris piratarum poena est capitis bonorumque supplicium, quod satis indicant omnia illa Edicta, quae supra recensui, facta de iis, qui ob atrocitatem delicti piratarum loco habentur. Sed vero contra ipsos piratas, eorumque receptores & adjutores speciale exstat Ordinum Generalium Edictum 25. Aug. 1611. (18) ex quo puniuntur *aan lyf en goed*, parte tertia bonorum, quae publicarentur, delatori data. Capitalis igitur poena est, nec judicis est minorem statuere; ea autem vel durius vel mitius solet exerceri pro frequentia piraticae,

aliis-

(17) Ita est apud eundem L. XLVIII. p. 18

(18) *Plac. I. 2. 14. 1. 3.*

aliisque factis, quae incidunt. Et sane, modo capitalis sit, iudicis arbitrio ea res relinquitur, ut in ceteris fere criminibus obtinet, in quibus simpliciter poena capitis statuta est.

C A P U T XVIII.

De Praedatoria privata.

Praedatoria privata ad Jus publicum quoque pertinet, non tantum, quod eam exercere non liceat sine publica auctoritate, sed & quod controversiae, inde natae, saepe turbent Rempublicani, & Principes invicem committant. Romae quidem olim obtinuit, qui miles Populi Romani non esset, eum neque jure hostem Populi Romani caedere posse, ut Catonem censuisse auctor est Cicero *de Offic. L. I. C. 36. § 37.* & Plutarchus *Quaest. Rom. 39.* sed deinde apud Romanos recepta videtur Lex Solonis, a Gajo memorata in *l. 4. ff. de Colleg. § corpor.* ex qua valet privatorum societas, ad praedandum contracta. Diu sane est, ex quo nunc Principes non publicis duntaxat, sed & privatorum opibus adversus hostes suos utuntur. Olim in Belgio Foederato fuerunt privati, qui ipsi naves bellicas exercebant, quibusque, praeter praemia, ex captis & recuperatis navibus redacta, ex publico aerario numerabatur certa pecunia pro modo expensarum, & pro modo temporis, quo operam bellicam praestabant. Illae naves privatorum dicebantur *Kruyffers*, iisque adversus Hispanos cum maxime usi sunt Ordines Generales. Varia de his sunt Ordinum Generalium Edicta, quae referre nihil attinet. Alii & olim,
&

& nunc, cum bellum exarsit, suis ipsi navibus, nautis, militibus, sumptibusque in hostem agunt, sola spe praedae maritimae, quam capturi sunt, atque illae naves vocantur *Kapers*, *Vrybuyters*, vel honestiore nomine *Commissie-vaarders*. An de eo hominum genere intelligi possit l. 6. ff. de Capt. & postlim. rev. ubi *latrunculi* appellarentur, subisto, nec est, unde tuto sciri possit. Quod autem Albericus Gentilis in Libris de *Advocatione Hispanica*, variis locis, etiam cum de jure, quod usu servatur, ipsi sermo est, ejusmodi homines passim appellat *piratas*, nec alio, quam piratarum, loco habet, utique absurdus est, quam ut constituta Disputatione refutari oporteat: quicquid enim illi agunt, agunt auctoritate publica, neque enavigant nisi ex mandato Ordinum Generalium vel Praefecti maris, adjuncto diplomate Vicarii, *Attache van den Luitenant Admiraal van 't Quartier*, & praestito jurejurando, praestitaque cautione idonea, non hostibus damnum datum non iri. Haec & alia, quae ad praedatoriam maritimam pertinent, continentur Forma Admiralitatum, variis Ordinum Generalium Edictis, quin & specialibus legibus (*Reglementen op de Commissie-Vaarders*) quas non semel praedatoriis navibus dederunt Ordines Generales, cum variae Gentes de iniqua earum rapina essent quæstae. Sed haec omnia, quae cuilibet ad manum sunt vel esse possunt, recitare & describere nec vacat, nec lubet.

Quaero potius, nam operae pretium est, an navarchi, navibus illis praedatoriis ab exercitoribus praepositi, & ad praedandum conducti, cum aliis navarchis possint pacisci de societate praedae, quam separatim capturi sunt? Et si ad praedandum duntaxat sint con-

ducti, nec quid aliud iis sit mandatum, verius est, citra consensum exercitorum nullam eorum esse potestatem, & proinde pactiones, de societate sive communione praedae initas, esse nullas. Noli objicere, quod ex Lege Solonis refert Gajus in *d. l. 4. ff. de Colleg. & corp.* valere pacta τὴ ἐπὶ λίαν οἰχομένην, eorum, quae ad praedam exeunt, ut haec vertenda & explicanda esse existimabam *L. I. Observ. C. 16.* nam satis apparet, Solonem esse intelligendum de iis, qui sui juris sunt, atque ita ad praedam exeunt, utputa si ipsi navium domini exeant, & navibus, nautis, militibusque suis ipsi utantur, cujus conditionis sunt exercitores, quos Belgae vocant *Reeders*. Eorum initae societates pactaque de praeda erciscunda, & quaecunque alia, utique valent, quia de rebus suis ex animi sententia cuique licet statuere, sed haec non recte transferas ad navarchos, nisi ipsi quoque sint navium domini, ut fere nulli sunt. De his quaerimus, quorum opera non est conducta, nisi ad praedandum, & ea abutuntur ad paciscendum. Magni momenti lis ea de re incidit, & ad ipsum Revisionis judicium pervenit. Titii navis praedatoria, & alia Maevii hostis navem simul occupant, & deinde, ut Maevius agebat, utriusque navis praedatoriae navarchi paciscuntur, reliquam quoque, quam capturi essent, praedam communem fore. Mox discedunt, Titique navis sola aliam hostium navem occupat, quam Maevius ex eo pacto communem esse contendit. Negat pactum esse Titius, ut etiam ea praeda communis esset, quam separatim quisque caperet, &, si esset, ait id pactum jure non subsistere. Obtinuit etiam apud Iudices Vlissinganos. Sed quum Maevius provocasset ad Senatum Supremum, vincit ibi Titium 3. Mart. 1696. ea-
que

que Senatus sententia in iudicio Revisionis probata est 4. Oct. 1697. Et ita quoque in alia causa responderunt alii (1), & olim etiam iudicavit Admiralitas Amsterdammenfis anno 1665 (2).

Sed, excepta Vliffinganorum sententia, puto perperam responsum & iudicatum esse, utcunque pactum esset, ut Maevius ajebat. Miror me legisse in Actis Supremi Senatus, quibus singulae singulorum Senatorum & Revisorum sententiae inferuntur, in ea specie, quam proposui, unice laboratum esse, an nempe inter utrumque navarchum convenisset, ut omnis praeda esset communis, etiam separatim capta, an ea duntaxat, quam alter caperet, altero praesente; de quaestione autem Juris, quae me in primis sollicitum habet, sollicitum fuisse neminem. Sed fac omnem praedam ex pacto fuisse communem (nam de quaestione facti nihil dicam) adhuc putem, navarchi sui pactum Titio nihil nocuisse. Titius navarchum emisit, ut lucrum vel damnum ferret solus, & nihil ei quicquam mandavit, quam ut praedaretur, minime vero, ut societatem vel in damnum vel in lucrum suum contraheret, ipso Titio pacturo, si Maevium voluisset habere socium. Quicquid igitur ejus rei egit Titii navarchus, egit sine mandato; quod si sit, neque exercitores suos obligare potuit. Scio, si navis Maevii praedatoria aliam hostilem cepisset sola, Titio non difficulter persuaderi potuisse, ut in partem praedae veniret, sed nec Maevio difficulter, ut tunc defenderet id ipsum, quod nunc Titius defendit. Prima navis hostilis, communibus viribus capta, communis

(1) *Consil. Belg. T. IV. Consil. 204.*

(2) Ita relatum est *d. Consil. 204. n. 3.*

nis erat ex causâ societatis, casu incidentis, sed non aequae secunda, quam Titii navis praedatoria cepit sola, quamque ideo sibi soli habebit, si, ut ego quidem opinor, pactum navarchi sui praestare non teneatur. Atque ita ex ratione Juris, seposita quaestione facti, Vlis-
singanorum sententiam aliis omnibus praetulerim.

Ceterum diligentius quaerendum est de communione praedae, si una pluresve naves navem hostilem ceperint, aliis, cum caperetur, praesentibus, sed non pugnantibus. Quod ad naves bellicas Decreto Ordinum Generalium 28. Jan. 1631. (3) continetur, *dat men een van een ander gëabordeert schip ook wel mag aborderen, dog niet als den abordeerder roept, geen hulp van noden te hebben.* Sed illud mihi speciale esse videtur in navibus bellicis, alioquin nihil impedit, quominus hostem communem, nondum captum, & ipse aggrediar & simul capiam. Ob eandem rationem speciale quoque videtur, quod statuit §. 6. Formae, quam Ordines Generales 15. Jul. 1633. (4) dederunt privatis, in America praedaturis contra Hispanos, navem scilicet praedatoriam praedae, quam simul cepit cum nave Societatis Americanae, partem non esse habituram, nisi expresse in auxilium fuerit vocata. Rursus speciale esse dixerim, quod ait §. 7. ejusdem Formae, *dat Commissie-Vaarders, op slag komende, moeten afstaan van 't exploit, dat des Compagnie's schepen willen doen, op verbeurte van schip en goed.* Sin autem navis praedatoria, in auxilium vocata, cum nave Societatis Americanae simul praedam ceperit, inter eos praeda divid-

(3) Plac. II. 5. 8. 2. 1.

(4) Ibidem I. 2. 3. 3. 1

viditur, sed, quod nunc Juris communis esse opinor, pro utriusque magnitudine & viribus *d. §. 6. d. Formae 1633.* Si vires fuerint aequales, cuique praeda cedit pro semisse, alioquin *geometricam*, quam vocant, proportionem servari aequius melius est.

Sed quid dicemus, si duae pluresve naves praedatoriae navem hostilem persequantur, & una ceperit? vel, si plures forte adsint, sed spectatores tantum, non actores, si quidem una ceperit? Ex *d. Decret. 28. Jan. 1631.* cuius sic memini, *word de prys verdeelt over alle de Oorlog-schepen, die de prys vervolgt hebben, maar die de zelve verovert heeft, heeft de Vivres, bandgeweer en plunderage.* Sed vides rursus agi de navibus bellicis, de quarum praeda Ordines pro arbitrio suo decernunt; ceteroquin si de privatis ageretur, ego potius praedam adjudicarem ei soli, qui navem hostilem oppugnavit & vicit, quotquot aliae naves sint persequutae, vel spectatores adfuerint. Sunt tamen, qui & praedae socios admittunt, quicumque simpliciter adfuerunt, vel in conspectu, e longinquo. Quod largiendum non est. Scio, aliorum vel solam praesentiam efficere potuisse, ut hostilis navis facilius vel caperetur, vel dederetur, sed non quaerimus, quamobrem capta vel dedita sit navis, sed quis occupaverit: neque enim Arcem, Urbem vel Classem, in quarum conspectu praeda capta est, in societatem praedaemitteremus, etsi vel maxime earum metu praeda capta dici posset. Plane si & alia navis oppugnaverit hostilem, contracta videbitur fortuita societas, & ejus ratio flagitat, ut pro ratione virium commune sit, quod communibus viribus captum est. Neque etiam in hac specie distinguimus, quantum quisque oppugnaverit, hoc enim usum habe-

ret

ret difficillimum, sed an oppugnaverit, & re ipsa victoriae quoque causam praebuerit. Non absimilis est haec causa ei, quod de feris dicitur in §. 13. *Inst. de Rer. divis.* eas scilicet non persequentibus, sed occupantibus cedere.

Si, ut inter mercatorum naves saepe solet, inita fuerint pacta mutuae defensionis (*Admiraalschappen* dici obtinuit) quaero, si una ex his navibus hostilem cepcrit, an praeda sit communis, an propria capientis? Et, cum ex facto res incidisset, soli, quae cepit, praedam cedere responsum est *Consil. Belg. T. II. Consil. 200.* neque obesse damni communionem, quia haec non censetur ex jure quodam societatis universalis, sed *als avarie grosse*. Puto recte responsum, atque inde esse, quod in §. 54. Edictorum, quae Ordines Generales variis temporibus promulgarunt *van Admiraalschappen* ⁽⁵⁾, praedam publicandam sanciverint *ten profijte van die hulp en assistentie gedaan hebben*, & ita quoque sancitum est in §. 9. Edicti Ordinum Generalium 4. Jun. 1622. ⁽⁶⁾. Est sane verissimum, ejusmodi pacta nullius lucri faciendi, sed solius damni vitandi gratia iniri. Inde damnum quidem commune est, ut & Grotius haec explicat *L. III. Introductionis ad Jurispr. Holl. C. 22.* sed id esse ex natura ipsius pacti recte observavit Loccenius *L. II. de Jure marit. C. 2. n. ult.* De lucro nihil actum est vel expresse, vel tacite, neque enim tacita pacta intelliguntur, si ipsius negotii indoles impedimento est. Attamen posses credere, ut damnum, ita & lucrum communicari, quia, cum in §.

48.

(5) *Exstant Plac. I. 2. 7. 3. 1.*

(6) *Ibidem I. 2. 9. 1. 1.*

48. d. Edd. fancitum esset, damnum, ab hoste illatum, communiter, pro pretio singularum navium esse ferendum, mox additur in §. 49. naves esse aestimandas, *om zoo wel in schade, als VOORDEEL, daar na gerekent te worden.* Quid sibi vult illud *Voordeel*, nisi praedam quoque esse communem? Sed potes & debes id intelligere de iis navibus, quae in occupando auxilium tulerunt, ut sic societatem ex auxilio metiaris, ut totidem verbis ajunt d. §§. 54. & d. §. 9. proportionem, ut modo dicebam, geometrica, non arithmetica.

Supereſt, ut de iis dicamus, qui de praeda terrestri vel maritima judicare possint. Ex Edicto Comitum Leycestrani 4. Apr. 1586. (7) *of de gevangens van goeden prinse zyn, of niet*, cognoscit proximi loci Magistratus, *of de daar toe gecommitteerde.* Sic ibi generaliter de captivis, quod existimaverim & in reliquis rebus captis obtinuisse. Sane Leycestranis temporibus singulae Provinciae diligentiores, quam postea, fuerunt, ne nimiam potestatem Ordines Generales, eorumque Collegia, sibi adrogarent. Quod Leycestranus constituit, adhuc defendamus, quantum ejus fieri poterit, sed, quod ad praedam maritimam, intercedit §. 3. Formae Admiralitatum 13. Aug. 1597. cujus §. verba, alia occasione, supra exhibebam C. XVI. iis autem probe consultis fatis apparet, ut ibi quoque indicabam, non aliam Admiralitatibus jurisdictionem dari, quam de praedis, quae mari captae essent a navibus bellicis, aut a praedatoris privatis, quae cum codicillis Admirali enavigant. Haec Admiralitatum jurisdictio non est nisi delegata, & in omni jurisdictione delegata regula est,
omni

(7) *Plac. II. 4. 6. 1. 1.*

omni exceptione major, quicquid specialiter delegatum non est, ad ordinariam Jurisdictionem pertinere. Quaecunque igitur naves sine mandato Admiralli enavigant, ut sunt onerariae, folis mercibus transvehendis destinatae, si naves hostiles, sibi obviam factas, occupaverint, de his praedis judicabit Magistratus, cui ordinaria jurisdictio mandata est. Si milites forte deprehendant naves hostiles, Judicum militare erit jurisdictio. Et tamen, cum Comes in *Styrum*, tunc Praefectus *Muyden*is, naves quasdam cepisset in *Gelria* prope *Nieuwkerk*, & de his judicandum statuisset apud militarem Senatum in *Muyden*, Hollandiae Ordines Decreto suo 14. Apr. 1673. ⁽⁸⁾ complexi sunt, ejus rei cognitionem ad Admiralitatem Amsterdammensem pertinere, juris enim esse certissimi notissimique Admiralitatibus jurisditionem competere de rebus, *op wa- teren of stroomen genomen of aangehaalt*. Sed ego non animadverto, quemadmodum ejus rei cognitio ad Admiralitatem pertinere potuerit, cum nec naves bellicae praedam ceperint, nec etiam aliae ex mandato Admiralli. Constituamus ita: de praeda, quam Admiralitatum mandatarii capiunt, Admiralitates judicant *d.* §. 3. de ea, quam milites, sive terra, sive mari, Judices militares, quorum de factis militum propria jurisdictio est, de ea, quam pagani, Judices pagani. Per *paganos* intelligo, qui nec milites sunt, nec Admiralitatum mandatarii, per *judices paganos*, qui utuntur jurisditione ordinaria. De praeda, quam milites in terra cepissent, olim judicabant Ordinum Hollandiae Consiliarii ex §. 10. antiquae eorum Formae 22. Jan.

1590.

(8) *Plac. III. 10. 3. 55.*

1590. (9) Sed id non reperi in nova eorundem forma
4. Oct. 1670. (10) & usu quoque non servatur.

(9) In Vander Hoeve *Handvest-Chron.* L. I. C. 16.

(10) *Plac.* III. 1. 3. 3.

CAPUT XIX.

*Quousque exercitores navis praedatoriae teneantur
de damno injuria dato?*

Ex §. 5. §. 69. Formae Admiralitatum 13. Aug.
1597. (1) naves praedatoriae, a privatis exerci-
tae, non enavigant, nisi praestita cautione idonea
voor baare handelinghe, hoc est, non hostibus damnum
datum non iri, quemadmodum id explicat §. 5. For-
mae, qua Ordines Generales 15. Jul. 1633. (2) prae-
datoriam in America contra Hispanos permifere. Sim-
pliciter autem ajunt illi §. 5. §. 69. cautionem esse
praestandam, neque exprimunt, a quibus, sive a na-
varcho, sive ab exercitoribus, sive ab utrisque. Id ip-
sum quoque non exprimitur in Edicto Ordinum Ge-
neralium 1. Apr. 1622. (3) nam ex eo simpliciter ca-
vendum est ad usque decem millia florenorum, *boven
het schip en al dat daar by is, alleen om te praeste-
ren, dat de prinsen zullen werden gebragt ter judica-
ture van de Admiraliteit, daar de cautie gestelt is,*
salva actione eorum, qui damnum injuria passi essent
contra navarchos aliosque, qui damnum dedissent. Vi-
des

(1) *Plac.* II. 5. 8. 1. 1.

(2) *Ibidem* I. 2. 3. 3. 1.

(3) *Ibidem* I. 2. 14. 2. 1.

des hic in aliam plane causam caveri, quam caveri jubent *d. §§. 5. & 69.* Quamvis autem neque hic exprimat^{ur}, a quo in hanc summam cavendum sit, probabile tamen mihi videtur, a solo navarcho praestandam fuisse illam cautionem decem millium, non tantum quod ejus sit praedam deducere in portum, unde enavigavit, sed & quod in Decretis Ordinum Generalium 9. Aug. 1624. & 22. Oct. 1627. (4) memoretur, navarchum cavere ad usque 10000 florenos, exercitores ad usque 12000. florenos, & hos 12000. florenos esse pro damno, quod navis praedatoria daret. His additur in d. Decreto 22. Oct. 1627. si illi 12000. floreni ad damni reparationem non suffecerint, pro ea etiam excuti posse cautionem illam 10000. florenorum, quam navarchus publico praestitit. Atque haec quidem olim, sed ex §. 3. novissimae Formae, quam Ordines Generales navibus praedatoriis dederunt 28. Jul. 1705. (5) simpliciter cavetur ad 30000. florenos, nulla mentione vel distinctione facta inter exercitores & navarchum. Possem his addere varia Pacta, quibus inter Ordines Generales & alios Principes convenit, ut & exercitores & navarchi ad certas summas caverent, ne quid contra Pacta maritima committerent, sed quia de navibus praedatoriis dixi, & praeter eas nemo hodie caveat vel exercitor vel navarchus, tuto haec transmittito.

His ita praemissis, quaero nunc, si navis praedatoria, dum inique praedatur, damnum dederit, an a navarcho, an a fidejussoribus, an ab exercitoribus, &, si ab his, quousque sit refarciendum? Et responsum est

Con-

(4) *Plac. II. Append. p. 2297.*

(5) *Ibidem. V. 1. 7. p. 306.*

Consil. Belg. T. IV. Consil. 205. cum magister navis praedatoriae navim amicorum injuria occupasset, & qui eam servarent & ducerent, hominibus imperitis commisisset, navisque periisset, posse navis occupatae dominos magistrum praedatoriae, fidejussores, exercitores, prout vellent, & quemque eorum in solidum convenire, quanti navis unquam fuit plurimi. Videamus de singulis. Et quidem dubitandum non est, contra ipsum magistrum sive navarchum de omni damno, quod injuria dedit, actionem esse in solidum. Mandatum ei est, ut hostes depraedaretur, non ut amicos, si igitur hos depraedatus sit, excessit mandatum, & tenebitur, quanti amicorum interest. Id palam quoque significant Ordines Generales in d. Edicto 1. Apr. 1622. nam praeter cautionem 10000. florenorum pro deducenda praeda in portum, unde enavigatum est, nominatim addunt: *behoudelyk niet te min den genen, die praetenderen zullen buyten de commissie van den Capitein t'on-regt beschadigt te syn, hun actie personeel tegen de Capitein en andere, die hun beschadigt hebben.* De fidejussoribus perperam responsum est d. *Consil. 205.* nisi fidejusserint pro omni dato, alioquin si in certam summam fidejusserint, ut in re praedatoria moris est, non tenentur ultra eam summam, & ex ea causa, in quam fidejussum est, si enim fidejusserint pro praeda deducenda in portum, unde enavigatum erat, praeda eo deducta liberantur, nec quicquam ad eos, jure an injuria praeda capta sit, nisi & in hanc causam fidejusserint. Sed quia plerorumque magistrorum res est domi adeo angusta, ut damnum, quod dederunt, resarcire non possint, & quia fidejussores vulgo non sunt obligati nisi ad certam summam, & quia hanc, a se solutam,

actione mandati ab exercitoribus repetere licet, ad solos exercitores tandem res devenit. De his igitur in primis quaeramus, an nempe teneantur in solidum damni dati, an vero duntaxat, ad instar actionis de pauperie aut noxalis, quod ad navis, quaeque in ea fuerunt, pretium? Agitata olim est ejusmodi causa apud Supremum Senatum in Hollandia. Quinque naves Hollandicae unam Venetam ceperant, sed ceperant nullo jure. Venetae navis domini primum egerunt contra navarchos, & obtinuerunt sententiam, qua hi solam navem restituere damnati sunt. Quum ne sic quidem ipsa navis restitueretur, deinde egerunt contra ipsos quinque illarum navium exercitores, contendentes, ut quisque eorum navem captam cum onere restitueret, & damnum refarciret in solidum. Senatus ult. Jul. 1603. damnat exercitores in solidum ad restitutionem navis onerisque, & his non exstantibus, ad eorum aestimationem, sed nominatim addit, executionem ejus sententiae esse faciendam in quinque illas naves, quae Venetam ceperant, neque exercitores ultra teneri. Sententiam narrat Coren in *Nota* post *Observationem XL.* & praeëunte Senatu Supremo sic postea responderunt alii *Consil. Holl. T. III. Consil. 221.*

Sed ego hanc sententiam nolim meam facere, ratus, si exercitores magistrum emiserint ad praedandum, & ille perperam praedetur, exercitores in solidum damni dati teneri. Magister, qui ex mandato praedatur, praedatoriae praepositus est, & qui praeposuit; ex sola praepositione conveniri potest, quod ad omnia illa, quae propositus gessit, sive bene, sive male. Sic institoriam damus contra dominum tabernae, qui institorem praeposuit, si quid ille contraxerit, nec distin-

tinguimus, quemadmodum contraxerit, & sic exercitorem damus contra dominum navis ex facto magistri, modo id negotium egerit, cui praepositus est, si enim aliud egerit, dominum non obligat, ut prolixè id exsequitur Ulpianus in *l. 1. §. 12. ff. de Exercit. act.* Sola praepositio in causa est, cur tabernae navisque domini teneantur, si, quod actum est, ad causam praepositionis pertineat, non ad aliam, ab ea diversam. Qui navarchum praedatoriae praeposuit, novit, ejus officium in praedando consistere, quo si male fungatur, etiam exercitoris culpa est, quod imperito vel improbo homine in hanc rem usus sit. Si magister ad reficiendam navem mutuatus, nummos in suos usus converterit, recte ait Ofilius in *l. 1. §. 9. ff. Eod. teneri exercitorem, imputaturum sibi, cur talem praeposuerit.* Quocum convenit, quod & Ordines Generales ajunt in fine d. Decreti 22. Oct. 1627. *dat de Reeders sorg moeten draagen, dat zy goede Capiteinen employeren.*

Si ex facto infitoris vel magistri tabernae navisque domini teneantur, constat teneri, quanti ea res est, nec liberari, si tabernam vel navem dedere parati sint. Eam Jurisprudentiam me nusquam legere memini, nec etiam rationem haberet, cum, qui factum suorum hominum praestare debent, praestare debeant ex asse. Igitur Exercitores ex improba navarchi sui rapina tenebuntur in solidum, eique sententiae etiam argumentum praebet, quod, ut supra dicebam, olim exercitorum fuerit cavere ad usque 12000. & novissime ad usque 30000 florenos, navem praedatoriam nemini vel amico vel socio damnum esse daturam. Si naves praedatoriae minus valerent, quam haec aut illa summa, utique iniquum esset plus cautionis exigere

gere ab exercitoribus, quam naves, eorum respectu, dare possent. Cavendum tunc fuisset ad navium, prius aestimatarum, pretium. Sed plus adhuc argumenti praebet, quod additur in *d. §. 3. d. Formae* 28. Jul. 1705. praeter cautionem illam 30000 florenorum, pro damno injuria dato etiam obligatos esse ipsos exercitores, & speciali hypothecae obligata censeretur omnia, quae ad exercitoriam navis praedatoriae pertinent. Quumque ex his appareat, exercitores etiam ultra navis suae pretium teneri, apage, quae ex Jure Romano huc transferuntur ex actione de pauperie aut noxali, quaeque rationem longe aliam habebant.

Quod igitur Senatus Supremus d. ult. Jul. 1603. judicavit, male judicavit, nam, si exercitores navarchis suis, qui navem Venetam ceperant, praedatoriae praeposuerint, atque ita mandatum praedandi dederint, in solidum essent obligati, non secus ac in solidum tenerentur ex eorum contractu, si negotiationi praeposuisent, atque ita mandatum negotiandi dedissent. Forte tamen probabis Senatus sententiam, quia non exprimitur apud Coren, quinque illae naves fuerint praedatoriae, nec ne; si non fuerint, dici nequit, exercitores praedatoriae praeposuisse magistros suos. Sed alia tunc parte laborat illa sententia, nam, si non intercesserit mandatum praedandi, scire desidero, cur Senatus exercitores damnaverit ad navis Venetae, ejusque oneris restitutionem, executione etiam decreta contra naves ipsorum exercitorum, sic enim damnarunt ex facto, cui magistros suos non praeposuerant, aperte contra *d. l. 1. §. 12.* Nihil quicquam tunc ea res ad exercitores pertinebat, hi quidem sui loco magistrum substituunt, sed quod ad factum, quod implere jubent, & si in eo facto
do.

dolum vel culpam commiserit magister, illi praestant, ceteroquin non praestant. Si vas tibi reficiendum dederim, tuque id discipulo tuo commiseris, isque corruerit, tu teneberis, sed si discipulus, tuo licet instrumento, Stichus caput comminuerit, tu utique non teneberis. Quare nec instar de pauperie adversus exercitores recte agetur, non magis quam adversus dominum, si mula vel canis culpa mulionis aut ductoris damnum dederit *l. 1. §. 4. ff. Si quadr. paup. fec. dic.*

Secundum haec, quae disputavi, exercitores plane non tenebuntur, si magistrum praedatoriae exercendae non praefecerint, sin autem, tenebuntur, non duntaxat ad usque navium suarum pretia, sed & ad usque illos 12000 vel novissime 30000 florenos. Nec hoc tantum, verum & hi, qui damnum passi sunt, ex d. Decreto 22. Oct. 1627. poterunt agere in decem millia, ad quae cavet navarchus, se cum praeda reversurum, unde egressus est. Quamvis autem id palam contineatur eo Decreto, est tamen longe iniquissimum, si fidejussoribus non denunciatur, & hi quoque in eam causam consentiant. Si simpliciter fuerit fidejussum, ut fere solet, navarchum cum praeda, si quam ceperit, eo redditurum, unde enavigavit, fidejussores ex alia causa excutere, vix credi potest, quam sit male consultum & constitutum; quod & supra attigi, ubi de causa fidejussorum sermo erat. Sin autem omnia illa, quae commemoravi, ad damnum refarciendum non sufficiant, quid dicemus? an & ultra exercitores tenebuntur? & puto teneri, donec omne damnum refarciverint, constat enim fidejussorem aut pignus non liberare debitorem, nisi suffecerint *l. 9. §. 1. ff. de Distract. pign.*

Ceterum si navis, qua de agitur, praedatoria non
T
fit,

fit, id est, codicillos praedatorios non acceperit, mandato tamen exercitorum praedetur, idem puto dicendum, quod de vera praedatoria: jus enim hoc ex mandato & praepositione nascitur, & quod ad eos, qui damnum passi sunt, nihil quicquam refert, an a vera, an a quasi praedatoria patiantur.

CAPUT XX.

Si navis, non ad praedandum emissâ, praedam tamen ceperit, ad quem ea pertineat?

Belle quaeritur, si navis, non ad praedandum emissâ, sed dum ab hoste premitur, aut alia quacunque occasione navem hostilem occupaverit, praeda ad quem videatur pertinere? an ad dominum navis, qui eam locaverat? quia ejus navi tormentisque occupata est navis hostilis, isque magistrum nautasque habebat conductos, quo sic suis armis, navi, hominibusque occupata videatur; non autem ad magistrum nautasque, quia praeter mercedes operarum nihil est, quod jure exigant; non etiam ad conductorem navis, quia navem conduxit ad ventionem mercium suarum, nec in aliam quamcunque causam. An vero praeda pertinebit ad magistrum nautasque? quia eorum fortitudine capta est, non autem ad navis merciumve dominos, quia ex his nemo eorum operam ad praedandum conduxit, & quia tota praedatio est extra causam locationis conductionis. An potius ad conductorem praeda pertinebit? quia navim, tormenta, nautas, eorumque operam in conducto habebat, non tantum ad ven-

hendas merces suas, sed ad navem, mercium suarum ergo, defendendam, quo sic defensio accipienda sit cum omni causa, non mera depulsio, sed & occupatio hostis, ne nocere possit; non autem ad dominum navis, non ad magistrum & nautas, quia omnes illos mercedibus, quas pacti sunt, contentos esse oportet. Habes rationes, quibus suam quisque sententiam defendere, & aliorum oppugnare posset.

Antequam, quid mihi videatur, dicam, observo, Novemdecim Viros Societatis Americanae ita decrevisse: *een gebuurt Schip met ingelade goederen een prys veroverende, keert uyt aan de Compagnie 50 ten 100*, quod Decretum Ordines Generales commemorarunt, & simul inseruerunt §. 17. Formae, quam praedaturis in America praescripserunt 15 Jul. 1633. (1) Societas, ut vides, sibi consuluit, nec etiam Ordines quicquam decreverunt nisi in rem Societatis, de aliis, quorum res vel maxime agebatur, nihil definitum est, &, si esset, pro singulari Decreto, in speciali causa esset habendum, quod aliis non praejudicat.

Generalem legem ea de re nec vidi, nec putem existare, ex sola ratione causa definienda est. Et, qui Jove judicat aequo, praedam adjudicabit magistro & epibatis, qui ceperunt, minime vero vel navis, vel mercium dominis. Sane de mercium dominis nemo cogitabit, nisi tardissimus. Domini navis causa esset potior, sed & huic praetulerim magistrum & epibatas. Comperi tamen alios aliter sensitse in hoc facto: navis, cui mercium domini curaverant *een commissie van de Nederlandsche en Fransche Westindische Com-*
pag.

(1) Plac. I 2. 3. 3. 1.

pagnie, anno 1667. intra limites Societatis Americanae occupavit navem Anglicam. Magister & epibatae victores decernunt, victam navem, etsi tardius, quam sua, navigantem penes se retinere, id enim convenire *aan hare Reeders en Bevragters, als mede aan haar Zeelieden, en het Schip op te brengen aan de Eylanden, te verkoopen, en daar van goede rekening te houden.* Quaesitum est deinde de praeda erciscunda? Et *Consil. Belg. T. I. Consil. 162. & 163.* responsum est, *dat het volk, om dat het op maandgeld, en niet op prys voer, behoorde een thiende te geworden, en de rest tusschen de Reeders en Inladers elk voor de helft gedeelt te worden.* Quo jure illi Consultores epibatis decimam tribuerint, nescio, nec forte ipsi sciunt. Ad semissem eorum, quae, deducta illa decima, supersunt, non difficulter quidem admittunt navis dominos, sed quod ad alterum semissem etiam mercium dominos admittant, inde esse ajunt, quod non parum contulerint ad praedam, utpote qui illo diplomate effecerant, ut ei navi ibi navigare liceret, ideoque existimant, deterioris conditionis esse non oportere mercium, quam navis dominos. Id etiam probant ex illo, quod retuli, epibatarum Decreto, quo significant, se praedam non navis duntaxat, sed & mercium dominis cepisse. Adferunt illi Consultores nonnullas etiam juris ratiunculas, at perquam, ut mihi quidem videtur, inutiles: utputa non modo per nosmet ipsos, sed & eos, quorum ministerio utimur, res nobis acquiri; ipsos quoque navis dominos, cum navis hostilis caperetur, praesentes non adfuisse; si res secius cecidisset, merces etiam periculum fuisse subituras.

Sed

Sed hae rationes nihil me movent, ut nec illae, quas supra attuli pro navis victricis dominis, nam constat, praedam, quicumque ceperit, solius capientis esse, nisi ex praepositione & mandato aliorum ceperit. Quis igitur cepisse videatur, unice laborandum; & magistrum nautasque cepisse, sine ulla aliorum praepositione vel mandato, res est manifesta. Conducta quidem eorum opera fuit, sed ad merces transvehendas, neque ad aliud quicquam: quaecunque igitur ex ea transvectione redundabit utilitas, illorum erit, qui eorum opera hac in re usi sunt, sed de praeda nihil quicquam habebunt vel illi, vel navis domini, quia eam propter non navigabant epibatae, sed, dum alii rei, soli scilicet navigationi operam infumebant, fortuna aliud dedit, ut in causa non abfimili elegans Tryphonini ratio est in *l. 63. §. 3. ff. de Acquir. rer. dom.* Atque ea ipsa ratione mercenario, qui, dum terram fodiebat, thesaurum invenit, thesaurum adjudicabam *L. II. Observ. Jur. Rom. C. 4.* Mercenarii conditio ultra id, ad quod conductus est, non porrigitur, plane ut nec epibatarum in specie proposita. Quicquid extrinsecus, id est, extra causam contractus contrahentibus accidunt, siue lucra sint, siue damna, ipsi ferunt soli. Accipe exemplum in mandato: mandatarius utique mandatori non imputabit, quod spoliatus sit a latronibus, aut naufragio res amiserit, vel languore suo suorumque adprehensus, quaedam erogaverit, nam haec magis casibus, quam mandato imputanda esse Paulus dixit in *l. 26. §. 6. ff. Mand.* Haec damna & incommoda sequuntur mandatarium. Ut igitur lucra & commoda, quae occasione mandati obveniunt, eum quoque sequantur, *secundum natu-*

ram esse, ejusdem Pauli philosophia est in *l. 10. ff. de R. J.* Si Sempronius Titio, ut quid ad Maevium ferret, mandaverit, & Titius in via pecuniam invenisset, aut quid latroni, qui eum spoliare constituerat, extorsisset, nemo utique, nisi valde fatuus, eam pecuniam, aut id, quod Titius extorsit, ad Sempronium pertinere existimabit, quamvis & in via periclitari potuerit, quod mittebat Sempronius. Ille Titio non mandavit, ut pecuniam inveniret, aut quid latronibus extorqueret, sed ut transferret rem, quam transtulit, & finito sic mandato, nihil est, quod Sempronius ultra exigat.

Minutiae sunt, quas in facto, quo de agitur, captant illi Consultores. Diploma illud, quod mercium domini obtinuerunt a Societate Americana, ad praedam iis prodesse non potuit, profuit duntaxat, ut navi ibi navigare liceret. Neque etiam est, ut de illo epibatarum Decreto multum laboremus, quum alia atque alia ejus sententia esse possit. Ego opinor non aliam fuisse, quam praedam penes se retinere, ad quemcumque demum pertineret, sive ad navis, sive ad mercium dominos, sive ad se ipsos, idque potius significare verba, quam quod voluerint trientes facere, & cuique trientem dare. Salvo etiam Decreto potuissent credere, praedam ad se solos pertinere, ut si navis victa onerata esset rebus, ad vitam sustentandam necessariis, quibus ipsi indigebant, & sic etiam, ad prosequendum iter, navis merciumque dominis prodesse, si navem penes se retinerent, & quae plura sunt ejusmodi. Et quis audebit fingere, epibatas singula Decreti verba tam diligenter expendisse & probasse, iisque, si praeda ad se pertineret, suum jacitare

tare voluisse? Quin et si non ad se, sed ad navis merciumque dominos pertinere credidissent, quis non simplicitati fidei tam bonae ignosceret? qui suum, cum Titii esse putaret, Titio tribuit, errore detecto, sibi non nocet. Noli etiam hominibus his nauticis objicere errorem juris, cum ob alia, tum quod in ipso Decreto nihil quicquam definiverint, & satis constet, donandi voluntatem penes ipsos nullam fuisse. Plane, si navis mercesve, cum pugnaretur, ultra quam defensio postularet; damnum patiantur, epibatas ex locato conducto teneri palam est.

Similis fere causa est, quam in eandem sententiam olim judicavit Curia Bruxellensis, Praefecto nempe turmae equestris, qui equiti pugnaturum equum commodaverat, praedae, quam miles ceperat, partem non deberi. De ejus sententiae jure ego non dubitaverim, licet dubitaverit & contra responderit Petrinus Bellus *de Re militari Part. IV. T. 8. n. 8. & seqq.* ut & Zoucheus narrat *de Jure Feciali Part. II. Sect. 8. Q. 17.* Major tamen ibi aequitatis ratio, ut & in partem praedae veniret Praefectus, cum commodantis nihil quicquam interfuerit, commodatarius pugnaret, nec ne. Et tamen non magis vindicabit praedam, quam piscem Titius, a Maevio captum reti, quod ei commodaverat Titius.

Sed forte frustra verba perdo, occupatus in quaestione inutili, cum nemo recte praedetur sine codicillis praedatoriis Ordinum Generalium vel Praefecti maris, & tantum absit, ut, qui secus fecerit, praedam faciat suam, ut potius pro pirata sit habendus, secundum ea, quae disputabam *C. XVIII.* Si sic putes, erras. Per privatos actus etiam privatis praedam quaeri,
recte

152 QUAESTIONUM JURIS PUBLICI

recte dixit Grotius *L. III. de Jure B. & P. C. 6. §. 10.* atque ita nulli dubitamus, quin praeda, casu obvia, & a privatis capta, fiat capientium. Contradicere creditur Pufendorf *de Jure N. & G. L. VIII. C. 6. §. 21.* sed non contradicit, agit enim de his, qui sine auctoritate publica solius praedae causa exeunt, non de his, qui, dum ab hoste premuntur, ipsi hostem premunt, vel de his, qui casu in praedam incidunt; quae species sunt, quas hic tracto. In alterutra specie si neges, res hostiles occupare licere, negabis quoque eum spoliare licere, qui te alioquin spoliaturus est, quin & negabis defensionem sui ipsius, quia haec permittit, ut & quaecunque belli indictiones permittunt, hosti quocunque modo nocere, hoc est, non tantum avertere periculum, quod tibi ab hoste imminet, sed & eum depraedari, & bonis omnibus exuere. Aliud dicendum est de iis, qui sine codicillis, nec praestitis, quae ante praestanda sunt, praedatum enavigant, quod ipsum prohibent varia Ordinum Generalium Edicta. At quis auctoritatem publicam desiderabit, ubi, solius mercaturae ergo navigans, hostem obvium repello, & si possum, vinco? Secundum haec si Grotium & Pufendorhium explicassent, ab utriusque reprehensione potuissent abstinere, qui nunc utrumque reprehendunt.

C A P U T XXI.

An res hostium liceat affecurare?

In Regnis & Rebus publicis, quae commerciiis exercendis student, contractu affecurationis nullus hodie est fre-

frequentior, excepta emptione venditione, locatione conductione. Adeo tamen ille contractus olim fuit incognitus, ut nec nomen ejus, nec rem ipsam in Jure Romano deprehendas; non alia forte causa, quam quod commercia tam late non frequentarentur, vel quod publicae Classēs marium securitatem a praedonibus praestarent, vel quod magnitudo Imperii Romani universo mari, in quo potissimum mercatura exercebatur, circumfusi, hostium metum expelleret. A furore etiam maris non tantum olim, atque hodie periculum erat: neque enim nunc littus legimus, aut per hyemem navibus facimus otium, sed media maria, quantumvis infida, quovis tempore nostrae puppes decurrunt, incertum, quo fata ferant. Apud Suetonium tamen lego in *D. Claudio C. 18.* eum tempore arctioris annonae, convitiis & panis fragminibus petitem, non tantum naves, mercaturae causa, fabricantibus magna commoda dedisse, sed & negotiatoribus quaedam lucra proposuisse, *suscepto in se damno, si cui quid per tempestates accidisset.* Ea erat species affecurationis, quum haec, ut hodie frequentatur, nihil aliud sit, quam pro rerum alienarum securitate fidei suae interpositio, qua, sublata domini persona, earum periculum fidejussor suscipit pro certo pretio. Claudius non certo pretio, sed gratis in se suscipiebat periculum maris, neque etiam damnum, quod per piratas accidisset, suscipiebat, & hinc est, quod dixi, *speciem* affecurationis fuisse.

Praemissi, quemadmodum affecuratio sit definienda, ut vel ex definitione constaret, rationem belli omni modo exigere, ne naves, ne merces, ne alia hostium bona liceat affecurare. Hostium periculum in se suscipere quid est aliud, quam eorum commercia ma-

ritima promovere? inventa enim sunt illa ἀσφαλίσματα, ut minori damno magis commodum esset operam dare rei maritimae. Unde & Ordines Generales, quum cum Hispanis bellum esset, 1. Apr. 1622. edixerunt⁽¹⁾, nullae essent affecurationes, quas Foederati Belgii incolae vel antea fecissent, vel postea facturi essent pro bonis, ad Hispanorum subditos pertinentibus, posita contra facientibus centum Librarum Flandricarum poena. Justissimum id videri poterat, quia in singulis belli indictionibus quisque tantum hostibus damni inferre jubetur, quantum potest. Quod si sit, etiam vetatur quoquo modo hostium utilitati consulere. Id exigit jus belli generale, & exigebat quoque jus belli Hispanici ex Edicto Ordinum Generalium 2. Apr. 1599.⁽²⁾ Sin ajas, ex ejusmodi affecurationibus plus lucri, quam damni ferre affecuratores, adeoque nostris, quam hostibus plus prodesse, id ais, quod est incertissimum, & de quo vix ipsa experientia judicare poterit, cum interim sit certissimum, sic hostibus causam praeberi commercia sua latius promovendi. Quod, quia hostibus est utile, & fere redundat in nostram necem, omni ratione prohibendum est. Atque haec sola ratio suffecerit, sed eveniebat praeterea ex iis affecurationibus, quemadmodum & d. Edicto 1. Apr. 1622. continetur, ut res hostium, a nostris captae, ab istis fidejussoribus vindicarentur, &, si recte fidejussum est, quidni vindicari poterant? eorum enim quodammodo sunt, qui illorum securitatem spoponderunt, & quod ad naves mercesque affecuratas, dominos eosque fide-

jus-

(1) *Plac. I. 2. 7. 2. 1. & Repert. Curiae Holl. p. 173. B. & Repert. Ordd. Gener. p. 28. B.*

(2) *Plac. II. 4. 1. 1. 1.*

jussores pro iisdem esse habendos, intelligimus ex formulis τὸ ὄσφαλισμάτων, publice editis & ubique obviis. Si fidejussores recte vindicarent res hostiles, subditorum nostrorum damnum erat, qui eas ante optimo jure ceperant, & qui sic deterrebantur, ut ait d. Edictum, ab exercendis navibus, quibus hostes oppugnarent. Id autem adversari belli legibus, plusquam manifestum est.

Haecenus nihil est, quod nos offendat, sed comperi, eosdem Ordines Generales 13. Maj. ejusdem anni 1622. (3) illud Edictum 1. Apr. restrinxisse ad eas asscuraciones, quae fierent factaeque essent post publicationem d. Edicti 1. Apr. atque si hic locus esset regulae l. 7. C. de LL. Ex ea interpretatione apparet, Ordines tunc probasse asscuraciones rerum hostilium, si non speciali lege sint vetitae, nam alioquin & quae ante specialem prohibitionem factae sunt, essent nullae, ut & eas nullas esse edixerant illo 1. Apr. 1622. Quumque id Edictum ratio belli tueatur, & non sit jus aliquod novum, dicendum est, illam interpretationem, qua prior ejus sententia mutata est, pro errore magis, quam pro jure esse habendam. Quod de poena additum est in Edicto, recte ad futurum, res ipsa, ex interpretatione, non recte ad futurum refertur, nisi forte dicamus, adeo antea hostilium rerum asscuraciones invaluisse, ut praecedentium temporum usus perpetuus eas receperit. Et tamen, si vel plurima rerum hostilium, quae asscuratae essent, existissent exempla, ne sic quidem consuetudinem, quae jus faciat, inde efficerem, nisi rerum perpetuo judicatarum, quae eas probassent, accederet auctoritas.

Igitur secundum jus belli est, quod Ordines Genera-

les

(3) Plac. I. 2. 7. 2. 1. & Repert. Curiae Holl. p. 140. B.

les 31. Dec. 1657. (4) edixerunt, ne affecurarentur res Lyfitanorum, tunc hostium, sed dubito, an secundum jus belli sit, quod generaliter addunt, ne quae etiam res affecurarentur, quae ad Lyfitanos, quaeque ex Lyfytania veherentur, nam si illae res ad subditos Ordinum, vel ad externos pertineant, nulla ratio est, quae earum affecurationem impediret, quia eo Edicto subditis nostris non interdicitur commercio cum Lyfytanis, sed in §. 2. duntaxat *rois contrabande* juvari vetantur, cum a nostris, tum ab exteris. Si ad alterius Principis subditos res pertineant, multo magis dicemus, a nostris affecurari posse, quia exteris utique non licet omni commercio cum hostibus nostris interdicare. Quare ad *raè contrabanda*, cum nostrorum, tum exterorum oportuisset restringere illam interdictionem. Attamen generaliter, iisdem pene verbis, similis interdictio ad Anglos, tunc hostes, & naves mercesque, ad eos euntes, vel ab iis redeuntes, porrecta est Edicto Ordinum Generalium 9. Mart. 1665. (5) In §. 13. Edicti, quo bellum Francis indixerunt Ordines Generales 9. Mart. 1689. (6) non tantum naves mercesque Francorum affecurari prohibentur, sed & additur eadem generalis interdictio, quae utique, quia generalis est, etiam ad externos pertinet, & ad licita tam eorum, quam nostrorum commercia. Sic solent Edicta, alia ex aliis, transcribi, & ubi semel error contra Jus Gentium irrepsit, continuo repetitur, nec de eo emendando sollicitus est quisquam.

Interea apparet, etiam ex posterioribus Ordinum Gene-

(4) *Plac. II. 4. 28. 1. 2.*

(5) Exstat apud Aitzema *L. XLV. p. 880.*

(6) *Plac. IV. 1. 6. 1.*

neralium Ediētis, res hostium affecurare non licere, & quia res usum quotidianum habet, vellem id quoque esset infertum Legibus tam generalibus, quam specialibus, quas Belgae huic contractui variis temporibus praescripserunt, & vellem, ne Stracha, Santerna, aliique semi-barbari, qui *de Affecurationibus* scripserunt, hoc argumentum plane intactum praetermisissent, contenti monuisse, merces illicitas, puta *contrabandas*, affecurari non posse. Nos ita constituamus: naves mercesque, quas jure belli occupare & publicare licet, quaecunque demum fuerint, affecurare non licet, sin autem occupare & publicare non liceat, non animadverto, cur de iis prohibita dicamus τὰ ἀσφαλίσματα.

Audiamus & quid homines quidam nostri dixerint de rebus, quas occupare & publicare licet. Qui ignorans affecuravit *op contrabande*, de damno non teneri, Grotius respondit *Consil. Holl. T. III. Consil. 175*. Et, qui affecuravit ei, quicumque dominus sit rerum, de quibus agitur, sive, ut formula Juris Romani utar, ei, ad quem ea res pertinet, isque hostis sit, verbis illis generalibus hostes non contineri, neque adeo affecuratorem obligatum esse, secundum mercatorum quorundam Antverpiensium & Middelburgenantium sententiam duo Pragmatici responderunt *Consil. Holl. T. II. Consil. 322*. Ego adderem, si vel nominatim expressum sit, τὰ *contrabanda* vel res hostiles affecurari, ne sic quidem affecuratorem teneri, quia nullus est contractus, & contractum, qui nullus est, implere vel non implere pendet a mera voluntate contrahentium. Quod autem merae voluntatis est, in judicio defendi nequit.

CAPUT XXII.

An liceat militem conducere in amicae Gentis Populo?

Quaestionem aggredior, quae nostra aetate magnam Europae partem turbavit, & adhuc turbat. Sed noli existimare, si vel liceret in Principis amici Imperio militem conducere, ideo & licere militem, qui Principi amico militat, vel prece vel pretio ad deferendam Principis sui militiam sollicitare, & in nostram militiam transcribere. Militiae deferendae auctores non minus puniuntur, quam ipsi desertores, & sunt Gentes, quae id crimen habent pro crimine Majestatis laesae, sed alia & distincta quaestio est, an Princeps amicus in Imperio Populi amici, eos, qui milites non sunt, possit conducere, & eorum opera in bello uti adversus hostes suos? Sane si quis Princeps subditis suis interdicat, ne Civitatem mutant, neve sub aliis Principibus militent, neque alii Principes recte eos subditos ad militiam conducunt, sed ubi ea prohibitio non est, ut non est apud plerasque Europae Gentes, subditis licebit, ut ipse quidem opinor, Civitatem suam relinquere, in aliam migrare, & ibi sub alio Principe militare.

Si, ut modo dicebam, non sit lex, quae prohibeat, utique licet subditi conditionem exuere, & Civitatem, ut lubet, mutare. Juris publici Scriptores uno ore in id consentiunt, neque dissentit Grotius *L. II. de Jure B. & P. C.* 5. §. 24. apud Moschos tamen illud non licere, addit ibi Grotius; non licere etiam apud Chineses & Anglos, earum Gentium sententia est, plus semel

mel publice testata. Ludovicus quoque XIV. Franciae Rex Edicto 13. Aug. 1669. ⁽¹⁾capitis bonorumque poenam statuit, si quis Francus, venia ab ipso non impetrata, Franciam relinqueret animo non revertendi. Ante eum annum ibi licuit, & ubique licet, ubi Civitas carcer non est. Cum autem liceat in alterius Principis Imperium transire, licebit & ibi quavis honesta ratione victum quaerere, & quidni etiam militia terrestri vel maritima? in Belgio certe Foederato non est lex, quae impediatur, & plurimi Belgae & olim & mea memoria sub aliis Principibus militarunt terra marique.

Loquor autem de Principibus amicis, nam hostibus operam militarem, siue terrestrem, siue nauticam locare, nemini licet, & variis quoque Ordinum Generalium Edictis est vetitum. Diceres quidem quam plurima eorundem Ordinum Edicta, quae prohibent sub extero Principe militare, ⁽²⁾generaliter esse accipienda, sed iis probe excussis intelliges, vel temporalia esse, gliscente nempe bello, cum ipsi Ordines hominibus suis indigerent, vel etiam interpretanda esse de iis, qui hostibus militant, vel de iis, qui deserta Ordinum militia apud alios Principes militatum cunt; de quo utroque genere nonnulla etiam palam loquuntur. Sane cum navis Francica, cujus epibatae, exceptis sex Francis, omnes 80. erant Hollandi Zelandique, navem Hollandicam cepissent, Ordines Generales 23. Jul. 1674. edixerunt ⁽³⁾, ut, qui ex hujus Reipublicae subditis nauticam militiam hosti militaret, submergeretur. Idemque ab iisdem edic-

(1) *Hollandische Mercurius* 1669. p. 123. & 124.

(2) *Exstant Plac.* II. 4. 13. & *alibi*.

(3) *Ibidem* III. 1. 7. 13.

edictum est 4. Apr. 1676. (†) Vides, verba fieri de his, qui hostibus militant, sed ut hoc porrigamus ad eos, qui Principibus amicis vel focis militant, nec ratio, nec jus pacis & foederis patiuntur.

Si igitur subditi nostri, quorum ope in bello non indigemus, quibusque, ut Civitatem mutant, nulla lex obstat, militarem operam recte exhibeant Principi amico, cur Princeps ille amicus hanc non recte conducat in amicae Gentis Populo? ubi locare licet, licet & conducere. Cur aequè integrum non esset in Imperio amici Populi militem conducere, quam quasque emptiones venditiones, locationes conductiones celebrare, ceteraque commercia exercere? Neque obest, si forte, qui milites conducit, iis utatur adversus ejus, in cujus Imperio conduxit, amicos, cum quibus ei bellum est, forte etiam in posterum usurus adversus nosmet ipsos, constat enim, quod ad primam speciem, utriusque amico & hanc & illam partem oportere justam videri. Idque in instrumentis bellicis comparandis vulgo servamus, ut ut enim ea ad utrumque amicum non recte vehamus, sine fraude tamen vendimus utrique amico, quamvis invicem hosti, & quamvis sciamus, alterum contra alterum his in bello esse usurum. Quod ad secundam speciem attinet, oportet sane praesentem Reipublicae statum intueri, nec tantum prospicere in futurum, neque enim Principi amico interdiciamus apud nos comparare pulverem bellicum, arma militum, & reliqua, quorum in bello usus est. Posset utique ille Princeps, nunc amicus, postea hostis, eo pulvere, iis armis, aliisque instrumentis bellicis etiam in posterum uti adversus nosmet ipsos, sed, ut dixi, prae-

(†) *Plac. III. l. 7. 14.* •

praefens Reipublicae status intuendus est, &, nisi hoc fiat, neque leges amicitiae constabunt, neque Foedera, quae inter plerosque Foederatos intercedunt.

Quod juris est in instrumentis bellicis, idem esse puto in militibus apud amicum Populum comparandis, nisi in pace convenerit, ne vel uni vel utrique id facere liceret. Sic in Foedere Romanorum cum Antiocho, Antiocho lex imposita, militem in Imperio Romano conducendi jus ne esset, ut est apud Livium *L. XXXVIII. C. 38.* & Polybium *Excerpt. Legat. C. XXXV. n. 4.* quod alioquin jure aequi foederis ei licuisset, neque prohibere sine injuria potuissent Romani. In Imperio certe Antiochi militem conducere Romanis interdictum non erat. Initio Foederis convenerat, ne alter alterius hostem comeatu juvaret, aequo scilicet foedere, sed hic soli Antiocho praescriptum, ne id faceret, quod alioquin Jure Gentium omnibus Principibus licet.

In Hollandia tamen & reliquo Belgio Foederato & olim videtur obtinuisse, & nunc obtinet, ne quis, absque Ordinum consensu, ibi militem legat. Exstat antiquum in eam sententiam Edictum 8. Jan. 1529. ⁽⁵⁾ Et quum Dani, Sueci & Moschi sine Ordinum consensu in Belgio Foederato milites conducerent, Ordines Generales 1. Aug. 1612. edixerunt ⁽⁶⁾, ne quisquam, & nominatim Danus, Suecus, Moschus id fecisse vellent, nisi habito scripto Ordinum consensu, &, si vel scriptum haberent, ne vellent extendere ad ipsos Ordinum milites a signis suis avocandos, statuta, si quis contra faxit, capitis aliave arbitraria poena. Cum illo Edicto anni 1612.

con-

⁽⁵⁾ *Repert. Curiae Holl. p. 20. A.*

⁽⁶⁾ *Plac. II. 4. 13. 3. 1.*

conveniunt alia Ordinum Generalium Edicta, facta vel repetita 16. Dec. 1622. 3. Mart. 1627. 30. Mart. 1646. 21. Jul. 1648. 27. Maj. 1650. 20. Jan. 1652. & 18. Mart. 1658. (7) Ordines etiam Hollandiae Edictis 27. Mart. 1652. & 16. Mart. 1656. (8) si quis in Hollandia milites sine scripto Ordinum Hollandiae eorumve Consiliariorum consensu conduxisset, non arbitrariam, sed simpliciter & omnino (*sonder eenige genade*) mortis poenam statuerunt. Habes ea de re sententiam Ordinum, cum Generalium, tum Hollandiae, cui meam, ut par est, lubens submitto.

His adde, quae anno 1666. inter Ordines Generales & Praesidem Belgii Hispanici acta gesta sunt (9). Illi apud hunc questi sunt, Episcopum Monasteriensem, quocum sibi bellum erat, in Belgio Hispanico milites conscripsisse. Respondit Praeses ejus Belgii, se ejus rei potestatem non dedisse, & si dedisset, nihil prohibere, quominus dare potuisset, quia neutrarum partium erat Rex Hispaniae, atque ideo & similem potestatem se obtulisse Belgis Foederatis. Sed quid liceat sine ejusmodi consensu, & si petatur, an negari possit, id proprie est, de quo quaerimus, & proinde, an recte Episcopus in Belgio Hispanico militem legerit, si sine consensu Praefidis legisset? De eo nunc ipse judica ex iis, quae dicta modo & disputata sunt.

(7) *Plac. II. 4. 13. 3. 2.*

(8) *Ibidem II. 4. 7. 4.*

(9) *Aitacema L. XLVI. variis bols.*

CAPUT XXIII.

An singulis Belgii Foederati Provinciis jus sit belli gerendi?

EX Annalibus aliisque Actis publicis plena fide constat, eam veterum Belgarum fuisse libertatem, ut non duntaxat Princeps, sed & Populus, neque Populus tantum, sed & Urbes & oppida suo aere sua gesserint. Ut autem posteriorum Comitum in Belgio crevit potestas, haec quoque jura paulatim minuta sunt auctoritate, fraude, dolo, & quandoque vi. Sed excusso postremi Comitum Imperio non absurde dixeris, in antiquam libertatem rediisse Belgas, nisi si quid eam coercet Foedus Utrechtanum 23. Jan. 1579. & sequuta deinde Imperii Comitatus abrogatio 26. Jul. 1531. Vulgo placet, eo ipso Foedere singulis Provinciis ademptum fuisse jus belli gerendi, & adeo quidem ea opinio invaluit, ut si quis audeat contra hiscere, ipsa fundamenta illius Foederis concutere, & totam Rempublicam praesenti periculo exponere videri posset. An & quemadmodum id verum sit, audi me patienter, & nili te convicero, agnosces saltem, Ciceronem alicubi recte dixisse, *nihil esse tam incredibile, quod non dicendo fiat probabile.*

Hugo Grotius, quasi aliud agens, *Apologetici C. X.* simpliciter scribit, Foedere Utrechtano esse vetitum bellum suscipere, nisi communi omnium Provinciarum consensu, licere tamen cuique Provinciae sese defendere contra tumultum populi. Si, quod de bello dicit, de bello omnium Provinciarum communi intelligat, me consen-

tientem habebit, si de omni bello, ut mihi quidem videtur ex addita exceptione, an consentire possim, expecta paulisper. De omni quoque bello intellexerim, quod lego apud Antonium Matthaeum *de Criminibus ad L. XLVIII. Dig. T. 2. C. 5. n. 1.* nam ibi probaturus, jus summae Potestatis esse penes singulas Provincias, nonnulla in hanc rem profert, & mox iis, quae dixerat, non obesse ait, *quod de Pace, Bello, Religione non nisi communibus consiliis atque suffragiis statuant, id enim, inquit, non propterea fit, quod una sit Respublica, sed quod foedere fit exceptum.* Quod additur de Religione, rem totam suspectam facit, manifestum quippe est, ex illo Foedere singulis Provinciis de Religione statuendi jus plane integrum fuisse & illibatum. Sed de eo jam non agimus, ex professo acturi *L. II. C. 18.* De pace & bello quod ait, judicandum est ex §. 9. d. Foederis, qui sic habet: *Men zal geen accord van Bestant of Peis maken, nog Oorlog aanveerden, nog eenige Imposten of Contributien instellen, die Generaliteit van desen Verbande aangaande, dan met gemeen advis ende consent van de voorsz. Provinciën, maar in andere saken, & reliqua.* Vides placuisse, neque inducias, neque pacem pangi, neque bellum commune decerni, neque tributa indici posse, nisi unanimi omnium Provinciarum consensu. Mox tamen additur, si Provinciae de his dissentirent, res Gubernatorum, qui tunc erant, arbitrio relinqueretur, inter quos si etiam non conveniret, alii arbitri adjungerentur, quorum arbitrio dissentientes Provinciae stare tenerentur.

Nunc non quaero, an quae ibi dicta & pacta sunt de communi omnium Provinciarum consensu in causis pacis bellique, peraeque semper observata fuerint? Si putes,
fal-

falleris. Pax Monasteriensis anno 1648. invitis Zelandis, facta & deinde probata est ⁽¹⁾, ut & iisdem & Utrechtanis invitis pax Lyfritana anno 1661. ⁽²⁾ quemadmodum & anno 1657. contra Lyfritanos, invitis Frisiis, bellum decretum est, etiam Frisiorum aere, tantum quod ceteris Foederatis utile esset, ut auctor est Aitzema. ⁽³⁾ Possem, nisi praestaret tacere, plura addere, in quibus, licet communis consensus desideretur, uni Provinciae tamen dissentire non fuit integrum. Quae exempla aeternitatem illius Foederis, tantopere ab initio jactatam, falsi coarguunt. Ne autem, quod dixi de Foedere non usquequaque observato, temere dixisse videar, ipsos Hollandiae Ordines testes appello; nam cum Groningani 9. Oct. 1663. Ordinibus Generalibus proposuissent, placeretne decerni, omnes, qui Comitibus Ordinum Generalium interessent, inter alia jurarent, se servaturos Foedus Utrechtanum, Hollandiae Ordines 27. Nov. 1663. decreverunt. ⁽⁴⁾, quicumque id peteret, antequam quicquam ea de re statueretur, exhiberet novam Formulam Unionis, in quam juraretur, veteris enim magnam partem obsolevisse, *alzo*, inquiunt, *de voorschr. Unie niet alleenlyk verscheide passagien, articulen en perioden vervat, die niet gepraetiseert werden, maar ook eenige, die sommige van de andere Provincien niet genegen zyn in haren reguarde na te komen.*

Sed plus scire attinet, quae sit sententia d. §. 9. Foed. Utrecht. Et quidem inter omnes nunc satis constat, postquam

(1) Aitzema L. XXVI. p. 278. & 279. & L. XXVIII. p. 509-531.

(2) Idem L. XLI. p. 104-118. 137. 146. & 150. & L. XLIII. p. 704.

(3) L. XXXVII. p. 948.

(4) Resolutien van Consideratie ten tyde van de W^{et} p. 765.

quam id plene probavit Grotius *Apologetici C. I.* jus summae potestatis esse penes singulas Provincias, nunquam enim id Ordinibus Generalibus est delatum, quin in §. 1. d. Foed. expresse sese singularum Provinciarum controversiis immiscere vetantur. Ordines Generales curant commune bonum totius Reipublicae, Ordines singularum Provinciarum commune bonum suae cujusque Provinciae; si pro bono communi totius Reipublicae bellum gerendum sit, gerunt Ordines Generales, sed non nisi singularum Provinciarum communi consensu, si, ut oportet, leges Foederis sequantur. Numquam igitur singulae Provinciae recte bella gerent? videamus. Aut bellum gererent adversus externos pro causa communi omnium Foederatorum, aut quorundam ex his, aut pro causa sua, id est, pro jure suo defendendo, & vindicanda injuria, uni forte Provinciae illata. Et parum abest, quin dicamus, in omnibus hisce causis cuique Provinciae jus belli esse salvum. Liberi Populi est ex arbitrio suo bellum gerere, utque id proprium est cujusque Gentis, quae sui juris est, sic & olim obtinuit apud Belgas, nunc foederatos. Quod olim singulis Provinciis licuit, adhuc licet, nisi juri suo renunciaverint. Summa Potestas, quae penes singulas Provincias est, non tollitur, nec minuitur, nisi expressa in contrarium renunciatione. Quod maxime conveniens est ei sententiae, quam Ordines Hollandiae data opera 25. Jul. 1654. exsequuti sunt in Libello *de excludendo Orangio* (5). Si quid Foedere sit exceptum, alia res est, sed de eo mox videbimus.

Pro causa igitur communi omnium Foederatorum cuique

(5) *Resolutien van Conferentie ten tyde van de Wit* p. 30-206.

que Provinciae, ceteris consentientibus, integrum erit bellum gerere, quid enim impediret? nihil aliud desiderat *d. §. 9.* quam communem consensum, non etiam communes sumptus, si hos in se suscipere una Provincia sit parata, est, quod aliae sibi gratulentur. Etiam singulas Provincias, suo aere, pro causa communi pug-
 nasse, & Mandatis, & Castris, & Imperatore a Foederato exercitu diversis, prolixè demonstrarunt Ordines Hollandiae in Libello, quem *de Jure Militiae* ediderunt 17. Maj. 1657. (6) Idque etiam accidisse sub initia Foederis, atque adeo sententiam ipsius Foederis non obstare, ibi, si commodum est, leges. Sane pro causa communi vel unam Provinciam, reliquis consentientibus, rectè bellum gerere, adeo verum est, ut non facile reperturus sis, qui huic rei serio contradicat. Nonnullos quoque ex Foederatis, etiam non defendentibus ceteris, defendere licere, & vindicare injuriam, ipsis illatam, satis intelliges, ubi intellexeris, singulas Provincias pro sua etiam causa rectè arma induere. Quod ut probem, non alia ratione utor, quam modo prae-
 mittebam, singulas nempe Provincias, ut olim, in bello gerendo, fuerunt sui juris, sic & mansisse post Fœdus Utrechtanum, nisi eo jure se abdicaverint. Quaeque igitur Provincia, ab extero Principe laceffita, si reliqui Foederati communibus viribus ei non succurrant, siue quod nolint, siue quod non possint, pro jure suo defendendo vel vindicando, rectè arma sumet, nisi sit, qui probet, juri suo renunciassè, & renunciassè non meminisse me uspiam legere. Imo, inquires, legitur in *d. §. 9.* *Men zal geen Oorlog aanveerden, dan met gemeen*
ad-

(6) *Resolucien van Consideratie ten tyde van de Wät p. 309-342.*

advis en consent van de voorschr. Provinciën. Sed velim animadvertas, illum §. 9. Foederi esse insertum pro jure singularum Provinciarum conservando, non pro tollendo vel minuendo, ideoque ait, ceteros Ordines, in causa communi, alios non recte ad bellum cogere, ne scilicet inviti oneribus belli implicentur. In causa, inquam, communi, nominatim enim cautum est, bellum, *die Generaliteit van desen Verbande aangaande*, suscipi non posse, nisi consensu communi. Sed id non prohibet, quominus singulae Provinciae, suis sumptibus, pro se recte bellum gerant.

Atque his, quae disputavimus, fere convenit sententia eorum, qui anno 1684. bellum Francicum detrectabant. Cum enim eo anno ageretur de 16000. militibus conscribendis, quibus Francorum Regi bellum fieret, ac dissentirent Frisii, & quidam ex Hollandis Zelandisque, non quidem dissentientes negabant, bellum fieri posse, sed negabant fieri posse suo sumptu. Ea utique videtur Ordinum Frisiae sententia in Epistula ad Ordines Generales scripta mense Martio 1684. (7) nec aliter sapiebant Amsterdammenses & Middelburgenses, qui & ipsi dissentiebant, in Contestationibus suis, ea de re editis (8); ad exemplum fere antiqui Hollandorum status, quo plurimae Civitates in unam magis Societatem, quam Rempublicam coïvere.

Sed jam obmurmuras, exemplo grave esse, si singulae Provinciae sua bella gerere pollint, sic enim alios Foederatos praesentissimo periculo exponi, cum exteri Principes inter Provincias non distinguant, & quem-

cun-

(7) *In de Consideratien van Staats-saken*, Titulo, *Coppen van Brieven*, n. 15. p. 76.

(8) *Exstant ibidem* n. 10. p. 54. & n. 27. p. 63.

cunque ex Foederatis deprehendant, aggressuri sint. Qui, si adorianur eam Provinciam, quae bello se accinxit, metus utique justus est, ne eam occupent, a ceteris divellant, atque ita Foederi reddant inutilem. Sic omnino est, sed tu de consequentiis sollicitus es, ego de jure. Sin autem apud te plus valeant consequentiae, cogita, quam durum sit, si vel una Provincia, quantumvis injuriam passa, a reliquis deferatur, nec tamen ipsa suam injuriam vindicare posset. Ut ab inito Foedere nulla unquam Provincia singulare bellum gessit, sic optandum est, ne gerat unquam, cum tantum urgeant consequentiae in utramque partem. Sed, quicquid sit, de jure quaerimus. Verum & tu, eo consulto, objicies, tantum abesse, ut singulae Provinciae sua bella recte gerant, ut ne quidem iis facere liceat quicquam, quod bello suscitando occasionem praebere possit. Unde in §. 17. Foed. Utrecht. constitutum est, ne quis Foederatus extero Principi causam belli praebet, ideoque probe recte jus dicat, sin autem, a reliquis Foederatis coërceretur. Sed belli causam non praebet, qui patitur injuriam, at ille, qui facit; qui patitur injuriam, justum bellum gerit, quia jus suum defendit adversus alterius injuriam, vel recuperare constituit, quod nullo jure sibi ademptum est. Utcunque igitur jus competat belli gerendi, non competit tamen, si quis ipse injuste egerit, & sic bello causam praebuerit. Sed & difficultatem habet haec exceptio, cum non satis constet, eccui de justitia vel injustitia belli competat judicium. Utique ipsis Provinciis, inter se dissentientibus, non competit; sed ut in aliis causis, ita & in hac servabitur ordo placandi dissidii, praescriptus in *fine* §. 1. d. Foed. Utrecht.

Supereſt quaefſtio, an, ut ſingulae Provinciae volentes pro cauſa communi recte bellum gerunt, ita & nolentes cogi poſſint ad bellum, pro cauſa communi ſuſcipiendum. Et, ſi verum amamus, non poſſunt cogi, quia & haec res eſt merae voluntatis. Si dicas, in §. 1. §. 2. d. Foed. Utrecht. inter Foederatos pactam eſſe deſenſionem mutuam, etiam bello, quia utrobique additur, *met lyf, goed en bloed*, & ſi porro dicas, nominatim cautum eſſe in §. 3. d. Foed. quamque Provinciam, quae vim aut injuriam patitur contra quemcunque, exterum vel indigenam, communibus viribus eſſe defendendam, idem dices, quod & Friſiis, bellum Lyſitanum detrectantibus, a reliquis Foederatis obiectum eſt anno 1657. (9) ſed & audies, quod ait ille, *λόγοι καὶ ὅλα κενώτεροι*, & quod Celfus in l. 24. ff. de LL. *incivile eſt, niſi tota lege perſpecta, una aliqua particula ejus propoſita, judicare vel reſpondere*, his enim, quae modo dicebam, generaliter praemiſſis, ſpecialiter additum eſt in d. §. 3. *bebeltelyk, dat die aſſiſtentie by de Generaliteit van deſe Unie gedecerneert zal worden met kenniſſe ende na gelegentheid van der ſake*. Hoc eſt, tunc demum ad deſenſionem alterius ceteros cogi, ſi Ordines Generales ita decreverint; quod non aliter intelligendum, quam ſi omnes velint, bellum quippe non decernunt Ordines Generales, niſi velint omnes, ut mox ſequitur in d. §. 9. d. Foed. Una igitur Provincia poterit diſſentire, & prohibere, ne bellum geratur commune, id eſt, omnium nomine, vel quia exiſtimat, ad ſe non pertinere injuriam, aliarum Provinciarum uni vel pluribus illatam, vel quia injuſtam eſſe putat aliarum de injuria

que-

(9) Apud Aitzema d. L. XXXVII. p. 948.

querelam, nam injuste querentibus a Foederatis non succurritur, cessante sic omni obligatione, ut haec supra exposui C. IX. *vsf. Sed quid.* Vel tandem, quia Provincia, quae dissentit, sumptus belli tolerare nequit, ut potest incidere, & saepe incidit. Sin autem vires bello gerendo sufficiant, & iusta fuerit querela, non satis amicum est, aliis, injuriam passis, non succurrere, hac forte causa, quod injuria ad Provinciam, quae dissentit, non pertineat, vel alia quacunque, longe deteriori. Societas jus quodammodo fraternitatis in se habet, & inde est, quod etiam in hoc Foedere Socii sibi invicem promiserint defensionem mutuam, ex qua utique promissione tenerentur, si iusta sit Sociorum causa, nisi eam obligationem mox tolleret libera cujusque Provinciae in bello gerendo voluntas. Multa sic satis sunt iusta, quae non satis sunt amica.

CAPUT XXIV.

De Repressaliis nonnulla, & an earum quoque jus sit penes singulas Provincias?

Repressaliarum nomen servo, quia nullum aliud magis aptum occurrit, quod rem ipsam significet. Alii utuntur voce *pignorationis*, alii *clarigationis*, sed neutram convenire satis est manifestum. Operam ludunt, qui rem, apud Romanos incognitam, Latino vocabulo conantur exprimere. Apud Romanos foederati & liberi libertatem suam, rerumque suarum dominium aequae, atque apud se, retinebant, eademque Romanis apud foederatos & liberos contingebant, si, ut par est, Procu-

lo credas in *l. 7. pr. ff. de Capt. & postl. rev.* Displacuit igitur ibi, salvo amici nomine, hostem agere, & bona amicorum terra marique occupare. Cum autem ejus improbitatis in toto Jure Romano nec vola exstet, nec vestigium, quomodo explicabimus, & quomodo, si res ita tulerit, observabimus, quod inter Hispanos & Belgas Foederatos convenit, non tantum §. 11. Induciarum 9. Apr. 1609. sed & §. 22. Pacis Monasteriensis 30. Jan. 1648. Verba utrobique haec sunt: *dat geen brieven van Marque of Repressalien fullen geaccordeert worden, ten zy met kennisse van saken, in de welke sulks is toegelaten by de KEISERLYKE WETTEN EN CONSTITUTIEN, en na de ordre gestelt by de selve.* Sed tantum abest, ut formam, secundum quam licitae essent Repressaliae, constituerint Leges Caesareae, ut res ipsa plane fuerit incognita, si nempe per *leges Caesareas* intelligamus *Justinianaeas*, ut vulgo intelligimus, ubi de partibus agitur, nullius Imperio subjectis. Ut viros sapientissimos, qui hisce pactis scribendis praefuerunt, ab ignorantia absolvam, nihil habeo, quod dicam, nisi forte in *d. §§. 11. & 22. per leges Caesareas* esse intelligendum *Jus commune*, quo vulgo utimur. Sive leges Caesareas dicas, sive Jus Justinianaeum, idem dicis. Ut autem obtinuit, Jus Justinianaeum appellari *Jus commune*, ita vicissim Jus commune, genere quodam reciprocationis, appellabitur *Jus Caesareum*. Nihil quidem aliud nunc succurrit, quo defendam illas locutiones, & si sic intelligas, earum sententia erit, Repressalias non esse largiendas nisi cum plena causae cognitione, nec in his causis personisve, quae vulgo a Repressaliis habentur immunes, nec nisi servato eo ordine, quem usus recepit. Is ordo est, ne Repressaliae concedan-

dantur, nisi palam denegata iustitia. Unde & in §. 31. d. Induc. & §. 60. d. Pac. inter eosdem Hispanos & Belgas Foederatos convenit, si quid citra mandatum Regis, Archiducum aut Ordinum contra ea, quae ibi placuerant, fuissent commissa, non ideo mox pacem rumpendam, neque ad arma veniendum esse, *maar sal wel toegelaten wesen, IN GEVALLE VAN OPENBARE WEIGERING VAN JUSTITIE, hem te voor sien, gelyk gebruykelyk is, by Brieven van Marke of Repressalien.* Atque hoc est Jus commune, quo diu usae sunt Gentes, &, denegata iustitia, adhuc utuntur, quodque convenit receptae sententiae eorum, qui *de Repressaliis* commentati sunt. Interim observa, Repressaliis locum non esse, nisi in Pace, & tamen scribere Mornacium ad *Auth. Sed omnino C. Ne uxor pro marit.* ut iis locus sit, bellum desiderari. Perperam.

Denegatam igitur iustitiam Repressaliae solent excipere, eas enim accipimus pro licentia, a Principe concessa, occupandi aliorum personas bonaque, ob vim & injuriam, antea suis subditis illatam, & negatam de eo facinore iustitiam; quo sic manu reparetur damnum, quod manu datum, nec a Magistratu coercitum est. Ne quis autem temere de iustitia denegata conqueratur, variis Gentium Pactis prospectum est. Unde non nisi sub modo Repressaliarum usus placuit in §. 24. Pacis inter Anglos & Ordines Generales 5. Apr. 1654. (1) eo enim §. convenit, Repressaliae ne concederentur, nisi Princeps, cujus subditus se laesum putat, prius adeat Principem, cujus subditus laesisse existimatur, & is intra tres menses non curet, laeso jus dici. Quod inter eosdem

re-

(1) *Plac. II. 4. 28. 2. 2.*

repetitum est §. 31. Pacis 31. Jul. 1667. (2) Saepe & diligentius ea de re agitur, nam postquam §. 17. Pact. Comm. inter Regem Galliae & Ordines Generales 27. Apr. 1662. (3) convenisset, ne ullus esset Repressaliarum usus, nisi denegata justitia, mox additur, hanc denegatam non censi, nisi libellus, quo Repressaliae petuntur, etiam porrigatur Legato ejus Principis, contra cujus subditos iis uti constitutum est, ut nempe is inquirere posset, an preces veritate nitantur, &, si nitantur, curare, ut intra quatuor menses laeso jus dicatur. Sic, manente Pace, ipsius Principis est judicium de jure vel injuria querelae, & sic Princeps, qui judicavit, litem suam facit. Utile sane est ejusmodi Pactis Repressaliarum usum restringere, in totum enim tollere, eorum, qui non uni Principi subsunt, improbitas non patitur. Convenit quidem in §. 9. Pactorum inter Imperatorem Marocorum & Ordines Generales 24. Sept. 1710. (4) nullas Repressalias vel Imperatorem Marocanum vel Ordines Generales esse daturus, verum invicem Jus & Justitiam administratum iri, sed cui bono ejusmodi conventio, quid enim si non administraretur? utique tunc alter Princeps ad Repressalias recurret, & ajet, earum usum, rebus ita exigentibus, necessarium esse coepisse. Si convenerit, jus esse reddendum, pacti fides est servanda, sed non minus jus exteris est reddendum, etiam si de eo nihil quicquam convenerit, & in utraque specie Repressaliis locus non est, nisi denegata prius justitia. Ut quoque in totum tollerentur, diceres esse sententiam §. 16. d. Pac. inter Anglos & Or-

di-

(2) *Plac. III. 1. 13. 28.*

(3) *Ibidem II. Append. p. 2909.*

(4) *Ibidem II. Append. p. 2261.*

dines Generales 5. Apr. 1654. quia ibi convenit, si quis aliquid contra eam Pacem commisisset, solum eum, qui commisit, puniendum esse, ac jus ea de re dictum iri intra certum tempus, *d. §. 16.* praefinitum, sed non tam facile, si quid ejusmodi incidat, facto explicatur, quam conventionem exprimitur, quid enim si non puniatur, vel ea, quae vi ablata sunt, non restituantur? Repressalias tunc succedere posse, ipsa contrahentium mens est in sequenti §. 24. ubi, ut jam exposui, praescribunt modum, quem in concedendis Repressaliis servari volunt. Postquam autem Repressaliae invaluerunt, & hae, & secuta mox bella, sola nunc sunt remedia Principum, qui sui juris sunt, injustas coercendi manus, judiciis enim experiri non possunt, & aliorum Principum judicio se submittere non aliud est, certe esse putant, quam Majestatem suam turpiter prostituere.

Repressalias concedere solius Principis esse videtur, egreditur enim ea res legitimam Magistratus potestatem, & sic nunc ubique servatur, etiam in Gallia, ubi olim Repressaliarum diplomata ab ipsis Curiis Superioribus impetrabantur. In Belgio quum singulae olim Urbes sua bella gesserint, etiam singulae Repressalias exercebant. Exstat antiqua Amsterdammensium lex ⁽⁵⁾, qua continetur, si cui civi Amsterdammensi extra Principis sui Imperium damnum daretur, sive manu, sive etiam, quod observari velim, injusto judicio, civis querelam suam deferret ad Magistratum Amsterdammensem, qui ea de re scriberet ad Magistratum loci, ubi damnum datum est, & si, accepto responso, etiam tunc Magistratus Amsterdammensis judicaret, injuriam civi suo esse fac-

(5) *Handvesten van Amsterdam 1663. p. 283.*

factam, ea ei judicis auctoritate refarciretur ab ipsis illius Principis subditis, eorumve bonis, qui quaeve in territorio Amsterdammensi deprehenderentur. Ait lex, *five injusto judicio*, ut sic non sufficiat jus dixisse, nisi recte dicatur, de quo ipse Magistratus judicaret, nam aliorum judicio ea res submitti non solet. Pacta Gentium simpliciter ajunt, non esse dandas Repressalias nisi *ob denegatam justitiam*, sed & justitiam denegari Principes, quorum ea res est, facile interpretabuntur, si perperam fuerit judicatum, & perperam judicatum censebunt, quicquid sibi non placet. Interea vides, meras esse Repressalias, quas lex Amsterdammensis describit. Reperi & alia complura Repressaliarum exempla, ab Urbibus & Oppidis exercita. Sed vestigia haec sunt antiquae Hollandorum libertatis, quando quaeque Ordinum membra magis sui juris erant, quam nunc ipsi Ordines: ipsi enim Ordines singularum Provinciarum, quamvis sui juris quique, etiam post Foedus Utrechtanum, non tamen generaliter & promiscue Repressalias dare possunt. Quin nullo plane modo dare posse, forte quis dixerit, quia sunt belli quaedam species, belli autem occasionem praebere exteris Principibus, singulis Provinciis nominatim interdixit §. 17. d. Foed.

Attamen, si me audias, eo casu, quo singulae Provinciae recte bellum gerunt, etiam recte Repressalias concedunt, & contra. Pendet igitur id ab eo jure, de quo *Capite proximo* prolixè disputabam. Quae ibi dixi, hic non repeto, sed si haec ad Repressalias transferre non graveris, satis apparet, earum jus non esse penes singulas Provincias in causa communi Foederati Belgii, neque enim tunc licet exercere, nisi omnes Provinciae consenserint. Quominus autem singulae Provinciae in
cau-

causa sua, dummodo iusta sit, recte exerceant, nec rationem, nec auctoritatem novi. Belli causam non praebet, qui, nolentibus ceteris, injuriam, civibus suis illatam, ipse vindicat. Singulis Provinciis id jus esse ademptum, quaere, quantum potes, sed non invenies.

Ex his nunc intelliges, injuste olim Zelandos contendisse, se pro causa communi, invitis etiam aliis Foederatis, Repressalias dare posse ⁽⁶⁾, injuste etiam eosdem Zelandos fuisse minitatos, si Ordines Generales Repressalias negare pergerent Americanae Societati adversus Lyſitanos, se esse daturos ⁽⁷⁾. Adde tertiam Zelandorum injuriam in hac causa: Cum saepe Ordines Generales Middelburgensibus quibusdam Repressalias negassent contra Bremenses, quia ipsi Middelburgenses sua ipsorum mora litem, apud Bremenses pendentem, trahabant, atque ita Repressaliis locus nondum ullus erat, Zelandiae Ordines 21. Mart. 1659. decreverunt, de novo urgeretur apud Ordines Generales, Repressalias dare vellent, *en dat by provisie verleent wiert arrest in de Provincie van Zeeland op al dat daar gevonden werd, aankomende die van Bremen* ⁽⁸⁾. Quod decretum duplici causa mihi videtur iniquum, altera, quod ex sententia Curiae Hollandicae ipsi Middelburgenses litem, Bremae inchöatam ibi, ut dixi, traxerant, altera, quod Bremenses non tantum non negassent justitiam, sed etiam deinde secundum Middelburgenses jus dixissent, adversariis, citra culpam Bremensium, ad Cameram Spirensē appellantibus. Hollandi etiam anno 1665

cau.

(6) Apud Aitzema L. XLII. p. 455.

(7) Apud eundem L. XXIX. p. 717.

(8) Prolixè haec sunt apud eundem L. XL. p. 1083. & L. XLII. p. 278.

causam communem soli vindicarunt auctoritate sua, ob injuriam, Ordinibus Generalibus magis, quam sibi factam. Angli Scribam Legati Ordinum Generalium in Anglia in carcerem conjecerant. Hollandi, jure retortionis, Scribam quoque Legati Anglici apud Ordines Generales in publico apprehendunt & carceri mancipant (9). Alii aliarum Provinciarum Ordines, & cum maxime Zelandi, Hollandis propterea indignati, agebant, singulis Provinciis jus fas non esse decernere de injuria, Ordinibus Generalibus facta, idque ipsis inconcussis, & non consentientibus. Et sic quoque ipse putarem, vellem modo, Zelandos meos tunc non fuisse immemores eorum, quae in contrariam sententiam ipsi antea defenderant.

(9) Apud Aitzema *L. XLV.* p. 1017. & *L. XLVI.* p. 1067.

C A P U T XXV.

Variae Quaestiunculae.

I. **Q**uum Ordines Generales promississent, se milites suos esse dimissuros ex Arce *Liervoort*, quae est in Oost-Frisia, non dimisere, sed Arcem tenere occupatam, hac scilicet ratione, ne Hispani eam invaderent, & contra se uterentur. Male, & contra Mauritii Orangii, Oost-Frissiis quidem parum amici, in hac tamen causa animosi, sententiam. Etiam id improbarunt Ordinum Generalium Consiliarii anno 1621. & saepius deinceps, ut haec omnia narrat Aitzema (1).
Sunt

(1) *L. II.* p. 312. & multis seqq.

Sunt tamen, qui Jctorum nomen ferunt, qui ejusmodi injurias eunt probatum, inter quos vellem ne esset Grotius *de Jure B. & P. L. II. C. 2. §. 10.* Patior esse Zoucheum, qui sua tamen ex Grotio descripsit, *Parte II. de Jure Feçiali Sect. 5. Q. 10.* & patior esse Buddeum, ut hunc etiam addam, *Philosoph. Pract. C. V. Sect. 6. §. ult.* Ut, quod ajunt, probent, similes aliorum rapinas adferunt, ac si juvaret exemplum, litem quod lite resolvit. Neque omnino idem est, quod addunt de vulgari navium, quae dicitur, *angariatione*, naves enim, in alterius Principis Imperio inventae, quodammodo subditae sunt, caeque *angariantur* ex recepta palam consuetudine, qua Civitates & Imperia continentur. Alienas Ditiones, Urbes, Arces invadere vel retinere nullibi, nisi per injuriam, receptum est.

II. Rex Hispaniarum fundum pignori dederat pro pecunia, quam mutuam sumpserat a quodam & Regis & Ordinum Generalium amico. Fundum illum bello occupant Ordines Generales. Responsum est *Consil. Holl. T. III. Consil. 1.* pignus esse extinctum. Perperam, neque enim Ordines occuparunt, nisi quod Regis erat, hoc est, dominium, ut ipse habebat, & imperium. Ipse autem Rex fundum non habuit, nisi pignori obligatum, & sic quoque occuparunt Ordines. Si partem fundi Rex Ordinibus vendidisset, utique creditor pignus retinuisset in toto, tam contra Regem venditorem, quam Ordines emptores, quia res transit cum jure pignoris, quod creditori amico semper salvum est. Nunc totum fundum occupant Ordines, & in rem suam publicant. Recte, modo meminimus, nihil potuisse vel occupare vel publicare, nisi quod Regis erat, non quod erat amici sui. Si ad hostem quoque pertinuisset pignus,

nus, jure belli quoque occupatum, atque ita extinctum esset.

III. Quaesitum est de rebus, quae ab hostibus derelictae vel redemptae sunt, & praesertim de navibus mercibusque, an nempe iis, qui pecuniam trajectitiam dederunt, vel naves mercesque affecurarunt, in derelictas vel ab hoste redemptas naves mercesque, aliquid, an nihil juris superfit? Et sunt *Consil. B. T. I. Consil. 52.* qui volunt, si navim hostis dereliquerit, vel eam dominus redemerit, quia in hostium potestatem redacta erat, quasi totam esse desiisse, & si redempta sit, pro nova esse habendam, adeoque creditores pecuniae trajectitiae & affecuratores in solidum teneri, sic ut nihil juris iis superfit in navim, sic reversam. In eandem sententiam responsum est *Consil. B. T. III. Consil. 248.* Quod nec aequum, nec justum mihi videtur, quia illi creditores non tenentur nisi ad damnum datum, atque ita non nisi ad expensas fervatae, vel ad lytrum redemptae navis. Philippus II. Hispaniarum Rex in §. 27. Legum de Affecurationibus 20. Jan. 1570. (1) vetat, ne cum piratis de lytro ageretur, concedit igitur, ut cum veris hostibus agatur, non alia, opinor, sententia, quam ut ostenderet, affecuratores ad lytrum, neque ultra, teneri, frustra alioquin id constitueret, ubi de legibus affecurationis omnis sermo est. Verissime dixit Pomponius, *redemptionem facultatem redeundi praestare, non Jus postliminii mutare l. 20. §. ult. ff. de Capt. & postlim. revers.* Postrema etiam clausula instrumenti affecuratorii, quo vulgo utuntur mercatores, satis significat, redemptionem quoque permitti, sed non minus in rem as-

se-

(1) *Plac. l. 2. §. 1. 3.*

secutorum, quam ipsius domini. Tantum igitur damni datum intelligimus, quantum ex nave vel mercibus periit, vel in lytrum expensum est. Sane si navis capta jam fuerit in portum deducta & publicata, redemptionem, deinde secutam, pro nova emptione esse habendam facile largior, & ita quoque responsum est *Consil. B. T. I. Consil. 11.*

IV. Ordines Generales iusserant, milites sui, qui tenebant Arcem *Reyd* in Agro Juliacensi, parerent domino Arcis, Florentio van den Boetseler. Dominus Praefecto Arcis exhibet illud Ordinum mandatum, & Arcem Hispanis appropinquantibus dedi imperat. Dedit Praefectus 30. Aug. 1621. Sed Mauritius Orangius, plenus irarum, eum capite punivit 14. Sept. 1621. quasi parendi mandatum ad res Politicas, non Militares pertineret (3). Dubito, an recte: nam, cum ea Arx ad Ordines Generales non pertineret, mandato illo nihil actum videtur, quam ut jus domini, receptis quamvis militibus, fervaretur sartum tectumque, defensuris Arcem militibus, ut domino videretur, ne scilicet iisdem difficultatibus involveretur dominus, quibus Oost-Frisiae Comes quod ad Arcem *Lieroort*, de qua dixi *hoc Cap. §. 1.*

V. Eo tempore, quo de deditione tractatur, licere munitiones perficere existimat Albericus Gentilis *de Jure belli L. II. C. 18.* & ex eo Zoucheus *de Jure Feodal. Part. II. Sect. 10. Q. 10.* Sed aliter olim visum est Ferdinando, qui, recepto Rhegio, ob eam rem Gallos e moenibus praecipitavit, ut ex Jovio memorat Gentilis *l. loc.* Et cum Hispani Bergas obsiderent, & pactae es-

sent

(3) Sic refert Aitzema *L. I p. 111--113.*

sent induciae ad caesos sepeliendos, & interim Hispani opera sua perficerent, consensuque munimentis suis inspectarent munitiones Urbis, contra usum formamque belli inducias esse ruptas 19. Aug. 1622. Belgae quiritati sunt (4). Attamen anno 1664. ad *Bylerschans* observatum est ab utraque parte, atque si armorum induciae non impedirent, quominus opera & munitiones exstruere & perficere liceret (5). Sed magis est, ut, pactis induciis, omnia in alterius necem suspendantur, haec enim pactorum sententia videtur, &, si ultra pergas, vix est, ut res certam definitionem possit accipere.

VI. Cum Episcopus Monasteriensis anno 1665. & 1666. quaedam loca in Transisulania occupasset, vastasset, expilasset, nec multo clementius ibi egissent Franci, qui Ordinibus Generalibus auxilio venerant, Transisulani, ut omnia illa sibi repararentur, Ordines Generales adeunt, sed eorum Consiliarii, ea de re sententiam rogati, 15. Oct. 1666. responderunt, nihil horum reparari oportere, *als de schade in hare gemeene midde-len en Verpondingen geleden na proportie van de tyd, dat de plaatsen van de vyand geoccupeert syn geweest*, reliqua fato imputanda, & belli esse calamitates, quas soli ferunt, quibus accidunt (6). Deinde iidem Consiliarii, mutata nonnihil sententia, etiam aliorum quorundam rationem esse habendam censuerunt, praecipue exactio-num, quibus incendia hostium erant redempta (7), & secundum hanc posteriorem sententiam Hollandiae quo-
que

(4) Ita est apud Aitzema *L. I. p. 279.*

(5) Apud eundem *L. XLIV. p. 61.*

(6) Haec habet Aitzema *L. XLVI. p. 372.*

(7) Idem *B. XLVI. p. 381. 383. & 384.*

que Ordines suffragium suum dixerunt 22. Febr. 1667. (8) Perperam, utique quod ad exactiones ob redempta incendia. Fateor per exactiones istas ab igne vindicata fuisse illa Transilulanorum loca, sed id injuste imputatur ceteris Foederatis, quibus nullus ab incendio metus: neque enim quisquam adeo est male consultus, ut credat, totam Classẽ contributuram, si vel una navis, ut se ipsam servaret, jactum fecerit.

VII. Singulae Provinciae, si pro sua causa recte bellum gerant, pro sua etiam recte pacem pangunt. Quin & quicumque quaecunque foedera recte ineunt de his rebus, quae sui juris sunt. De antiquissimis quidem temporibus nulla est dubitatio. Singulae Civitates tunc recte bellum gerebant, & ideo quoque recte pacem pangebant. Exstat ejusmodi pax inter Utrechtanos & Muydenses & Weespenses facta 1. Jul. 1463. (9) Alia exempla habet Grotius *Apolog. C. I.* & longe plura Ordines Hollandiae in Libello (10) de secludendo Orangio *Part. I. C. 5.* Vetat quidem §. 10. Foederis Utrechtani, ne quae Provinciae, Urbes, membra foedus ineant cum finitimis Principibus, nisi consensu reliquorum Foederatorum, sed quemadmodum ille §. 10. sit intelligendus, recte explicatur *d. C. 5.* Hollandiae etiam Ordines 17. Jul. 1584. decreverunt (11), ageretur inter se, Zelandos & Utrechtanos de Foedere, quod erat, augendo vel alio constituendo. Et 21. Sept. 1662. Ordinum Hollandiae & Zelandiae delegati inter alia pacti sunt (12), eos Ordi-

(8) Aitzema *L. XLVII.* p. 179.

(9) *Handvesten van Weesp* p. m. 17. & seqq.

(10) *Resolutien van Consideratien ten tyde van de Wit* p. 31. & seqq.

(11) Grotii *Apolog. C. 19.* p. m. 242. & 243.

(12) *Resolutien van Consideratie ten tyde van de Wit* p. 628.

dines non passuros, ut Ordines Generales quicquam de magisterio utriusque militiae statuerent, nisi omnibus consentientibus. Quam plurima sunt Pacta, separatim inter Provincias invicem facta, & inter unam ex his & vicinas Civitates vicinosve Principes, quae omnia optimo jure subsistunt, si modo facta sint de rebus, quarum potestas ad paciscentes pertinet. His adde, quae dixi supra C. 23. § 24. & quae dicam L. II. C. 4.

VIII. Si hosti, in hosticum venturo, securitas data sit, an a creditoribus conveniri detinerique possit, dubitari video. Et posse, inferior judex, & Curia Hollandiae anno 1588. & ex appellatione Senatus Supremus 18. Sept. 1590. judicarunt ⁽¹⁾. Recte, hosti enim, quae hosti, datur securitas, id est, ut ea ei profit, ne quid hostile patiatur, non hostes autem etiam pro debito conveniuntur & detinentur. At si hostes conveniri possint, justum non est, eorum actiones contra nos praecludere, ut plenius disputavi *hoc Libro C. 7.*

IX. Securitas, quae in bello datur, non alio fine datur, quam ut tuto in hosticum venire & ibi degere liceat. Unde miror, Jctos dubitare, an is, cui per hosticum transeundi securitas data est, in suo territorio capi possit jure belli? Agitata ea res est in causa Marchionis Messarani, qui ab Hispanis acceperat securitatem e Castro suo abeundi Venetias, sed, dum moratur, capto ab Hispanis Castro, & ipse captus erat. Quaerebatur, an securitas ei prodesset citra ullum redemptionis pretium? Bellus, qui ipse Judex in ea causa sedit, nihil ausus est definire, ut ipse refert *de Re militari Part. IX. T. Unic. n. 15. § seqq.* nec quicquam etiam, pro more suo,

(13) *Decision. minist. 170,*

fuò, definit Zoucheus *de Jure Fecial. Part. II. Sect. 9. Q. 19.* Menochius autem *de Arbitr. Judic. Quaest. L. II. Cent. 4. Casu 336. n. 19. & seqq.* distinguit, utrum Marchio jam itineri fuerit accinctus, nec ne; si fuerit, securitatem prodesse, sin autem, non prodesse. Dubitatio Belli & Zouchei aequè inepta mihi videtur, quam distinctio Menochii. Invaso & capto ab Hispanis Marchionis agro & Castro, & ipse jure optimo captus est, quia securitatem in hostico, non in suo territorio impetraverat Marchio, neque enim pacem vel inducias pepigerat, sed transitum duntaxat per Ditionem Mediolanensem Venetias versus securum. Quicquid extra eam causam erat, ex jure belli definiendum est.

X. Ut iniquum est, Principem invitum ad bellum cogere, ita & ad pacem. Cum tamen Ordines Generales sibi a Francis metuerent, & Franciae quoque magnitudo luminibus Anglicis videretur officere, Angliae & Sueciae Reges, itemque Ordines Generales 23. Jan. 1668. iniverunt Foedus, quo inter alia cautum est, ut Hispani, quos inter & Francos bellum erat, quasdam conditiones, illo Foedere praescriptas, tenerentur accipere, &, iis acceptis, si Franciae Rex pergeret Regi Hispaniae bellum facere, se armis intercessuros, coactis sic ad pacem Franciae & Hispaniae Regibus ⁽¹⁴⁾. Rursum, cum publice non expediret, Sueciae Regem etiam Daniam habere, Sueciae Regem cum Dano pacem facere coegerunt Franci, Angli & Ordines Generales 21. Maj. 1659. ⁽¹⁵⁾ erepto sic Daniae Rege mediis ex faucibus

(14) Uberrime haec omnia exstant apud Aitzema *L. XLVIII. p. 11. & seqq. p. 31. & seqq. p. 748. 943. & p. 1127-1162.*

(15) Apud eundem *L. XXXIX. p. 407.*

cibus Orci, in quas se praecipitaverat, vicino potentior in se concitato. His injuriis praetexitur studium conservandae pacis, quod & ipsum praetexitur injuriis, longe adhuc majoribus, quae potissimum ab aliquot retro annis invaluerunt, quum nempe Principes mutuis Pactis de aliorum Principum Regnis & Ditionibus ex animi sententia statuunt, atque si de re sua statuerent. Has injurias peperit, & adhuc parit *Ratio*, quam vocant, *Status*, quam ipse definitio,

Monstrum horrendum, informe, ingens, cui lumen ademptum.

Huic monstro si semel cedas, semelque tibi indulgeas, aliena non alio loco habere, quam tua, jam frustra est omnis Disputatio de Jure Gentium & Publico.

FINIS LIBRI PRIMI.

COR.

CORNELII VAN BYNKERSHOEK,
JURISCONSULTI & PRAESIDIS,
QUAESTIONUM JURIS
PUBLICI

LIBER SECUNDUS,
DE REBUS VARII ARGUMENTI.

CAPUT I.

*Comitum potestatem in Belgio Foederato non cessasse
nisi post 26. Jul. 1581.*

laudius Civilis apud Tacitum *L. IV. Histor. C. 14.* ut Batavos ad rebellionem contra Romanos excitaret, dixisse fertur: *victoriae rationem non reddi.* Si non victoriae, minus profecto mutati Imperii ratio exigenda est, nam, ne exigatur, necessario postulat Gentium tranquillitas & beata quies. Non disputo igitur, quo jure Comitum potestas sublata sit, constat utique sublatam esse 26. Jul. 1581. tunc enim Ordines Foederati Belgii Philippum II.

Hispaniarum Regem, *ipso jure* (hoc verbo utuntur) Imperio suo excidisse edixerunt ⁽¹⁾, narratis prolixè rationibus abrogati Imperii. Nescias fere, quid sibi velit illud *ipso jure*, utrum nempe *ipso facto*, quod sententia videbatur velle, Imperium suum perdidisse crediderint Ordines, statim scilicet atque privilegia sua violaverit, quemadmodum de Regnis, sub ea conditione delatis, Jcti existimant, & fere contineri videtur verbis jurisjurandi ⁽²⁾, quod 25. Oct. 1555. Ordinibus Philippus praestitit; sed ita futurum est, ut cunctae Leges, Formae, Constitutiones, Praerogativae, non duntaxat quas post diem 26. Jul. anni 1581. Philippus II. dedit, sed & dudum antea, sint nullae & plane irritae, conqueruntur enim Ordines in eo Edicto, per aliquot decennia jam tunc jura sua fuisse violata: utimur autem, & utimur absque ullo scrupulo variis Philippi Legibus & Formis, per illa decennia latis & datis, quarum tamen sic futura esset vis nulla.

Ut semel aliquid certi statuamus, ut oportet in re tam gravi, omnino dicendum est, ab anno tantum 1581. & praecise a die tantum 26. Jul. Philippi legitimum Imperium in Belgio Foederato cessasse, non modo quia id ipsum Edictum anni 1581. in posterum duntaxat ei Imperium abrogat (*voortaan*, ajunt Ordines) sed & quod antea, ut legitimus Comes, fuerit habitus, & cuncta ejus, ut Principis, nomine explicata & rata habitata, ut apparet ex Rebus, a Curia Holandiae judicatis 5. Nov. 1579. 21. Maj. & 19. Oct. 1580. ⁽³⁾ & ex nummis, proxime antea in Belgio Foederato culis cum in-

(1) Passim exstat id Edictum, etiam *Plac. I. 1. 1. 3.*

(2) Est in Oldenburger's *Tbesaur. Rerumpubl.* Part. III. p. 216.

(3) Inter *Decisiones Mitis* 50. 71. & 158.

inſignibus Philippi II. & ex precibus tunc temporis pro ejus ſalute publice ſuſis, & ex Legibus, ut modo dicebam, a Philippo, tanquam legitimo Comite, non tantum latis, ſed palam receptis. Igitur Ordinum illud *ipſo jure*, ſi quid ſignificet, de quo dubitem, nihil aliud videtur ſignificare, niſi efficaciam omnigenae abdicationis.

Neque iis, quae diximus, obſtat, quod & antea contra Hispanos bella geſſerint Ordines, nam eo tamen uſque ipſi Comiti erat parcitum. Aliud eſt Principi Imperium abrogare, aliud adverſus ejus Praefides, quaſi-
vis ab ipſo conſtitutos, bellum gerere, quod plura ſub Hispaniarum Regibus bellorum Civilium exempla declarant. Anno 47. Saeculi XVI. itemque anno 47. Saeculi XVII. Neapolitanos, ſalva erga Hispaniarum Reges fide, adverſus Proreges ſuos, a quibus ſe, ut a Gubernatoribus Belgae, opprimi querebantur, arma ſumpſiſſe conſtat, advocato etiam Gallorum, Hispaniarum Regis hoſtium, auxilio. Neque alius fuit ab initio Meſſanorum motus anno 1675. & antea Panormitanorum.

Haec ipſa controverſia, ex quo ſcilicet tempore Philippi Imperium ceſſaſſe cenſendum ſit, inter Dynaſtam Orangium & Amſterdammeſes anno 1689. ingentibus animis fuit agitata, cum quaereretur de Privilegio quodam, quod Philippus II. Amſterdammeſibus dederat 3. Febr. 1581. Amſterdammeſes id Privilegium defendebant, Orangius oppugnabat. Puto, recte deſenſum, & male oppugnatum eſſe. Libellus ⁽⁴⁾ quidam Anonymi, anno 1690. ea de re editus, & pro Orangio conſcriptus,

(4) Inſcriptus, *Justificatie van de ſwerende Proceduren tuſſchen de Prince van Orange en Amſterdam.*

tus, in manus meas pervenit, quo haec sequentia contra illud Privilegium adferuntur: Foedere nempe Utrechtano anni 1579. Imperium Philippo fuisse abrogatum, id liquere ex Legibus, quas ipsi Ordines tulerunt annis 1579. & 1580. & inde esse, quod Ordines Hollandiae in Edicto de Forma Judiciorum in Oppidis & agris 1. Apr. 1580. palam dixerint, se *Gravionatum* repraesentare: *de Ridderſchap, Edelen en Steden van Holland, repraesenterende de Staten en Graaffſchappe van den zelve Lande*. Potuisset Anonymus addere aliud eorundem Ordinum Edictum, quo eodem 1. Apr. 1580. *Leges*, ut vocant ⁽⁵⁾, *Politicas* praescripserunt, & ampliatam Curiae Hollandicae Formam 22. Dec. 1579. quemadmodum & Formam, qua Curia utitur in causis minoris momenti, ejusdem diei & Consulis ⁽⁶⁾; in quibus omnibus, omisso tamen Gravionatus vocabulo, idem Ordinum titulus exhibetur. Nec tantum, quod Ordines Leges tulerint, sed &, pergit Anonymus, quod iidem Ordines Hollandiae in §. 1. d. Formae ampliatae derogaverint §. 8. Formae Judiciariae, quam Carolus V. Curiae Hollandicae dedit 22. Aug. 1531. Tandem ait, ultimam Comitum Legem esse latam 21. Febr. 1564. neque enim posteriorem exstare.

Sed haec, quamvis Auctorem ejus Libelli moverint, me tamen non movent. Foedere Utrechtano non magis, quam Gandavenſi, Philippo II. Imperium est abrogatum, Gandavenſi autem esse abrogatum illi Scriptori nondum in mentem venerat, etſi venerit Contrin-
gio *de Republ. Belg. n. 29. §. 30.* Sed perperam, contra-

(5) *De Politicus Ordonnantie.*

(6) *Inſtructie voor den Hove van Holland in kleine ſaken.*

trarium quippe ex utroque Foedere apparet, & ex aliis quam plurimis, quae nunc non exsequor: Verissimum sane est, quod Consiliarii Ordinum Hollandiae dixerunt in quodam Responso ad Ordines Frisiae 27. Jun. 1663. (7). *Dat by de Unie de Coning van Spaighe nog erkent, immers gepraesupponeert werd te wesen Hertog, Grave en Heere respectie van dese Provincien, als kennelyk zynde, dat den zelven Coning daar van, by de gesamentlyke Provincien van de Unie eerst verklaart is vervallen te wesen in den Jare 1581. gelyk dan ook by het 5. art. van de Unie de Domeinen van de Provincien nog genoemt werden de DOMEINEN VAN DE CONINGLYKE MAJESTEIT.* Si dicas, utroque Foedere bellum decerni contra Hispanos, jam supra responsum est. Licuit vero per §. 15. LL. Mariae Burgundae 14. Mart. 1476: Ordinibus tam inter se, quam cum aliarum Provinciarum Ordinibus consulere & coïre. Sic illa simpliciter, sed addita, ne contra Gravionem consulant, clausula Joannes Bavarus in §. 14. Privilegii, quod Dordrechtanis dedit 20. Jun. 1418. (8) ex quo Joannis Privilegio forte defendi poterit sententia Curiae Hollandiae, quâ 1482. Scultetum & Consulem quemdam Dordrechtanum, quod censuissent, Urbes esse convocandas, ut peregrini milites ex Hollandia expellerentur, ad gladium damnavit. Hugo Grotius *Consil. Holl. T. III. Consil. 226. n. 86.* alique, qui Grotium simpliciter sequuntur, hanc Curiae sententiam, ut valde injustam, non sine opprobrio exagitant, etiam ideo, quod contra Hollandorum Privilegia esset, externum militem ibi esse, sed ejus rei ratio & auctoritas me plane fugit.

Prae-

(7) In de Resolutien van Consideratie ten tyde van de Wit p. 685.

(8) Van der Eyck *Handvesten van Zuyd-Holland* p. 151.

Praeterea ad Leges Ordinum provocat Auctor ejus, quem dixi, Libelli. At vero Ordines tempore Gravionum Leges ferre potuisse, & revera tulisse, plurima earum exempla demonstrant. Sunt etiam ultimorum Comitum Constitutiones, interque has Edictum ipsius Philippi II. factum 2. Mart. 1557. (9) quibus subditi jubentur obedire Legibus, quas Ordines essent lataturi. Quod autem 1. Apr. 1580. in *Praefatione* Formae Judiciarum quod ad Oppida & agros Ordines Hollandiae ajunt, se *Gravionatum* repraesentare, id, si de ipso Gravione intelligendum esset, non aliter intelligerem, quam quod Gravionem, tunc absentem, referrent, cujus nomine totiens, ut Leges ferrent, constitutum & probatum erat; nunc nihil ajunt, quam se repraesentare Ordines *Comitatus* Hollandiae, quod est verissimum. Strenue ad illa Edicti verba nugatur Commentator quidam auri Batavae. Ipsi quoque Ordines antiquam aliquam Comitum Legem potuissent abrogare, salvo ejus, si abrogatio displiceret, interdicto, hic autem in *d. §. 1.* Ampliatæ Formae 1579. ne abrogatio quidem ulla est, verum interpretatio duntaxat, quam Jcto vel Judici nemo negaverit unquam. Quod idem Disputator tandem ait, Leges Philippi tantum fuisse receptas ad usque 21. Febr. 1564. plane ridiculum & supra refutatum est, quin & mox, ubi de aliis & posterioribus Philippi Legibus dicam, plenius refutabitur. Sed non noverat homo lepidus alias Leges Philippi, quam quae occurrunt in Farragine illa Legum miscellarum, quae a prima Lege appellatur *de Instructie van den Hove van Holland.* In ea farragine postrema Philippi lex est Edictum de fidejussoribus

(9) *Repertor. Cur. Holl.* p. 91. B.

bus ante excussas hypothecas non conveniendis, editum 21. Febr. 1564. nec ultra sapiebat Anonymus.

Generaliter igitur in omni Foederato Belgio Comitatus potestas cessavit a die 26. Jul. anni 1581. Hollandiae vero Ordines 19. Apr. ejusdem anni abolendum Philippi nomen jam decreverant, fide ejus Vasallis illisque, qui munera publica administrabant, exsolutis, & adactis in verba sua, ut Decreto Ordinum ⁽¹⁰⁾ ejus diei continetur. Nihilominus tamen quibusdam in locis Philippo, post abdicationem Ordinum, reverentia, Comiti debita, remansit, & in Zelandia etiam post annum 1581. Magistratus erant in fide Regis Hispaniarum, cujus rei admonendos esse Zelandos Hollandiae Ordines decreverunt 9. Apr. 1582. ⁽¹¹⁾

Etiam utilitas publica exigit, ut vera sint, quae modo disputavimus. Quod enim Romae de ratis habendis Barbari Philippi judiciis, quum legitimus Praetor haberetur, traditum est in *l. 3. ff. de Offic. Praet.* multo magis in ipsis Principibus est observandum, etiam tunc, cum nullo jure Imperium invaserint, ut latius exsequar infra C. 25. §. 3. Cuncta Philippi Regis nomine acta gesta sunt, fere ad abdicationem usque, & quid dicemus? omnia, quae edixit, quae decrevit, nullius fore momenti? ego non dixerim. Sic Gubernator & Curia Hollandiae 15. Maj. 1574. promulgarunt Edictum de naufragiis ⁽¹²⁾, factum, ut habet subscriptio, *apud Regem referente Gubernatore*. Nempe, quamvis Orangium absentem jam anno 1568. Dux Albanus Majestatis dam-

nasset,

(10) Extat agter de *Deductie van Holland over de Seduse van den Prince van Orange.*

(11) *Ibidem.*

(12) *Plac. II. Append. p. 2117.*

nasset, palam tamen erga Regem, qua Comitem Hollandiae, pristina remanlit reverentia, hoc colore, atque si omnia illa, quae perperam perpetrata erant, ignaro Rege essent perpetrata. Eodem fere modo factum est diploma de instituenda Academia Leidenſi 6. Jan. 1574. ⁽¹³⁾ ficto nomine folius Philippi II. & hoc inserto, *by advis van onsen lieven Neve, Ridder van onse Ordre, Willem Prince van Orange.* Dilectus Wilelmus Regi, ut dilecta erat ipsa Urbs Leida, cui scilicet privilegii loco dabatur Academiam ibi habere, quod Duci Albano fortiter restitisset; & tamen Orangius, ipse ille Orangius, in *Praefatione Legum Academicarum* de ipso illo Rege sic ait, *den Coning van Spanjen, onsen Genadigen Heere*, adhuc clemens, adhuc gratiosus ipse Rex, quamvis in ipso illo diplomate anni 1574. Orangius Ducem Albanum, & omnes, qui ab ejus partibus stabant, pronunciaſſet hostes, *vyanden van den Lande van Holland en Zeeland.* Atque ita Orangius, folius Philippi II. nomine, bona Pontificiorum Ecclesiastica in Hollandia & Zelandia publicavit, Edicto in eam rem edito 17 Apr. 1577. ⁽¹⁴⁾ non minus ridicule, quam quod ejusdem Philippi nomine 7 Dec. 1577. Joannem Austriacum, quique ejus partes ſequerentur, hostium numero eſſe habendos, publice edixit. ⁽¹⁵⁾

Sed innumera, fere dixerim, ſunt Edicta, poſt damnationem Orangii ad uſque annum 1581. nomine Philippi II. facta & edita, quorum & plerisque insertum, ut in diplomate Academiae Leidenſis, *met advis van onsen lieven Neve, den Prince van Orange*, & haec omnia dice-

(13) *Plac. III. 3. 7. 1.*

(14) *Ibidem II. Append. p. 2143.*

(15) *Ibidem p. 2147.*

dicemus esse nulla & irrita? utique post Foedus Gandavense vel Utrechtanum? sic multa subverterentur ex his, de quorum auctoritate nec Orangius, nec Comes Rennenbergensis, nec ipsi Ordines dubitarunt unquam. Quinimo non aliter Orangius Utrechtanum Foedus probavit 3 Maj. 1579. & Comes Rennenbergensis 11. Jun. 1579. ⁽¹⁶⁾ *als voor seker agtende, dat in het zelve de Overheid, en de authoriteit der hoogheid van den Eerts-Hertoge niet verkort nog vermindert word. Per Overheid intelligo Comitem Philippum, Hispaniarum Regem, per authoriteit der hoogheid van den Eerts-Hertoge, Defensorem Matthiam, nam & in ea ipsa probatione Comitis Rennenbergensis Orangius appellatur Lieutenant Generaal van den Eerts-Hertoge Matthias, Gouverneur Generaal van de Nederlanden.*

Ex hisce apparet, cum quaereretur de privilegio testandi de Feudis Zelandicis, quod Philippus II. dederat 17. Jun. 1580. recte responsum esse *Consil. H. T. II. Consil. 46. dat te meermaal verstaan is, dat testamenten, gemaakt uyt Kragte van Oetroyen, van den Coning van Spangien, als Grave van Holland verkregen na de Pacificatie van Gend, maar eer de Staten hem abandonneerden, effect sorteren zouden, als wel en te regt gemaakt zynde, & simul apparet, privilegium illud Amsterdammensium 3. Febr. 1581. de quo hic quaerimus, plena auctoritate juris esse censendum. Satis etiam ex iis ipsis constat, omnino frustra Scriptores quosdam exteros dubitasse de auctoritate Academiae Leidenfis, utpote a non Principe institutae. Sane post pacem Monaste-*

(16) Utriusque probationes exstant post Foedus Utrechtanum, Plac. I. 1
1. 2.

nafterienſem ea de re dubitare, ut ſunt qui dubitarunt, ineptum prorfus eſt.

C A P U T II.

Ex conſilio non fraudulento neminem Reipublicae obligari, nec etiam quemquam recte puniri, quod mandatum Principis ſui exſequutus ſit.

Sunt Politicorum filii, qui conſilii datorem ex eventu puniunt. Digni proſecto, quibus omnia eveniant peſſime! Inter hos etiam eſt, qui ſcripſit *Diſquiſitiones Politicas*, ſive Boſhornius, ſive quis alius, nam latere voluit Auctor; ſed, quiſquis fuerit, in eo me adſentientem non habebit. Probat ille *Cafu XIV.* iniquiſſimum Arcadum iudicium, quod nempe ſummo ſupplicio affecerint, qui Thebanis auxilii adverſus Alexandrum M. mittendi auctores fuerant. Male, inquit, illi conſuluerant, nec doli tantum, ſed & temeritatis lueda poena eſt. De temeritate quod ait, ait ex eventu, &, quicquid ſit, nemo utique tenetur praeflare niſi bonam fidem. Quod aliis temeritas, aliis fortitudo eſt, & qui ex eventu ſolent iudicare, ſaepe virtutes & vitia commutant. Et, ſi tu temerarium putes conſilium, cur ſequeris? Sane, qui temerarium conſilium ſequuntur, nihilo ipsis auctoribus ſunt prudentiores. Arcadum, qui auxilium Thebanis mittendum ſuaſerant, nullus arguebatur dolus, & hoc ſufficiebat. In omnibus publicis privatiſque cauſis valere debet illud Ulpiani in *l. 47. ff. de R. J. Conſilii non fraudulentum nulla obligatio eſt*, etiam tunc, quum conſilium ei, cui datur, non expediat, ut recte

recte addit Gajus in *l. 2. §. ult. ff. Mandat.* Si quis rebus in arduis consilium desideret, plures sunt, qui dare possunt, sed nemo unus eventum praestiterit; si & hunc exigas, ecquis erit, qui consilio suo tibi adesse velit? vel duo, vel nemo.

Secundum haec, si quis bona fide de Republica consulat, non modo ei impune est, quando res secius cadit, sed & omne damnum, quod ex consilio suo patitur, ei a Republica refarciendum est. Atque ita in Foedere, quod inter varias Hollandiae Urbes pro Wilmo Bavaro factum est anno 1351 (¹) nominatim cautum est, ut si qua earum Urbium, aut ex incolis quispiam, pro eo Gravione quid faciens vel consulens, damnum pateretur, id inter omnes esset commune. Ordines etiam Hollandiae 19. Jul. & 3. Aug. 1663. (²) praefati, de Republica libera esse oportere Ordinum suffragia, porro decreverunt, si cui ex Comitibus Ordinum Hollandiae, eorumve Consiliariorum, aut Ordinum Ministris, eorumve viduabus, liberis heredibusque, sive vi, sive per speciem juris, adversi quid acciderit, illatum corpori, famae bonisque illorum, ob consilium de statu Reipublicae defendendo, vel ob Decretum, factum de quolibet negotio, vel ob executionem ejusmodi Decreti, ex cujuscunque demum id factum esset consilio, omni modo id damnum illi illisque Ordines refarcirent, atque si ipsis Ordinibus accidisset, subducta plane persona ejus, qui damnum passus esset, *sonder dat aan de zelve zal kunnen obsteren eenigen laps van tyd of praescriptie van jaren, om hare actien en prae-*

(¹) *Plac. III. 1. 1. 3.*

(²) *Exstat Decretum Ibidem III. 1. 3. 5. & in de Resolutien van Consultatie ten tyde van de Wit p. 696. & apud Aitzema l. XLIII. y. 686. & 687.*

praetensien, dewelke zy luiden dienthalven soudén mogen hebben, te institueren en te vervolgen; quibus verbis actionem aeternam dari manifestum est, ad instar accusationis de laesa Republica, quam esse quoque aeternam JCti Graeci scribunt, & fere omnes Latini consentiunt.

Probo aequitatem illius Decreti, quia verissimum est, id, quod factum est, non tam eos, qui consuluerunt, quam totum per singula membra Collegium fecisse videri, sed non aequè probo, quod Ordines clausula, ei Decreto nominatim subjecta, expresserint, ad futura duntaxat negotia pertinere, neque ullam ex eo de praeteritis actionem esse, nam ea clausula additur sub finem Decreti, non ut editum est in Libris vulgatis Edictorum & Decretorum (3), sed ut editum est in *de Resolutien van Consideratie ten tyde van de Wit*, & apud Aitzema. Id, inquam, non probo, quia Decretum, quantumcunque est, non legem aliquam novam, sed Jus commune complectitur, ut mox dicam latius.

Rectè etiam ait Decretum, ei quoque esse subvenien- dum, qui damnum patitur *ob executionem* ejus, quod Ordines jusserint: nihil enim verius est, quam eum, qui Principis sui mandatum exsequitur, non modo non puniendum, sed & ei refarciendum esse, quicquid nomine mandati abest. In omni mandato id obtinet secundum notissima Juris Romani Decreta, quae referre pudet. Atque inde, cum rursus ea de re ageretur apud Ordines Hollandiae anno 1667. facta est propositio in eandem plane sententiam, quam Ordines 15. Dec. ejusdem anni, consultationis ergo, ad Supremum Senatum & Curiam Hollandiae transmiserunt, & secundum quam utra-
que

(3) *Het Groot Placaat-boek.*

que Curia respondit anno 1668. (4) optime, si quid iudico. Pessime igitur consultus est, qui *Disquisit. Polit. Casu IX.* impense probat, quod Magnus Largitionum Comes, qui sub Juliano, ex eius mandato, templum Beristorum incenderat, mox sub Joviano damnatus sit, ut templum sua ipsius pecunia restitueret. Sane pessimi rerum arbitri sunt, qui facta ab eventu aestimant. Quod Juliano placuit, Joviano potuit displicere, sed ejus Principis, qui imperat, iussa capeffere fas est. Comes templum incendit, sed incendere jusserat Julianus. Etiam Jure Barbarico mandatum Principis excusat. Qui jussu Regis occidit, impune occidit, ut est in *Capitul. Caroli M. C. 215.* quia, inquit, *lex & jussio Dominica occidit eum, & ipse non potuit contradicere. Princeps vero & Successores ejus defendant eum, & totam progeniem ejus, ne ob hoc pereat, aut malum patiatur.* Specie auctoritatis publicae fallere vel falli omnino impium est.

Rationes, quae contra Magnum Largitionum Comitem adferuntur, apud me nihil quicquam valent. Si dicas, in se ipso, ex natura rei non licere templum incendere, me Judice erras, potest enim quam maxime, quia Principis est, neque alius est quispiam, cui magis rerum publicarum tribuas dominium. Si is, de quo agitur, Principem ad rem suam perdendam incitaverit, referre putem, an dolo malo incitaverit, an, quod egit, bona mente egerit? neque enim promiscue heredi actionem dandum est in Titium, quod forte defuncto donationis, Maevio faciendae, auctor fuerit, nam quamvis *donare & perdere* fere pari passu ambulent *l. 7. pr. ff. de Donat.* bona mente tamen con-

(4) Habet haec Aitzema *L. XLVII.* p. 363. & seqq. & *L. XLVIII.* p. 334. & seqq.

consilium donandi intervenire potuit, cum in ipsa donatione plus saepe lucri sit, quam damni. Sed hoc ab eventu pendet. Si porro dicas, tanti non esse Principem, ut ad usque templi incendium ejus pareas mandato, etiam sic falleris. Ut te ipsum ferves, hominem occidi permittis, quid ergo metuis perdere templum jubentis Domini? *Principis indignationem exitii praevenit* qui dixit, vere dixit, & apud Tacitum *L. IV. Histor. C. 42.* Curtius Montanus *tolerandas censet istorum defensiones, qui perdere alios, quam periclitari ipsi maluerunt.* Noli praeterea objicere, quod objecit Disquisitor ille Politicus, rescissis Principis Actis id etiam mandatum rescindi, nihil igitur esse, quo se tueri possit, quicquid enim fecit mandatarius, fecit ex mandato, quod tunc erat, & tunc subsistebat, eo autem tempore, quo mandatum non erat, nihil quicquam fecit, & iniquissimum est, si ei imputes, quod vates non fuerit. Scio, in delictis mandatum non excusare, neque mandatum esse nisi rei licitae, sed haec in causis privatis valent, apud Principem autem mandatorem nihil habendum est pro illicito, etiamsi illicitum sit, alioquin nulla Summi Imperii ratio constare poterit. Si Princeps bellum gerendum decreverit, & ad milites conscribendos, armamentaria instruenda, com meatum parandum, & id genus alia, mandata sua dederit, an hi, quibus cura earum rerum demandata est, prius deliberabunt, bellum justum sit, nec ne, & parebunt, si justum, non parebunt, si injustum putent? Vides, sic omnem Imperii auctoritatem convelli, nec Principi amplius jubendum, sed cum subditis suis disputandum esse.

Ex his facile efficies, quaecunque in Hollandia annis 1618. & 1619. contra Barneveldium, Hoogerbeetsium

&

& Grotium acta & judicata sunt, non alio jure niti, quam quod Praetor reddere dicitur, etiam cum inique decernit. Excute omnia capita, quae illis crimini imputata sunt, & reperiēs, non aliam fere ob causam damnatos esse, quam ob consilium Reipublicae vel Magistratibus suis datum, vel ob exsequutionem eorum, quae illis ab Ordinibus vel Magistratibus mandata erant, procul ab omni dolo malo. Ipso jure igitur singuli habebant actionem mandati adversus mandantes suos, ad refarciendum damnum, sibi datum, quatenus refarci poterat, nam contra Barneveldii maximam capitis diminutionem nulla erat restitutio, sed Grotius, homo prudentissimus, qui Syndicus atque ita mandatarius erat Magistratus Rotterdammensis, tempestatem praevidens, insuper sibi prospexerat cautione indemnitis, a Magistratu sibi datae. Ex qua cautione Magistratus Rotterdammensis a Curia Hollandiae 3. Nov. 1651. fiduciaria sententia damnatus est viduae Hugonis Grotii solvere salarium Syndici annuum, usque dum ei alibi alia statio obveniret; quam sententiam Supremus Senatus, ut ex Actis comperi, non tantum definitiva sententia probavit 21. Dec. 1652. sed & simul Magistratum damnavit in omne id, quod ex causa mandati & gesti olim muneris Grotio aberat. Heredes quidem Grotii & illis sententiis, & omni Grotii hereditati, ut & uxoris ejus, atque omnium aliorum quocunque nomine renunciarunt 6. Dec. 1662. probantibus eam renunciationem Ordinibus Hollandiae Decreto suo 9. Dec. 1662. (1). Sed ne puta, gratis renunciatum esse, quemadmodum enim illis heredibus subvenerint Ordines, malim te legere apud Aitzema

(1) *Resolutien van Consideratio ten tyde van de Wit* p. 646.

ma *L. XLIII. Histor. p. 685.* quam ex me audire. Idem *eodem loco* scribit, etiam heredibus occisi Barneveldii fuisse subventum, sed id alibi frustra quaesivi. Sane cum heredes Hoogerbeetsii ab Ordinibus Hollandiae petiissent, ut ipsi Ordines de sua causa cognoscere vellet, aut sibi integrum esset de ea apud Judicem experiri, decretum est 20. Dec. 1663. (6) ut tribus stirpibus Hoogerbeetsii constituerentur tres redditus annui, quorum quisque esset 1066. Carolinorum; hoc addito, ita se decernere, quia & Leidenfes Hoogerbeetsio specialem indemnitatem promiserant, & praeterea, id Decretum nulli omnino praejudicio fore judiciis & sententiis, annis 1618. & 1619. actis latisque, quietis enim publicae interesse, ut haec omnia facta tectaque maneant. Nescio, an non praestitisset publicam iniquitatem publice rescindere; nulla certe ratio est, cur Ordines aequissimum suum Edictum maluerint promissae indemnitati, quam Juri communi adscribere, nam & sine indemnitate promissa mandatarii ex causa mandati indemnes sunt fervandi, nec quisquam, qui Jctus est, ea de re dubitaverit.

(6) *Resolutien van Consideratie ten tyde van de Wit p. 771. & 772. & Aitzema L. XLIII. p. 685.*

C A P U T III.

Qui recte Legatos mittant.

Inter Scriptores Juris Publici fere convenit, ejus duntaxat esse Legatos mittere, qui Summum Imperium habet. Vulgo utique Princeps vel Populus, qui sui juris

ris est, Legatos mittit ad alium Principem vel Populum, qui non minus est sui juris, & inter hos jura Legatorum perfecte constant, sed non aequae constant, si subditi forte vel rebelles ad Principes suos Legatos mittant. Coeptante apud Belgas rebellionem contra Hispanos, duos ex Belgis Nobiles, Joannem Montigniacum, & Joannem, Marchionem Bergarum ad Zomam, anno 1566. ad Regem Philippum in Hispaniam miserunt Margareta Parmensis & Ordines Generales ⁽¹⁾. Rex eos, cum in Belgium remitti non expediret, in Hispania retinuit, quemadmodum & anno 1634. ibi retentus est Dux Aarschotanus, eo quoque, quia Legatus, missus ⁽²⁾. Duo autem priores non tantum retenti, sed & jussu Regis interempti gladio vel veneno, publicatis etiam bonis, ut non tantum fama nunciavit, sed & Ordines testantur in Edicto, quo 26. Jul. 1581. Regis Imperium Comitatenſe abrogarunt. Regem eo ipso jura Legatorum violasse vulgus Belgarum jactitavit, quin & Ordines in d. Edicto id factum ajunt pugnare *tegen alle gemeene Regten, ook onder de wreedsſte en tyrannigſte Princen altyd onverbrekelyk onderhouden*. Unde & hanc quoque inter Imperii abrogati causas memorant.

Sed recte Wicquefort animadvertit *en ſon Ambassadeur L. I. Sect. 2. p. m. 38.* quamvis id Philippi factum non sit laudandum, pro tam injusto tamen & improbo non esse habendum, atque habent illi, qui solo partium studio aguntur transvorsum: neque enim duo illi Nobiles ullo Legatorum jure uti potuere, si jus strictum aequi-

(1) Grotii *Annales L. I. p. m. 29.*

(2) Aitzema *L. XIV. p. 542. & 543.*

aequitati praeferas, ut praetulit Philippus. Non aliam ob causam potestati ejus, ad quem missi sunt, Legati obnoxii non sunt, quam ne, dum officio suo funguntur, conditionem mutant, & alteri Principi subjiciantur, cum alterius, & saepe adversarii, vicem repraesentant. Quorum nihil omnino erat in istis quasi Provincialibus Legatis, qui aequae, atque ante legationem, Philippo subditi erant, quique non repraesentabant nisi Margaretam, aequae Philippo subditam, vel ceteros Belgas, non minus subditos, si non, ut Philippo equidem videbatur, rebelles. Retenti autem fuerunt in Hispania, ne, quod jam tentarant, effugerent in Galliam, & sic in Belgium reverterentur, res novas molituri. Quia tamen bona fide, & consentiente Margareta, adveniant, a caede abstinere aequissimum erat. Ceteroquin subditos & rebelles jure Legatorum non uti, etiam Grotius docet *L. II. de Jure B. & P. C.* 18. §. 2. n. 1. & ex eo Zoucheus *de Jure Feciali Part. II. Sect. 9. Q. 16.* nisi tamen Princeps subditorum & rebellium conditionem remiserit, concesseritque cum iis agere, ut cum externo & sui juris Populo, quemadmodum in §. 1. Induciarum inter Hispanos & Ordines Generales 9. Apr. 1609. expressum est, cum Ordinibus agere Regem, atque cum Populo sui juris.

Ut legatio pleno jure utrimque consistat, status utrimque liber desideratur, qui si ab una duntaxat parte liber sit, ab ea missi tantum jure Legatorum utuntur, ab alia missi ad externum Principem, habentur pro nunciis, ad solum, pro subditis, sic ut in eos Princeps exercere possit id jus, quod in reliquos subditos exercet. Quum contra Romanos rebelles Batavi ad Petilium Cerealem mississent Legatum cum literis, nullo iis responso dato, quibus

quibus neque legationis jus erat, ipsum Legatum Romanum misit Cerealis, puniendum scilicet, si & ipse reus deprehenderetur, ut haec habet Tacitus *L. IV. Histor. C. 75.* Et Ludovicus Bavarus anno 1327. Pisanorum, qui ipsum in Urbem suam recipere detrectabant, Legatos, ad introitum redimendum missos, comprehendi iussit, ut est apud Burgundum *Histor. Bavar. L. II. p. m. 102.*

Scissa in factiones Republica, interesse putem, penes quam partem stet rei agendi potestas, si penes unam, ut ante stetit, nec aliorum, ad res agendas, desideretur consensus, etiam haec sola recte Legatos mittit, & his competit, quicquid veris Legatis. Eo jure censendi, quos a Vitellio ad Vespasianum missos Tacitus memorat *L. III. Histor. C. 80.* Unde recte de his Legatis superdicit Tacitus: *ni dato a Duce praesidio defensi forent, sacrum etiam in exteris Gentes Legatorum jus, ante ipsa Patriae moenia, civilis rabies usque in exitium temerasset.* Vitellium enim & Senatum, a quibus illi legati erant, Vespasiano non subditos, sed, antequam vincerentur, sui juris Principes fuisse, negari non poterat. Longe aliter, atque si Vespasianus ad Vitellium Legatos misisset, qui nullo jure Legatorum praerogativas sibi adrogare potuissent, quum nulli alii fuissent, quam rebellium nuncii.

Ceterum qui Summam Potestatem desiderant in iis, qui Legatos mittunt, non solent distinguere, nec etiam distinguendum est, an eorum Imperia ex justo titulo, an ex sola injuria originem traxerint, sufficit enim, quod ad illos, ad quos Legati mittuntur, Suprema Potestate utantur. Recte Paschalius dixit in *Legato C. 12. Paucissima Regna Dominatusque memorari possunt, quorum initis*

libera Gentium suffragia causam dederint, quale fuit De-jocis, primi Regnatoris Medorum. Plura Imperia vis-enixa est, quam electio. Et mox: Prima fere funda-menta Imperiorum sunt turbæ & factiones. Nec abli-mile est illud Carneadis apud Lactantium L. V. Divin. Instit. C. 16. Omnibus Populis, qui florerent Imperio, & Romanis quoque ipsis, qui totius Orbis potirentur, si jus-ti velint esse, hoc est, si aliena restituant, ad causas esse redeundum. In causis publicis utique expedit, uti possi-detis, ita possideatis; alioquin omnium Imperiorum ori-gines essent excutiendae, justae nempe sint, nec ne, & sic demum pronunciandum, qui Legatos mittunt, jure an injuria mittant. Quod valde esset inutile, & Gen-tium tranquillitati turbandae insignem causam praebe-ret.

Simpliciter autem ego non ausim dicere, ut sunt qui dicunt, neminem recte Legatos mittere, nisi qui Sum-mum Imperium habet, sic enim actum esset de Legatis Provincialibus, Municipalibus, aliisque, quorum magna seges & olim fuit, & nunc est. Dixerim potius, om-nes recte Legatos mittere ejus rei ergo, cujus agendaë potestatem habent, sed pro mittentis dignitate alio at-que alio jure censerì, & alium atque alium iis honorem haberi. Si Princeps sui juris mittat, missi habentur ple-no jure Legatorum, si mittat alius, ejus, ad quem missi sunt, arbitrio tota res relinquitur, sed id non perimit ipsum legandi jus, si penes eum, qui legat, rei, prop-ter quam legat, agendaë potestas sit. Aliquando & vic-tarum Brabantiae Urbium Legati apud Ordines Genera-les auditi sunt, exhibitis *Credentiae*, quas vocant, *Lite-ris*. Quod ipsum & tentarunt Senatus militaris Legati, sed tam hi, quam Praefecti Urbium militares, ut & victa-

viſtarum in Brabantia & Flandria Urbium Magiſtratus non per Legatos Ordines adire, ſed per libellum Ordinibus ſupplicare juſſi ſunt menſe Decembri anni 1645. (3) Mittunt & Legatos Deputati Ordinum Gelriae ex §. 38. eorum Formae (4), mittit & in India utraque Societas Indica Foederati Belgii, quin & Francica ex §. 27. Privilegii ſui 31. Maj. 1664. (5) & qui non alii?

Scio, Elifabetham, Anglorum Reginam, cum pecuniam, a Rege Hiſpaniarum ad Ducem Albanum miſſam, anno 1569. occuparet, noluiſſe agere cum Albani Legato, utpote miſſo a non Principe (6), ſed ſatis eo ipſo Regina oſtendit, frivola ſe exceptione uti, quam ſuum cuique reddere maluiſſe. Huic exemplo & aliud addidit Zoucheus de *Jure Fecial. Part. II. Sect. 4. Q. 7.* de duobus nempe Nobilium Genuenſium Legatis ad Philippum, Hiſpaniarum Regem, miſſis, at, reclamante apud Genuenſes contraria factione, non admiſſis. Sed hos recusare potuit Philippus, non quia, qui miſerant, alterius Imperio erant ſubjecti, ſed quia, cum ad factiones perventum eſt, de Republica conſtituere nequit pars Reipublicae, niſi, ut antea dicebam, penes eam ſoiam adhuc ſubſiſtat τὸ κύριον, alioquin niſi ſimul conſulant & decernant, quibus ſimul conſulendi & decernendi poteſtas competit, irritum eſt omnino, quicquid ſeparatim agitur. Secundum haec ex §. 1. Arbitrii Ordinum Hollandiae (7) reſciſſa ſunt omnia, quae tempore diſſi-

(3) Aitzema L. XXV. p. 194.

(4) Exiſtat apud eundem LXXIII. p. 623.

(5) Apud eundem L. XLIV. p. 572.

(6) Sic refert Strada de Bello Belg. Dec. I. L. 7. p. m. 479.

(7) Exiſtat in eorundem Decreto 21. Sept. 1657. *Reſolution van Conſideratie ten tyde van de Wit* p. 381.

diffidii ab 8. Apr. 1654. duae factiones Ordinum Transilulaniae, praetexto Transilulaniae Ordinum nomine, altera in alterius praejudicium, fecerant. Distinctio, quae placuit Grotio *L. II. de Jure B. & P. C.* 18. §. 2. n. 3. de magnitudine nempe factionum, & an fere aequales sint, huic rei definiendae minus apta est, neque enim ea, ut mihi quidem videtur, quicquam ad rem pertinet, sed sola rei agenda potestas. Minus quoque aptum est exemplum, quod Grotius attulit de Vitellii Legatis, cum, ut jam monui, penes Vitellium & Senatum tunc steterit summa rei Romanae potestas. Recte igitur distinctionem Grotii rejecit Wicquefort *en son Ambassadeur L. I. Sect. 2.* vel utique recte restrinxit ad ea, quae utraque factio invicem habet discutienda, hoc est, ad ea, quorum penes singulas factiones potestas est.

C A P U T IV.

An singulae Provinciae Foederati Belgii Legatos possint mittere, vel accipere?

Rеспублика Achaeorum, ex septem Civitatibus conflata, multa olim habuit ad instar Reipublicae Foederati Belgii. Jacobus Gothofredus *Oratione*, quam *Achaicam* inscripsit, inter Leges Achaici Foederis etiam hanc refert: *ne cui Achaici Concilii Civitati seorsim Legatos ad externa mittere fas esset*, & existimat, salva ea Lege, semper bona fide in commune fuisse consultum, ea autem labefactata, labefactatam quoque fuisse Achaeorum Rempublicam. Achaici Foederis socios separatim

paratim jus legationis non habuisse ex eo est, quod apud Achaeos summum Imperium in omnibus & per omnia steterit penes commune Concilium, & quod perfecta legatio non censeatur, nisi ex summo Imperio. Sed haec non recte transferas ad septem Civitates Belgii Foederati, quarum singulae summum Imperium retinere, exceptis nonnullis rebus, sine quibus causa Foederis explicari non poterat. Regula est, ab Hollandis saepius inculcata reliquis Foederatis, & oppido verissima, singulas Provincias esse sui juris, nisi quatenus in Foedere ei juri fuerit renunciatum. Cautum quidem est §. 10. Foederis Utrechtani, ne quae Provinciae, Urbes, Membra Foedus inire vellent cum finitimis Principibus, nisi consensu aliorum Foederatorum, sed id omnino intelligendum est de iis, quae ad causam communem societatis pertinent, hactenus enim juri suo renunciarunt, non autem de iis, quae singulae Provinciae sibi reservarunt salva & integra. Quod in Foederibus, idem in Legatis obtinet, utrorumque enim par est causa.

Igitur rudi Minerva dictum est, quod dixit Huberus *de Jure Civit. L. III. Sect. 4. C. 2. n. 5.* Gentes liberas Belgarum recte Legatos mittere. Recte sane mittunt Ordines Generales, & hi vulgo mittunt, quia res, ob quas mittunt, omnium Sociorum fere sunt communes, sed an singulae Provinciae, ob res quaeque suas, recte mittant, id vero est, de quo cum maxime quaeritur. Si me audias, tota haec res pendet a Foedere, ut, si rei agenda potestas ad solam Provinciam pertineat, utique illa Provincia ea de re recte separatim paciscatur cum externis Principibus, & ad hos ea ipsa de re recte Legatos mittat, sin autem pertineat, ut vulgo pertinet, ad Ordines Generales, & commune Belgii Foederati

D d

bonum,

bonum, aliud omnino juris sit, neque enim commune bonum curant, nisi soli Ordines Generales.

Magnis animis haec res agitata fuit anno 1654. Ordines Hollandiae 4. Maj. 1654. (¹) ad pacem obtinendam, separatim Anglis promiserunt, se Wilelmi II. posteris nullum Imperium terra marive in Hollandia collaturos, neque pro iis, ut Ordines Generales conferant, apud eos se suffragium dicturos. Contra eam pactionem ad ravim usque declamarunt Zelandi, Frisii, Groningani, libellis aliquot in eam rem editis, quibus tandem Ordines Hollandiae iusto volumine responderunt (²). Vides autem, duas esse partes ejus Decreti, quod Wilelmi II. posteros excludit. Prima pars excludit a dignitatibus, quas Hollandi, secunda a dignitatibus, quas Ordines Generales conferre poterant, quantum nempe attinebat ad suffragium Hollandiae. Ut utramque Decreti partem defendant Hollandi, magno apparatu id agunt, ut ostendant, rem, de qua cum Anglis pacti sunt, omnino esse potestatis suae, & licere cum sibi, tum aliis Provinciis de-rebus, quae ad se pertinent, & Legatos mittere, & Foedera inire, prolatis *Parte I. C. 5.* ejus Responsionis quam plurimis exemplis, ex quibus constare putant, singulas Provincias, etiam proxime post Foedus Utrechtanum, eo jure fuisse usas. Non disputo, an omnia exempla, quae ibi exstant, satis apta sint in hanc rem, & an satis subsistant & componi possint cum *d. §. 10.* ejus

(¹) By de *Alte van Secluse* rakende het employ van den Heere Prince van Orange.

(²) Ea responsio vocatur *Deductie of Declaratie van de Heeren Staten van Holland tot justificatie van de Alte van Secluse*. Exstat separatim Belgice & Latine, & iterum Belgice in de *Resolutien van Consi- deratie ten tyde vande Wit* p. 30-206.

ejus Foederis, nam fatendum est, nascente Republica, multa tumultuarie magis, quam legitime gesta esse, sed tamen mihi persuasum est, cum *d. 6. 10.* satis subsistere & componi posse illud Decretum 4. Maj. 1654. quia utrumque, quod Anglis ibi promissum est, revera pendit a sola potestate Hollandorum. De prima parte Decreti nemo unus dubitaverit, sed cur dubites de secunda? nihil enim quicquam Hollandi parte secunda obligarunt, quam suffragium suum, & libera esse quarumque Provinciarum suffragia apud Ordines Generales, qui contradicat, nemo est.

Quamvis autem ea ratione satis justum videatur *d. Decretum 4. Maj. 1654.* pars tamen ejus secunda non est satis amica. Haec distinctio, quam & saepe alias obtinere supra dixi *L. I. C. 23. in fin.* etiam hic est observanda: nam, ut de re, quae ad libertatem pertinet, libere dicam, incivile, nec satis amicum est, ignaris & inconsultis fociis de causa Societatis separatim deliberare, & alteri Principi suffragium suum obligare. Ordines quoque Frisiae in Decreto 24. Jun. 1654. (3) id ipsum Hollandis objiciunt, sed, quod addunt, manifeste eo peccari adversus Foedus, manifeste verum non est. Respondent quidem Ordines Hollandiae *d. Parte I. C. 2. n. 3.* sui juris esse suffragium suum, & sic omnino est, sed tamen, ut dixi, illud jus fraternitatis, quod quodammodo in Societate est, vix admittit, ut focius, ne audito quidem socio, suffragium suum obliget. Etiam Hollandiae Ordinum quaeque membra liberum suffragium habent, & tamen Nobiles aut Urbes in rebus, ad Rempublicam pertinentibus, suffragium suum cuiquam addi-

(3) In de Resolutien van Consideratie ten tyde van de Wit p. 144.

addicere adeo displicuit, ut neque Legatos de rebus, quae apud Ordines Hollandiae tractantur, accipere posse placuerit. Anno utique praecedenti 1653. 2. Aug. (4) Ordines Hollandiae decreverant, si Ordines Generales aut singularum Provinciarum ad Nobiles aut Urbes Hollandiae aliquos mitterent *over saken, den gemeenen staat der Landen betreffende, of daar toe reflexie hebbende*, ne Nobiles Urbesque iis auditorium praerberent, sed continuo ad Ordines Hollandiae remitterent, idque, ut nominatim additur, ut in ipsis Comitiis libere consulere & suffragium dicere liceret. Quam sententiam Ordines ajunt in d. Decreto se latius esse exsequutos Libro singulari (5) quem anno 1651. ediderunt adversus libellum, inscriptum *Redenen en motiven, die syne Hoogheid den Heere Prince van Orange bewogen hebben &c.* In eo autem Libro singulari toti sunt Ordines, ut probent, non tantum injustas esse ejusmodi legationes, sed & tollere singularum Provinciarum jura, & cum maxime libertatem sententiae dicendae in Ordinum Comitiis.

Sed ego non ausim tam large haec admittere, si lex non intercederet. Qui recte Legatos mittunt, etiam recte accipiunt, ut autem mittendorum, ita & accipiendorum Legatorum jus ab rei, de qua agitur, faciendae potestate dependet. Igitur, ut ante dicebam, singulae Provinciae quod ad ea, quae sui juris suaeque potestatis sunt, publice Legatos mittunt & accipiunt, sed non aeque quod ad ea, quae ad commune Foedus pertinent, neque enim ejus leges patiuntur, ut, salva forma legationis, singuli focii separatim audiant, qui de re omnium

(4) In de Resolutien van Consideratie ten tyde van de Wit p. 1.

(5) Ille liber singularis vocatur *Waragtig en nodig Berigt van de Staten van Holland*, & exstat apud Aitzema *Hersfelde Leenw* p. 486.

nium communi verba sunt facturi. Atque ita neque singula cujusque Provinciae membra, quod ad formam publicam attinet, recte Legatos accipiunt de rebus, quae apud ipsos Ordines ejus Provinciae sunt agendae. Sed haec non prohibent, quominus Legati ad Ordines Generales missi, aut eorum aliqui, cum singulis Provinciis, earumve membris sermones caedant de re publica, nam ut suum singularum Provinciarum, sic & suum singulorum membrorum liberum est suffragium, nec nisi de re potestatis suae agunt, qui de suffragio suo cum Legatis agunt. Nolim, ut obligent, vel propter τὸ πρέπων, quod inter socios servare oportet, sed si velint, cur non possint, nulla ratio est. Privatim utique licet colloqui de rebus publicis, & licet ea audire, per quae quis doctior & melior ad publica consilia accedat, quin &, si ita videatur, licebit suffragium suum addicere, ut in munerum collatione passim obtinet, & sine fraude cujusquam est. Si haec neges, defende, si potes, illud Hollandiae Decretum 4. Maj. 1654.

Patior Legatos privatim audiri, non patior publice audiri, nisi ab his, ad quos ea res pertinet. Sed aliter atque aliter in Belgio Foederato ea res est accepta & servata. Frisiorum Ordines anno 1587. Legationem Comitum Leicestrii ad singula Frisiorum Ordinum membra separatim factam, ut novam, & non nisi discordiis fovendis aptam, improbarunt ⁽⁶⁾. Et Amsterdammenses Ordinum Generalium Legatos, anno 1639. ad se missos, inauditos dimiserunt ⁽⁷⁾, cujus repulsae rationes Hollandiae Ordinibus reddiderunt eodem anno 1639 ⁽⁸⁾.

Rur-

(6) Memoratur in eodem *Berigt* p. 507. & 508.

(7) Aitzema *Hist. L. XIX.* p. 177. & 197. & in eodem *Berigt* p. 509.

(8) Earum mentio est in Aitzema *Herstelde Leeven* p. 58.

Rurfus, quum tot milites, quot ceteris Provinciis placebat, Hollandi alere nollent, Ordines Generales 5. & 6. Jun. 1650⁽⁹⁾, praeter Gelros⁽¹⁰⁾, & contradicentibus Hollandis⁽¹¹⁾, legationem ad Urbes Hollandiae miserunt, quae ab aliis recepta fuit, ab aliis repulsam tulit inaudita⁽¹²⁾. Amsterdammenses, quod ne quidem Orangium, qui etiam inter Legatos erat, tanquam Gubernatorem Hollandiae, in concilium Urbis suae admittere voluerant, ad Orangii expostulationem, ea de re factam 30. Jun. 1650. ⁽¹³⁾ apud Ordines Hollandiae prolixè se defenderunt⁽¹⁴⁾, & ii, qui ad causae cognitionem ab Ordinibus delegati erant, responderunt quoque, non placere ejusmodi legationes a Magistratibus recipi⁽¹⁵⁾. Quae & ipsorum Ordinum sententia fuit, longe lateque disputata in eo, quem dixi, Libro singulari, quo Orangii libellum, anno mox sequenti, publice oppugnarunt.

Sed haec quidem acta gesta sunt ante annum 1653. eo autem anno 2 Aug. ut alia occasione ante commemoravi, speciali Decreto improbata fuit legatio Ordinum Generalium aut singularum Provinciarum ad singula Ordinum Hollandiae membra, atque si libertatem sententiae, in ipsis Comitibus dicendae, impediret. Sed an haec tantopere jactata suffragiorum libertas satis conveniat cum eorundem Ordinum Decreto, quo sequenti anno

1654

(9) Aitzema *Herfelde Leeuw* p. 9. & 10.

(10) Idem *ibidem* p. 11. & apud eundem in eodem *Berigt* p. 507.

(11) *Ibidem* d. pagg. 11. & 507.

(12) Rem totam habet Aitzema *H. L.* p. 13-37.

(13) Idem *ibidem* p. 37. & seq.

(14) Idem *ibidem* p. 56. & seqq.

(15) Idem *ibidem* p. 40-45.

1654. suffragium suum Anglis obligarunt, iudicent, quibus jus liberi suffragii est.

Hactenus autem nihil cautum erat de externorum Principum Legatis, id vero postea accessit: quum enim anno 1662. Hispanorum Legato, differenti de pacto mutuae defensionis cum Rege suo ineundo, Magistratus Dordrechtanus auditorium praebuisset, Ordines Hollandiae Decreto suo 28. Sept. 1662. ⁽¹⁶⁾ illud Decretum 2. Aug. 1654. etiam eo porrexerunt, nam, improbato illo Dordrechtanorum facto, decreverunt, ne Nobiles aut Urbes separatim *aan eenige Ministers audientie vergunnen zouden over saken, den gemeenen staat van den Lande betreffende, of daar toe reflexie hebbende, en waar op de deliberatie speecteert tot haar Ed. Gr. Mog. Staats gewysse Vergadering*, sed eos Legatos continuo remitterent ad ipsos Ordines, *om niet gepraeeoccupert te werden*, apud Ordines enim ea tractari. Quod verum est ex §. I. Formae, quam Ordines Hollandiae Comitibus suis praescripserunt 19. Febr. 1585. ⁽¹⁷⁾ sed non minus verum est, etiam apud ipsos Urbium Magistratus ea tractari, quod ad suffragium suum.

Ceterum id Decretum 28. Sept. 1662. intelligendum est de auditorio Legatis *publice* praebendo, id enim ne quidem singulis Provinciis licet, si de causa communi omnium Foederatorum agatur, sed cave existimes, per illud Decretum iis, qui ipsi Nobiles vel Urbium Magistratus, vel eorum ad Comitibus delegati sunt, non licere externorum Principum Legatos *privatim* audire, aut cum iis sermones commutare de salute Reipublicae, neque

(16) Plac. III. 1. 1. 34. & in de Resolutien van Consideratie ten tyde van de Wit p. 643.

(17) Plac. I. 1. 3. 1.

que enim ulla lege id est prohibitum, vel, salva Reipublicae dignitate, prohiberi potest, modo, quae celanda sunt, celent, nec temere pronuncient de his, quae non sunt potestatis suae, servato etiam decore, quod in societate servari convenit. Probe recordor, Amsterdammenſibus, quorum Delegati cum Galliarum Regis Legato sermones de Republica habuerant, eo nomine crimen Majestatis fuiſſe obiectum, eorumque instrumenta Hagae Batavorum domi suae fuiſſe oblignata, sed quam nullo jure, satis ostendit epistula Amsterdammenſium ad Urbes Hollandiae scripta 19. Febr. 1684. (18) & ad ipsos Ordines Hollandiae 8. Mart. ejusdem anni (19). Sed Hollandorum libertati tunc imminabat Orangius, ipse Amsterdammenſium accusator, qui & alia occasione alios Magistratus, ob eandem causam, criminis reos egit, & ut punirentur, auctoritate sua effecit. Laesa scilicet erat Majestas Orangia, si quis contra hincere auderet, quominus ex ejus folius nutu penderet Respublica, tantum enim Magistratibus faciebat reliqui, quantum Bibulo Caesar. Di meliora piis! Tempore autem liberae Reipublicae cum Legatis Principum privatim colloqui, ad promovendam boni publici salutem, semper sine fraude fuit, & adhuc est.

(18) *Hollandſche Mercurius* 1684. p. 31. & in Libro, *Consideration van Staats-zaken* p. 31.

(19) *Ibidem* 1684. p. 64. & in eodem Libro p. 77.

CAPUT V.

Qui recte Legati mittantur.

UT non omnes recte Legatos mittunt, ita non omnes Legati recte mittuntur: *non enim omnes admitti praecipit Gentium Jus, sed vetat sine causa rejici*, ut verissime dixit Grotius *de Jure B. & P. L. II. C. 18. §. 3. n. 1.* Causam rejiciendi triplicem ille statuit, ex eo, qui mittit; ex eo, qui mittitur; ex eo, ob quod mittitur. De media nunc agimus, & ex ea Theodorum ~~ad~~ repulit Lyfimachus, ut ex Diogene Laertio ibi narrat Grotius. Sed quemadmodum Principes fere student, ut Principibus, ad quos mittunt, gratiosos mittant, id e re sua esse rati, sic ii, ad quos mittuntur, fere quoscunque Legatos accipiunt, etiam viles & minus dignos, neque id minus e re sua esse putant, non modo ne Principem mittentem offendant, sed & ne major Legati dignatio & auctoritas rebus agendis impedimento sit. Vel sic tamen non recipit Princeps viles animas, si in suam contumeliam missas interpretetur.

Unde quaeri video, an exuli, si Legatus mittatur, Legatorum jura competant? Exulem intelligo, qui mittitur ad eum, a quo exulat, cuique, ad tempus vel quandocunque reversuro capitis aliave poena statuta est. Ipse Princeps potest exulem suum, sententiam passum, restituere, potest & exulem ex alieno Imperio rebus suis adhibere, & utrosque Legatos mittere, ut sunt exempla Legatorum exulum apud Paschaliū in *Legato C. XIX.* Sed de his non quaero, verum de illis, qui re-

Ee

deunt

deunt ad Principem, a quo proscripti erant, decreta quoque in reversuros poena. Veteres quidem Juris Magistris etiam ejusmodi exulibus videntur jura Legatorum tribuere, ut didici ex Bertachino (1), eamque sententiam tuetur *Cocus* quidam apud Zoucheum *de Jure Feodiali Parte II. Sect. 4. Q. 19.* Sed ego tam difficilis stomachi sum, ut eam sententiam concoquere non possim, neque etiam concoxit Albericus Gentilis *L. II. de Legationibus C. 10.* neque Zoucheus *d. loc.* Constat utique inter eos, qui de Legatis scripserunt, Principem non teneri omnem Legatum recipere, & quae justior causa rejiciendi Legati, quam si is mittatur ad Principem, qui, antea subditus, ejus forte Majestatem laesit? quae major contumelia esse potest, quam mittere hominem, qui vel ipsum Principem, vel ejus subditos indigno facinore aggressus, & ob id proscriptus est? is homo Principis oculis obversabitur, & cum eo ejusve concilio aget de summa utriusque Reipublicae. Noli sic sapere, & alteri Principi in suo Imperio legem adeo iniquam scribere. Quare Princeps ejusmodi exulem aut arcebit a finibus suis, aut, si jam intraverit, jubebit quantocyus iis excedere. Ut tamen plectatur poena, reversuro statuta, bona fides, quae inter Principes exuberare debet, vix patitur. Quin & ideo id improbraverim, quod haec res inter Jctos dubia sit, & quod in re dubia contra non subditum nihil durius sit statuendum. Non tamen ausim damnare Principem, qui jure suo, licet summo, uti velit, nam recte imputatum clementiae Romanorum apud Tacitum *L. I. Annal. C. 57.* quod pepercerint Segimun-

(1) Voce *Ambasiator*, prope finem.

gimundo Legato, qui antea ad rebelles profugerat. Haec juris & aequi pugna.

Quidam, qui in officio fuerat Societatis Indicae Orientalis, & in India damnatus, ut lingua ejus perforaretur, fugit in Angliam, & ab Rege huc mittitur ad componendas controversias, quae inter Regem & Societatem Indicam intercedebant. Simulac autem ille anno 1636. Hagam Batavorum advenerat, ad preces Societatis Indicae, carceri mancipatur, sed tamen mox dimissus est ⁽¹⁾. Eo scilicet tempore, quo Rex Angliae sic satis jam offensus erat, & hujus Reipublicae interesset, ne magis offenderetur. Prudentius nostra memoria Regis Angliae ad Regem Franciae Legatus, antequam anno 1697. in Franciam abiret, ab Rege Franciae petiit & obtinuit, ut liceret quibusdam, ex Francia ob Religionem profugis, inter Comites suos esse, nam, nisi id petiisset & obtinuisset, eos forte, ut reverbos exules, habuisset Rex Franciae.

Quaesitum est, an & mulieribus Legatis uti jus fasque sit? Hanc quaestionem tractat Zoucheus *de Jure Feciali Part. II. Sect. 4. Q. 9.* & Kirchneri negantis, & Paschalii agentis sententiam, eorumque in utramque partem rationes adducit, ipse, pro more suo, nihil definiens. Sane, quod ex Jure Romano in hanc rem adfertur, satis est inutile, feminas nempe non recte postulare *l. 1. §. 5. ff. de Postul.* & quibus jus postulandi non est, neque legatione fungi posse *l. 4. §. 1. ff. de Legation.* & quod generaliter definitum est in *l. 2. pr. ff. de R. J.* feminas ab omnibus officiis civilibus vel publicis removeri, nam de suis subditis Princeps statuit pro arbitrio

(1) Aitzema *L. XVI.* p. 277. & 278.

arbitrio suo, de alienis non etiam. Ad haec satis probavi *Libro singulari de Foro Legatorum. C. VI.* quicquid Jure Romano traditur de Provincialibus & Municipalibus Legatis, de quibus solis fere ibi sermo est, non recte transferri ad Legatos, quibus nunc utuntur diversi Principes, qui sui Juris sunt, horum enim causa non ex Jure Civili, sed ex solo Jure Gentium est aestimanda. Unde nec ad eos pertinent alia Juris Romani Decreta de feminis aliisque a publicis officiis arcendis. Vis exemplum? Romae ad Rempublicam administrandam ante vicesimum quintum aetatis annum nemo admittebatur, ex definitione Ulpiani in *l. 8. ff. de Muner. & honor.* Sed quis hodie Principi legem ponat, ne Legato minore utatur? Quin nec ratio Juris Romani semper hic obtinet; si omnes feminae ad postulandum admitterentur, saepe ineideremus in Cajas Afranias, sed satis cavebis Princeps, ne his Legatis utatur.

Ut in omni argumento, quod de Jure Gentium est, ita & hic ratio & usus utramque paginam faciunt. Ratio utique feminas a legationibus non arcet, in feminis enim reperies, quicquid in Legatis jure desideraveris. Non equidem cum Platone in omnibus & per omnia viris feminas aequaverim, scio utriusque sexus virtutes esse proprias, scio esse communes. Infeliciter feminis arma tribuuntur, nam rarius in muliere, quam viro, est invictum animi robur, quod in rebus adversis maximo praesidio est. Lenitas, clementia, misericordia propriae fere mulierum virtutes sunt, sed hae in bello, etiam felicissimo, saepe periculosae. Quod vi & potestate agendum est, virorum proprium est, at in legationibus manu res non agitur, sed ingenio, industria, promptitudine, minis, blanditiis, quae omnia & in feminas cadunt;

dunt, saepe & magis, quam in viros. Eruditio quidem propriam virorum gloriam constituit, sed in Legatis quis hanc exigat? Ut olim legationibus functi sunt, sic & hodie funguntur, qui ne quidem Linguae Latinae, Eruditorum vernaculae, periti sunt, qui rem Populi tractarunt nunquam, quin vel nihil quicquam, nisi sola forte arma, vel solas forte res ludicras. Cedo, cedo, si potes, qua parte viri mulieribus potiores sint, in his nempe, quae in Legatis desideramus? ingenium, industria, & reliqua, quae modo dicebam, utriusque sexus communia sunt.

Falleris, si putes, solos esse, qui sapiunt, viros. Apud Celtas mulieres adhiberi consultationibus de bello ac pace, Plutarchus scripsit in Libello de *Virtutibus Mulierum* n. 6. &, si Celtae quoque Germani, nihil mirum, quod Tacitus de *Moribus Germanorum* C. 8. Germanos aiat *nec seminarum consilia aspernari, nec responsa negligere*. Plura seminarum in rem publicam egregia consilia & facinora laudat Connanus *Comment. Jur. Civil. L. I. C. 8. n. 4.* Sed ne mulieribus, satis ut plurimum cristatis, cristas videar erigere, plura non addo; rogo potius, si permittas privatis res suas, per quemcunque voluerint, explicare, quo jure id Principibus negaveris? Imo, inquires, indecorum est, feminas legationes obire, atque ita se virorum immiscere consortiis. Audio, at quaero, an magis decorum sit, feminas Regnum obtinere? si id patiaris, ut patiantur multae Gentes, cur non etiam pateris ad Reginam feminam, feminam in legationem mitti? Sola igitur ratione consultata vix est, ut mulieres a legationibus obeundis excludas.

Sed vero si ratio mulieribus non obstat, forte usus

obstabit, nam & ex usu Jus Gentium aestimandum est. At noli credere. Non repetam exempla, quae in hanc rem concessit Paschalius in *Legato C. XX.* & quae plena fide probant, tam apud Graecos, quam Romanos, bene utique moratos Populos, feminis legationes fuisse mandatas. Non, inquam, haec repetam, addam potius, matres quoque Archivorum, qui ad Thebas ceciderant, pro liberorum cadaveribus cum Adraсто legationem obivisse ad Theseum, ut est in Euripidis *Supplem. vs. 173.* Amazones denique, si unquam fuerint, quales Legatos misisse credendae? Quod salva sexus mulieris verecundia olim licuit, non animadverto, quam obrem hodie non liceret. Recordor etiam Regem Daniae anno 1700. viduam quamdam Amsterdammensem, ejusque filium, rebus suis, Amsterdami agendis, praeposuisse eo titulo, quo minoris commatis Legati vulgo audiunt, & *Agentes* appellant, neque ulla ratio est, cur in majoribus Legatis obtinere non possit, quod in minoribus obtinet. Minus frequentari mulierum legationes res certa est, sed non minus certa, etiam olim minus fuisse frequentatas. Sed plus minusve sint fuerintve frequentatae, jus Principis non tollit, ejus igitur voluntas, etiam in hac causa, suprema lex esto.

CAPUT VI.

Legati quid rerum olim egerint, & nunc agant, cum publice audiuntur.

Nolim enarrare cerimonias, quibus olim Legati accepti sunt, aut nunc excipiuntur, vel ante adventum, cum iis obviam itur, vel ipso adventus sui tempore,

pore, vel tunc, cum publicum iis auditorium praebeatur. Certum est, majorem minoremve iis honorem haberi pro Principis mittentis dignitate, & pro ipsius Legati varia conditione, magni enim refert, in exhibendis ceremoniis, cujus commatis sit ipse Legatus. Unde &, priusquam publice audiat, edere oportet Codicillos suos, *Credentialem* appellant, & ita etiam Ordines Generales decreverunt 19. Aug. 1658. (1) De illis honoribus multi multa scripserunt, sed quia omnes Principes non servant eosdem honores, quin & saepe mutant, saepe etiam, ob sumptuum magnitudinem, prorsus negligunt, iis quisquiliis recensendis non placet bonas horas perdere. Varia etiam in hanc rem exstant *Ordinum Generalium Decreta*, quae nec ipsa commemoro; quamvis me non lateat, ejusmodi nugas apud ipsos Legatos ejus esse pretii, ut quanto quis earum sit peritior, tanto habeatur doctior & melior. Sed missis his frivolis plus scire attinet, in auditoriis publicis an & quid rerum feriarum olim egerint Legati, & nunc agant. Lege autem Gabinia apud Romanos cautum erat, *ut ex K. Febr. usque ad K. Mart. Legatis Senatus quotidie daretur*. Plerumque Consules in Senatum introducebant Legatos, qui ibi mandata sua exponebant, & per Senatores, percontandi arte peritos, interrogabantur de iis, quae exposuerant, & apud Senatum agenda erant. Mox Legatis Senatu excedere jussis, de his omnibus deliberatum & itum est in suffragia, & quod Senatui placuisset, ejus nomine Legatis, denuo admissis, respondebat Princeps Senatus, quemadmodum haec omnia narrat & idoneis testimoniis probat Zamoscus *de Senatu Romano* L. II.

(1) *Plac. IH. 1. 2. 7.*

II. p. m. 179. & seqq. & in *Thesauro* Graevii T. I. p. 1015.

Quum autem Romae Legatis Senatus dabatur, nihil eorum, quae ipsi postulabant, antea editum fuisse comperi apud quemquam Auctorem rerum Romanarum, etiamsi tantum non incontinenti fere responsa ferrent Legati. Apud Achaecos alia lex erat, ne scilicet Legatis auditorium daretur, nisi id, de quo apud Concilium acturi erant, scripto prius edidissent, quam legem etiam adversus Romanorum Legatos constanter fuisse exercitam lego apud Polybium *Excerpt. Legat. C. XLIX. n. 6. & C. XLVII.* & apud Jacobum Gothofredum *Oratione Achaica p. m. 91.* Periculosum nempe videbatur, rudes saepe & imparatos animos Legatorum orationibus permittere, & sic ansam praebere, ne quid forte persuadeant in detrimentum Reipublicae. At vero, ut nunc sunt mores, antea nihil quicquam editur eorum, quae Legatus dicturus vel petiturus est, neque etiam, ut edatur, ulla ratio est, quia Legatis statim responderi nunquam solet. In auditoriis publicis apud Principes aut concilium Reipublicae nihil rerum seriarum hodie agitur, quicquid ibi ex Legatis audis, nihil fere aliud est, quam sua Majestas, Serenitas, Celsitudo, Dominus meus, fecit mihi honorem, me ad Majestatem, Serenitatem, Celsitudinem vestram mittendi, ut significarem, quam prolixè sit amicus vester, Uxorem se duxisse, filium filiamve sibi esse natum natamve, ut & vestra Majestas, Serenitas, Celsitudo hujus gaudii esset particeps, vel uxorem suam, aliquemve ex liberis suis decessisse, ut vestra Majestas, Serenitas, Celsitudo ejus facto indoleret, & hisce fere similes nugas, vulgi sermonibus jam diu tritas, atque ideo fere indignas, ut lippis
&

& tonforibus confabulandi argumentum praebeant. Qualis autem Legati oratio, ejusdem farinae solet esse responsio, nec quicquam praeterea agitur in tanti momenti auditoriis, & sic aliquando tota legationis causa absolvitur. Si quid autem rerum feriarum agendum sit, solet Legatus porrigere libellum, quem *Memorie* appellant, & ejus cognitio remittitur ad Principum Ministros, aliosve a Republica in hanc causam Delegatos, qui cum Legatis longe lateque disputant, & post multas licitationes & temporis moras vel re infecta discedunt, vel cum Legatis transigunt, & sic ad Principem referunt.

Quaesitum est & de loco, quo illae disputationes & licitationes sint habendae. Et ex Ordinum Generalium ceremoniali Decreto 26. Nov. 1639. ⁽¹⁾ & ex alio eorundem Ordinum simili Decreto 7. Febr. 1657. ⁽²⁾ deliberationes cum externis Principum Legatis fiunt in loco publico, si quid ipsi habeant, quod proponant, sin autem Ordines, in Legatorum aedibus. Addit vero d. Decretum 7. Febr. 1657. Legatos Galliae, Hispaniae, Angliae, Daniae hoc jure uti, ut, quamvis ipsi quid habeant, quod proponant, cum iis tamen agatur in eorum aedibus. Scio & cum Suacciae Legato actum esse domi suae anno 1684. sed ob morbum. Quin & illi ipsi Legati, qui, ut ita dicam, jus habent revocandi domum, solent tamen, honoris causa, ipsos Ordinum Delegatos adire in loco publico, nisi de jure praecedentiae quaestio incidat cum aliis aliorum Principum Legatis, quibuscum simul deliberandum est. Ceterum

non

(1) Apud Aitzema L. XIX p. 247. & seqq.

(2) Plac. III. 1. 2. 36. §. Wort.

non omnes cujuscunque commatis Legati illos Ordinum Generalium Delegatos adeunt, sed qui & quas ob causas, & qui rursus per libellum supplicare debeant, non usquequaque definitum reperi.

Quoniam igitur, ut dixi, hodie nihil solidae rei agitur cum Legatis primo illo congressu, sed tralaticiiis ceremoniis omnia absolvuntur, satis animadvertis, publica ejusmodi auditoria vel a parte Legatorum, vel a parte eorum, ad quos legati sunt, nullam scientiam, nullam industriam desiderare. Atque inde est, quod ea nunc celebrentur apud quoscunque, sine ullo sexus vel aetatis discrimine, promiscue enim Legati audiuntur apud viros, mulieres, pueros, puellas, quin vel apud ipsos infantes; in cunis adhuc vagientes. Alia olim rerum facies. Cum Nero audiendis Armeniorum Legatis praesideret, & Agrippina, mater Principis, ipsa quoque suggestum ascensura metueretur, praesentissimae infamiae pavore attoniti haesere Romanorum animi, tanquam extremum subituri dedecus, nisi Senecae artibus, specie honoris, depulsa fuisset intempestiva mulieris ambitio, ut haec retulit Tacitus *L. XIII. Annal. C. 5.* & justus utique Romanorum metus, cum & alia occasione suggestum ascenderit ambitiosa mulier, ut auctor est idem Tacitus *L. XII. Annal. C. 5.* Unde & Nero post necatam matrem, apud eundem Tacitum *L. XIV. Annal. C. 11.* ad Senatum inter alia scribit, Agrippinam consortium Imperii adfectasse, dedecus Senatus & Populi procurasse, & se magno labore effecisse, *ne Gentibus externis responsa daret.* Sed hi quidem Romanorum mores, qui, ut vides, Legatos, ad viros missos, a feminis audiri summum dedecus existimabant. Nunc autem, extinctis fere ubique Gentium animi magni

vir-

virtutibus, viri patiuntur, ut feminae, non multum apud se potuisse contentae, tantum non palam imperium sibi adrogent. Quum Ordinum Generalium Legato apud Angliae Regem anno 1644. auditorium praeberetur, etiam Regis uxor cum marito suo audiendae legationi praesedit (†). Alioquin moris est, etiam apud eas Gentes, quae mulierum Imperia non patiuntur, ut Regum uxores separatim Legatis praebeant auditoria, in quibus orari solet Domina, ut auctoritate sua apud virum suum causae, de qua agendum est, favere velit. Et habent illae commendationes suum pondus, quia saepe rem totam faciunt, apud eos praesertim Principes, qui, dum subditis imperant, uxoribus parent.

Sed ejus apud uxores auditorii saltem aliqua ratio constat, quod autem Legati etiam nunc accedant ad pueros Principum, bimulos forte vel trimulos, & ad ejusdem aetatis puellas, ejus ratio me plane fugit. Apud eos tamen easve orationem habent separatam, an de nuciis vel pyris, vel qua alia re ludicra agant, non satis mihi constat, hoc satis constat, Legatos saepe incondito infantium vagitu fuisse exceptos & sic dimissos. Principes quidem Romani etiam passi sunt, ut filii sui Legatorum auditoriis interessent, sic enim significat Claudianus *de Consulatu VI. Honorii vs. 69-72.* at non alia causa, quam ut Imperio administrando assuescerent, vel spectatores essent solemnibus apparatus, quo Legatos excipi moris erat, sed hos ad illos unquam verba fecisse, vel eorum gratiam prensasse, non memini me legere. Quamvis autem ipsis Principibus ea res indecora sit, ita tamen in legem transiit, ut has solemnitates omittere prope nefas

(†) Aitzema L. XXIV. p. 729

fas habeatur. Mea aetate Leopoldi, Imperatoris Germanici, Legato dictum erat certo die auditorium apud Ludovicum XIV. Franciae Regem, sed cum pridie forte Legato excidisset, apud Delphinatum Dynastae pueros se auditorium non esse petiturum, etiam apud Regem ei auditorium negatum est, quamquam proxime Francicus Legatus apud Leopoldum neque auditorium petiisset apud Carolum Austriam, Leopoldi filium. Legatus tamen Imperatoris morem mori gerere necesse habuit, & quum 1. Dec. 1699. quod primum habuit, apud Regem haberet auditorium, habuit & apud pueros istos. Audio tamen, postea convenisse, ut eodem jure censeretur Carolus Austrius, & apud hunc quoque auditorium peteret Francicus Legatus.

C A P U T VII.

*An valeat, quod Legatus egit contra arcani
mandatum?*

Falleris, si putes, Legatum esse aliud quicquam, quam mandatarium Principis sui. Ut revera sunt *Procuratores*, sic & olim appellabantur, & eorum mandata, quae nunc *Volmagten* dicuntur, olim apud Belgas dicebantur *Procuratien*. Ita sane audit mandatum, quod Ordines Generales Legatis suis, ad pacem Hispanicam pangendam profecturis, dederunt 22. Mart. 1646. (1) Si igitur regulas mandati sequamur, Principi contra Legatum non duntaxat competet legationis, male gestae, actio, sed &, si mandati fines excesserit,

(1) *Plat. It. 1. 2. 3.*

ferit, Principem mandantem non obligabit. Sed nemo de his recte judicaverit, qui non edoctus est, quae mandata Legatis dari soleant. Et quidem, si Legatus mittatur ad res serias agendas, duplex fere ejus mandatum est, alterum, quod exhibet Principi, ad quem mittitur, & nunc obtinuit vocari *een Volmagt of Credentiaal*, alterum, quod non exhibet, & vocatur *een Instructie*. Primum mandatum est publicum, quia communicatur cum iis, quibuscum agendum est, & fere nihil continet, quam agendi potestatem; secundum, quia non communicatur, arcanum est, & praecipua continet legationis capita, & quemadmodum de iis licitandum sit; rerum agendarum formam recte dixeris. Potestas autem eorum, quae Legati agunt, ex utriusque mandati amplitudine aestimanda est. Vulgaris & apud alios Principes, & apud Ordines Generales, primi mandati formula est, id, quod cum illis Legatis actum erit, ita valiturum, atque si cum ipsis Principibus esset actum, idque omni modo ratum sese esse habituros. Secundi mandati nulla formula est, nascitur enim ex variis causarum figuris, & aliud atque aliud datur pro re nata.

Unde belle quaeritur, an valeat, quod Legatus egit ex ejusmodi publico & generali mandato, & quod ipsum tamen adversatur mandato ejus arcano? valere putat Gentilis de *Jure Belli* L. III. C. 14. ne scilicet decipiatur Princeps, quocum actum est. Ipse quoque Grotius eadem sententia videtur uti L. II. de *Jure B.* § P. C. 11. §. 12. *In generali*, inquit, *praepositione accidere potest, ut nos obliget, qui praepositus est, agendo contra voluntatem nostram, sibi soli significatam, quia hi distincti sunt actus volendi: unus, quo nos obligamus, ratum*

habitueros, quicquid ille in tali negotiorum genere fecerit, alter, quo illum nobis obligamus, ut non agat nisi ex praescripto, sibi, non aliis, cognito. Quod ipsum idem repetit, & exemplo actionis institutoriae illustrat *L. III. C. 22. §. 4. n. 1.* Priori autem loco superdicit: *Quod notandum est ad ea, quae Legati promittunt pro Regibus ex vi instrumenti procuratorii, excedendo arcana mandata.* Vult igitur valere, quod actum est cum Legato, etiam contra mandatum arcanum, salva adversus eum actione legationis perperam gestae. Zoucheus *de Jure Fecciali Parte II. Sect. 4. Q. 15.* describere contentus, quae Gentilis & Grotius dixerunt, suffragium suum ipse non addit; sed quid refert, cum tanti non sit? accipe, quid mihi videatur.

Non placet autem sequi Auctores, qui ita, ut dixi, praeiverunt, nam quod illi ajunt, ex Jure Gentium, quod nunc obtinet, non usquequaque verum puto: quodcumque enim Legatus contra mandatum agit, male agit, adeoque mandantem obligare nequit, quia hic non obligatur nisi ex consensu suo, qui nullus est, ubi nullum vel contrarium est mandatum. Tunc demum adfentior illis Auctoribus, si mandatum publicum, quod editur, forte sit speciale, & praescribat leges eorum, quae agenda sunt, nam si tunc secundum eas actum sit, Princeps ex voluntate sua obligatur, neque ei proderit, si arcanum mandatum, quod forte postea dedit, publico adverteretur, quia in publico utique fictus consensus est, & fictus consensus veri potestatem habet, ut eleganti exemplo Ulpianus demonstrat in *l. 1. §. 1. ff. de Pignorat. act.* Nemo praesumendus est, duo mandata, sibi invicem contraria, dedisse, & si dederit, in dolo malo est, & ejus poenas ipse luat. Sed rarum est, quod publica mandata

data sint specialia, rarius, quod arcanum mandatum publico sit contrarium, rarissimum vero, quod Legatus arcanum posterius spernat, & ex publico priori rem agat.

Verum si ea transeamus, quae, ut ait *l. 6. ff. de LL.* Legislatores transire solent, vulgo habebimus Legatum, munitum mandato publico, quod generale, & arcano, quod speciale est. Quantacunque autem Legatus praeditus fuerit potestate, etiam amplissima, ex mandato scilicet publico & generali, non tamen, si me audias, Principem suum obligabit, si mandati arcani & specialis limites sit egressus. Constat etiam Jure Romano mandata generalia non semper sufficere ad omnia, ex arbitrio mandatarii, agenda, sed, ex mente mandantis, habere exceptiones tacitas, quemadmodum est in transactione, de qua Paulus agit in *l. 60. ff. de Procurat.* *Et ideo, inquit, si postea is, qui mandavit, transactionem ratam non habuit, non posse eum repelli ab actionibus exercendis.* Tantundem dicerem in Legato, nam utcunque mandatum publicum sit generale, quia generale est, ex mente mandantis refertur ad ea, quae specialiter mandata sunt; utque adeo haec videatur publici mandati tacita exceptio. Ajes fortasse, eam exceptionem, ut valeat, publicandam esse, ut de institore praescribit *l. 11. §. 2. ff. de Inst. act.* Sed aliud est in institore, aliud in Legato. Qui institorem praeponit, ex ipsa praepositione tenetur, si de re, cui praepositus est, cum eo fuerit contractum, sed qui Legatum mittit, non tenetur, nisi is mandata, quae Princeps dedit, vel in posterum daturus est, bona fide sit exsequutus. Mandata illa generalia, ut nunc sunt Gentium mores, nihil fere, ut dixi, praebent, quam potestatem agendi, minime

nime vero agendi ex arbitrio contra ipsa Principis mandata secretiora. Ut haec sollicitè exsequantur, omnibus legationibus tacite inest, & inde fortasse, qui Legatos mittunt, mandatis publicis inferere solent, eos, quos mittunt, esse homines aptos, peritos, probos, fidos, quasi sic data potestate probe rectè contrahendi & paciscendi, *probe rectè*, inquam, hoc est, ex mandato, neque amplius. Probi & fidi non sunt, qui mandata sua excedunt, &, si excedant, forte rectè quis dixerit, Legatos ipso Jure legatione cecidisse. Huc referri potest illa pars Decreti, qua Ordines Generales 10. Aug. 1651. (2) statuerunt, si Legatus donum munus acceperit, ipso facto omnibus dignitatibus & beneficiis caderet. Si cadat, neque amplius erit Legatus, quasi revocato mandato, cum fides ejus dono munere corrupta esse praesumatur.

Quinimo non erraverit, qui omnia, quae cum Legatis acta gesta sunt ex generali mandato, sine ratihabitione Principum nihil hodie valere existimet. Valent illa quod ad formam, sed quod ad materiem vim nullam habent, nisi ratihabitionum accesserit auctoritas. Etiam in aliis quibusdam causis mandata generalia, absque ratihabitionibus, non sufficere probavit Bodinus *de Republ. L. III. C. 2.* certe in causa legationum non sufficere, satis indicant quotidianae ratihabitionum promissiones, mandatis generalibus inferi solitae: neque enim quisquam est Principum, qui satis tutum putat cum Legatis egisse, nisi secutis ab utraque parte istis ratihabitionibus. Atque ita semper licet rescindere acta, si contra vel praeter mentem contrahentium quaedam iis fuerint

(2) *Plac. III. 1. 12. 6.*

rint inserta. Attamen Wicquefort *en son Ambassadeur* L. II. Sect. 15. disputat, illas ratihabitiones minime esse necessarias. Comme, ait, les Loix Civiles obligent le particulier à ratifier ce que son mandataire a fait en vertu de sa procuration, ainsi le Droit des Gens oblige le Prince à ratifier ce que son Ministre a fait en vertu de son pouvoir : sur tout, si le pouvoir est plein & absolu, sans clause & sans condition, qui le limite ou le restreigne, & mox objurgat nonnullos Principes, qui foedera & pacta, a Legatis suis inita, noluerunt habere rata. Sed mores Gentium, qui olim fuerunt, & nunc sunt, sollicite distinguendum est, nam moribus censetur praecipua pars Juris Gentium. Apud Romanos Senatus Populusque rata habebat foedera, quae Consules cum exteris iniverant, sed inita ab his, qui mandatum contrahendi & paciscendi nullum habebant, & ita est apud Polybium L. I. Histor. C. 62. & 63. & L. III. C. 21. & 29. & L. VI. C. 12. & 13. & L. XV. C. 1. & 18. & L. XVII. C. 9. & apud eundem Excerpt. Legat. C. VI. §. 5. & C. VII. & XXI. & XXIV. & XXV. §. 7. Sic, inquam, erat, ubi nullum contrahendi & paciscendi intercedebat mandatum, sin autem intercesserat, ut apud Livium L. XXX. C. 43. quum Senatus decrevit, ut P. Scipio pacem cum Populo Carthagenensi, quibus legibus ei videretur, faceret, nulla opus fuit ratihabitione, neque tunc post pacem factam, neque alias in simili causa, ea usos esse Romanos mihi compertum est.

Sed quod olim obtinuit, nunc non obtinet, ut mores Gentium saepe solent mutari, nam postquam ratihabitionum usus invaluit, inter Gentes tantum non omnes receptum est, ne foedera & pacta, a Legatis inita, valerent, nisi ea probaverint Principes, quorum res agi-

tur. Ipse Wicquefort *eodem Opere L. I. Sect. 16.* necessitatem ratihabitionum satis agnoscit hisce verbis: *Que les pouvoirs, quelque amples & absolus qu'ils soyent, ayent tousjours quelque relation aux ordres secrets, qu'on leur donne, qui peuvent être changés & alterés, & qui le sont souvent, selon les conjonctures & les revolutions des affaires.* Non tamen negaverim, si Legatus publicum mandatum, quod forte speciale est, vel arcanum, quod semper est speciale, examussim sequutus, foedera & pacta ineat, justii Principis esse ea probare, &, nisi probaverit, malae fidei reum esse, simulque Legatum exponere ludibrio; sin autem mandatum exceßerit, vel foederibus & pactis nova quaedam sint inserta, de quibus nihil mandatum erat, optimo jure poterit Princeps vel differre ratihabitionem, vel plane negare. Secundum haec damnaverim vel probaverim negatas ratihabitiones, de quibus prolixè agit Wicquefort *d. L. II. Sect. 15.* In singulis causis, quas ipse ibi recenset, ego nolim judex sedere, nam plurimum facti habent, quod me latet, & forte ipsum latuit. Non immerito autem nunc Gentibus placuit ratihabitione, cum mandata publica, ut modo dicebam, vix unquam sint specialia, & arcana Legatus in scriniis suis servare soleat, neque adeo de his quicquam rescire possint, quibuscum actum est.

Ex his, quae hactenus disputata sunt, judicare licet de causa quadam; quae anno 1667. Regem Sueciae cum Ordinibus Generalibus commisit. Legatus Suecicus antea litis cujusdam nomine ab Ordinibus pactus erat 140000. Imperiales, & sic renunciaverat ei liti, & locis quibusdam in Guinea, ut & juri ad ea loca amplius navigandi. Quum eo anno 1667. rursus ea de re ageretur inter Ordines Generales & alios Regis Sueciae
Lega-

LIBER II. CAP. VII. 235

Legatos, hi ei transactioni stare recusabant, causati, illum Legatum contra secretum Regis mandatum ita trans-
egisse. Ad haec Ordines Generales: ad se haec non
pertinere, habere Regem contra Legatum actionem le-
gationis male gestae, se cum Legato, qui generali Re-
gis mandato erat instructus, contraxisse, & suarum par-
tium non esse secreta ejus mandata excutere. Sed quum
Rex ratam non habuisset Legati sui transactionem, Re-
gis causa videbatur justior. Obtinuerunt tamen Ordines
Generales in §. 5. Pacti inter Regem Sueciae & Ordines
Generales 28. Jul. 1667. (3).

(3) Omnia illa habet Aitzema *L. XLVII.* p. 447. 487. 491. 496. &
497.

CAPUT VIII.

*An Legatis donum munus accipere liceat? & alia
ejusdem argumenti.*

Vides ex inscriptione *Capitis*, sermonem non esse
de donis muneribus, quae Princeps mittit Princi-
pi ad conciliandam sibi ejus amicitiam, haec enim omni
jure licita, & olim & nunc etiam frequentata sunt inter
Gentes, cum maxime Orientales; sed an ipsis Legatis
dona munera accipere liceat, id vero est, de quo nunc
quaero. Sane Legatis advenientibus, commorantibus
& abeuntibus munera olim fuisse data, & ab his sine
fraude accepta, prolixè testantur Annales. De adve-
nientibus apud Persas dixit AElanus *L. I. Histor. C. 22.*
de aliis alii.

Apud ipsos Romanos, qui quam maxime integritati

hominum suorum studebant, atque ideo & Praefides & Proconsules suos a donis arcebant, non reperi legem, quae Legatis interdixit donum munus accipere. Spreta quidem ab iis saepe munera comperi, nec aliter expectasses a progenie masculi Populi, sed de ipsa interdictio-
ne frustra legem quaero. Legati Romani ad Ptolemaeum Regem *munera, quae ab eo privatim acceperant, in aerarium, & quidem prius, quam ad Senatum legationem referrent, detulerunt: de publico scilicet ministerio nihil cuiquam, praeter laudem bene administrati officii, accedere debere judicantes.* Id Legatorum factum dictumque memorat Valerius *L. IV. C. 3. Exemp. Rom. 9.* Sed quid ad haec Senatus Populusque Romanus? audi Valerium, *eodem loco: Data, inquit, sunt Legatis, quae in aerarium reposuerant, non solum Patrum Conscriptorum Decreto, sed etiam Populi permissu, eaque Legatis Quaestores prompte unicuique distribuerunt.* Vides magni animi exemplum ab utraque parte, sed nullam vides mentionem legis, quae Legatos a donis prohibuisset, quin, si haec exstitisset, Valerius id factum non retulisset inter magni animi exempla. Satis scio, Lege Julia Repetundarum etiam eum teneri, qui pecuniam accipit *in legatione l. 1. pr. ff. de Leg. Jul. Repetund.* Sed qui accipit, ut praevicator, quo magis vel minus quid ex officio suo faciat, nam ad eum solum pertinet Lex Julia, non ad eum, cujus dolus malus non arguitur, & forte ex more accipit, quod ex more datur. Neque etiam apud Graecos legem novi, quae Legatis dono munere interdixit: solos Corinthios excipio, quorum νόμος ἐκ εἰς δῶρα λαμβάνειν παρὰ Δυνάστες πρεσβευοντας, *lex non permittebat, a Principe dona capere*

pere Legatos, ut auctor est Plutarchus *Apophthegm. Regg.*
 & Impp. in voce Διενυσία τῶ πρεσβυτέρω.

Quae dona Legati accipere & retinere possint vel non possint, ut olim inter omnes Gentes non convenit, sic nec hodie convenit. Apud plerasque autem nunc obtinet, ut Legati abeuntes dona accipiant, majora vel minora pro dignitate Principis vel Legati, vel pro officiis magis minusve praestitis, vel si qua alia ratione magis minusve gratiosi fuerint Principi, apud quem legatione functi sunt. Isque mos adeo invaluit, ut Veneti indignentur, si Legatus ad se redeat sine ullo munere, utque a Duce Sabaudiae pacto extorquere voluerint, ut munus, quod Legato suo abeunti non dederat, adhuc mitteret, ut narrat Wicquefort *en son Ambassadeur L. I. Sect. 30.*

Alia & Corinthiacae similis lex est, quam Ordines Generales fanciverunt 10. Aug. 1651. (1) eo enim die decreverunt, ne quis Legatus suus ullum donum munus, etsi minimum, quovis modo accipere vellet, posita, si quis contra fecerit, infamiae & arbitraria poena, ipso denique facto dignitatibus suis caderet, neque ad alias unquam admitteretur. Id Decretum non sine convicio increpat Wicquefort *d. L. I. Sect. 30.* etiam ideo, quod munera, quae dantur, nunc dari soleant Legatis abeuntibus, nec abeuntes, finito jam officio, possint praevaricari, & causam Principis sui prodere. Sed ea ratio apud me parum valet, quis enim negaverit, Legatos, dum officio suo funguntur, ob spem majoris doni, posse vel magis vel minus officium suum facere? Id facile largior, si nihil detur, quam quod quibuscunque aliis dari moris

(1) *Plac. III. l. 12. 6.* & apud Aitzema *L. XLI. p. 18.*

moris est, austeræ rusticitatis videri ea dona adspernari, atque ita Principis, qui offert, bonam fidem fugillare. Quapropter & anno 1660. agitatum fuit apud Ordines Generales de mutandis aliquatenus verbis d. Decreti 10. Aug. 1651, manente tamen ejus sententia, & manente sententia jurisjurandi, quod in id Decretum praestatur. Qua de re Ordines Hollandiae 9. Oct. 1660. decreverunt ⁽²⁾, suo nomine apud Ordines Generales suffragium diceretur, nihil quicquam mutari placere. Attamen gratiam ejus Decreti 1651. saepe esse factam memorat aliud Ordinum Decretum anni 1675. de quo mox dicam. Privilegia haec erant, quibus gaudebant Legati potentes & gratiosi, alii non gaudebant. Erant etiam, qui, quod lex vetabat, sibi tamen fumebant, ut ille Ordinum Generalium ad Moschos Legatus, qui anno 1666. Imperatori valedicens, sine ullo privilegio varia munera accepit ⁽³⁾. Ut autem austeræ, quam dixi, rusticitati, & simul illis privilegiis, & temerariis Legatorum ausis obviam iretur, rigor ejus Decreti 10. Aug. 1651. anno 1675. nonnihil mitigatus est, Ordines quippe Generales 29. Apr. d. anni 1675. decreverunt ⁽⁴⁾, liceret Legatis suis ea accipere, quae reliquis Legatis transeuntibus & abeuntibus ex more praestantur a Principibus, per quorum Imperium transeunt, vel a quibus, finita legatione, abeunt, dummodo reversi ea dona exhibeant Ordinibus Foederati Belgii, probato, quod ad cetera dona, d. Decreto 10. Aug. 1651. & ne jurisjurandi, in id praestiti, ulla in posterum fieret gratia. Etiam Veneti Legati, domum reversi, dona ad Senatum defe-

(2) *Resolutien van Consideratie ten tyde van de Wit* p. 507.

(3) Aitzema L. XLV. p. 1191.

(4) *Plac. III.* 1. 12. 7.

deferunt, qui, ut ait Wicquefort *d. loc.* serio deliberat, an restituenda sint Legatis, an vero convertenda in usum Reipublicae, ut aliquando fit; hic autem fere dicis gratia exhibentur; neque enim puto exstare exemplum, quo non mox ipsis Legatis sunt reddita.

Quod Legatis interdictum est, idem & eorum comitibus interdictum puto; quare nec hi recte dona capient, quae Legatis capere non licet, censendos enim esse pari jure, quo Legati censentur, satis videor probasse *Libro singulari de Foro Legatorum C. XV.* Sane Lege Julia Repetundarum non tantum Judices, sed & eorum comites continentur *l. 5. ff. § l. 1. C. de Leg. Jul. Repetund.* Et quamvis nihil nominatim de comitibus cautum sit in d. Edd. 10. Aug. 1651. & 29. Apr. 1675. sententia tamen legis contineri non est ambigendum. Constat utique aliunde, prohibitionem donorum; factam iis, qui in publico ministerio sunt, etiam ad eorum comites esse porrigendam; non tantum Jure Romano, ut sic vidimus, sed & Patrio. Ita sane palam est in Edicto Ordinum Hollandiae 24. Mart. 1644. ⁽⁵⁾ quo Senatoribus utriusque Curiae interdictum est donum munus accipere. Quod magnam rationem habet; possunt enim & ipsi Comites praevaricari, possunt & eos, in quorum ministerio sunt, ad praevaricationem sollicitare, possunt cum iis dona partiri, & quis omnes nequitiae latebras dixerit? Officia igitur Legatorum non recte capient dona, ipsis Legatis capere vetita. Aliter tamen visum est Legatis Ordinum Generalium, a Rege Galliarum abeuntibus 27. Maj. 1662. ⁽⁶⁾ Recusabant illi dona, a Re-

ge

⁽⁵⁾ *Nader ampliatie van de Instructien van beide de Haven, in medic.*

⁽⁶⁾ *Aitzema L. XLII. p. 331. & 332.*

ge sibi oblata, ob rigorem d. Decreti 10. Aug. 1651 sed Officia sua accipere passi sunt dona, a Rege ipsis oblata. Atque ita quoque visum est alii Ordinum Generalium ad Regem Franciae Legato 1. Jun. 1678 (7).

Antiqua multorum querela fuit (8), solam, quae donis & pecunia exercetur, ambitionem legibus coerceri, ceteros modos non coerceri. Sed quod de donis, quibus Judices corrumpuntur, statutum est, etiam ad dignitates, quae a Collegiis non conferuntur, porrexit Curia Hollandiae §. 15. Formae (9), quam sibi praescripsit anno 1670. sed quae ab Ordinibus Hollandiae probata non est. Si quicquid ea Forma continetur, aequae placuisset Ordinibus, probata fuisset dudum, nihil enim interest, oblata pecunia, an oblata dignitate corrumpas, qui ministerio publico funguntur. Ipsa munus prohibitione etiam dignitates ab eo, ad quem missi sunt Legati, prohibitas esse accipere nemo probus negaverit. Quam in rem notandum est Hermolai Barbari fatum, cui Patriarchatus Aquilejensis, inconsulto Senatu susceptus, quum Reipublicae Venetae ad Pontificem Maximum esset Legatus, exitio fuisse tradit Joannes Pierius Valerianus de *Literatorum infelicitate*, & ex eo Vossius in *Addit. ad L. III. de Historicis Latinis* C. 8. & Thomas Pope Blount in *Hermolao Barbaro*.

Hac ipsa de re anno 1660. hic incidit ejusmodi species: Unius ex Ordinum Generalium ad Angliae Regem Legatis filio Rex contulerat beneficium 14000. vel 15000. florenorum. Pater, ut hoc comperit, ad Ordines Hollandiae scripsit, significare vellent, filiusne
suus

(7) *Hollandische Mercurius* 1678. p. 120.

(8) Apud Aitzema *L. XXXI.* p. 279 281.

(9) Existat separatim.

fius per illud Decretum 10. Aug. 1651. retinere posset? si non, se a legatione porro obeunda excusare vellent, interim, dum deliberarent, se legatione esse abstenturum. Ad quae Ordines Hollandiae 9. Dec. 1660. Decreto suo complexi sunt ⁽¹⁰⁾, quia filius ille jam dudum, etiam ante legationem patris, apud Regem fuerat gratiosus, id beneficium filii, non patris contemplatione collatum videri, etiam ideo, quod se ignaro datum fuisse filio parens epistula, ad Ordines data, significaverat, non igitur id adversari d. Decreto 10. Aug. 1651. quare curaretur, Ordines quoque Generales idem decernerent. Sed Frisii, rigidus Populus, aliter suffragium dixerunt 15. Febr. 1661. ⁽¹⁰⁾ rati nempe, huic beneficio omnino adversari d. Decretum 10. Aug. 1651. Quod, si contemplatione patris datum fuerit, verissimum esse puto, etiam ubi nulla est *l. 79. ff. de Acq. vel omitt. hered.* Sin autem datum fuerit sola affectione filii, aliud diceret Papinianus in *l. 28. pr. ff. de Testam. tut.* Utque ita jus in facto versetur, sed in facto, quod fere pendet a secreto animi. Facillimum utique est eludere d. Decreta 10. Aug. 1651. & 29. Apr. 1675. si nimium indulgeamus ejusmodi causis donationum, fingi enim possunt quam plurimae, & vera, quae movit, causa interim potest latere.

Quae Legatorum nostrorum, quod ad dona, conditio est, ea quoque sit oportet eorum, qui a nobis specialiter delegantur, ut apud nos cum aliorum Principum Legatis agant & contrahant. Aliter tamen sapuerunt Ordines

(10) *Resolutien van Consideratie ten tyde van de Wit* p. 511. & 512. vide & Aitzema *L. XL.* p. 903. & 909.

(11) Idem Aitzema *L. XLI.* p. 50.

242 QUAESTIONUM JURIS PUBLICI

Ordines Generales 7. Oct. 1636. ut ex eorum Decreto (¹²) ejusdem diei apparet. Reliquerunt autem 2. Febr. 1651. tunc enim decreverunt (¹³), ejusmodi Delegati jurarent, neque ante, neque pendente, neque absoluto tractatu, ullo modo ullum donum munus se accepturos, & si offerretur, continuo id se bona fide Ordinibus Generalibus significaturos, contra facientibus infamiae & arbitraria poena statuta.

Prisca Gens Interpretum tumultuose disputat, an, quod Legatis donatur, sibi retineant, an vertant in rem Principis, qui eos misit? Et fere causam definiunt ex qualitate doni muneris, nam *si*, inquiunt, *donatur unus leo*, ad Principem pertinet, *si vestes*, olim enim & vestes Legatis donari solitas scribit Aelianus *d. L. I. C. 22.* si, inquam, vestes, ipsis Legatis addicunt. Si his Disputationibus interesse velis, utile erit consuluisse Bertachini *Repertorium*, verbo *Ambasiator n. 14.* Ceterum hodie, ubi nulla est in contrarium lex, munera, quae Legati accipiunt, sibi solis retinent. Apud Venetos, ut dixi, Senatus, quotiescunque res incidit, de ea deliberat. Deliberant & Ordines Generales, sed, ut Veneti plerumque, sic hi semper Legatis, ut sibi habeant, permittunt. Sane ex mente donantis ipsis Legatis cedunt, neque enim aliis data intelligi ipsa munerum conditio satis indicat, indicat & modus conferendi illa munuscula, quoties nempe Legatus recedit ab eo Principe, apud quem proxime legationis officio functus est, in praemium rei bene gestae.

Non intercedo, si ipsis Legatis donatum fuerit, &
res

(12) Aitzema *L. XVI.* p. 322.

(13) Sententiam Decreti refert Aitzema *H. L.* p. 253. & 254.

res modum non excedat, si vero donatum fuerit iis, qui in Collegium, ut Principem repraesentent, delegantur, an hi delegati sibi capere possint, est, cur dubites. Cum tamen anno 1663. Moschorum Imperator Ordinibus Generalibus munus pellium Siberiarum misisset, illi, qui tunc erant in Ordinum Generalium Collegio, ea de re non dubitarunt, sed id munus, ut sibi retinerent, inter se partiti sunt ex Decreto in hanc rem facto 12. Maj. 1663. (14) Et cum Petrus, alius Moschorum Imperator, nostra memoria, simile munus pellium iisdem Ordinibus per Legatos suos obtulisset, non tantum acceperunt, sed & mense Octobri 1697. inter se partiti sunt. Cum denique haud ita pridem Princeps Tripolitanus septem equos Arabicos iisdem Ordinibus Generalibus dono misisset, Ordines 18. Mart. 1735. decreverunt, inter septem Provinciarum Delegatos forte dividerentur. Quamvis autem haec ita placuerint, nescio tamen, an satis jure subsistant: nam quod Ordinibus Generalibus donatur, Principi donatum intelligeres, neque adeo illis personis, quae non nisi pro tempore Principem repraesentant. Nunc hi, nunc alii eo munere funguntur, nec erga personas, sibi plerumque ignotas, ulla Principis donantis affectio praesumi poterit. Quod Principi relinquitur, personae relictum non intelligi, Gajus nos docuerit in *l. 56. ff. de Legat. II.* nam Principe defuncto, antequam dies legati cedat, successor legatum tribuit. Et minus forte probabis, quod Ordinibus Generalibus placuit, si tibi succurrat, donationes, quas illi faciunt, facere ex aerario publico: contemplatione autem unius ejusdemque officii donationem accipe-

(14) Idem Aitzema *Hist. L. XLIII.* p. 749.

accipere in rem privatam, & facere de publico, habet nescio quid injusti, certe non convenit regulae Juris in l. 10. ff. de R. J. Abstine commodum, si damnum metuis, ipsa Juris Gentium, non sola Ulpiani vox est in l. 23. §. 1. ff. Pro Soc. Tunc ferres procuratorem tuum, qui donationum, quas faciebat, pretia tibi imputaret, remunerationes autem, quas percipiebat ab his, in quos de aere tuo munera contulerat, sibi retineret soli? si ferres, benignus esses. Ne vero sis sollicitus, quid statuendum esset de iis, quae Ordinibus Generalibus donantur, si non dividerentur, & divisa in rem cujusque privatam cederent. Possem varie tuae sollicitudini occurrere, sed patere, ut quaeram, an majus sit opprobrium publice vendere, quam privatim? nonnulli sane Ordinum Generalium Delegati equos istos Arabicos quantocyus vendiderunt, pretio in rem suam verso, satis scilicet gnari, quaecunque Ordines Generales solent dono mittere Barbaris in Africa, continuo etiam vendi sine ullo Ordinum opprobrio. Quisque de re sua statuit ex animi sui sententia, sive eam donationis, sive alio quocunque titulo quaesiverit.

C A P U T IX.

Quaedam de praerogativa ordinis inter Legatos, & inter Principem minorem praesentem & majoris absentis Legatum.

Legati, si ejusdem commatis sint, servant inter se eundem honorem, quem habent Principes, qui eos miserunt, sed de praerogativa ordinis inter ipsos Prin-

Principes non satis constat. Multis retro seculis ea de re certatum est, sed cum nullus sit Judex competens inter diversos Principes, nec de honoratiore loco in arbitros soleant compromittere, adhuc fere incertiores sumus, quam dudum. Neque etiam certiores nos reddunt tot numero Auctores, qui vel ex professo, vel ex occasione *de jure praecedentiae*, quam vocant, inter ipsos Principes, aliosve aliorum ordinum homines satis multa scripserunt, nam excute omnia, & reperies, sic satis esse incertum, ecquid proprie controversiam de praerogativa ordinis definire oporteat. Si tamen scire desideres, quid alii, in eo argumento occupati, dixerint & senserint, ingentem eorum catalogum exhibebit Jacobus Gothofredus *de Jure Praecedentiae* in *προδωρία*, quibus addere licet, in Libris *de Legato*, Christophorum Varsevicium variis locis, Carolum Paschaliū C. XXXVIII. & XXXIX. Wicquefortium L. I. Sect. 24. & 25. & Zoucheum *de Jure Feodal. Part. II. Sect. 4. Q. 1-5.* & quos non alios? Sed quum nulla ullorum hominum hic valeat auctoritas, & quum ipsi Principes, apud quos de praerogativa aliorum Principum, eorumve Legatorum, quaestiones incidunt, eas non soleant definire, noli a me expectare, ut ipse definiam. Neque etiam, si velim, possem, quamvis adhibeam omnes regulas, quas adhibuit Jacobus Gothofredus *Diatriba de Jure Praecedentiae*, quamvis valde dubitem, an id argumentum ullis regulis comprehendi & explicari possit. Alius Princeps provocabit ad majorem Gentis vel Generis sui antiquitatem, alius ad majores Imperii fines, alius ad majores vires, alius ad digniorem, qua utitur, appellationem, alius ad alia, at vero, si tollas consuetudinem, & inde natam praescriptionem, quae & inter Gentes jus facit, cedo alias

regulas, de quibus inter Gentes convenit, &, si non conveniat, cedo auctoritatem, qua eas obtinere liceat.

Post abdicationem Caroli V. inter Reges Franciae & Hispaniae de praerogativa ordinis saepe certatum, & magnis utrimque animis in eo certamine perstitum est. Quid Venetiis, quid in Concilio Tridentino, quid Romae inter utrorumque Legatos acciderit, prolixè narrat Wicquefort *d. L. I. de son Ambassadeur C. 24.* neque ea hic repeto, addo potius, pertinaciam tuendae inter eos praerogativae saepe in insaniam abivisse. Franciae & Hispaniae Regum Legati, hic in carruca pensili, a duobus equis tracta, ille in alia, a sex equis tracta, 11. Aug. 1657. Hagae Batavorum in proxylo sibi obviam facti, hora post meridiem sexta, neuter via cedit. Post inconditos clamores certamen fere cernitur ingens. Franci, praeter gladios, bombardas enchiridias proferunt; sed intervenientibus Optimatibus quibusdam Hollandis, qui ibidem forte ambulabant, induciae fiunt. Tractatur ad usque horam nonam, circumstantibus militibus, qui ad Aulam excubias agere solent, & ab iis, qui intervenerant, huc evocati erant; sed neque tunc ququam retro aut via cedit. Tandem Hispanico Legato septa proxyli aperiuntur, per quae dextrum latus, quod habebat, retinendo, juxta Galli latus excedit (1).

Inter alios eorundem Regum Legatos & aliud funestius quid accidit, quod controversiae de praerogativa ordinis finiendae causam praebuisse, Galli existimant. Quum 10. Oct. 1661. Londini publice reciperetur Sueciae Legatus, & Legatorum Galliae & Hispaniae carru-

cae

(1) Aitzema *L. XXXVII. p. 975. & 976. Hollandische Mercurius 1657. p. 92. & 93. Amelot de la Houffaye dans ses Memoires, verbo, Ambassadeurs p. m. 78. & seqq.*

cae pensiles essent invitatae, ut cerimoniis receptionis interesse vellent, utra alteram praecedere oporteret, inter Gallos & Hispanos, qui ibi aderant, non tantum disputatum, sed & strenue pugnatum est, non sine multorum ab utraque parte caede & sanguine, vincentibus tamen Hispanis. Rex Galliae aegerrime id factum tulit, & bellum Hispanis minitatus est. Hispaniae Rex, cujus tunc intererat amicitiam cum Francis sartam tectam servare, ad Regem Franciae Legatum misit, qui ejus indignationem leniret, significavit certe, Regem Hispaniae Legatum suum, qui Londini fuerat, domum revocasse, & praeterea testatus est, placere Regi suo, in posterum ejus Legati abstinerent publicis cerimoniis, quibus interessent Legati Franci. Quum ea testatio esset facta 24. Mart. 1662. praesentibus multorum Principum Legatis, ex ea Rex Galliae effecit, Hispanos tunc sibi praerogativam ordinis celsisse, Legatos enim, qui aderant, sic compellavit: *Vous avez ouy la declaration, que l'Ambassadeur d'Espagne m'a faite, je vous prie de l'écrire à vos maitres, afin qu'ils sçachent, que le Roy Catholique a donné ordre à tous ses Ambassadeurs de ceder le rang aux miens en toutes occasions* (2). Sed recte Wicquefort animadvertit d. L. I. Sect. 24. princ. ex ea Regis Hispanici testatione, id effici non posse, nec alios etiam Principes effecisse, ejusque rei fortissimum argumentum esse, quod apud Imperatorem Germanicum, ut olim, ita & nunc Hispanicus Legatus Francicum praecedat. Sane nihil quicquam tunc fecit Hispanus, nisi quod & Philippus II. Tridenti, Legato suo abire jussit,

(2) Aitzema L. XLII. p. 293. & seqq. ubi habes ipsa Acta, & Wicquefort L. I. de son Ambassadeur Sect. 24. p. m. 721. & seqq.

jusso, priusquam Legatus Francicus adveniret, ut est apud Paulum Sarpium *Concil. Trident. L. VI. p. m. 459*. Imperavit scilicet Hispanus Legatis suis, & nihil aliud imperavit, quam ut omni modo publice caverent, ne occasio sit majoris tumultus faciendi. Quantopere inter hos & aliorum Principum Legatos etiam alias de honoratione loco tumultuatum sit, aliquot exemplis probavit Amelot de la Houffaye *dans ses Memoires*, verbo *Ambassadeurs*.

Sed non tantum inter majores Principes, verum & minores, de hac ordinis praerogativa ad ravim usque vociferantur & insaniunt. Inter Principes Italos cum maxime turbatum est; si horum turbis interesse velis, plus satis tibi satisfaciet Wicquefort *d. L. I. C. 25*. Ego interesse nolim nisi arbiter, & cum nihil succurrat, ex quo motos fluctus tuto componam, vel arbiter sententiam dicam, duntaxat vim fieri veto, & quemque Principem res suas sibi habere jubeo. Sed quo minor est auctoritas, qua nitaris, eo major insania est, de lana caprina tantas animis caelestibus esse iras. Inter Legatos, qua mandatarios, eadem contentio est, quae inter Principes mandantes. Duos Italogum Principum Legatos, Pragae sibi invicem obviam factos, ne alter alteri via cederet, per totum fere diem supra pontem quemdam, omnium risui expositos constitisse ex Varsevicio refert Zoucheus *de Jure Feciali Part. II. Sect. 4. Q. 1*. alia aliorum ludibria transeo.

Disputari video, an superioris Principis, sed absentis, Legatus praecedat inferiorem Principem, sed praesentem? Et Legatum praecedere existimat Paschalius in *Legato C. XXXVIII. & C. XXXIX*. Legato enim eundem honorem habendum, qui habetur Principi, a quo

quo missus est, atque ita minorem Principem majoris Legato cedere, si simul concurrant in alieno Imperio, praeponendum tamen Principem inferiorem, ad quem majoris Legatus missus est, in suo territorio, ex jure scilicet summi Imperii. Nec de posteriore specie quicquam dubitaverit; sed ego apud externos etiam Principem inferiorem, modo Supremam Potestatem habeat, majoris Principis Legato praetulerim, & praeferunt quoque Jacobus Gothofredus *de Jure praecedentiae Part. I. C. 7. n. 47.* & alii quam plurimi, in *Notis ibidem* laudati. Eadem etiam sententia utitur Wicquefort, magnus alioquin Legatorum patronus, *d. L. I. C. 26. p. m. 765. & 766.* Nec scio inter Scriptores esse, qui contradicat, excepto Paschalio. Ipsi Legati saepe contradixerunt, & inde jurgium inter Ducem Holsatiae & Angliae Legatum 13. Apr. 1664. (3) Quin & alius Angliae Legatus, etiam, quod indignius erat, apud ipsos Ordines Generales, se illis exaequavit, jure indignantis propterea Ordinibus 9. Febr. 1665. (4) Inter Dynastam Orangium & Legatum Franciae saepe quoque rixatum est de praerogativa ordinis (5). Sed magnam rationem habet, ut Legatus, quantaecunque sit dignitatis, cedat Principi praesenti, qui plane sui juris est, & inde Electores praesentes absentium Legatis praeferuntur ex Caroli IV. *Aurea Bulla T. XXV.* & inde quoque in Comitibus Norimbergenlibus anno 1542. Caroli V. Imperatoris Legatis Ferdinandus Austrius praelatus memo-

(3) *Hollandische Mercurius* 1664. p. 64.

(4) Aitzema *L. XLV* p. 716.

(5) *Hollandische Mercurius* 1664. p. 97. & Aitzema *L. XLV* p. 558-560. ubi & libellus contra Legatum. Adde & Amelot de la Houssaye dans ses *Memoires*, verbo Ambassadeurs p. m. 81. & 82.

memoratur. (6) Princeps etiam Nieuburgensis Legato Brandenburgico antepositus est anno 1629. (7) Et sane, si Legatum mandatario compares, ut potes & debes, quis Nobilis, nedum Princeps, mandatario, forte vilissimo, primas dabit, quia hic a Principe, forte majore, mandatum habet vel ad negotia vel ad lites? Rursum, si legationem comparare placeat locationi conductioni operarum, quis eundem honorem famulo exhibendum judicabit, qui exhibetur domino? Absit comparationis invidia, neque enim est, unde efficias, quemque famulum dominum suum minus repraesentare, quam Legatum, a quo missus est, Principem suum. Dominorum dignitas famulis inter se locum potiorum dabit, sed inter dominum & alterius domini, etiam majoris, famulum nulla utique est comparatio.

Plane ubi ordinarium quoddam est ipsorum Principum Collegium, ejus, qui abest, procurator eundem, quem ipse praefens haberet, tuebitur locum. Secundum haec non alium haberent locum ipsi Provinciarum Ordines, in Ordinum Generalium Comitibus praesentes, quam nunc habent eorum Delegati inter ceteros Delegatos, atque ita Gelriae Delegati praecederent ipsos Ordines Hollandiae, si comitibus Ordinum Generalium interesse vellent. Sic & totus alicujus Urbis Magistratus, si, ut potest, ita vellet adesse Collegio Ordinum Hollandiae, non alium ibi locum occuparet, quam nunc occupant eorum Delegati inter alios Delegatos. Quicumque delegantur in Collegium, ibi tuentur delegantium suorum praerogativam, idque & ratio suadet, ne qua confusio oriatur, & usus ubi-

(6) Apud Jac. Gothofredum *de Jure praeced.* Part. I. C. 7. n. 47. in Notis, & apud Zoucheum *de Jure Feodal.* Part. II. Sect. 4. Q. 4.

(7) *Altaeina L. XLV.* p. 159.

Ubique, ni fallor, Gentium probavit. Sed ubi in locum exterum actor dimittitur, res quasque, ut expediet, curaturus, non animadverto, ut ipse, qui domi suae subditus est, aliis Principibus, qui perfecte sui juris sunt, dignitate & ordine possit antecedere.

Sed & ulterius evagatur ineptia. Etiam instrumenta Legati eo honore, quo ipse Legatus censetur, sunt, qui censenda putant. Rheda pensilis, quae Comitem Straatman, Imperatoris Germanici Legatum, Ryswicum, ubi anno 1697. de pace inter Foederatos & Gallos agebatur, vexerat, & vacua Hagam rediit. Quumque tunc forte Legatis Ordinum Generalium, eodem tendentibus, obviam esset facta, me praesente & adspectante, via cedere noluit. Legati mittunt ad Comitem, ut mandaret, rheda via cederet, & id confestim mandat. Sunt tamen, qui illud mandatum humanitati magis, quam juri tribuunt. Mirum sane, quod non & calceis dignioris Principis Legati majorem honorem deberi credant, quam ipsi Principi, qui minor est.

CAPUT X.

De servanda fide pactorum publicorum, & an quae eorum tacitae exceptiones?

Pacta privatorum tuetur Jus Civile, pacta Principum bona fides. Hanc si tollas, tollis mutua inter Principes commercia, quae oriuntur e pactis expressis, quin & tollis ipsum Jus Gentium, quod oritur e pactis tacitis & praesumptis, quae ratio & usus inducunt. Ne haec omnia tollas, fidem pactorum esse servandam, etiam ill-

facile largientur, qui non didicerunt nisi fidem fallere, sed regulam servandae fidei sexcentis exceptionibus tantum non eludunt. An autem pacta publica semper & ubique sint servanda, molesta in primis est disputatio. De antiquis Parthis Justinus dixit *L. XLI. Histor. C. 3. fides dictis promissisque nulla, nisi quatenus expedit*; & generaliter de Genere humano Seneca de *Tranquill. animi C. XV. Vix unquam, nisi cum expedit, fides*. Id ipsum licere Principibus inculcat nequitiae Magister in *Principe C. VIII.* cum ait, omnem rationem expediendae salutis publicae honestam esse, modo honesti speciem prae se ferat. At vero eam sententiam, dudum explosam, excepit alia, verecundior quidem nonnihil, sed nescio, an iustior. Haec pactis omnibus inesse credit clausulam salutarem, *rebus sic stantibus*, atque adeo a pactis recedi posse I. Si qua nova causa, satis idonea, obveniat. II. Si res eo deducta sit, unde incipere non posset. III. Si ipsa pactorum ratio cesset. IV. Si necessitas ac utilitas Reipublicae aliud flagitent. Exstat de illis *exceptionibus tacitis in pactis publicis* Diatribe Christiani Otthonis a Boekelen, doctior sane & elegantior, quam a Juvene ejus aetatis expectasses. Sed quamvis adhibeas eas cautiones, quibus exceptiones suas circumscribit Boekelen, vix tamen vel ita cavebis a Machiavellismo, si his perfidiae latebris semel adrepas prurientibus Principum auribus & animis.

Postrema utique exceptio, quae ex necessitate atque utilitate Reipublicae fidem fallere permittit, quid, obsecro, aliud est, quam *ratio*, quam vocant, *status*, bellua illa multorum capitum, cui nemo fere Princeps est, qui resistat? & quid tres priores exceptiones nisi toridem ruptae fidei velamenta? Quisquis una ex his omnibus

nibus utitur, mox existimat, a pactis recedi posse, si eorum servata fides, rebus mutatis, in Reipublicae detrimentum vergat, & qui sic existimat, incedit per ignes suppositos cineri doloso: id enim si semel largiaris, nulla omnino causa est, ob quam non impune fallas fidem datam. At, inquires, cum in eo statu Respublica esset, id pactum conducebat, ideoque tunc inivi, nunc autem, mutata rerum facie, pactum nocet, cessat igitur paciscendi causa, neque adeo, ex eventu, putandus sum in id consensisse. Quicquid paciscitur Princeps, paciscitur ad utilitatem Reipublicae suae, & ex hac ejus mente obligatur, si secus res cadat, non obligatur, quia revera non consensit, deficiente autem consensu deficit ipsa obligatio.

Si ita disputes, disputas subtilius, quam verius, & simul quaecunque Acta, quaecunque libuerit occasione, rescindes: nulla enim pactio sine consensu est, consensus nullus sine causa consentiendi, mutatio voluntatis nulla, quae causam non habet eam, quae tempore contrariae voluntatis non adfuit. Ita fiet, promissionem quamcunque non obligare, nisi quae ex eventu utilis sit. Ita, si bellum utilius sit, pax facta displicebit. Ita emptor mercium, imminuto earum pretio, emptionem rescindet, mutata voluntate ob mutatum pretium. Sed & ita fiet, ut obligatio, quae omni jure cogat, in rebus cum publicis, tum privatis, omnino nulla sit.

Inter diversas quidem Gentes, quae sui juris sunt, nihil est, quod jure cogat, silent enim leges, & ex legibus sola vis cogendi, sed ut inter Gentes promissis stetur, suadet bona fides & utilitas publica, & utrique tantundem tribuendum, quantum obligationi validissimae, & sane nulla est validior, quam quae nititur sola animi

magnitudine. Haec virtus, omnium princeps, in primis Principem ornat & commendat, & hac extincta, cuncta ab imis turbari necesse est. Quis Princeps contraxerit cum Principe, cujus Punica fides innotuit? Quid valebunt pacta de mutuis commerciis, de auxiliis praestandis, de permutatione & redemptione captivorum? haec alioquin etiam inter hostes valent, sed quid rei est hostem fallere, si & amicum fallas?

Quin & in ipsa Societate Civili, si adeo morosum te praebeas, contradices forte omni obligationi, nam, si dixerò, obligationi civili parendum esse, quia lex jubet, mox rogabis, cur legi parendum sit, & ejus rei certam demonstrationem desiderabis. Si dixerò, suum cuique esse tribuendum, quia dominus est, quia sic in Civitate habetur, mox rogabis, cur sic habeatur, & in originem dominii inquires. Titio, ajes, non magis eum fundum natura dedit, quam Maevio, si occupavit Titius, quia occupavit rem communem, urgebis, Titium sine facto Maevii ei non potuisse eripere suam partem. Ad summum forte concedes, quamdiu fundum naturaliter possidet Titius, Maevium ejus occupandi jus non habere, quod tantundem juris, quantum Maevio, etiam Titio competat, & in pari causa melior sit conditio possidentis, quod etiam nihil moveatur, nisi a potiori, quodque ideo, ubi par est causa ejus, qui petit, & ejus, qui defendit, nihil oporteat innovari. Sed quid si nec hoc concedas, verum ad divisionem provocas? Profecto, si ita philosopheris, vix quicquam erit certum in dominiis & obligationibus, omni denique iustitiae causa.

Crassius igitur hanc rem tractandum est, nam postquam lex certos dominii acquirendi modos praescripsit,
 hos

hos sequemur, quia sine legibus nulla Civitas subsistit, & ut iis pareamus, jubet ipsa utilitas, iusti prope mater & aequi. Atque haec ipsa utilitas diversos Principes obligat ad fidem servandam, etiamsi sileant leges, neque enim Imperia sine Principe, neque Princeps sine pactis, neque pacta sine fide intelliguntur. Promittendum, quia placet, & servandum, quia promissum est. At, inquires, promissi praestatio Reipublicae detrimentum, saepe & perniciem secum trahet. Esto, forte & tunc utile erit fidem servare. Lapsam Rempublicam Civium fortitudo Fortunaeque benignitas restituere possunt, sed fides animam imitatur, unde exiit semel, nunquam revertitur. In publicis privatisque causis verissimum est, quod dixit Cicero *L. II. de Offic. prope fin.* *Nulla res vehementius Rempublicam continet, quam fides.* Promissum igitur, si me audias, etiam tunc servandum, cum id servari Reipublicae non expediat, imo periculosum sit. Ita ipse sentio, & ita quoque sensit Cyriacus Lentulus in *Augusto p. m. 292. § seqq.* ubi eandem sententiam rationibus, & cum maxime exemplis maxime defendit.

Non tamen rejecerim omnes exceptiones tacitas, sunt enim, quas omnium Gentium consensus probavit, ut, si Foederato Principi; *qui bello petitur*, auxilia promissero, ea non praestem, si ille ipse Princeps nullo jure causam belli praeberit, de qua exceptione dixi supra *L. I. C. 9.* Non, inquam, rejecerim omnes exceptiones tacitas, sed neque admiserim omnes pactorum exceptiones & restrictiones, quas difficili cura admisit Grotius *de Jure B. § P. L. II. C. 16. §. 32. § seqq.* & ex quibus suas exceptiones tacitas fere adornavit Boekelen *d. Diatribe.* Neque etiam admiserim, quod placet aliis,
magis

magis quidem, ut videtur, religiosis, sed non mintis improbis, qui nempe pacta publica violari quidem posse negant, sed, si damnoſa ſint Reipublicae, fraude eludi poſſe facile patiuntur. Hac ſententia utitur Auctor *Diquiſitionum Politicarum Caſu XXII*. Sed quia eam rationibus tueri non poteſt, unice tuetur ſclerum exemplis.

Scio & alios Juris publici Magiſtros iisdem fere veſtigiiſ inſiſtere, ſed hos Duces ſi ſequamur, omnes Principes mox intelligent, quam facile ſit non tantum fallere, ſed & falli. Quod ne fiat, omni modo cavendum eſt, & hinc praecludendae excuſationes, quibus perfidiam ſuam tegunt improbi Principes. Veteres Romani ſatis ſciebant, intereſſe inter debitorem, *qui pecuniam, quam a creditore acceperat, libidine aut alea abſumpſit, & eum, qui incendio, aut latrocinio, aut aliquo caſu triſtiore aliena cum ſuis perdidit, &* tamen, inquit Seneca *L. VII. de Benefic. C. 16. nullam excuſationem receperunt, ut homines ſcirent, fidem utique praeſtandam*. Hoc ſuperdicto: *Satius enim erat a paucis etiam juſtam excuſationem non recipi, quam ab omnibus aliquam tentari*. Atque ita cum pactis publicis comparatum eſt, ut fere ſatius ſit, nullam exceptionem accipere, quam earum numerum in tantum augere, ut regulam, quae fidem datam praeſtare jubet, tantum non evertant.

Quid igitur dicemus? una forte vel altera exceptio ſuffecerit. Juſta utique erit, ſi per eum ipſum Principem, cui promiſi, ſteterit, quominus promiſſum praeſtem, ut in ſpecie, quam modo attingi, & *d. L. I. C. 9.* latius enarrata eſt, quamvis forte quis dixerit, non tam hanc eſſe exceptionem, quam uſu receptam pactorum interpretationem, ſed nihil refert, quo nomine appel-

les; si exceptionem dicas, alteram addo, Principem scilicet non ultra obligari, quam in quantum facere potest, & an possit, permittendum alterius Principis, qua boni viri, arbitrio. Quemadmodum privatis, qui, ut cum Seneca loquar, *aliquo casu tristiore aliena cum suis perdiderunt*, largimur id *beneficium*, quod *competentiae* vocari obtinet, multo utique magis id Principibus largiemur, si bona fide agant. Ab his omnis vis & coactio abesse debet, quum enim vis inferri nequeat nisi folis armis, quid proderit Principem armis aggredi, ut praestet, quod praestare non potest? Si nihilominus cogas, constitui eum debellare ob causam non justam. Sed an Princeps pactis stare possit vel non possit, & an per alium Principem steterit, quominus promissum praestetur, non permitto eorum, qui pacti sunt, arbitrio, neque enim possunt iudices sedere in causa sua, at aliorum, qui neutrarum partium sunt, desidero arbitrium, ut & olim in causis publicis ad aliorum iudicium decursum esse intelliges ex Grotio eo loco, quem adducebam supra *d. L. I. C. 9. vs. Qui*.

Descripsi rudi penicillo sententiam meam de argumento, quod non unius belli causa fuit. Si hanc cum cura edolare, & aliorum sententiis occurrere vellem, librum scriberem, cum maxime si adderem, quemadmodum olim Principes ea in re versati sint, & adhuc versentur. Humani generis ea labes est, ut *violare fidem, non servare pacta vix quisquam sit, qui religioni sibi ducat, modo id utile esse intellexerit*, verba sunt Buddei, si haec describi permittas, *Elem. Philosoph. Pract. Parte II. C. 3. §. 21*. Sic forte, inquires, viles animae, sed non Principes, qui altius spirant. Audi, quid de his ipse ille Buddeus ajat *d. C. 3. §. 30. Pacta violare crimen est in*

privatae sortis homine; in Principibus aut iis, qui rerum summae praesunt, frangere foedera pars prudentiae est. Horresco referens, sed tamen esse verissimum, ut probem, per mille possem currere exempla. Quia vero, quae his libris ago, cuncta fere refero ad Rempublicam Foederati Belgii, scire attinet, quid ei hac parte fiderit.

Opportune autem hic succurrit, quod Ordines Generales anno 1595. Elisabetham, Anglorum Reginam, monuerunt, fidem anno 1585. sibi datam, servaret, si existimationi suae consultum vellet. Cui satis absurdissime Mulier respondit: *bonae fidei esse Principum contractus, neque eos iis teneri, si in detrimentum publicum cedant*, & reliqua ejusdem farinae, ut haec narrat Camdenus in *Elisabetha Part. IV. p. m. 649.* & ex eo totidem verbis Boekelen d. *Opusculo p. m. 174.* Rem ipsam quoque habet Zouchus *de Jure Feciali Part. II. Sect. 4. Q. 25.* Honestæ & religiosa Ordinum Generalium oratio, sed non minus religiosos dixeris Ordines Hollandiae, nam quum prodiiisset liber, cujus inscriptio erat, *Aanwysing der Heilsame Politicque gronden en Maximen van de Republic van Holland en West-Vrieslant*, cujusque Auctor defendebat, pacta publica eatenus duntaxat esse servanda, quatenus expedit, mox eum Librum damnarunt, Edicto in ham rem facto 28. Maj. 1669. (1) eoque palam testati sunt, periculosam, abominandam & detestabilem esse sententiam, fidem datam non ulterius obligare, quam id patitur bonum publicum, & ab ea hanc Rempublicam, quae summam sui gloriam ponit in religiosa Foederum observatione, semper

(1) *Plac. HL. 3. 4. 17.*

per abhorruisse, & adhuc abhorrere. Verba profecto optima, bene, si res tam bonae semper; an autem semper tam bonae, constitueram excutere singulari *Capite*, & excurrere per omnes aetates hujus Reipublicae, facto initio ab eo Foedere, quo circa primam infantiam Reipublicae inter Elisabetham, Angliae Reginam, & Ordines Generales inter alia convenerat, ut Reginae Legatus Concilio Status hic perpetuo interesset, de quo pacto disputat *Disquisitio Politica d. Casu XXII.* an recte, ipse videris. Constitueram, inquam, ab eo Foedere initium facere, & sic tandem pervenire ad Foedus, inter Imperatorem Germanorum & Ordines Generales de praestandis mutuo auxiliis initum 20. Febr. 1732. de cujus observatione haud ita pridem acerrime quaesitum, at nihil definitum est. Sed prudentiae erit haec omnia omittere, hoc duntaxat superdicto: omnium Rerum-publicarum hanc fere indolem esse, ut neque grandem perfidiam iis recte objeceris, neque singularem animi magnitudinem ab iis facile expectaveris.

CAPUT XI.

*An peregrini ab administratione Reipublicae
sint arcendi?*

Peregrinos intelligo, non qui re ipsa adhuc peregrini sunt, atque ita sub alio Principe habitant, nam quis eos arcessat ad capeffendos alibi honores? sed eos, qui origine quidem peregrini sunt, in nostrum tamen Imperium concesserunt, eo translata rerum ac fortunarum suarum fede. De his quaero, consulta prius ratione,

deinde lege, an apud nos muneribus & honoribus fungi possint. Et, consultata quidem ratione, non animadverto, si linguae, si legum, si morum, si universae denique Reipublicae, in quam transierunt, satis periti sint, cur ab ejus administratione sint arcendi. Arcent tamen eos plerique Juris Publici Magistri, sed ob rationes, quae me non moverint. In indigenis ajunt majorem, in peregrinis minorem Civitatis amorem praesumi, sed quis sinistre praesumat de eo, qui totus cum omni familia, cum omni fortuna in nostram Civitatem concessit, cujusque adeo salus ab ipsa salute publica pendet? quis perperam consulat Reipublicae, ut, ea perdita, ejus ipsius res & fortuna perdantur? At ratio & lex ditiores & digniores quemque ad Rempublicam administrandam invitant. Probe novi, sed in peregrinis hae dotes forte magis pellucebunt, quam in indigenis. Quod si sit, ego utique peregrinum ditiores & digniores praetulerim indigenae minus diti & minus digno, nec est, quod aegre ferat indigena, si, qui opibus & virtute vincit, etiam honore vincat. Nolle debet Rempublicam, qui eam recte administraverit, largior, sed ejus peritia saepe magis peregrini censentur, quam ipsi indigenae, qui cum lacte materno se hanc peritiam imbibisse rati, fugiunt industriam, quae Reipublicae addiscendae necessaria est. Nihil ego desideraverim, nisi ut is, qui Magistratu fungitur, Tros Tyriusve fuit, praestet bonam fidem, cum diligentia & peritia conjunctam. Sed tantum abest, ut in Rebuspublicis, quae peregrinos ab omnibus dignitatibus plane excludunt, adhibeantur indigenae, ex omni parte idonei, ut, delectu habito, quod ad munera, in ipsos collata, serio potius cogitandum sit *de his, quae ut indignis auferuntur*. Adeo Parentum Pro-

pinquo-

pinquorumve dignatio vel potentia omnes alias bene gerendae Reipublicae rationes exstinxit.

Non tamen omnes peregrinos promiscue admiserim, sed, ex ipsa ratione, repulerim eos, a quibus metus est, ne salus publica periclitetur. Quod tunc maxime obtinet, ubi alter Populus alterius Populi libertati imminet, & per honores peregrinorum cuncta ad se trahit. Eaque ratione anno fere 1400. Trevirenses, qui Gallorum patrocinium agnoverant, veriti, ne per hos libertas sua salva esse posset, facto Decreto Gallos ceterosque peregrinos a dignitatibus arcuerunt, ut est in *Disquisitionibus Politicis Casu XLVII*. Et, si verum amamus, non alia fuit ratio, cur Hollandi Zelandique variis privilegiis, a Gravionibus sibi datis, obtinuerunt, ne cui extero ad honores pateret aditus, quod scilicet Hollandis Zelandisque jam ex arbitrio dominari coeperant Principes Burgundi & Austriaci, & ut facilius dominari possent, Burgundos & Austriacos muneribus adhibebant. Non fane sibi metuebant. Hollandi Zelandique ab aliis peregrinis, qui ab ipsis meritisque suis ad honores promoverentur, sed, impetratis privilegiis, cunctos arcere placuit, quia solos Burgundos & Austriacos excludere res fuisset oppido invidiosa apud Principes, a quibus privilegia illa erant impetranda. Atque ita, invidiae vitandae ergo, generale quoque fuit Trevirensium Decretum, de quo modo dicebam, quamvis revera solos Gallos tangeret.

Non aliam utique ob causam, quam dixi, impetrata fuisse illa de arcendis peregrinis privilegia, assatim docet historia eorum temporum. Huc refero, quod a maximis dignitatibus usque ad Scultetum peregrinos excluderit Maria Burgundae in §. 4. Legum, quas Hollandis

Zelandisque dedit 14. Mart. 1476. (1) refero & alia anteriora privilegia, quae recensuit Merula *Praxi Civili L. IV. T. 9. C. 1.* Sed praeter haec generalia, erant & adhuc sunt specialia privilegia, quae Magistratus Urbium sibi impetrarunt, quibusque libertati suae adhuc magis prospectum existimabant. Secundum haec quibusdam in Urbibus neque omnes Hollandi Zelandique ad Magistratum vel Consulatam admittuntur, sed duntaxat, qui certo terrarum tractu nati sunt, vel in ipsa Urbe, de qua agitur, ut de Bithynicis Civitatibus memorat Plinius *L. X. Epistol. 115.* vel qui nuptiis vel aliquot annorum habitatione Civitatem sunt nati, vel quae alia sunt singularia privilegia, a Gravionibus prece vel pretio extorta, ut omni modo peregrini excluderentur.

Rationem habuerunt illa privilegia eo tempore, quo data sunt, nunc nullam habent, quamvis etiam nunc ea fervent Hollandi Zelandique: nullus enim hodie ab ullis peregrinis metus, nulla Burgundorum, Austriacorum vel Hispanorum adversus Rempublicam machinatio. Neque etiam multi peregrini admitterentur, et si lege non essent exclusi, quum, sublati Comitibus, apud ipsos Hollandos Zelandosque nunc sit rerum summa. Quin si vel multi admitterentur, non tamen ab his metuendum, cum non sit Princeps peregrinus, qui in rem suam Reipublicae obtrudat, & per eos res novas moliatur. Peregrini etiam, si vel promiscue admitterentur, non essent ex uno eodemque loco, utque ita cesset metus, qui olim fuit, ne forte conspiraturi essent in unius ejusdemque Principis gratiam. Quum, ut olim Comites, sic postea Gubernatores, Reipublicae libertati imminerent,

(1) *Plac. N. 5. 1. 1. 2.*

rent, etiam peregrini in hanc rem adhibiti sunt, &, quae Gubernatorum auctoritas erat, saepe frustra iis sunt objectae Leges Patriae.

Quod autem Trevirenses eo, quod dixi, Decreto etiam Gallos, qui tempore facti Decreti in dignitate erant, ea spoliaverint, omnino displicet. Dignitas ne quaeratur, recte statuitur, ut quaelita absque crimine auferatur, non sine injuria. Benignius propter utilitatem publicam ad Plinium rescriptit Trajanus ⁽¹⁾, ne e Senatu Civitatis Bithynicae ejiceret Cives alienos, quamvis contra legem adscriptos. Et benignius Carolus V. in privilegio, Hollandis dato 7. Maj. 1555. ⁽²⁾ quum enim eo, ut mox plenius dicam, quibusdam peregrinis dignitatibus in Hollandia fungendis interdixisset, iis tamen, qui dignitatibus tuncungebantur, vim fieri vetuit. Benignius etiam Hollandi, qui, quum anno 1658. Syndicos, Scribas, aliosque Ministros, quos Urbes adducunt ad Comitia Ordinum Hollandiae, peregrinos esse vetuissent, simul tamen sanciverunt, ut, qui tunc essent peregrini, officium suum retinerent §. 7. Decreti Ordinum Holl. 14. Maj. 1658. ⁽³⁾ In transitu noto, quod notari meretur, id Decretum duntaxat loqui de Syndicis, Scribis, aliisque Urbium Ministris, sic enim cautum est §. 1. quid ergo dicemus de ipsorum Ordinum Syndico, Scriba vel Scribis, aliisque Ministris? Eadem plane, si non major in his, si peregrini sint, arcendis ratio est. Sed, ut dixi, nulla ratio est, neque enim

Barne-

(1) Apud Plinium *L. X. Epist.* 116.

(2) *Plac. II. Append. Edict. Carol. V. n. 15, p. 2072. & Plac. III 1, 20.*

(3) *Plac. III. 1. 3. 4.*

Barneveld deterius Syndici munus gessit, quam alius quisquam.

Ceterum generalia illa de omnibus peregrinis excludendis privilegia ipsis postea Hollandis displicuerunt, mitigato enim eorum rigore, successit jus quasi talionis: nam ecce petentibus Hollandiae Ordinibus Carolus V. 7. Maj. 1555. concessit, neminem, extra Hollandiam natum, *ubi Hollandi excluduntur*, neminemve extra Belgium natum, aut Belgicae linguae imperitum, ad ullam dignitatem in Hollandia admittendum, exceptis Gubernatoribus & Equitibus aurei Velleris. Quod privilegium confirmavit Philippus II. Hispan. Rex 17. Dec. 1556. (5) Vides, peregrinos excludi, sed jure talionis, vides Belgas omnes in Belgio admitti, & vides, Belgis duntaxat admissis, Austriacos & Hispanos, a quibus tunc metus erat, adhuc excludi, sed excludi inter ceteros. Ut ut autem sana ratio nullum peregrinum, nisi periculosum, arceat, iniquum tamen non est, ut etiam illi ex causa peregrinitatis arceantur, qui inde oriundi sunt, ubi nostrates lege vel more Civitatis arcantur. Idque servari jubetur Decreto Ordinum Hollandiae 19. Apr. 1631. aliisque quam plurimis, quae mihi, Acta Ordinum evoventi, occurrerunt. Habet & de his quaedam Grotius *Apolog. C. XIII.* & Groenewegen *de LL. abrog. ad l. ult. C. de Crimine Sacrileg.* sed nec satis diligenter, nec laudatis auctoritatibus.

Igitur peregrini, qui Hollandos non excludunt, neque in Hollandia ab honoribus excluduntur. Haec esto regula, sed ab hac excipe Syndicos & Scribas, quos Magistratus Urbium Comitibus Ordinum interesse volunt,
hi

(5) *Repert. Curiae Holl.* p. 86. B.

hi enim, origine peregrini, semper excluduntur ex d. Decreto 1658. nec quicquam refert, ubi nati sint, & an ibi Hollandi excludantur, nec ne. Addo aliam exceptionem, quam suggerunt varia Urbium privilegia, quae supra compendio commemorabam. Haec privilegia tollere, ut in Comitum potestate non fuit, sic nec est in potestate Ordinum. Fac igitur, privilegia arcere a Magistratu vel Consulatu, qui non certo tractu Hollandiae, vel in ipsa Urbe, de qua agitur, natus est, utique ibi secundum ea non admittemus peregrinum, licet natum, ubi Hollandi non excluduntur, nam jus generale, quod ex lege talionis est, quodque Ordinibus Hollandiae postea placuit, anteriora Urbium privilegia non abrogare & ratio docet, & Justinianus constituit in §. 4. *Constitutionis II. de Confirmando Codice.*

Sed quid dicemus de iis, quibus Ordines Hollandiae nativitatis peregrinae gratiam faciunt, concessis diplomatis, quae vocantur *Brieven van Naturalisatie*? Scribunt Hollandi (6), haec diplomata, simpliciter concessa, nihil quicquam praebere nisi jus subditi, ut scilicet peregrinus habeatur pro subdito, & apud nos forum fortiatur, non vero prodesse ad honores, nisi specialiter hoc iis sit insertum. Frequentissima sunt ejusmodi diplomata, sed cui bono, dicat Cassius? Sane mihi videntur exigui plane usus, si leges, quas dixi, revocemus in memoriam. Si ea diplomata, simpliciter concessa, non praebeant nisi jus subditi & fori, utique quisque peregrinus & advena id nanciscitur, ubi a Magistratu Urbis, in quam Penates suos transtulit, in numerum Civium est receptus, quemadmodum Magistratus singularum

(6) Van Zurek *Cod. Bat.* Verbo *Naturalisatie* §. 2. & in not. ad §. 1.

larum Urbium quosque peregrinos & advenas sic recipiunt quotidie. In hanc rem igitur privilegio Ordinum opus non est. Si diploma concessum sit ad honores, ad honores proderit, sed & peregrinis, etiam sine diplomate, eos capeßere licet, modo nati sint in eo Imperio, ubi nostrates non excluduntur. Sin ajas, privilegia tamen Urbium plurimos arcere, vel non natos in iis ipsis Urbibus, vel non natos certo terrarum tractu, largior, sed ea diplomata peregrinis non plus praeßtabunt, quam ipsis Hollandis, ibi non natis. Quae igitur privilegia ipsos Hollandos excludunt, etiam excludent peregrinos, cum Ordinum nec mens, nec etiam potestas sit, concessis illis diplomatibus, tollere privilegia Urbium. Si quid video, illa diplomata, simpliciter concessa, nihil quicquam tribuunt, quod non Magistratus dare possit, sin autem ad honores concedantur, duplicem praebent usum; alterum, ut etiam illi peregrini ad honores admittantur, qui ibi nati sunt, ubi nostrates arcentur, nam legis suae gratiam facere possunt Ordines; alterum, ut Syndici & Scribae, qui ex causa peregrinitatis plane arcentur ex d. Decreto anni 1658. concessis illis diplomatibus, nunc liceat esse Syndicis & Scribis. An alium praebeant usum diplomata ad honores, nondum potui animadvertere, id autem satis animadverti, saepius nullam, quam aliquam fuisse causam implorandi haec diplomata, &, quod legis est, perperam gratiae tribui. Varia exempla ad manum sunt, quibus id ostendere possum, sed res tanti non est.

CAPUT XII.

Imperium & Jurisdictio an possint mandari?

Ad Jus publicum pertinet quaestio, an & quemadmodum Magistratus & Judices Imperium & Jurisdictionem, sibi datum datamve, aliis mandare possint? Constat, Jure Romano Imperium, quod in gladii potestate consistebat, & *merum* appellabatur, mandari non potuisse, sed potuisse Jurisdictionem, & illud Imperium, quod Jurisdictioni cohaerebat, & *mixtum* dici obtinuit *l. i. pr. & §. i. ff. de Offic. ejus cui mand. est jurisd.* Rationem differentiae dedit Papinianus in *d. l. i.* quod nempe mandata Jurisdictione non transferantur, quae specialiter Lege, vel SCto, vel Constitutione Principum tribuuntur, ut est in mero Imperio, sed ea tantum, quae Magistratibus competunt jure suo. At vero, inquires, etiam Jurisdictio, quae Magistratibus competit, ex Lege aliqua descendit, & ejus partes Lege definitae sunt, & sic rationem rationis desiderabis. Si dixerō, merum Imperium versari circa res majoris, mixtum circa res minoris momenti, non loquar, ut Papinianus loquutus est. Sed hoc jam non agimus, & ne hoc quidem, cur Romanis, secus ac plerisque Gentibus, placuerit, Jurisdictionem mandari posse. An propter nimiam negotiorum molem, quibus Magistratus Urbani & Provinciales saepe obruebantur? an propter morbum aliamve causam fonticam, qua forte impediiebantur officio suo superesse? an propter ignaviam, cui sic consulere poterant Magistratus? an propter imperitiam, translata

sic Jurisdictione in eos, qui plus sapiebant? Non erraverit forte, qui has similesve causas mandandae Jurisdictioni originem praebuisse credat, & simul credat, inde quoque esse, quod Magistratus Romani & judices dederint, & adfessores adhibuerint. Quemadmodum autem a judice dato vel a mandatario Jurisdictionis fuerit appellatum, prolixè exsequutus sum *L. VI. Observ. C. 23.*

Sed, his missis, nihil puto esse verius, si Leges Patrias consulamus, quam omnes Magistratus & Judices, sive a Principe creatos, sive ab his, quibus Princeps eorum creandorum potestatem dedit, per se fungi officio suo, & ipsos ex formula jurisjurandi, antea praestiti, cognoscere & judicare de omni causa, tam criminali, quam civili. Sane nullum officium Magistratumve mandari permittit Philippus II. in §. 8. Edict. de Crimin. 5. Jul. 1570. & hoc jure utimur, ut mox per species utriusque Jurisdictionis ostendam.

Quid igitur est, quod scripsit Gudelinus *de Jure Novissimo L. V. C. 13. in fin.* & exscripsit Groenewegen *de LL. abrog. ad l. 3. ff. de Jurisd.?* Quod nempe hodie potestas gladii non meri Imperii sit, verum pars ordinariae Jurisdictionis, atque etiam mandata Jurisdictione transeat, & per vicarios, non secus quam ceterae partes Jurisdictionis, exerceatur. Sed, si reliqua Gudelini addidisset Groenewegen, mox apparuisset, haec cum referre ad Toparchas aliosque, qui vice sacra Judices creant, at si vel ad eos referas, ne sic quidem res salva est: nam illi Toparchae, secundum codicillos investiturae, non judicandi, sed tantummodo Judices creandi potestatem habent, nec subdelegare, sed potius vice Principis Judices creare videntur, ut ipse Groenewegen recte

recte animadvertit ad *l. ult. ff. de Offic. ejus cui mand. est jurisd.* Illi Toparchae nec judicant, nec ipsi judicare possunt, &, cum agimus de mandata Jurisdictione, agimus de eo, qui ipse, si velit, juris dicendi officio fungitur, sed, si nolit, in alium Jurisdictionem, sibi propriam, transferre potest. Summae igitur imprudentiae est dicere, posse quem hodie mandare Jurisdictionem, id est, sua vice alium sufficere, qui jus dicat, quod alioquin ipse mandans fuisset dicturus.

Omnes Magistratus & Judices hodie sunt quasi mandatarii Jurisdictionis, ipse Princeps, vel qui ejus vice fungitur, quasi mandans. Utque manifestum est, mandatum sibi Jurisdictionem alteri mandari non posse *l. ult. pr. ff. de Offic. ejus cui mand. est jurisd.* sic nec possunt Magistratus vel Judices, electa eorum, qui ipsi officiis suis fungantur, fide & industria. Et, ut de criminibus primum exordiar, tantum abest, ut ii, qui jurati de his judicant, aliis non juratis Jurisdictione sua possint cedere, ut ne ii quidem id possint, qui Accusatorum partibus, quocunque nomine, funguntur, quorumque adeo officium absolvitur solis criminum persecutionibus. Quare jubentur illi Accusatores ibi habitare, ubi jura Principis tuentur, & prohibentur alios substituere, quos vulgo vicarios sive *Stadbouders* appellamus. Ita generaliter constituit Philippus II. in *d. §. 8. Edicti de Crimin.* anni 1570. Et ita olim quoque fuit: nam ait §. 40. *LL.* quas anno 1299. Hollandis & Frisiis dedit Joannes I. ⁽¹⁾ *In onsen vryen Ambagte, daer wy Schouts-ambagt verleent hebben, die Schout, die van ons is, en mag niemant onder hem setten.* Secundum haec quoque Ordines Hollandiae,

(1) *In de Handvesten van Enckbusen* p. m. 3. A.

landiae, petente Magistratu Heusdano, decreverunt 17. Jul. 1662. ⁽²⁾ ne quis esset Heusdanus *Drost, Castelein en Dykgraaf*, nisi qui in Urbe Heusdana fixum domicilium haberet, ut sic per se officio suo fungeretur. Scio, earum prohibitionum saepe gratiam esse factam, & adhuc fieri, sive palam, dato in hanc rem privilegio, sive clam, per solam dissimulationem, sed ipsos Judices, qui de criminibus judicant, unquam vicaria opera fuisse usos, vel in eam rem privilegium impetrasse, non memini me uspiam legere,

De causis civilibus sive pecuniariis idem puto dicendum. Atque ideo, cum in §. 33. Edicti Ordinum Hollandiae 20. Dec. 1595. *op bet Slachturven* ⁽³⁾, Heemradii de causis, ibi memoratis, judicare jussi essent, & hi sua Jurisdictione cessissent Scabinis, recte responsum est *Consil. B. T. IV. Consil. 164. n. 1. §. 2.* Scabinos de iis causis judicare non posse, Principem enim solum Judices facere, & ejus solius esse Jurisdictionem dare, augere, minuere: neminem igitur Jurisdictionem, sibi datam, ad alium transferre posse, ad instar scilicet mandatarii Jurisdictionis apud Romanos. Non est hodie quisquam, si accurate loquamur, qui Jurisdictionem propriam exerceat, quicunque exercent, exercent Jurisdictionem Principis, neque adeo alteri recte mandant, quod suum non est. Ad haec qui eligit Magistratum vel Judicem, creditur elegisse hominem, de cujus peritia, industria, probitate certus est vel esse debet, quique Spartam, quam nactus est, ornare possit. Sin autem hanc transferat ad alium, longe forte deteriorem, Principem,

seculum

(2) *Resolutie van Consideratie ten tyde van de Wit* p. 786.

(3) *Pinc. I. 2. 43. 1. 3.*

securius cogitantem, fallit, & bono publico pessime consulit. Ne dicam, aliud esse, juratum fungi munere suo, ut jurati funguntur omnes, quibus data est Jurisdictio, aliud, non juratum fungi, ut fungerentur mandatarii Jurisdictionis. Unde, cum in locis, quae ab Hispanis occupaverant Ordines Generales, usu invaluisse, ut per alium officio suo fungi liceret, relatum est apud Aitzema (4), Ordines anno 1645. decrevisse, etiam in iis locis quisque per se fungeretur officio suo, siue Politico, siue Militari, siue Ecclesiastico, nisi forte ex speciali causa privilegium impetrasset. Quamvis autem in rebus Politicis ab eo Decreto saepe recessum fuerit, & adhuc recedatur, non comperi tamen, unquam esse recessum quod ad eos, quibus juris dicundi provincia ibi mandata est.

Sane si Judicibus in Hollandia & Zelandia liceret Jurisdictionem, sibi datam, alteri mandare, utique & liceret Senatoribus utriusque Curiae, quae Hollandiae, Zelandiae Frisiaeque nomine Hagae Batavorum jus dicit. Sed tantum abest, ut iis id liceat, ut Comes Leicesteranus 28. Jul. 1586. speciali privilegio (5) Senatoribus Supremae Curiae concesserit, si legitimo minor numerus superesset, unum pluresve Senatores, non unde vellent, sed ex Curia Hollandiae adsciscerent. Ordinibus Hollandiae id privilegium tribuit Groenewegen *de LL. abrog. ad Tit. C. Qui pro sua jurisd. judic. dare darive poss.* sed perperam.

Noli autem putare, ex mandata Jurisdictione esse, quod majorum apud Nos Urbium Magistratus variarum rerum,

(4) *L. XXV. p. 193. & 194.*

(5) *Formul. T. I. C. 90. p. m. 678. §. 679.*

rerum, quarum alioquin cognitio ad Scabinos pertineret, alios & fere minores Judices constituent, ut in causis minoris momenti, in causis matrimonialibus, maritimis, & id genus aliis, quos Judices appellare solent *Commisfarissen*, noli, inquam, putare, id esse ex mandata Jurisdictione, nam ejus rei potestatem ab Ordinibus fere petiisse videas Magistratus, petierunt certe Amsterdamenses, cum alias, tum etiam 17. Jul. 1612. (6) Sed quid si ex abundanti petierint? ut se ex abundanti petere ajebant Amsterdamenses d. 17. Jul. 1612. posse enim se suo jure ejusmodi Judices minores constituere. Esto, nec ipse ab ea sententia sum alienus, sed non alia ratione, quam quod omnes omnium Urbium Magistratus creandorum Judicum potestatem habeant ab Ordinibus, & inde creent sive majores, qui dicuntur *Schepenen*, sive minores, qui *Commisfarissen*, ut e re Urbium suarum esse videtur, non vero ea ratione, quod Magistratus mandatam sibi Jurisdictionem alteri mandare possit, quamvis & ea ratione usi sint Amsterdamenses d. 17. Jul. 1612. Non satis recte, nam quia omnes, qui ad Magistratum alicujus Urbis pertinent, ipsi non judicant, sic nec aliis Jurisdictione sua cedere dici possunt. Deinde illos minores Judices non esse Scabinorum mandatarios, inde apparet, quod ipsi suam, non vero Scabinorum Jurisdictionem exerceant, ab illis enim minoribus Judicibus appellatur ad ipsos Scabinos, non ad eos, qui Scabinis superiores sunt, ut est in omni mandata Jurisdictione, quemadmodum exposui d. L. VI. *Observ. C. 23.*

Ad mandatam quoque Jurisdictionem pertinere dixeris,
quod,

(6) *Plac. I. 2. 7. 2. 2.*

quod, cum de magnae quantitatis fideicommissio lis penderet apud Scabinos Amsterdammenses, hi, ut se extricarent molestiis longae & difficillimae litis, sententia interlocutoria, 1. Febr. 1729. lata, jusserint, ut causa peroraretur coram tribus Advocatis, a se in hanc rem delegatis, qui post causam peroratam & lecta litis instrumenta, sententiam suam Scabinis rescriberent. Titius, simulac id rescivit, libello adit Scabinos, questus, hanc interlocutionem non convenire Formae judicii, quam sibi Amsterdammenses praescripserunt 27. Apr. 1656. nam ex §. 8. *Capitis VI.* ad arbitros non remitti nisi causas, in quibus agitur de redditione rationum, & has duntaxat remitti ad tentandam transactionem, quae si non successerit, etiam eas causas Scabinos definire, ceterum desiderare *d.* §. 8. ut causae, quae juris sunt, ut erat haec causa, apud ipsos Scabinos perorentur, rogare igitur se, ut id fieri liceat, vel saltem ut post causam, coram Advocatis illis peroratam, lis non finiretur, nisi & apud Judices, in hanc rem electos & juratos, rursus perorata & instrumenta litis ab his lecta essent. Quum Scabini illum libellum cum indignatione rejecissent, Titius ab interlocutoria illa sententia appellationem tentat ad Curiam Hollandiae, sed Mandatum appellationis ei negatum est 7. Apr. 1729. Ab ea negatione implorat Mandatum appellationis a Senatu Supremo, quod ne Senatus largiri vellet, per epistulam 6. Maj. 1729. datam, petunt Scabini Amsterdammenses, rati, quicquid essent interloquuti, id ad solam ipsorum cognitionem & jurisdictionem pertinere, nec utriusque Curiae esse, ei rei sese immiscere. Senatores Supremi Senatus, auditis prolixè partibus, etiam de more apud Amsterdammenses recepto, non quidem solemniter sententias suas dicebant, sed tamen ad unum

omnes significabant, integrum esse Judicibus, mediocritatis suae sibi consciis, non tantum in Oppidis & Pagis, sed & in Urbe Hollandiae principe, peritiores consulere, at vero sic integrum esse, ut apud ipsos Judices, in hanc rem electos & juratos, plene audiantur partes, & suam quisque causam, adhibitis Pragmaticis, defendat, atque ita in Hollandia ubique locorum servari. Quare existimabant, causam, de qua agebatur, apud ipsos Scabinos esse perorandam, ut & desiderat *d. §. 8.* non apud eos, qui Adfessorum vice fungebantur, id enim omnino sapere mandatam jurisdictionem, quae legibus & moribus exolevit. Si liceat Scabinis Amsterdammensibus, licere & omnibus in Hollandia Judicibus causas ad arbitros remittere, & jubere, ut apud illos perorentur, transmissa ad se, quam pronuncient, sententia, promptissimo sane imperitiae vel desidia velamento. Videbatur igitur Senatus proclivior ad largiendum Mandatum appellationis, idque etiam, permittente Senatu, significavi Syndico Urbis Amsterdammensis, qui me ob eam rem adivit. Sed Maevia, de mente Senatus certior facta, interlocutoriae, quam dixi, Sententiae renunciavit. Qua renunciatione audita negatum quoque est Mandatum appellationis 22. Sept. 1729. Prolixius hanc causam enarravi, ne aliis in posterum sit praedjudicio.

Mandatæ igitur Jurisdictioni apud Nos leges moresque repugnant, sed non definitio, an non praeftaret mandare Jurisdictionem, quam exercere, si, qui exercere tenetur, ad judicandum non magis aptus sit, quam asinus ad lyram, si bipedum sit imperitissimus, si ignavissimus, nam sola probitate Judicis officium non absolvetur, ut sunt, qui sibi persuadent. Judices minores possunt

sunt & solent peritiores consulere, sed de majoribus quid fiet? hi sibi reputant dedecori, non tantum peritiores consulere, sed & eos praeëuntes sequi. Solius Principis est, qui fere majores Judices creât, etiam hac parte consulere, ne quid Respublica detrimenti capiat.

CAPUT XIII.

An ob debitum Universitatis singula membra conveniri & daminari possint?

Recte disputat Seneca *L. VI. de Benefic. C. 20.* quae Universitas debet, a singulis non deberi nisi pro portione sua. Totum igitur debitum a singulis non recte exigitur, nec etiam, quae reciprocationis ratio est, creditum Universitatis singuli recte exigunt. Si utrumque a Jcto, quam Philosopho audire mavis, accipe haec Ulpiani in *l. 7. §. 1. ff. Quod cujusque Univers. nom. Si quid*, ait, *Universitati debeatur, singulis non debetur, nec, quod debet Universitas, singuli debent.* Quicquid Universitas mutuum dedit vel accepit, aes suum vel alienum est ipsius Universitatis, & quia singulos pro parte sua agere vel conveniri difficillimum explicatu est, nulli permittitur experiri, nisi ei, cui lex permittit *l. 3. ff. Eod.* Syndico scilicet Universitatis, per quem, quod communiter agi fierique oporteat, agatur, fiat *l. 1. §. 1. Eod.* Ille repraesentat arcam communem, & si quid ei debeatur, exigit, & si quid ea debet, ille convenitur, nam a singulis membris exigere, quicquid nomine publico est contractum, durum esset & avarum.

Secundum haec in Sententia, a Curia Hollandiae 19.

Mm 2

Nov.

Nov. 1441. contra Enchufanos lata ⁽¹⁾, nominatim additum est, ne ea executioni daretur contra cives & incolas Enchufanos, ad quos ea res non pertinebat. Et Philippus Burgundus in Diplomate, quod 12. Oct. 1464. dedit ⁽²⁾, actionem contra Civitates Hollandiae Borealis, adversus Enchufanos executioni mandatam, fuspendit, convocarique jussit omnes, ut ab omnibus pro rata debitum exigeretur. Philippus etiam II. Hispan. Rex, in §. 11. Edicti, quod pro Flandris edidit 12. Jan. 1586. ⁽³⁾ agricolas pro debito Universitatum conveniri vetuit, pro toto nempe, singulos enim conveniri permisit pro parte sua, *zoo veel hun contingent, quote en portie bedragen zal.* Quod non aliter probo, quam ubi arca communis non est. Et quum Admiralitas Hollandiae Borealis ad Supremum Senatum in jus vocata, & ibi damnata esset in causa pecuniaria, unus quidem ex ea Judex, ut satisfaceret Sententiae, arresto detentus, sed anno 1659. dimissus est ⁽⁴⁾: de qua in jus vocatione etiam postea acriter est disputatum ⁽⁵⁾. Memini etiam, me Praeside, Consulem Harderovicenum, ob debitum ipsius Urbis, arresto esse detentum, sed repulso Adversario, Sententia Supremi Senatus dimissum 30. Jun. 1730. cum alias ob causas, tum etiam ob *d. l. 7. §. 1. ff. Quod cujusque Univers. nom.* Atque haec probant, quod Universitas debet, singulos non debere. Id vero est certissimum, quod singuli debent, ad Universitatem non pertinere, neque adeo ab ea exigendum esse.

Priva-

(1) *Deces. mixt.* 119.

(2) *Handvesten van Enchusen* p. 121.

(3) Exstat separatim inter *Collectanea mea.*

(4) *Aitzema Histor. L. XXXIX.* p. 601.

(5) *Idem eodem Libro* p. 1084. & 1085.

Privata arca expungit debitum privatum, publica publicum. Multo minus tenebitur Universitas, si quid delinquat, qui membrum Universitatis est. Unde Ordinum Generalium Consilarii 22. Jul. 1666. recte responderunt Ordinibus Generalibus, ob delictum monachi perperam apud Senatum Brabantinum arresto detenta esse bona ipsius Monasterii (6).

Quamvis autem haec ita sint, & jure subsistant, ve-
reor tamen, ne per injuriam vel imperitiam semper &
ubique ita obtinuerint. Non loquor de ea specie, qua
privatus pro Universitatis debito, per modum Repressa-
liarum, detentus & damnatus est, nam quia Repressa-
liis non est locus, nisi denegata justitia, ea species huc non
pertinet. Loquor de ea specie, qua contra Universita-
tem experiundi potestas est, & vel sic, quod Universi-
tas debebat, singulis saepe extortum est. Si ob salutem
publicam tale quid fiat, defendi quodammodo potest, si
haec non versetur, omnino improbum est. Salus utique
publica Ordinibus Hollandiae cordi & curae fuit, cum
in notissimo illo Edicto, quod de exactiōe tributorum
editum est ult. Mart. 1588. palam sanciverint, pro non
solutis tributis Urbium, Pagorum Collegiorumque, etiam
singula membra & quosque incolas eorum locorum con-
veniri, & ab iis tributa exigi posse. Atque ea ipsa ratio
effecit, ut & eorum, quae singuli debent, etiam contra
Universitatem sit actio ex Decreto eorundem Ordinum
16. Jul. 1657. (7) eo quippe jubentur Magistratus Pa-
gorum Fisco solvere millesimam bonorum, quam incolae
debent, secundum catalogum, ea de re factum. Et sic
adhuc

(6) Aitzema *Hist. L. XLVI.* p. 665.

(7) *Resolutien van Consideratie ten tyde van de IVt* p. 373.

adhuc fervatur in exactione centesimae & ducentesimae, etiam si nulla Magistratum in exigendo culpa arguatur. Sed haec, inquam, in causa publica, ob favorem Fisci, & si quid ex iniquo habeant ea exempla, contra singulos utilitate publica rependitur. Etiam Jure Romano, in simili causa, simile quid placuisse, indicat. *l. 7. vs. Qui si C. de Exactor. tribut.* At vero generaliter in quacunque causa saepe obtinuit, ut pro debito Civitatis privatus quisque fuerit detentus & damnatus. Quin ne id fieret, impetratis privilegiis ei injuriae aliquando occursum est. Ejusmodi est privilegium, quod Philippus Burgundus Dordrechtanis dedit anno 1424. ⁽⁸⁾ *iis largiens vry geley, om niet gearresteert te werden voor Stads schulden, voor den tyd van vier jaren.* Et cum ei, qui Urbi Brunswycenli pecuniam crediderat, non satisfaceret, secundum eum morem, quamvis pessimum, Ordines Generales 9. Nov. 1640. decreverunt, creditor arresto includeret civium Brunswycensium bona, ubicunque reperta, ut refert & simul recte damnat Aitzema ⁽⁹⁾. Ipsa quoque Hollandiae Curia, mea memoria, Monachum quemdam ex Monasterio prope Gandavum, ob aes alienum ipsius Monasterii, Hagae Batavorum arresto detinuit, &, quod Monasterium debebat, solvere damnavit. Quam Sententiam ego nolim facere meam, quamvis non ignorem, quam plurimos esse Juris Interpretes, qui sic sapiant. Ita sane sapit Peckius *de Jure sistendi C. IV. n. 17.* ita & alii. Sed plures, quae contradicant, auctoritates possem adducere, si non nausearem ad sterquilinia Doctorum, sine solida ratione juris id,

(8) Oudenhoven *Zuyd-Holland* p. 616.

(9) *Histor. L. XX.* p. 126.

id, de quo agitur, vel aientium vel negantium.

Ceterum Jcti, qui ex ratione & lege didicerunt sapere, adhuc putant esse sequendam regulam *d. l. 7. §. 1. ff. Quod cujusque Universi. nom.* singulos nempe non debere, quod debet Universitas, sed sunt ⁽¹⁰⁾, qui hanc exceptionem addunt: *nisi Universitas se ipsam AC CIVES SUOS nominatim obligavit.* Consentio, sit ita paciscatur ipse Princeps, ex dominio eminenti, quod habet in subditos eorumque bona; dissentio, si ita paciscantur Magistratus singularum Urbium, vel Curatores alterius cujusque Universitatis, sine consensu Principis, nam ea eorum potestas non est, ut contra Decreta juris singula Civitatis vel Universitatis membra, eorumque bona, in solidum obligare possint. Nisi igitur a Principe impetraverint privilegium, quo id facere liceat, vel omnium membrorum in hanc rem consensum adhibuerint, adhuc stabimus *d. l. 7. §. 1.* Principis imperium eo usque, ut dixi, porrigo, & nescio, an quisquam alius de eo dubitaverit. Recte itaque Ordines Foederati Belgii, ex mandato vel ratihabitione singularum Provinciarum in §. 23. Foederis Utrecht. 23. Jan. 1579. inter se pacti sunt, si qui Ordines in id Foedus quid commisissent, eorum Ordinum subditi, eorumque bona pro eo ubique locorum caperentur & exigerentur. Successit deinde specialis Constitutio, a quibusdam Gubernatoribus & plerisque Provinciis Foederati Belgii facta 13. Jul. 1579. ⁽¹¹⁾ qua illud ipsum placuit, si nempe Ordines tributa, in quae consentire, non sufferant. Atque id anno 1586. suis accidisse Hollandi commemorant

in

(10) Busius & Groenewegen ad *d. l. 7. §. 1.*

(11) *Resolutien van i Consideratie ten tyde van de Wit* p. 671. & seqq.

in §. 4. Responsi ad Leycestrium 4. Oct. 1587. ⁽¹²⁾ & aliis quoque Provinciis saepe idem accidisse usque ad annum 1639. Consilarii Ordinum Generalium prolixè exposuerunt in epistula, ad eos Ordines scripta 14. Dec. 1716. ⁽¹³⁾

Optime consultum esset rationibus Reipublicae, si etiam post annum 1639. ii Consilarii non cessassent tributa exigere secundum illam Constitutionem, vel Ordines singularum Provinciarum ei exactioni non restitissent, ut, ex fide data, resistere non debebant. Sed cessatum est ab eo anno 1639. maximo Reipublicae detrimento. Quod cum animadverterent Ordines Hollandiae, 2. Maj. 1663. decreverunt ⁽¹⁴⁾ curaretur apud Ordines Generales, ut d. §. 23. Foederis Utrecht. & ea Constitutio 13. Jul. 1579. denuo in usum revocarentur. Sed quum plurimi Ordinum sint reliquatores, nunquam, credo, id obtinebitur apud Ordines Generales, & minus adhuc apud singulas Provincias. Praestitisset forte exercere d. §. 23. & d. Constitutionem, quam rogare, ut de novo quid sanciretur, neque enim liquet, abrogatum esse id jus, quo Respublica ex mutuo pacto constanter usa est, & sine quo, si verum amamus, vix est, ut ipsa Respublica salva esse possit. Tantum quoque temporis non effluxerat ab anno 1639. ut non usu abolitam possis credere illam Constitutionem anni 1579. Sed quid prodesset voluntas exercendi ejus juris, si, rupta pactorum fide, reniterentur Ordines singularum Provincia-

rum,

(12) Exstat separatim inter *Collectanea mea* hac inscriptione: *Antwoorde van de Ridderſchap, Edeelen en meeste Steden van Holland op de Remonstrantie van den Grave van Leyceſter.*

(13) Separatim, & inter *Acta Ordinum.*

(14) *Reſolutien van Conſideratie ten tyde van de Wit d. p. 671.*

rum, &, quo magis reliquatores sunt, eo magis reniterentur. Justus sic metus erat, ne ipsi illi Ordines, eorumve apud Ordines Generales delegati, pro debito Provinciae suae exigenterentur. Nemo quoque Ordinum pateretur subditos suos in sua Provincia exigi, quin nec alios ex alia Provincia, ne sibi scilicet suisque simile quid accideret in ea Provincia, cujus subditus apud se exigeretur. Et quis exigeret Ordines reliquatores? Consilarii, inquires, Ordinum Generalium, quibus cura Aerarii publici, & ipsa quoque exactio tributorum, in quae consenserunt Ordines, demandata est. At illi in singulis Provinciis neque Imperium habent, neque Jurisdictionem ullam, & arma virosque adhibere, invitis Ordinibus, nunc non licet. Quoquo igitur te vertas, si reluctentur Ordines, difficilis, quin potius nulla est tributorum executio, & nulla erit in posterum, nisi singuli Ordines jure exigendi, secundum illam Constitutionem 13. Jul. 1579. cedant Consiliariis Ordinum Generalium, sed, cum haec Constitutio ob has, quas dixi, rationes sensim sine sensu exoleverit, & nunc majus, quam olim, sit aes alienum, quod singulae Provinciae arcae communi debent, ea cessio magis speranda, quam expectanda est. De jure exigendi tributa, in quae consensum est ab Ordinibus, exstant tres elegantes epistolae ⁽¹⁵⁾, quas Consilarii Ordinum Generalium ad eosdem Ordines scripserunt 14. Dec. 1716. & 18. & 27. Jan. 1717. grandes quidem, non tamen verbosae, ut & exstat nova executionis formula, a delegatis Ordinum Generalium, eorumque Consiliariorum composita 12. Apr. 1721.

(45) Separatim & inter *Acta Ordinum*.

1721. ⁽¹⁶⁾ & eodem die ad singulas Provincias transmissa. Sed quamvis ea formula sic satis justa sit, ut tamen ab Ordinibus probaretur, nondum obtineri potuit. Nihil igitur adhuc ea in re profectum est.

Interea vides, Ordines singularum Provinciarum pro debito communi cujusque Provinciae obligasse subditos suos, eorumque bona in solidum. Et recte, quia Ordines, quod ad tributa, vel erant sui juris, vel utique prae se ferebant. Sane Principi id licere, nemo diffitebitur, nisi qui nescit, quae sit ratio summi Imperii. Sed quod Principi licet, non continuo licebit Curatoribus alterius cujusque Universitatis, ut sunt Magistratus singularum Urbium. Et tamen his idem licere, ex facto se respondisse memorat Buius ad *d. l. 7. §. 1. ff. Quod cujusque Univers. nom.* & sic quoque alius, de jure consultus, respondet *Consil. Holl. T. II. Consil. 84.* Quin & Judices Leidenfes 1. Sept. 1578. & ex appellatione Curia Hollandiae 5. Nov. 1579. ⁽¹⁷⁾ quemdam, pro debito Civitatis detentum, in solidum damnarunt, non alia ratione, quam quod Magistratus, Universitatis nomine, obligationem contraxerat. Similiter eadem Curia judicavit anno 1588. & etiam, in causa appellationis, Senatus Supremus 18. Sept. 1590. ⁽¹⁸⁾ Sed puto vitiosa esse illa Responsa, & vitiosas quoque esse illas Sententias, quia Magistratus suo jure non recte obligat Cives suos, & privata eorum bona. Et sic etiam alii rectius responderunt *Consil. B. T. IV. Consil. 57. Suo*, inquam, *jure*, nam si Princeps id iis concesserit, aliud dicerem, quia ex ejus auctoritate obligatio tunc censenda

(16) Rursus separatim & inter *Acta Ordinum.*

(17) *Decis. mixt. 71.*

(18) *Ibidem Decis. 172.*

da est. Aliud quoque dicerem, si Cives, in hanc rem coëcti, ejusmodi obligationi consenserint, sic enim nascitur sponsio Civitatis, & ex ea sponsione singuli obligantur. Atque id ipsum est, quod non obscure indicant Consultores *d. Consil. B. T. IV. Consil. 57.*

CAPUT XIV.

An liceat Urbes, earumque moenia exstruere, rescicere, extendere, munire sine consensu Principis?

Muros exstruere non licet sine auctoritate Principis, adeo ut neque apud Praesidem sit ejus rei potestas inconsulto Principe, ut est apud Modestinum in *l. 6. ff. de Oper. publ.* de reliquis Operibus publicis tantundem dicit in *d. l. 6.* Quod sic intelligendum, si sumptu publico exstruantur *l. 3. §. 1. ff. Eod.* alioquin sub quibusdam cautionibus permittit *d. l. 3. pr.* Quae *moenium*, eadem & aliorum *Operum publicorum* est ratio: unde & apud varios Auctores promiscua est earum vocum significatio, ut observavit Salmasius ad *Histor. Aug. Scriptores* in *Commodo C. 17.* Atque inde templum, ut in Colonia Tarraconnensi strueretur Augusto, non nisi petentibus Hispanis concessum esse scribit Tacitus *L. I. Annal. C. 78.* & Prusensibus a Trajano data potestas exstruendi novum balneum, ut refert Plinius *L. X. Epist. 24. & 25.* Nec aliter obtinuit apud antiquos Hollandos. Quare Philippus Burgundus Westerwoudanis Curiam exstruere permisit 29. Nov. 1444. (¹) Idem-
que

(¹) *Handvesten van Westwoude* p. 37.

que idem permittit τοῖς in Sybekarspel en Benningbroek 27. Sept. 1462. (2) Exstat etiam privilegium Philippi II. Hispan. Regis, quo Alkmarianis 4. Nov. 1557. novam Zugostalam habere concessit (3). De novis Ecclesiis exstruendis varia quoque sunt Hollandiae Graviornum privilegia, quae nunc non recenseo.

Sed haec quidem de Operibus novis, semel enim exstructa, sine consensu Principis, reficere licere, equis dubitare auit? Aedes labantes Deorum, muros Urbium, ruinam minitantes, reficere, fulcire, & quovis modo tueri, ad Magistratuum curam cum maxime pertinet. Quemadmodum olim Aediles Romani, quemadmodum alibi alii Magistratus, varie appellati, Opera publica facta tecta conservarint, & adhuc conservent, non est, qui ignorat, ullus. Eam Magistratuum esse curam sola ratio persuaserit, sed, si auctoritatem desideres, ecce Impp. in l. 5. C. de Oper. publ. postquam negaverant, sumptu publico Opera nova, sine auctoritate sua, exstrui oportere, nominatim addunt: *ea tamen instaurandi, quae jam deformibus ruinis intercidiſſe dicuntur, universis licentiam damus.* De muris tamen contradicere diceres Ulpianum in l. 9. §. 4. ff. de Divis. rer. & qual. cum ait, *muros Municipales nec REIFICERE licere sine Principis aut Praesidis auctoritate.* Scrupulum habet ille locus, sed vulgo non animadversum, quaelivi ejus Interpretem idoneum, at non inveni. Quidni muros, qui collabuntur, reficere liceret sine auctoritate Principis vel Praesidis? Cave existimes, in *muris* vel in *muris Municipalibus* esse hic aliquid, quod singularem

(2) *Handveſten van Sybekarspel en Benningbroek* p. 44. A.

(3) *Handveſten van Alkmaar* p. 45.

larem notionem desideret. Quid igitur? ego per *muros reficere* in *d. l. 9. §. 4.* potius intellexerim muros, ex qua causa antea dejectos, rursus exstruere: ut licuerit quidem muros labantes *reparare*, *καταρτίζειν*, sed non licuerit destructos *de novo facere*, *ἀνακτίζειν*, absque auctoritate Principis aut Praesidis. Vox *ἀνακτίζεω* hic est cum in Basilicis, tum in Scholiis, & *instaurationem* significat. Fac igitur muros auctoritate Principis dirutos, vel ex Pacto cum alio Principe, qualia Pacta inter finitimos Principes saepe intercedunt, vel jure victoriae, ut muri Hierosolymorum diruti apud Tacitum *L. V. Histor. C. 9.* vel in modum poenae, contra Urbes rebelles exercitae, eos non licebit *ἀνακτίζειν*, *rursus exstruere*, nisi adhibito Principis aut Praesidis consensu.

Sic interpretor *reficere* in *d. l. 9. §. 4.* & sic, quod Ulpianus dixit, rationem habet, quam alioquin non haberet. Exemplum, ex recentiori historia, praebeant Alkmariani nostri in Hollandia Boreali. Hi a Philippo Burgundo, ob rebellionem, olim damnati sunt, ne portas vel munitiones habere vellent. Cum tamen invadi metuerentur, Curia Hollandiae 8. Jul. 1445. (4) ejusdem Philippi nomine, Magistratui concessit, Urbem suam portis claudere & munire liceret, manente tamen condemnatione, ut nempe rursus tollerentur portae & munitiones, simulac imperatum esset. Quod autem de Praeside ait *d. l. 9. §. 4.* forte accipiendum est de eo casu, quo id Alkmarianis permisit Curia Hollandiae (quae & ipsa putat se Praesidis officio fungi) si scilicet hostium metus urgeat, ceteroquin ea res Praesidis potestatem excedit, ut modo dicebam ex *d. l. 6. ff. de Oper. publ.* Atque

(4) *Handvesten van Alkmaar* p. 22.

que illa Philippi Burgundi sententia contra Alkmariam, tanquam Urbem rebellem, lata mihi videtur causam dedisse, quod in Edicto Caroli V. 11. Oct. 1531. (5) & in alio ejusdem 18. Jan. 1549. (6) §. 12. ea, quae clausulis Urbibus ibi tribuuntur, nominatim quoque porrigantur ad Hagam & *Alkmariam*, & ipsa *Alkmaria* post Hagam commemoretur. Ut sic non tam jure suo, quam precario Haga & Alkmaria jura Urbium exerceant, neque scio, an meliore jure nunc Alkmaria exerceat, cum abolitam esse illam Philippi sententiam nondum comperim. Hoc comperi, Alkmariam, non secus atque alias Hollandiae Urbes, jura Urbium perfecte exercere.

Sane extendere & proferre Urbium & Oppidorum moenia, injussu Principis, Magistratibus non licet; idque & in Hollandia observari Jcti Hollandi scribunt (?). Duplex ejus rei mihi videtur esse ratio, altera, quod non recte proferamus moenia, quin simul occupemus privatorum fundos, moenibus vicinos, quod Magistratuum potestatem longe lateque excedit; altera, quod solius Principis sit curare, ne vetera Urbis munimenta, prolatis moenibus, absorbeantur, sin autem, exstruantur nova ad arcendos, si ingruant, hostes vel latrones. Privilegiis igitur Principum in hanc rem opus est, quemadmodum & haec in Hollandia variarum Urbium Magistratus implorasse & impetrasse, ex Actis publicis constat. Sic Albertus Bavarus Amsterdammensibus anno 1386. potestatem dedit (8), si necessitas postularet, *de vryheid van haar Stede te mogen meeren en wyfsetten tot bon-*

(5) *Plac. I. 2. 47.*

(6) *Ibidem II. Append. p. 2060.*

(7) Van Leeuwen ad Peckium *de Arrestis C. VI. n. 6.*

(8) *Handvesten van Amsterdam Edit. 1663. p. 6.*

honderd garden toe. Unde & Statutis Amsterdammensium continetur (9): *zoo wes buyfinge en erve die Raden hebben willen ter Stede behoef, of ter Kerken behoef, dat zullen die Raden van der Stede hebben tot 's Geregts seggen.* Etiam recentiora quaedam privilegia Amsterdammenses in hanc ipsam rem obtinuerunt ab Ordinibus Hollandiae, ut 10. Maj. 1594. (10) & 7. Aug. 1609. (11) quo postremo privilegio generaliter & indistincte id iis permissum est. Idem Albertus Bavarus Leidenfibus quoque 15. Jun. 1386. privilegium dedit (12), ut iis occupare liceret privatorum fundos extra Urbem, ad eam scilicet muniendam & cingendam, sed simpliciter ad extendendam Ordines Hollandiae 6. Maj. 1611. (13) Unde & Legum Leidenfium §. 47. idem iisdem fere verbis continetur, quod Statuto Amsterdammensi, cujus verba sic exhibui. Alkmariano Magistratui Ordines Hollandiae idem permiscere 17. Mart. 1598. (14) & id ipsum quoque habet §. 44. Consuetudinum Alkmar. (15). Atque ille ipse Albertus Bavarus, qui Amsterdammensibus & Leidenfibus priora illa privilegia dedit, Weespensibus etiam anno 1401. concessit (16), *der Stede vryheid te mogen meeren en langen 50. Roeden.* Quum tamen Harlemenses anno 1671. Urbem suam extenderent, nullam ullius privilegii mentionem factam vidi (17).

An

(9) *Handvesten van Amsterdam* Edit. 1663. p. 197. n. 7.

(10) *Ibidem* p. 98. n. 3.

(11) *Ibidem* p. 104. n. 9.

(12) Van Leeuwen ad Peckium *de Arrestis* d. C. VI. n. 6.

(13) *Plac. Holl. T. I.* p. 371.

(14) *Handvesten van Alkmaar* p. 69.

(15) *Ibidem* p. 77. A.

(16) *Handvesten van Weesp* p. 3.

(17) *Hollandsche Mercurius* 1671. p. 121-125.

An inconsulto & invito Principe Arces exstruere vel Urbes munire liceat, non usquequaque videtur constare. In Mandato criminali, quo Dynasta Orangius 19. Jan. 1567. (18) ad tribunal Ducis Albani vocatus est, inter alia ei objectum, quod Comiti Brederodio Vianae muniendae auctor fuisset. Cui Orangius Apologia sua, anno 1568. edita (19), respondit, in Belgio semper licuisse Toparchis loca sua munire, & quam plurima ejusmodi munitionum exempla exstare. De Viana nihil definio, quia haec tunc & deinceps, donec ab Hollandis empta est, sui juris esse dicebatur, sed quod Orangius ait de universo Belgio, forte referendum ad antiquiora tempora, quibus ipsa Hollandia erat scissa in diversa Imperiola, quae singula erant sui juris, & proprio Marte bellum gerebant, atque ita & se muniabant contra vicinos ingruentes. Postquam autem haec Imperiola coäluerunt & in unum Principem concesserunt, ego non ausim, injussu ejus Principis, Magistratibus & Toparchis tribuere potestatem muniendi Urbes vel alia quaecunque loca. Quid enim si muniant adversus ipsum Principem? id utique nullo jure licet, & de eo constituere solius Principis est. Vix etiam fiunt munitiones, nisi occupatis privatorum aedibus vel fundis, atque haec occupare solius quoque Principis est, vel, ut supra dicebam, Magistratus ex solo Principis privilegio.

Inde esse opinor, quod apud Romanos in Provinciis non licuerit nisi proprios fundos muro cingere *l. 10. C. de Aedific. priv.* & quod & his tantum fas sit possidere Castella, quibus adscripta sunt, neutiquam vero privatis

(18) Bor *Nederl. Oorlogen, Append. van Authentique Stukken T. I. p. m. 15.*

(19) Idem *Ibidem* p. m. 11.

tis l. 2. C. de Fund. limitr. & quod Magistratus saepe prece, saepe & pretio ab Imperatoribus obtinuerint potestatem Urbes suas muniendi. Judaei certe, *per avaritiam Claudianorum temporum, empto jure muniendi, muros struxere in pace, tanquam ad bellum*, ut auctor est Tacitus L. V. Histor. C. 12. Et inde est, quod Ludovicus Bavarus Imper. IV. anno 1322. Godefrido, Comiti Chiniacensi, singulari privilegio, in rei fortiter gestae praemium, permisit Arcem condere intra fines Imperii (10). Huc quoque refero, quod Stephanus, Anglorum Rex, Nobilibus in Anglia, per modum privilegii, concesserit Castella exstruere, quibus tamen deinde adversus ipsum Regem usi sunt. Quo periculo cautior factus Henricus II. illa, permissu Stephani, exstructa Castella, iterum evertit (11). His convenit privilegium, quod Wilelmus Bavarus 15. Maj. 1355. Dordrechtanis dedit in haec verba (12): *dat niemand binnen onsen Lande van Zuyd-Holland Vesten ofte Borgten maken mag, voorder dan twee Roeden voeten dicke, t'en ware op die palen of op die kant van onsen Lande, en dat by onsen wille, en tot onser behoef*. Cui privilegio simillimae sunt d. l. 10. C. de Aedific. priv. & d. l. 2. C. de Fund. limitr. quod nempe liceat proprios fundos muro cingere, sed non habere Castella in usum privatum. Quum vero, ut jam indicavi, extensiones & munitiones Urbium saepissime occupent privatorum aedes & fundos, jus illud occupandi, soluto ex arbitrio boni viri pretio, privilegiis, quae Magistratus impetrant, fere insertum est, ut privilegio Leidenium 15. Jun. 1386. & Amsterdammen-

sium

(10) Apud Burguidum Histor. Bavar. L. I. p. 16.

(11) In Floro Anglico p. 21. 22. & 27.

(12) Oudenhoven Zuyd-Holland p. 414.

fium 10. Maj. 1594. cujus utriusque supra memini. Si privilegio indigeant Urbes, quae jus suffragii habent in Comitibus Ordinum, ecquid judicabis de iis, quae jus suffragii non habent? saepe tamen & de harum munimentis tumultuose turbatum est, sed haec omnia commemorare longum esset.

CAPUT XV.

De Dominio eminenti nonnulla, & de refundendo pretio eorum, quae jure ejus dominii occupantur.

Illa potestas, qua Princeps supra subditos eminet, *dominium eminens* vel *supereminens* appellant Scriptores Juris Publici, sequuti Grotium, qui ita praeiit *L. I. de Jure B. & P. C. 3. §. 6. n. 2. & L. II. C. 14. §. 7. & 8.* Adsentior tamen Thomasio ad Huberum *de Jure Civitatis L. I. Sect. 3. C. 6. n. 38.* existimanti, rectius dici *Imperium eminens*, quam *dominium eminens*: nam quicquid ejus juris exercent Principes, proficiscitur a summa eorum potestate. Unde Seneca, cum hoc jus exprimeret, *potestatis* voce usus est *L. VII. de Benefic. C. 4. Ad Reges*, inquit, *potestas omnium pertinet, ad singulos proprietas*. Potestas illa eminens porrigitur ad personas & bona subditorum, & facile largiuntur omnes, ea sublata, Civitatem salvam esse non posse. Ex ea potestate bellum indicitur, pax pangitur, foedera ineuntur, tributa & vectigalia imperantur, subditi eorumque bona, etiam in solidum, obligantur, quin & occupantur res singulorum, si ita visum fuerit Principi. De ea Principis potestate nemo, qui sapit, dubitavit unquam, sed

sed de finibus ejus regundis omnis disputatio est. Si fin-
gas Principem, cui, quod libet, licet, frustra disputa-
mus, sed de eo agimus, qui bono publico consulit, &
eorum, quae decernit & imperat, rationem reddere
posset, si deberet. Justus Princeps ipse Imperio suo ter-
minum statuit, nec extimescit aliorum de finibus ejus re-
gundis judicium. Priusquam autem hos recte regas, re-
censendae omnes species Imperii eminentis, de singulis
deliberandum & caute pronunciandum est. An id prae-
stiterit Jacobus Andreas Cruius, Reipublicae Minden-
sis Syndicus, *Tractatu Historico-Politico-Juridico de Prae-
eminenti Dominio Principis & Reipublicae in subditos,
eorum bona ac jus quaesitum*, malim te ibi legere, quam
ex me intelligere. Exstat ille libellus inter ejus *Opuscu-
la varia*, quae Mindae prodierunt anno 1668. Si ex-
cuterem, quaecunque ille dixit, modum, quem mihi
praescripsi, excederem, & simul Augiae stabulum pur-
garem.

De ea specie duntaxat agere constitui, qua Princeps,
ex Imperio eminenti, subditis aufert jus quaesitum, sive
id consistat in re mobili, sive immobili, sive in actione.
Id Principi licere inter omnes constat, sed non aequè
constat, ex qua causa liceat. Pufendorfius *L. VIII. de
Jure Nat. & Gent. C. 5. §. 7.* ubi de eo jure Principis
agit, existimavit, *dominio eminenti locum non esse, nisi
Reipublicae NECESSITAS requisiverit*, ita tamen, ut
postremum necessitatis gradum non desideret. Grotius
sola *utilitate* contentus est *L. II. de Jure B. & P. C.*
14. §. 7. nam, ut jus quaesitum subditis auferatur *ex vi
supereminentis domini*, primum, inquit, *requiritur,
UTILITAS publica*, deinde, ut, *si fieri potest, com-
pensatio fiat ei, qui suum amisit, ex communi.* Et mox

§. 6. *Subditorum jus ei dominio subest, quatenus publica UTILITAS desiderat.* Sane verissimum est, ex utraque causa, tam necessitatis, quam utilitatis id jus & olim exercuisse Principes, & nunc passim exercere. Sed & saepe utilitas in necessitatem incidit, ut non facile hanc ab illa distinxeris; quodque alius utilitatem, alius necessitatem appellabit. Ipse non intercedo, nec scio quemquam intercedere, quominus Princeps ex utraque causa eo jure uti possit. Quia autem res est invidiae plena, jus quaesitum cuiquam hominum auferre, oportet Principi semper succurrat,

Non modo quid liceat, sed quid fecisse decebit.

Succurrat & modestia Augusti, qui, ut narrat Suetonius in ejus *Vita C. 56. forum angustius fecit, non ausus extorquere possessoribus proximas domos.* Succurrat etiam moderatio Senatus Romani, qui, cum Respublica solvendo non esset, maluit agros publicos vendere, quam Creditoribus suo die non solvere pensiones, quas debebat, ut est apud Livium *L. XXXI. C. 13.* Denique succurrat, eo jure Imperii eminentis prudentissime utendum, non temere abutendum esse, temere autem abuti Principem, si non idonea ratio in hanc rem cogat, & si plus auferat, quam omnino necessarium est vel utile in rem publicam. Sin autem urgeat ratio idonea, quicquid auferat, auferet quam minimo subditorum detrimento, & soluto, ex arca communi, pretio. Qui aliter in animum induxerit suum, praedo potius est, quam Princeps.

Quod dixi de ratione idonea, interpretationem desideraret, si jam non intelligeres, quicquid ejus rei est, ad necessitatem vel utilitatem publicam esse redigendum. Si, ut Grotius ait, id jus exercere liceat ex utilitate publi-

publica, multo magis licebit ex necessitate publica, falsus enim populi suprema lex est. Viae publicae utique necessariae sunt, cum sine his nec commcare, nec commercia frequentare liceat. Quid igitur, si via publica vel fluminis impetu vel ruina amissa sit? Vicinum proximum viam praestare debere, ex Cassio scribit Javolenus in *l. 14. §. 1. ff. Quemadmodum servit. amitt.* Tantum fundo vicini proximi detrahetur, quantum ad viam sufficit, idque exigit necessitas publica. Sed utilitatis publicae appellatio quousque porrigetur? procul dubio ejus rei arbitrium penes ipsum Principem est, sed quaerimus, quousque, salvo viri boni officio, porrigere possit? nolim commemorare mille species utilitatis publicae, quae incidere possint, & de singulis ire in consilium, suffecerit quasdam indicare, de quibus inter omnes constat, & ab his disce reliquas. Potestas eminens utique exerceri potest ad occupanda ea, sine quibus Opera publica, templa forte & fora, exstrui non possunt. Atque inde est, quod privati, etiam inviti, ad ejusmodi Opera, domos suas teneantur vendere *l. 9. C. de Oper. publ.* Si id noluerit Augustus, ejus modestiae tribuendum est. Nulla Civitas est, quae non Opera publica desiderat, & si ad haec exstruenda liceat privatorum domos occupare, multo magis licebit per eorum fundos canales fodere, ad usum navium, & ad extendenda vel munienda Urbium Oppidorumque moenia privatorum aedes diruere, agros vindicare, & quicquid obstat, amovere. Ex iis sane causis non tantum ipse Princeps recte exercet jus Imperii eminentis, sed & eo, datis privilegiis, recte cedit Urbium Oppidorumque Magistratibus, ut declarant exempla, quae attuli *Capite proximo*. Haec autem omnia an ad necessitatem, an ad utilitatem publicam refe-

ras, nihil quicquam ad me, qui ex utraque causa Principi id jus largior; tracentur de eo alii, quibus placet verbis ludere, nam, ut dixi, in re ipsa consentiunt omnes. Munimenta utique exstruimus, non tantum appropinquante hoste, sed & media pace, & utroque tempore pari jure licet. Etiam media pace id exigit necessitas Reipublicae tuendae, quia tumultuaria munimenta, quae appropinquante hoste fiunt, ei repellendo non solent sufficere.

Sed, ut factorum, ita & judiciorum magna est diversitas. Quod aliis necessarium, aliis ne quidem utile videbitur. Fac, Principis libertatem periclitari, si non exerceat Imperium eminens? & sic ipsi sedere, aliis non sedere? In Zelandia haud ita pridem haec res magnis animis acta, neque inter Provincias Foederati Belgii adhuc transacta est. Zelandiae Ordines ex hereditate Wilhelmi III. Dynastae Orangii, jus aliquod Feudale, quod ipse habuerat in Veram & Vlissingam, occuparunt, Decreto in hanc rem facto 17. Nov. 1732. (1) Verebantur scilicet Ordines, ne Wilhelmi heredis heres, si Vassallus esset, exercendo illud jus Feudale, libertati suae obreperet. Ille contra censebat, & quum pretium, quod Ordines pro abolito eo jure ei numerare parati erant, nollet accipere, depositum est. Interim possident Zelandi, quo exitu, dicat, qui vates est. Zelandorum partes sequuntur Hollandi, & ex Foederatis alii. Alii rursus de injuria Zelandorum prolixè queruntur, & in utramque sententiam exstant libelli, satis animose conscripti. Prudentiae erit, ne hic exponam, an in ea causa ratio ejus juris occupandi satis fuerit idonea, nec ne, neque

(1) Exstat separatim & inter *Acta Ordinum*.

neque etiam caperet hic locus, quicquid est ejus argumenti.

Qui, ut Imperium eminens exerceri possit, necessitatem vel utilitatem publicam desiderat, ut ipse desidero, reliquas causas, sine exceptione omnes, excludit. An igitur, ut subditus re sua carere tenetur ex utraque, quam dixi, causa, ita quoque tenebitur, ex causa voluptatis vel amoenitatis publicae, vel etiam ex causa solius ornatus publici? non putaverim, neque etiam putavit Senatus Romanus in causa M. Licinii Crassi, nolentis per fundum suum derivari aquaeductum, quem moliebantur Praetores; quique non aliam, quam voluptatis & ornatus causam habere dicebatur. Rationes in utramque partem & Decretum Senatus retulit Auctor. *Disquisitionum Politicarum Casu XXXI.* Ita quidem censuit Senatus Romanus, sed alia sententia usus est Wilhelmus I. Dynasta Orangius, in Diplomate, sub nomine Philippi II. Hispaniarum Regis, edito de institutione Academiae Leidenfis 6. Jan. 1574. ⁽¹⁾ eo quippe concessit Magistratui Leidenfi aedes, aliaque loca publica privatae, soluto dominis privatis pretio, quocunque tempore destruere & occupare, non modo ad Academiae exstructionem, sed & ad ornamentum aut Studioforum voluptatem, *tot cierraat der zelve, en de recreatie der Studenten eenigfints dienlyk, behoudelyk dat zy luiden gebouwen worden de particuliere eigenaars of besitters van de private huysen alleenlyk te vergenoegen tot schattinge van Schepenen.* Hac Juris publici prudentia ego non uterer, nec usus est Senatus Romanus in causa Crassi, nec etiam usus fuisset Augustus, non ausus, ut dixi, domi-

nis

(1) Plac. III. 3. 7. 1.

nis extorquere domos, ubi longe major erat ratio.

Ex quacunque autem causa res vel actiones subditorum ad bonum publicum occupantur vel destruuntur, aequum & justum est, quod addit Grotius *d. loc.* pretium dominis e publico esse refarciendum. Atque ita Tiberius subvenit Pio Aurelio Senatori, quæsto, mole publicæ viae, ductuque aquarum, labefactas aedes suas, ut memorat Tacitus *L. I. Annal. C. 75.* Et in *d. l. 9. C. de Oper. publ.* definitum est, si qua domus ad Opus publicum diruatur, ad quam summam ejus pretium aestimare possit Magistratus, sin autem major summa impendenda sit, ipsius Principis esse aestimationem. Quin omnibus fere Privilegiis & Consuetudinibus, *Capite praeced.* enumeratis, insertum est, si Magistratus ad necessitatem vel utilitatem publicam privatorum aedificia vel praedia occupaverit, dominis pretium esse refundendum aestimatione Judicum, vel boni viri arbitratu; plane ut in diplomate Willemi I. cujus sic memini.

Tantundem dicerem, si, ad hostem arcendum, aedificia suburbana comburantur vel prosternantur, & ita quoque judicavit Curia Frisiae 17. Maj. 1611. (3). Perperam contradicitur ex *l. 49. §. 1. ff. ad L. Aquil.* quia nihil ait ille §. 1. quam cessare Aquiliam in ea specie, ubi damnum non est datum *injuria*, & id habet rationem, cum Aquilia sit poenalis; Aquilia igitur excluditur, destructis ob bonum publicum privatorum rebus, sed non excluditur actio in factum ad verum rerum destructarum pretium.

Quare nec indistincte probarem aliam ejusdem Curiae Frisicae sententiam, latam 20. Dec. 1623. (4) qua pretium

(3) Apud Sande *Decis. Frisc. L. V. 7. 3.*

(4) Apud eundem *L. V. 7. 4.*

tium pomarii suburbani, ne hostis in eo lateret, exstirpati, negavit dominis, eadem namque rationes, quae militant pro pretio domus combustae, militant quoque pro pretio exstirpati pomarii. Sed hoc solo forte iusta est d. sententia 1623. quod pomarium, de quo agebatur, tunc temporis pertinuerit ad eum, qui deserta Patria ad hostes transierat. Scio Peckium ad C. 18. § C. 79. de Reg. Jur. in VI. ubi ea ratio singularis non erat, sic tamen sapuisse, & in alia causa respondisse, ut iudicavit Curia Frisiae d. 20. Dec. 1623. Scio & hanc sententiam probasse Crusium de Dominio praeëminenti Principis C. 5. quod nempe, qui aedificia vel pomaria suburbana exstruunt, versentur in re illicita, atque ita damnum, quod sentiunt, sua culpa sentiant. Sed ego Legem non novi, quae generaliter prohibeat aedificia suburbana exstruere, nam l. 14. C. de Oper. publ. ad quam provocari video, est de parapetasis, hoc est, de iis, quae Operibus publicis annexa & affixa sunt, ut recte explicavit Jacobus Gothofredus ad l. 39. C. Theod. d. Tit. Haec exstrui vetantur propter metum incendiï, aliasque rationes, quas ibi, si commodum est, leges.

Si qua vero Lege vetitum sit prope Urbem aedificare, & tamen aedificatum sit, aedificia, quandocunque placuerit, recte destruuntur, non modo non refuso pretio, sed & commissa poena, contra facientibus statuta, ut palam cautum est §. 79. LL. Leidens. Et cum Alkmarij petiissent, aedificia intra 200. perticas a munimentis suis ne exstruerentur, & exstructa tollerentur, Carolus V. constituit 15. Sept. 1528. (5) ne quis exstrueret intra 100. perticas, sed, quae exstructa essent, manerent.

(5) Handvesten van Alkmaar p. 32. & 33.

rent. Rurfus Wilhelmus I. Dynasta Orangius, 26. Oct. 1573. constituit ⁽⁶⁾, ne quis intra 600. perticas a moenibus Alkmarianis aedificia exstrueret, sin autem, Magistratui, quando videretur, liceret destruere. Si destructio pendeat ab arbitrio Magistratus, neque praescriptio in hac causa proderit, quemadmodum neque hanc in similibus prodesse, satis intelligimus ex *l. 6. C. de Oper. publ.* Quin & saepe permittuntur exstructiones prope Urbem, sed ea lege, ut aedificatores eas teneantur tollere suo sumptu, simulac Magistratus iusserit; & sic est in privilegio quodam, quod Philippus II. Amsterdammensibus dedit anno 1556. ⁽⁷⁾ idque apprime convenit antiquis Amsterdammensium Statutis 22. Apr. 1399. & ult. Mart. 1401. Huc etiam pertinet privilegium Schoonhovensium 14. Mart. 1549. ⁽⁸⁾ ex quo pretium arborum, quae extirpandae erant, solvitur iis dominis, qui tunc arbores habebant prope molas aquarias, sed qui postea plantarent, eorum sumptu eruerentur, addita etiam contra facientibus poena.

Atque haec quidem in hisce causis. Sed quidni generaliter statuamus, omne damnum, quod privati ferunt pro necessitate vel utilitate communi, commune, & proinde ex arca publica refarciendum esse? Ita sane responsum est *Consil. B. T. I. Consil. 182. in fin.* Sed quum anno 1672. ruptis aggeribus aqua in Hollandiam esset immissa ad arcendos hostes, metuebat ille Consultor, ne Ordines damnum, agris datum, non refarcirent, quia, inquit, agris ad munitiones captis, nullum dominis pretium refunditur. Res ipsa vera est, ratio minus vera.

De

(6) *Handvesten van Alkmaar* p. 60. & 61.

(7) *Hooft Nederl. Histor. L. III* p. 63. & 64.

(8) *Plac. II*: 5: 9. 1. 92.

De damno, per aquam immissam dato, non frustra me-
tuit, non modo, quod ne tantum quidem Ordinum
fuerit in loculis, unde aquae illud damnum refarcirent,
sed quod id damnum videatur damnum belli vulgare,
ut si placuerit ibi potius, quam alibi cum hoste conflige-
re, castra caetari, & quae sunt id genus alia. Dam-
num, quod oritur ex calamitate belli, oportet, ut om-
nes subditi aequo animo ferant, nec ejus ulla unquam
sit restitutio. Sed quod ait Consultor, non refundi pre-
tium agrorum, qui muniendi ergo capiuntur, fortasse
verum est fervente bello, quamdiu legibus silentium im-
ponunt arma, aut cum munitiones fiunt tumultuariae,
& ad tempus, sed cum exstruuntur in perpetuum, id
verum esse nondum potui animadvertere. Repugnant
leges, quas *hoc* & *praecedenti Capite* attuli, repugnant
mores, hic & alibi Gentium recepti. Hispani certe an-
no 1667. agris quorundam prope Bruxellas, muniendi
causa, captis, publice edixerunt⁽⁹⁾, quantum damni quis-
que cepisset, ex Aerario publico reciperet. Recordor
& Francos anno 1699. Argentorati idem edixisse. Sed
ubique exemplorum abunde est.

(9) Aitzema *Histor. L. XLVII. p. 635.*

CAPUT XVI.

*Ut solius Principis est crimina remittere, sic ejus solius
esse videri, criminum impunitates publice promittere.*

Ne ulla crimina remitterentur, publicae Disciplinae
vigor exigebat, sed hunc, ob bene merita forte,
aliasve causas, saepe subegit Reipublicae utilitas, quam
Pp 2 nec

nec morose nimis aspernatus est Populus Romanus, virtutis alioquin verae custos rigidusque satelles. Sed turpissime deinde Gentes, tantum non omnes, eo jure sunt abusae. In Belgio sane olim in perniciosam Reipublicae frequentiam abivit remissionum licentia, inde ferre nata, quod quam plurimi id jus exercuerint, ut observat & simul increpat Philippus II. Hispan. Rex, in §§. 15. 20. & 24. Edicti de Criminibus 5. Jul. 1570. Exercuerunt utique varii Toparchae, quin & Abbatissa Rynsburgensis, etiam 29. Aug. 1560. (1) Quod autem plurimi exercuerint, tribuo diversis Ditiunculis, ex quibus olim Belgium, & ipsa Hollandia constabat, & quarum pleraeque sui juris erant; sed postquam hae in unum Principem cessere, ejus solius esse videbatur ea exercere, quae supra Leges sunt, & ad jura Supremae Potestatis pertinent. Unde & Philippus II. in d. §§. 20. & 24. Ed. de Crim. 1570. generaliter constituit, ne cuiquam liceret crimina remittere, nisi Comiti, Gubernatori Generali, vel denique ei, cui id specialiter concessum esset.

Sed ex quo Principatus Hollandiae & Zelandiae ad ipsos Ordines ex asse pervenit, eorum est crimina remittere, & diplomata in hanc rem largiri, atque ita etiam utrique Ordines invicem pacti sunt 11. Jul. 1674. (2) An autem & quemadmodum olim Ordines hanc remittendi potestatem cum Dynastis Orangiis, qua utriusque Provinciae Gubernatoribus, communicaverint, & an hi, secundum Codicillos suos, eam exercuerint, non vacat nunc inquirere, contentus monere, extinctis Gubernat-

(1) Pars *Catti Bator.* aborig. p. 402.

(2) In §. 34. van het *nader Provifientel Accord.*

bernatoribus, praeter solos Ordines in Hollandia & Zelandia neminem esse, qui ullius delicti gratiam cuiquam facere possit. Et ideo videntur errare Magistratus, qui, cum juris duntaxat habeant exercitationem, imprudenter quandoque sese in Principem erigunt. Huc pertinet, quod de Magistratu quodam relatum est ⁽³⁾, eum poenam mortis, antea decretam, mutasse, & reum duntaxat ad triremes damnasse, nam qui poenam mitiorem statuit, quam Leges imperant, delicti gratiam facit, idque solius Principis est. Huc quoque refero, quod Magistratus Groninganus anno 1662. proposito Amnestiae Edicto, seditiosis quibusdam poenam remisit, nam Amnestia non recte proficiscitur nisi a Summa Potestate, & ideo etiam Groningae & Omlandiae Ordinum delegati Iudices illam Amnestiam, utpote a non Principe profectam, anno 1663. insuper habuerunt ⁽⁴⁾.

Sed an dicemus, Magistratum quoque potestatem excedere, si ad detegendos forte facinorosos impunitatem promittant conficiis & sociis delicti? non excedere tam extra, quam intra Hollandiam scribi video ⁽⁵⁾. Et postquam Jcti auctoritate sua sic praeiverunt, facile sequuti sunt Iudices, majores minoresque, hanc potestatem sibi promiscue adrogantes. Curia sane Hollandiae, cum Enchusae adversus Rempublicam ingens concitata esset seditio, 22. Oct. 1653. edixit ⁽⁶⁾, si quis ex seditiosis detegeret illos & illos, haberet praemium 2000. florenorum, & insuper impunitatem delicti, si ejus fuisset parti-

(3) *Consil. Holl. III. Amsterd. Append. p. 10.*

(4) *Aitzema Hist. L. XLIII. p. 714.*

(5) *Valdaura Observ. V. C. I. §. 6. n. 187. & Bort Tractaat Crimineel T. XII. I. n. 28.*

(6) *Hollandische Mercurius 1653. p. 90. & 91.*

particeps. Rursus cum quidam criminis reus, ope quorundam, ex carcere evalisset, eadem Curia 19. Mart. 1660. edixit (7), tantum esset ejus, qui reum detegeret, praemium pecuniarium, & si delicti esset socius, impunitas. Etiam mea memoria, in causa libelli famosi, eadem Curia mense Novembri 1695. consciis & sociis delicti, praeter alia nonnulla, impunitatem quoque promisit. Sexcenta forte Curiae in hanc sententiam Edicta exstant. Quin ipsi Urbium Magistratus haec exempla sequuntur; atque ita Magistratus Amsterdammensis Edicto 16. Aug. 1650. proposito (8), praemium pecuniarium statuit, si quis detegeret auctorem vel impressorem libelli famosi, in Amsterdammenses compositi, promissa etiam impressori impunitate, si auctorem intra octiduum indicaret. Ipse Magistratus Haganus Edicto contra quosdam sicarios edito 21. Oct. 1699. impunitatem quoque videtur inferuisse; *videtur*, inquam, promisit enim nomen delatoris, etsi criminis focum, celatum iri, nomen certe ejus, qui in exemplum punitur, celari nequit. Alia ejusmodi exempla publicae Ephemerides quotidie suggerunt.

Dubito tamen, an haec ullo jure ullave ratione defendi possint. Ego sane didici, omnem delicti gratiam, ex quacunque demum causa fiat, proficisci oportere a solo Principe, is & is solus est, qui gratiam facere potest, sive ex aliqua causa, sive ex nulla. Magistratus gratiam facere non potest, ne quidem si is, de quo agitur, patriam servarit. Judicis potestas non consistit nisi in jure dicundo, atque ita absolvitur solo exercitio Legum,

(7) *Hollandsche Mercurius* 1660. p. 31.

(8) *Ibidem* 1650. p. 40. & 41.

gum, in quas juravit. Unde & Ordines Hollandiae 27. Sept. 1668. decreverunt ⁽⁹⁾, ne qui Judices in posterum sententiis suis infererent, *praefererende gratie voor rigeur van justitie*; cui simile quid in Francia esse observatum refert, & simul damnat Mornacius ad l. 11. ff. de Jurisdic. Non me latet, auctorem *Authenticae, Hodie C. de Judic.* de observatione Legum nescio quam differentiam statuere inter majores minoresque Judices, sed illam *Authenticam*, sine ulla auctoritate, esse confictam, dudum ab aliis est animadversum. Apud nos utique omnes omnino Judices, etiam utriusque Curiae Senatores, ex formula jurisjurandi, in hanc rem praestiti, Legibus obligantur. Et secundum haec, cum quaestio incidisset de Senatu Supremo & Curia Hollandiae, Hugo Grotius recte dixit ⁽¹⁰⁾, non posse nisi absolvere & condemnare, Ordines autem, ex majore Potestate, posse uti aliis quibuscunque remediis, quae tranquillitati publicae magis conducunt. Qui impunitatem promittit & praestat, abrogat Leges, quae facinorosos punire jubent, ex causa enim privilegium largitur; quod si Judici liceat ex causa detecti facinoris, cur non & ex alia licebit? Poterit Judex indicii praemium promittere, sed pecuniarium, aliudve, quod ejus potestatem non excedit. Crimina autem remittere solus potest Princeps ex quacunque, quae eum movet, causa, sed ex nulla Magistratus, nisi praevia Principis auctoritate, quam, si sapit, implorabit, &, ad indicandos facinorosos, haud difficulter impetrabit.

Si qua vero Lex sit, quae ipsa, ob difficultatem indicii,

(9) *Plac. III. 1. 2. 44.*

(10) *Consul. Holl. T. III. Consul. 226. n. 98,*

dicii, confciis & sociis criminum impunitatem pollicetur, ne quidem praevia auctoritate Principis Magistratus indigebit, neque enim tunc intercedo, quominus publice hoc impunitatis praemio invitet & excitet quosunque delatores, quibus forte ea Lex non innotuit. In causa furti crimen remittitur furi, si furem detegat ex §. 6. Edicti Ordinum Hollandiae 19. Mart. 1614. facile igitur patior, ut Magistratus hanc impunitatem, quae ex Lege est, publice aedicat, & pecuniaria quoque indicii praemia addat. In binis Decretis Ordinum Hollandiae, 28. Nov. 1733. & 1. Jul. 1735. factis contra varios libros famosos (11), quibus non tantum privati, sed cum maxime Proceres praecipuae dignationis acerbè traducebantur, praemium pecuniarium, primo Decreto 2000. altero 4000. florenorum promittitur iis, qui auctores vel impressores eorum librorum indicaturi essent, & simul additur indemnitas, si, qui indicarent, eodem crimine se polluisent. Nescio, cur Ordines, haec decrevisse contenti, non etiam publice edixerint, hoc scio, secundum haec Magistratus potuisse publice promittere, quod privatim decretum erat: nam sine promulgatione quemadmodum haec praemia innotescerent Populo? Edicta tamen in hanc rem a Magistratibus facta vel proposita esse non comperi, Curia sane Hollandiae nihil quicquam edixit, forte quod Ordines curam exsequutionis mandaverint Advocato Fisci aliisque in Hollandia Accusatoribus publicis, quorum non est publice quid edicere, sed solius Curiae & Magistratuum, quibus tamen ea cura d. Decretis mandata non erat.

Si non praecedat vel sequatur Principis auctoritas, quae

(11) Appellabatur *Keur-Digten*.

quae indemnitati robur addat, vel indemnitas ex ipsa lege non descendat, puto nullas esse impunitates, vel ab utraque Curia, vel a Magistratibus Urbium promissas. Quam in rem observari velim hoc exemplum: Cum Amsterdami enorme & in hisce Regionibus inauditum facinus esset perpetratum, Magistratus Amsterdammensis, sine praevia auctoritate Ordinum, proposito Edicto, praemium pecuniarium promiserat, si quis ejus facinoris auctores indicasset, promiserat & impunitatem, si, qui indicasset, flagitii esset particeps. Sed quia metuebat Magistratus, ne valeret impunitas, a non Principe promissa, mox adiit Ordines Hollandiae, petiitque, Ordines eam promissionem ex Summa Potestate confirmare vellent. Ordines autem facto Decreto 3 Mart. 1661. ⁽¹²⁾ jure Principis illam habuerunt ratam, quoniam, inquiunt, periculum fuerat in mora, neque tempore Edicti propositi Ordines erant congregati, satis eo ipso significantes, quicquid est ejus juris, ad se solos pertinere. Et memini Magistratum Amsterdammensem mense Februario anni 1696. Edictum promulgare, quo 6000. florenorum praemium constituerunt ei, qui auctorem seditionis, proxime Amsterdami agitatae, detulisset, hoc addito, operam datum iri, si & delator inter eos auctores fuisset, id ei impune foret. Vides, quae Amsterdammensium fuerit sententia annis 1661. & 1696. alia & forte melior, quam quae fuerat anno 1650. & de qua supra dixi. Sed noli dubitare, cum ipsi Ordines posteriorem sententiam probaverint d. Decreto 3 Mart. 1661.

Resipuerunt deinde & alii nonnulli Magistratus. Haganus certe, multum mutatus ab eo, qui fuerat d. anno

(12) *Resolutien van Consideratie ten tyde van de Wit* p. 517. & 518.

no 1699. cum multis personis grassantibus exemplo opus esset, anno 1724. ab Ordinibus Hollandiae petiit, ut praeter indicii praemium pecuniarium, sibi quoque liceret impunitatem promittere consciis & sociis eorum malefactorum, quae tunc frequentabantur. Quibus precibus annuerunt Ordines Decreto suo 15. Mart. 1724. ⁽¹³⁾ cui & insertum, ut eandem indemnitate etiam Curia Hollandiae, ex auctoritate Ordinum, promitteret, ne forte putes, utramque Curiam id jure suo facere posse. Admiralitas quoque Amsterdammensis anno sequenti 1725. ab iisdem Ordinibus petiit, liceret Magistratui Amsterdammensi impunitatem promittere quod ad eos, qui incendium Operum publicorum ibi moliti erant, si socios ejus criminis deferrent; quod & ipsum concessum est Decreto 28. Jan. 1725. ⁽¹⁴⁾ Et quum Consilarii Ordinum Hollandiae, Ordinibus non coactis, Ballivio Kennemerlandiae permisissent, impunitatem liceret promittere iis, qui publicanis quibusdam mortem erant minitati, si conscios & participes delicti detulissent, Ordines Decreto suo 14. Maj. 1727. ⁽¹⁵⁾ eam indemnitate promissionem jusserunt esse ratam. Ad haec ipsi illi Ordines 22. Jul. 1729. ⁽¹⁶⁾ Rotterdammensibus & Ballivio Schielandiae indemnitate promittendae potestatem dederunt, si quis, criminis socius, detulisset fures & effractores aedium & hortorum in Schielandia, & simul decreverant, consuleretur Curia Hollandiae, an non expediret, in similibus delictis eandem potestatem dare omnibus Magistratibus quod ad agrum, sibi subjectum.

Curia

(13) Exstat inter *Acta Ordinum Hollandiae*.

(14) *Ibidem*.

(15) *Ibidem*.

(16) Decretum in hanc rem exstat *ibidem*.

Curia consulta respondit 12. Aug. 1729. Sed quid responderit, & an quicquam ejus rei sequutum sit, ex Actis Ordinum non potui animadvertere. Satis autem haec exempla declarant, quam prolixè errent Magistratus, qui proprio Marte promittunt impunitatem, quam praestare non possunt.

CAPUT XVII.

Judices extra territorium suum non rectè exilium indicere, nisi ex privilegio Principis.

Non tantum promissione indemnitis Judices saepe egrediuntur notissimos Jurisdictionis suae terminos, ut modo probabam, sed multo etiam frequentius indictione exilii, ut nunc probabo. Optandum sane esset, ut omnes exilii indictiones ubique Gentium cessarent, nam, si verum amamus, quae eas defendat, nulla ratio est. Ut quis certo loco interdicator, ubi forte metus est, ne ob potentiam, per consanguineos vel amicos, quos ibi habet, res novas moliatur, rationem habet, sic enim praestat eum alibi, quam ibi, commorari, sed nullam habet, ut quosque facinorosos ex Imperio vel territorio meo expellam, ne ibi in posterum delinquant, & tamen patiar eos delinquere in alieno vel Imperio vel territorio. Ego hominem nequam ejicio ex mea Ditione, qui sic abit in Ditionem vicini Principis vel Judicis, nam alicubi morandum est, dum vivit, & civis mundi est, & rursus vicinus Princeps vel Judex hominem nequam ejicit ex sua Ditione, qui sic secedit in meam, ubi degat. Ita uterque hominem nequam expulit, sed & uterque alium recepit. Quin fortasse unum ejicio, &

ex vicino Imperio vel territorio, quod meo longe majus est, tres recipio. Quod utique inutile est, & contra cognationem; quam inter omnes Gentes ipsa natura constituit, si nempe, quod in una Civitate delictum est, delictum quoque sit in altera. Praestaret ejusmodi facinorosos ergastulis includere, quam, quia ab his mihi metus est, aliis obtrudere.

Sed quia hoc jure utimur, quaesitum est, an Judex ex suo duntaxat territorio, an & ex toto Principis sui Imperio exilium statuere possit? & posse ex toto, multis, qui Jcti nomen ferunt, visum est, eaque sententia, quamvis ratione & auctoritate Juris destituatur, ple-risque (1) tamen Hollandis placere potuit. Illustre sane exemplum auris Batavae! Nec Jcti tantum, sed & Judices ita sapiunt. Judices certe Hagani 24. Jun. 1679. quemdam, per contumaciam absentem, qui alium, ut inde moreretur, vulneraverat, ex tota Hollandia relegarunt, revertenti capitis supplicio statuto (2). Et sic quoque Judices fori Academici, quod Leidae est, anno 1679. Studiosum quemdam inter alia damnarunt, non tantum ex Universitate exularet, sed & ex tota Hollan-dia (3). Sed, ut omnis jurisdictio, sic & omnis interd-ictio, extra territorium exercita, nullius plane momen-ti est. Tu putas, tibi paritum iri, si extra territorium jus dicas? non putat Paulus in *l. ult. ff. de Jurisdic-t.* Sed forte putabis, si non Magistratus alieni territorii, ex quo relegasti, tibi pareat, pariturum certe ipsum fa-cino-

(1) Van Leeuwen ad §. 3. *Consuetud. Ryland.* & ad §. 3. *Edit. de Cri-min.* anni 1570. Cabeljaauw in *Bello Jurid.* Casu 25. Consil. 2. Van-Zurk *Cod. Batav. Verlo*, Ballingen, in not. ad §. 1.

(2) Sententia exstat in *Bello Jurid.* d. Casu 25. in fin.

(3) *Hollandische Mercurius* 1679. p. 278. & 279.

cinorosum. Falleris, Magistratus alieni territorii te contemnet, & ipse facinorosus ridebit albis dentibus, uterque, quod potestatem tuam porrigas, ubi omnino nulla est. Sed quid ex ratione disputamus, ubi ipsa juris auctoritas praesto est? ecce enim Juris Romani regula est, Rescripto D. Fratrum probata in *l. 7. §. 10. ff. de Interd. & releg. Interdicere quis ea Provincia potest, quam regit, alia non potest*, nisi, ut ibi additur, & mox plenius dicam, aliud Principi placuerit. Id ipsum & in Belgio obtinere, palam significat Philippus II. Hispan. Rex, in §. 63. Edicti de Criminibus 5. Jul. 1570.

Hollandi, qui dissentiunt, suaviter philosophantur. Ajunt nempe, quemque Judicem, qui reum in exilium damnat, nomine & auctoritate Ordinum sententiam dicere, & cum horum in universam Hollandiam sit Potestas, etiam recte ex universa Hollandia relegare. Digna ipsorum acumine subtilitas! Omnes Judices ab Ordinibus jus dicunt; optime, sed si alter in alterius territorio jus dicat, repulsam laturus est procul omni dubio. Competit jurisdictio ab Ordinibus, sed singulis Judicibus in eo territorio, quod iis assignatum est, ultra non competit. Quod cum in ceteris rebus sit certissimum, de solo exilio cur nugas agunt? probent, si possint, in causa exilii Judicibus in Hollandia majus imperium esse tributum, quam in aliis quibuscunque causis. Apud Mediolanenses quidam relegatus ex una Civitate censetur quoque relegatus ex toto Ducatu, quemadmodum testatur Julius Clarus *L. V. §. Final. Quaest. 71. n. 11.* sed in Hollandia id verum esse probabunt nunquam. Provocant quidem ad nonnullas Leges, sed eas mox ipse recensebo, ut ostendam, quae ibi statuuntur, non pro regula, at

pro exceptionibus esse habenda.

Nempe ut apud Romanos quibusdam permittebatur etiam extra territorium suum relegare, ut Praefidis Syriarum & Daciarum *l. 7. §. 14. ff. de Interd. § releg.* sic & olim, & hodie Magistratibus nonnullis indultum est, siue generaliter in omnibus omnino causis, siue specialiter in atrocioribus & magis frequentatis, ut etiam ultra quam jus dicunt, relegare vel deportare liceat; sed haec esse ex privilegio ipsius Principis, exempla sequentia satis superque persuadebunt. Philippus Burgundus diplomate suo 14. Sept. 1447. Judicibus Hornanis permisit ⁽⁴⁾, *die rebellen, die daar toen waren, die werf om deser sake wille, drie jaar te bannen uyt Holland en Vriesland.* Et Carolus Audax privilegio, quod 2. Sept. 1462. Enchusanis ⁽⁵⁾, & eodem die Hornanis ⁽⁶⁾, & Grootebroekanis ⁽⁷⁾ dedit, iisdem largitus est, ut quosdam, ibi commemoratos, in exilium dare possent, *niet alleen uyt die Steden en haar vrydom, maar ook uyt het Ooster-balliuschap van West-Vriesland.* Sed haec quidem sunt privilegia temporalia, quaeque unice pertinent ad noxios, de quibus ibi agitur, alia autem exstant privilegia generalia & perpetua, quibus Magistratibus nonnullis datum est, ut etiam extra fines territorii sui quoscunque noxios possint proscribere. De Leidenensibus memoratur ⁽⁸⁾ Alberti Bavari privilegium, quo iis anno 1343. concessisse dicitur, ut, quibus ipsi Urbe sua interdixissent, vel in perpetuum, vel ad tempus, universo Comitibus

(4) *Handvesten van Hoorn* p. 91. & 92.

(5) *Handvesten van Enchuyssen* p. 33. & 34.

(6) *Handvesten van Hoorn* p. 95. & 96.

(7) *Handvesten van Grootebroek* p. 24. & 25.

(8) Apud Matthaeum *de Criminibus* L. XLVIII. T. 20. C. 3. n. 7.

mitis Imperio interdictum esset. Quod si sit, inutile videbatur Philippi Burgundi privilegium, quo 14. Jul. 1434. iisdem permisit (9), ut non duntaxat ex suo territorio, sed & ex tota Rynlandia & territorio Hagano exilium possent statuere. Quod posterius privilegium confirmavit Carolus V. 19. Jul. 1541. (10) Utile est privilegia augere & extendere, sed restringere non licet, nisi in modum poenae. De re ipsa interim constat. De Amsterdammensibus haec observavi. Quum eorum territorium olim valde esset angustum, Albertus Bavarus anno 1387. iis concessit (11), ut illud porrigere liceret ad usque centum perticas. Deinde Maximilianus & Philippus 6. Febr. 1488. Amsterdammensibus privilegium dederunt (12), *voor sonderlinge gratie* (sic enim habent verba) ut facinorosos in exilium dare possent ultra perticas mille & centum extra Urbem suam, mille perticis sic additis priori privilegio. Tandem Amsterdammenses ab Imperatore Carolo V. petierunt, ut sibi liceret facinorosos in exilium damnare ad usque tria miliaria, sed non obtinuerunt nisi ad unum milliare, idque ex speciali gratia, ut rursus habet Caroli privilegium 6. Febr. 1544. (13) An quae similia aliarum in Hollandia Urbium privilegia existent, nec scio, nec scire multum interest.

Moneo autem, ne in animum tuum inducas, ut nonnulli (14) inducere in suum, illa Urbium privilegia duntaxat esse intelligenda de iis, quos proprie *interdictos* appel-

(9) Exstat id privilegium apud van Leeuwen ad §. 3. *Consuet. Rynland*.

(10) *Repertor. Curiae Holl.* p. 42. A. & B.

(11) *Handvesten van Amsterdam* 1663: p. 6.

(12) *Ibidem* p. 42.

(13) *Ibidem* p. 62.

(14) Van Leeuwen & alii, quos dixi n. 1.

appellamus, & quidem ejusmodi interdictos, quibus, ne forte turbas excitent, non Judices, sed Consules vel Magistratus Urbium imperant, ut, salva existimatione, ex Hollandia, aut quo alio territorio, abesse velint, omnino enim loquuntur illa privilegia de facinorosis, in quos sola Judicum, non Consulum vel Magistratum est potestas. Deinde, quaecunque privilegia ipse vidi, concepta sunt de exilio, proprie sic dicto, *van bannen, balingen en bannissementen*, quae utique ab interdictione differunt. Interdictio illa Consulum vel Magistratum potius est coercitio, ut ita dicam, civilis, ob metum vel suspicionem delicti, quam poena criminalis, ob ipsum delictum. Excute illa Urbium privilegia, & miraberis, homunciones, male consultos, tantum ineptire potuisse, ut sententiae suae, alioquin labanti, succurrant, id est, ut Judicibus maneat integra ex universa Hollandia deportandi facultas.

Regula igitur est, neminem extra territorium suum cuiquam noxio exilium indicere posse, eamque regulam tam in Provinciali, quam inferiori Judice probavit Philippus II. in *d. §. 63. Edict. de Crimin.* Habuimus jam aliquot exceptiones ex speciali privilegio, alias suggerunt aliae Leges, maxime in atrocioribus & magis frequentatis delictis. Atque ita in Majestate laesa & haeresi quibuscunque Judicibus, quorum ea de re jurisdictio est, si rei per contumaciam absentes essent, ex toto, quod Rex Hispaniarum habebat, Belgio deportandi facultatem dedit ipse ille Philippus II. in *d. §. 63. & addit*, siquidem exilii poenam ex toto Belgio alicui delicto Lex statuerit, omnes Judices, qui merum imperium habent, ex toto Belgio deportare posse. Et recte, quoniam illud exilium non tam ex potestate Judicis, quam ex genera-

nerali Legis imperio valet. Perpetuo quoque usu receptum est, ut Judicis potestas, in decernendo exilio, committetur potestatem Legis in assignandis exilii finibus; plane ut Judex recte impunitatem criminis promittit, si haec ex ipsa Lege descendat, quemadmodum id exsequutus sum *Capite praeced.*

Quae haecenus dixi, ad tempora Gravionum pertinent. Ex quo autem Summum Imperium in Hollandia penes solos Ordines fuit, etiam hi Magistratibus & Judicibus in nonnullis causis potestatem dederunt, vel, ob turbas, interdicendi tota Hollandia, vel, ob crimina, extra eam deportandi. Exstat Ordinum Hollandiae Edictum, factum 17 Apr. 1585. ⁽¹⁵⁾ & saepissime deinceps repetitum ⁽¹⁶⁾, quo, quique a Magistratu Urbe sua erant interdicti, etiam in universa Hollandia morari vetabantur. Sed id non aliter intelligo, quam si interdictio fieret ex causa, quae ad universam Hollandiam pertinebat; qualis istis temporibus erat metus Hispanorum, qui non unam duntaxat Urbem, sed totum Belgium afflaverat. In primis vero in hanc rem notanda sunt Ordinum Hollandiae Edicta, contra fures, vagabundos & validos mendicantes composita & edita 16. Dec. 1595. ⁽¹⁷⁾ & 19. Mart. 1614. & 4. Mart. 1630. & 12. Maj. 1649. ⁽¹⁸⁾ in quorum §§. 17. 8. & 18. omnibus Judicibus, qui merum imperium habent, specialiter conceditur, ejusmodi fures, vagabundos & validos

men-

(15) Bort *Traactant Crimineel* Tit. XI. Part. 9. n. 19. & *Plac. Holl.* Part. I. p. 513. Exstat & Decretum ejusdem diei in eandem sententiam *ibidem* p. 512. quod tamen ab Edicto nonnihil diversum est.

(16) Etiam 24. Jun. 1598. *Plac. Holl.* Part. I. p. 515. & 516. Adde & Grotii *Apolog.* C. 12.

(17) *Plac. I.* 1. 20. 1. n. 5.

(18) Exstant *ibidem* n. 6. & 7.

mendicantes deportare possent ex universa Hollandia. Dixi *specialiter*, ne forte credas, quod argumento eorum §§. male sanis quibusdam in mentem venit, id ipsum in Hollandia esse jus generale de quiblibet delictis, refutat enim eos clausula finalis, omnibus illis §§. nominatim addita, *daar toe wy de zelve* (Regters) *by desen specialyk authoriseren, sonder dat 't zelve getrokken zal worden in consequentie*; ut nempe discamus, de exceptione sermonem esse, non de regula. Quia autem Ordines Zelandiae eandem clausulam inferuerunt Edictis, quae & ipsi composuerunt contra fures, vagabundos & validos mendicantes 19. Jul. 1607. & 16. & 17. Sept. 1614. ⁽¹⁹⁾ satis intelligimus, in Zelandia idem jus esse, quod in Hollandia obtinet in deportatione, extra territorium non porrigenda, nisi ex speciali auctoritate ipsorum Ordinum. Tandem Ordines Hollandiae in Edicto, contra Venerem masculam facto 31. Jul. 1730. ⁽²⁰⁾ omnibus omnino Judicibus, quorum de criminibus jurisdictio est, potestatem dedere, tota Hollandia interdicendi iis, qui ob suspicionem Veneris masculae abessent, nec ad iudicium vocati absentiam suam purgarent. Non addunt quidem, id speciale esse in eo crimine, & in ea, quam dixi, specie, sed res ipsa id satis superque arguit.

Pro exceptione quoque habendum, quod continetur §. 3. *Consuetud. Rynland*. Ballivium nempe Rynlandiae esse in *antiqua possessione* homicidas ceterosque delinquentes in exilium damnandi extra fines totius Hollandiae. Quod an ex aliquo privilegio sit, nondum comperi;

(19) *Ibidem* Plac. Zeland. n. 1. 2. & 3.

(20) Exstat separatim & inter *Acta Ordinum*.

peri; nisi forte ea illius §. 3. mens sit, solere Judices Rynlandicos ejusmodi exilia extra universam Hollandiam sententiarum suarum formulis inferere, absque ulla definitione, jure id fiat, an injuria. Quod autem ajunt §§. 10. & 17. *Tit. IV. Consuetud. Middelburg.* Judices Middelburgenses quoscunque reos in exilium dare posse non tantum ex tota Zelandia, sed & Hollandia & Frisia, omnino petatum est ex privilegio Wilelmi Bavari ult. Maj. 1355. quod & ab aliis ⁽²¹⁾ observatum est. Ubi cessant illa privilegia, auctoritas Principis est imploranda, si placeat exilium extra fines territorii porrigere. Atque ita Judices Utrechtani 12. Maj. 1682. quemdam ex tota Ditione Utrechtana deportarunt, sed postquam iis, ut id facere liceret, specialem potestatem dederant Ordines Utrechtani 15. Apr. 1682. ⁽²²⁾ An & quo jure Curia Hollandiae ex Ditione Utrechtana, & rursus Curia Utrechtana ex Hollandia deportet, latius intelliges ex iis, quae dicam C. XXV. §. 2.

(21) Verfluys in *Not. ad d. §. 10. T. IV. Consuetud. Middelburg.*

(22) *Bello Jurid. Casu 84.*

CAPUT XVIII.

An jus Religionis, ut olim fuit, ita nunc quoque sit penes singulas Provincias?

Quia Jus publicum etiam in Sacris consistit, ut admonet Ulpianus in l. 1. §. 2. ff. de *Just. & jur.* inde recte efficitur, Sacrorum quoque curam ad eum pertinere, ad quem pertinet summa totius Reipublicae

potestas. Scio, de eo argumento integris Libris esse disputatum in utramque partem, alios pro Principe, alios pro Ecclesia suffragium dedisse, quin & esse, qui inter Jovem & Caesarem imperium diviserint, sed quicquid illi dixerunt, dixerunt de Religione jam constituta, de constituenda autem & verum est, & utile, eum, qui rerum Civilium imperio potitur, etiam Sacrorum esse potentem.

Quum inter Ordines Foederati Belgii de constituenda Republica ageretur, & in causa Religionis non una omnium esset sententia, non visum est sufficere, si invicem conveniret, ut convenit §. 1. Foederis Utrechtani 29. Jan. 1579. nulli Provinciae jus fas esse, rebus alterius Provinciae se immiscere, nisi nominatim adderetur § 13. ejusdem Foederis, singulas Provincias, in causa Religionis, sui juris esse, atque adeo, ut sibi videretur, de ea posse decernere: expressum enim est *d. §. 13.* Hollandi Zelandique servarent, quod inter eos de Religione placuerat (respicit id ad pactionem, ⁽¹⁾ qua 25. Apr. 1576. inter eos jam convenerat de servanda Religione, quam vocant, *Evangelica*) reliquae vero Provinciae de causa Religionis prorsus statuerent ex animi sui sententia. Et tanquam ne sic quidem singulis Provinciis satis prospectum esset de libertate Religionis, mox 1 Febr. 1579. ⁽²⁾ accessit Ordinum interpretatio ad *d. §. 13.* qua palam cautum est, *dat de meening niet is, dat d'eene Provincie of Stad bem't fait van de andere in 't point van de Religie zal onderwinden.* Unde apparet, quam caecutiatur ille, qui scripsit

(1) *Unie en Verbond tusschen de Staten en Steden van Holland en Zeeland*
Parte II. §. 15.

(2) *Plac. I. 1. 1. 2. p. 17.*

scripsit (3), ex Foedere Utrechtano etiam de Religione non statuere singulas Provincias, sed omnes Foederatas simul paribus suffragiis.

Hanc libertatem Religionis penes singulas Provincias ad usque annum 1618. & 1619. stetisse integram & illibatam ex publicis monumentis adeo solide probatum ivit Grotius *Apolog. C. 2.* ut fere nescias, qua fronte Judices delegati Ordinum Generalium anno 1619. ausi fuerint sententiis suis, quibus Barneveldium, eundem Grotium & alios ad mortem vel perpetuos carceres damnarunt, hanc principem damnandi causam inferere, quod existimaverint, & publice professi sint id ipsum, quod tam rotunde ait illa interpretatio 1. Febr. 1579. & quod ipsi Ordines Hollandiae proxime antea, nempe 5. Aug. 1617. palam testati sunt (4), quodque usu perpetuo ad ea usque tempora fuerat observatum. Invenio equidem in §. 11. eorum, de quibus inter Provincias ageretur 21. Maj. 1587. fuisse suggestum, deliberarent Foederati Ordines, num, quia jam omnes Provinciae Religionem Evangelicam receperant, placeret constitui, ne ea, nisi unanimi Foederatorum consensu, mutaretur, & etiam Ordinibus Hollandiae 14. Jun. 1583. placuisse, constitueretur, ut sola, quae tunc palam exercebatur, Evangelica Religio defenderetur, neque ulla alia publice admitteretur in Provinciis, quae tunc erant in Foedere (5). Sed generalem ea de re legem vel conventionem inter omnes Provincias esse factam, nec

(3) Matthaeus de Criminibus ad L. XLVIII. FF. T. 2. C. 5. n. 1.

(4) Declaratio Ordinum in hanc rem exstat in. *de Handvesten van de Graven van Holland* n. 39.

(5) Propositio illa, & Decretum Ordinum Hollandiae, post sequutum, exstant *Plac. II. Append. p. 2157.* & seqq. ubi & utrique temporis numeri scribuntur, ut exhibui, sed vitium esse in numeris res ipsa loquitur.

nec ipse reperi, nec reperit quoque Grotius *d. Cap. 2. Et*; quum facta non sit, recte etiam inde efficit Grotius, neque ipsos Hollandos obligare *d. Decretum 14. Jun. 1583. cum* scilicet aliarum Provinciarum consensus defecerit. Puto tamen, id ipsum esse Decretum, ex quo finxit rerum nostrarum peregrinus Scriptor ⁽⁶⁾, anno 1585. unanimi Provinciarum consensu placuisse, ne qua alia Religio, quam Evangelica, in Foederato Belgio publice doceretur. Quamvis autem exstaret ejusmodi lex aut conventio generalis, ea profecto unice pertineret ad defendendam Religionem Evangelicam, & arcendam Romanam, neque adeo quicquam prodesset iis, qui anno 1619. subverso Arminianismo, tot eminentia papaverum capita decussere, aequae enim Arminianismum, atque Calvinianismum, ad Religionem Evangelicam pertinere, & utrumque aequae in Hollandia tunc temporis fuisse receptum & Grotius adstruxit *Apolog. C. 3. & ipsi Ordines* Hollandiae significarunt in *d. Decreto 5. Aug. 1617.*

Plus scire attinet, an & quatenus singulae Provinciae recesserint a jure Summae Potestatis circa Sacra, Foedere Utrechtano tam solemniter sibi reservatae? Ab Ecclesiasticis saepe quidem tentatum est, ut non nisi una Religio, & solus quidem Calvinianismus, in omnibus Provinciis doceretur & admitteretur, sed ante annum 1651. legem aut pactionem ea de re generalem inter Ordines Foederati Belgii intercessisse, non potui animadvertere. Postquam usu invaluisset Calvinianismus, continuo quidem Pontificiorum leges Ecclesiasticae sunt abrogatae, nec major fuit veterum Conciliorum auctoritas, sed eorum omnium loco nihil quicquam successit, quod publica aucto-

(6) W. Temple *Aanmerkingen over de Nederl. Provinciën C. 5.*

auctoritate valebat. Apud Calvinianos, jam superiores, protinus cessare debebant jura veteris Ecclesiae, quum Romanam Religionem, Doctrinae antiquitate & universae Ecclesiae Decretis subnixam, hoc fere solo oppugnarint, nullam plane esse eorum, quae homines constituerunt, auctoritatem. Unde §. 7. *Confessionis Belgicae*, ubi agitur de antiquissimis Ecclesiae moribus & Conciliis, haec leguntur: *omnes homines esse mendaces ex se ipsis, ipsaque vanitate vaniores*. Sed cum ventum est ad verum, facile etiam Calviniani intellexerunt, eam esse Religionis conditionem, ut absque Decretis hominum consistere nullo modo possit. Laboratum igitur est de Legibus & Canonibus Ecclesiasticis. Prodiit *Confessio illa Belgica*, prodiit & *Catechesis Palatina*, sed neque hae publica omnium Provinciarum auctoritate probatae, nisi post annum 1651. Prodierunt Synodorum Canones quam plurimi, prodierunt & in Hollandia Leges Ecclesiasticae, partim a Secularibus, partim ab Ecclesiasticis compositae, sed quid refert ea omnia recensere? de eorum auctoritate & olim fuit, & nunc est prolixa disputatio. Sufficit in rem nostram, ab omnibus omnium Provinciarum Ordinibus nihil eorum publice esse receptum & habitum pro norma fidei, quam subditi sequerentur.

Tandem post duas Synodos Dordrechtanas, alteram anni 1574. alteram anni 1578. successit & tertia, habita 1618. & 1619. quae probavit illam, quam dixi, *Confessionem Belgicam*, & *Catechesin Palatinam*, & dam-nato Arminianismo, pura puta constituit Religionis Calvinianae dogmata. Sed nec hujus Synodi omnia Decreta ab omnibus Provinciis statim arrepta ac probata sunt, quinimo Frisii Leges Ecclesiasticas, ibi conditas, non

tantum rejecerunt, sed & 10. Jul. 1622. decreverunt (7), qui eas obtrudere vellent, habendos esse pro perturbatoribus quietis publicae. Tandem vero molliora Calvinianis affulsere tempora anno 1651. Certe relatum est in §. 2. Libelli, qui dicitur *de nadere Unie*, inter Foederatos Ordines tunc placuisse, quaeque Provincia defenderet Calvinianismum, ut ejus capita anno 1619. Dordrecht constituta erant. Sed illud posterius Foedus, quod Hagae Batavorum initum esset 21. Aug. 1651. quodque ibi publice editum est annis 1651. & 1652. nullam omnino habet auctoritatem juris, est enim, si me audias, farra-go quaedam, conscripta ab homine, nescio quo, & composita ex sententiis, a singulis Provinciis tunc dictis in extraordinariis Ordinum Generalium Comitibus. Miror fane Editoris impudentiam, qui in causa, adeo recenti, lectori fucum facere voluit. Complecteretur illud Foedus, ut auctor fingit, §§. 33. sed nullum ejusmodi Foedus exstat inter Acta Ordinum Generalium, certe a me & ab aliis, qui invenire debebant, frustra quaesitum est. Comperi autem, omnes illos §§. 33. partim bene, partim male esse descriptos ex illis, quas dixi, singularum Provinciarum sententiis, etiam his, de quibus inter omnes non convenerat. Dubiam ejus libelli fidem etiam alius olfecit (8), & tamen dudum est, ex quo ille stellio homines, etiam rerum publicarum peritos, ludificatus est.

Sed apage illum libellum. Ex ipsis nihilominus fontibus operae pretium erit audire ipsorum Ordinum sententias, & inde discere, quid tandem placuerit in re tam gra-

(7) Decretum exstat post *Praefationem* Grotii *Apolog.*

(8) Auctor van het *Publicq Gebed* Parte III. Sect. 7.

gravi, qua singularum Provinciarum potestas in causa Religionis primum, ut opinor, imminuta est. Ordines Hollandiae in Epistula, qua anno 1650. singularum Provinciarum Ordines ad Comititia extraordinaria vocarunt, & in propositione eorum, quae agenda erant, palam significarunt, se defensuros Religionem *Reformatam*, quam vocant, ut Dordrechtii stabilita erat ⁽⁹⁾. Gelri §. 23. eorum, quae ipsi in Comitibus 20. Januar. 1651. proposuerunt, ajunt, sibi placere, Religio Reformata, ut recepta & Dordrechtii anno 1619. elucidata est, in omnibus Foederatis Provinciis & locis subditis, & apud Socios (*gëassocieerde Landen*) servaretur, & potestate publica (*met magt van 't Land*) defenderetur ⁽¹⁰⁾. Idemque Zelandi testati sunt 22. Januar. 1651. ⁽¹¹⁾ & Utrechtani fine die & Consule ⁽¹²⁾, & Frisii 27. Januar. 1651. ⁽¹³⁾ & Groningani eodem 27. Januar. 1651. ⁽¹⁴⁾ & ita, praeëuntibus Hollandis, in Comitibus illis extraordinariis Ordinum Generalium decretum est d. 27. Januar. 1651. ⁽¹⁵⁾ Additum vero, iisdem fere verbis, quibus id proposuerant Utrechtani, ut ea defensio fieret in quaque Provincia ab ejus Provinciae Ordinibus, *elks in den haren*, & in Ordinum Generalium Imperio ab Ordinibus Generalibus. Cur additum sit, *elks in den haren*, forte intelliges, si memineris, eo tempore adhuc superfuisset, quos nondum ceperat oblivio annorum 1618. & 1619.

Di-

(9) Aitzema *Herfelde Leeuw* p. 101. & 132.

(10) Idem *ibidem* p. 137. & seqq.

(11) Idem *ibidem* p. 144.

(12) Idem *ibidem* p. 169.

(13) Idem *ibidem* p. 158. & seqq.

(14) Idem *ibidem* p. 163.

(15) Idem *ibidem* p. 156. & 157.

Diceret, sic tandem definitam esse causam Religionis, sed est, qui putat ⁽¹⁶⁾, Ordines illo 27. Januar. 1651. duntaxat *declarasse* non etiam *promisisse*, se Calvinianismum esse defensuros, at vero haec mera cavillatio est; ei tamen causam praebuit aliud quid, quod ipse ille narrat, sed hic omitto, quia in Actis Ordinum de eo nihil comperi. Quicquid autem ejus rei sit, persuasissimum mihi est, &, ni fallor, aliis quoque erit, non aliam Ordinum Foederatorum fuisse mentem, quam id Decretum 27. Januar. 1651. habere pro mutua promissione, invicem facta de defendendo Calvinianismo, absque eo enim nihil quicquam actum esset.

Ceterum alia quaestio est, quamvis Ordines Foederati sibi invicem promiserint, Calvinianismum se esse tuituros, an tamen aliis, in causa aliorum, jus fas sit aestimare & judicare, si qua Provincia recte tueatur Calvinianismum, nec ne, &, si non tueatur, an reliquae Provinciae vi & vi armata uti possint, quo fides promissionis praestetur? Et adhuc puto dicendum, ejus rei arbitrium penes singulas Provincias esse, non autem penes ceteros Foederatos, atque ita id Decretum non esse habendum nisi pro lege, quae dicitur, *imperfecta*, sive pro sponsione inter amicos, cujus fides ex viri boni officio praestanda, non autem jure exigenda est. Quin ipsi Ordines, cum ajunt, *elks in den baren*, manifeste significant, Ordinum Generalium alteriusve Provinciae potestatem in Religione defendenda nequam placere. Neque est, ut dicas, in eo Decreto gradum quemdam esse, quosque nempe Ordines in sua Provincia Religionem esse defensuros, eosque aliarum Provinciarum Ordinibus pra-

(16) Auctor van het *Publicq Gebod* Part. III. Sect. 7.

praeferendos, sed iis id negligentibus, vel Calvinianismum, ut aliis videtur, non defendentibus, aliarum Provinciarum Ordinibus locum fieri: nam eam non fuisse Ordinum sententiam, inde apparet, quod Frisii, Transisulani, Groningani & Zutphanienses (17), & separatim deinde Transisulani 7 Febr. 1651. testati sint (18), sibi videri, id Decretum 27. Januar. 1651. non sufficere, sed sanctiones esse constituendas, quibus obviam iretur Provinciis, quae fidem ejus Decreti non servarent, non enim sufficere, quod Ordines promittant, se id Decretum esse observaturos, nisi & coercitio accedat, si pacto non stetur; verum ea de re nihil quicquam constitutum invenio, & inutiliter quoque constitueretur, quum nulli Provinciae, quin nec pluribus simul, in aliam aliasve competat imperium, & diligenter singulae curaturae sint, ne in vim, sibi faciendam, consentiant. Latissimus etiam turbarum pateret campus, si de modo defensionis invicem dissentirent.

Sic igitur habeamus: defensionem Calvinianismi esse promissam illo 27. Januar. 1651. sed sine poena, si promissis non pareatur, hanc promissionem esse praestandam, cum inter bonos bene agier oporteat, sed, ut praestetur, vim adhibendam non esse, de modo defensionis nihil definitum, at eum cujusque Provinciae arbitrio esse relictum. Quapropter non ausim dicere, ut non nemo dixit (19), singulas Provincias etiam post id Decretum, in causa Religionis mansisse sui juris, plane ut erant antea, dixerim potius, mansisse, quatenus eo Decreto, quod septem capita continet, a jure suo non

re-

(17) Aitzema *Herfelde Leeuw* p. 155.(18) Idem *ibidem* p. 228. & 229.(19) Auctor van het *Publicq Gebed* d. Part. III. Sect. 7.

recesserint. Nec mihi liquet, alio pacto postea recessum, vel quicquam inter Foederatos esse constitutum; quod singularum Provinciarum jus ultra minuerit. Proposuerunt quidem Groningani 9. Oct. 1663. ⁽²⁰⁾ quo causa Calvinianismi magis tuta esset, placeretne decerni, omnes, qui in Ordinum Generalium Collegium mittuntur, jurarent, se Calvinianismum esse tuituros, sed nihil decretum est. Ordinum quidem Hollandiae in illud Collegium Delegati jurant ⁽²¹⁾, se Calvinianismum, ut nunc est, esse tuituros, sed quod ad Ditionem Ordinum Generalium, nominatim enim iurijurando additur, se non permissuros, quod ad singulas Provincias, ut quicquam in iis de Religione statuunt Ordines Generales, *sonder my, ait jurans, eenigsints ontrent het stuk van de Religie, over of in de stemmende Provinciën eenige de minste dispositie aan te matigen, of ook te gedoogen, dat by of op de naam van haer Hoog Mog. zulks in eenige Provincie, of eenig Lid van de zelve ondernomen werde.* Non reperi etiam, ab omnibus Provinciis ullam Ordinibus Generalibus potestatem esse datam in causa Religionis, quamvis repererim, eos saepissime fuisse aditos ab Ecclesiasticis, si nempe his minus placerent suae Provinciae Ordines; sed ne id Synodorum in Hollandia Deputati facere vellent, Ordines Hollandiae decreverunt 25. Sept. 1670. ⁽²²⁾ Verum equidem est, aliquando Ordines Generales nonnulla constituisse, quae ad Religionem in Belgio Foederato pertinent, sed non minus verum, quod ajunt Ordines Hollandiae in §§. 132. 133.

134.

(20) *Resolutien van Consideratie ten tyde van de Wit* p. 765.

(21) Id iusjurandum existat post §. 19. *eorum Formae* 23. *Jul. 1669. Plac.* III. 1. 3. 2.

(22) *Plac. III. 2. 1. 38.*

LIBER II. CAP. XVIII. 325

134. & 135. Deductionis de jure Militiae 17. Mart. 1657. ⁽²³⁾ ea non esse constituta nisi unanimi omnium Provinciarum consensu, nec valere in ea Provincia, cujus Ordines in haec non consensissent.

(23) *Resolutien van Consideratie ten tyde van de Wit* p. 329.

CAPUT XIX.

Optimo jure Ordines Hollandiae 13. Mart. 1663. *Ecclesiastis praescripsisse novam orandi formulam cum pro se, tum pro aliis Magistratibus.*

Ex iis, quae *Capite praecedenti* dicta & disputata sunt, facili, imo nullo negotio explicari & definiri potest quaestio, quae ante aliquot annos non tantum Ecclesiam, sed & Rempublicam, ultra quam expectasset, turbavit & concussit. Quum apud Ordines Hollandiae 9. Dec. 1662. proposita esset nova formula, secundum quam Ecclesiastae ad Deum preces funderent primum pro Ordinibus Hollandiae, qua Summa in Hollandia Potestate, deinde pro reliquis Foederati Belgii Ordinibus, mox pro Ordinibus Generalibus & eorum Consiliariis, tandem pro Consiliariis Ordinum Hollandiae, & Magistratibus majoribus minoribusque, hanc formulam Ordines Decreto 13. Mart. 1663. ⁽¹⁾ probarunt, fervarique jusserunt Epistula, ad Magistratus Hollandiae scripta 21. Mart. 1663. ⁽²⁾ &, quum fatis ab Ecclesiastis

(1) *Resolutien van Consideratie ten tyde van de Wit* p. 658.

(2) *Ibidem* p. 660.

tis obtemperatum non esset, rursus alia ad eosdem Magistratus data 27. Apr. 1663. (3) Si quaeras, an Ordinibus Hollandiae licuerit ejusmodi formulam condere & Ecclesiasticis praescribere, non dubitabis, si & tu putes, ut ego puto, singularum Provinciarum Ordines in causis Ecclesiasticis mansisse sui juris, quemadmodum erant ex Foedere Utrechtano, salvo tamen, quod modo exposui, Decreto de servando Calvinianismo, atque adeo salvis Decretis Synodi Dordrechtanae, modo memineris, iis Decretis nusquam esse definitum, qua forma quoque ordine pro Ordinibus & Magistratibus orandum sit.

Ut plus dicamus, res ipsa non postulat, effecit tamen quorundam contumacia vel ignorantia, ut plus dicendum sit. Quae ipsi Ordines Hollandiae, eorumve Consilarii pro causa sua dixerunt, ego non repetam, nec etiam ea, quae Anonymus quidam (4) integro & spisso satis Libro pro Ordinibus scripsit, contentus monere, uno illo, quod modo dicebam, argumento, omnem controversiam absolvi & definiri posse, cetera vel nihil ad rem pertinere, vel, si quid pertineant, aliis quoque rationibus refutari posse, quam hactenus refutata sunt.

Simulac autem nata est nova illa formula, plures adversarios est experta. Ecclesiastici in Hollandia fere clam, exteri vero palam sese ei opposuere: ecce enim Synodus Snecana 16. Jun. 1663. (5) decrevit, mandaretur Emissariis suis (*Correspondenten* appellant) ad Synodos Zuyd-Hollandiae & Noort-Hollandiae, omni modo id agerent in iisdem Synodis, ut studiose novae huic formulae iretur obviam. Scin, quare? quia, inquit Synodus

(3) *Resolutien van Consideratie ten tyde van de Wit* p. 662.

(4) *Auctor van het Publicq Gebed.*

(5) *Resolutien van Consideratie ten tyde van de Wit* p. 676. & 677.

nodus Snecana, alia formula olim usu recepta erat, & quia aliam illam formulam Synodus Dordrechtana probavit. Si quid valeat prima ratio, metuo Pontificios, quorum sacra, quamvis usu olim recepta, rejecimus. Secunda autem ratio aperte falsa est, cum, ut dixi, nullam pro Magistratibus orandi formulam illa Synodus definiverit, ut nihil quoque ea res pertinebat ad causam Calvinianismi. Unde & Ordines Hollandiae, intellecto Patrum Snecanorum Decreto & ipsi decreverunt 17. Jul. 1663. ⁽⁶⁾ Emissarius Frisiae ad Hollandiae Synodos ne admitteretur, nisi ante fuisset testatus, se ea de re nihil esse propositurum.

Sed & ipsi Frisiae Ordines illam Hollandorum formulam oppugnarunt, facto in hanc rem Decreto 23. Maj. 1663. ⁽⁷⁾ Eo autem Decreto complexi sunt & easdem rationes, quas deinde Synodus Snecana suas fecit, & alias nonnullas adjecerunt, sed has transeo, quia omnibus illis 27. Jun. 1663. ⁽⁸⁾ amplissime responderunt Ordinum Hollandiae Consilarii, eorumdemque Ordinum Delegati apud Ordines Generales. Illud transire non possum, Frisios in suo Decreto non tantum provocare ad antiquam orandi formulam, qualis tamen formula nunquam ulla auctoritate, vel Seculari vel Ecclesiastica, probata fuit, sed &, quod mireris, hanc derivare ex Foedere Utrechtano, cum tamen id Foedus, ut *Capite proximo* dicebam, omnem causam Religionis soli singularum Provinciarum arbitrio reliquerit.

Quod Frisii causantur in suo Decreto, ex nova formula

(6) *Resolutien van Consideratie ten tyde van de Wit* p. 676-679.

(7) *Ibidem* p. 679 & 680.

(8) *Ibidem* p. 680-696.

mula primum orari pro Ordinibus Hollandiae, qua Summa Hollandiae Potestate; deinde pro Ordinibus Generalibus, cum tamen hi illos praecedant, & vicem quoque Principis obtineant, vellem, ne Frisiis excidisset. Atque si nempe in suo territorio quisquam sit major vel prior ipso Principe, id est, singulis cujusque Provinciae Ordinibus. Praecedunt Ordines Generales in rebus, quae ex Foedere ad commune bonum Foederati Belgii pertinent, ut si cum externis Principibus, eorumve Legatis agatur, sed cedunt Ordinibus singularum Provinciarum in iis, quae ad singulas Provincias pertinent, ut pertinet cura, qua forma, & qua praerogativa ordinis pro Magistratibus sit orandum. Sed non solis Frisiis, verum & aliis Foederatis, ut mox audies, id excidit; si olim excidisset, forte concoquere posset, qui non difficilis est stomachi, nam fuit aliquando tempus, quo nonnullis placuit, Ordines Generales in omnibus Provinciis uno Jove esse minores, fuit tempus, quo illi, qui Ordinum Hollandiae Majestatem defendebant, hoc ipso laesae Majestatis damnati sunt, ac si Ordinum Generalium Majestatem laesissent, sed haec quidem anno 1619. acciderunt, concussa per factiones Republica. At vero omnes quarumque Provinciarum Ordines, ne dicam omnes homines deinde resipuerunt, & resipuerant jam anno 1663. satis gnari, mandatarios mandantibus suis non esse majores, & Ordines Generales, quicquid agunt, paucis exceptis, agere ex solo mandato Ordinum, quos repraesentant. Imprudenter igitur plerique Foederati eo anno 1663. quo jam omnes cordatiores veterum excusserant, ad antiquas fabulas reversi sunt. Si Ordines Generales, itemque Ordines Hollandiae externo Principi
ad-

adventum in Hollandiam gratulentur, utros praecedere oporteat, disputabo hoc Libro C. 25. §. 8.

Ceterum de nova illa precum publicarum formula inter Hollandos & Zelandos quoque actum fuit, sed an haec justo certamine illos commiserit, non potui intelligere ex' Decretis Ordinum Hollandiae 3. Aug. & 20. Sept. 1663. (9) Arma tamen utrimque fuisse induta, plena fide comperi ex Actis Ordinum Zelandiae 22. Sept. 3. & 13. Nov. 1663. didicique ex iisdem Actis, Zelandos cum maxime turbasse, ut turbavit Frisios, quod in nova formula prior locus non fuerit datus Ordinibus Generalibus, sed Ordinibus Hollandiae. Atque ea ipsa ratione novae huic formulae contradixerunt Gelri, Utrechtani, Transisulani & Groningani, ad quos, ut & ad Frisios exstat Ordinum Hollandiae grandis Epistula, scripta 4. Oct. 1663. (10) qua omnem omnium Foederatorum impetum videntur fregisse.

Sed Ecclesiastici, tam subditi, quam exteri quiescere nondum potuerunt. Subditi quidam, male feriat, cavillabantur, novam illam precum publicarum formulam esse praeludium mutandorum quandoque eorum, quae in Synodo Dordrechtana decreta erant. Quamvis autem per nullas consequentias id inde efficere potuerint, cum de nulla plane formula in ea Synodo actum sit, Ordines tamen Hollandiae Decreto 18. Sept. 1663. (11) & illa, quam dixi, Epistula 4. Oct. 1663. (12) contestati sunt, de mutandis Sacris se nihil unquam animo suo voluisse, quin paratos esse, Potestate publica defendere

Re-

(9.) *Resolutien van Consideratie ten tyde van de Wit* p. 707. & 712.

(10) *Ibidem* p. 718-733.

(11) *Ibidem* p. 711. & 712.

(12) *Ibidem* p. 728.

Religionem Calvinianam, ut in Synodo Dordrechtana erat constituta, & porro usu recepta. Quoniam vero illa Ordinum contestatio nondum videbatur sufficere ad inhibendas turbas, quae nihilominus metuebantur tam ab exteris, quam subditis, successit aliud Ordinum Hollandiae Decretum 14. Mart. 1664. ⁽¹³⁾ quo Inspectoribus (*Commissarissen Politicq*) qui Ordinum nomine delegati essent ad Synodos Zuyd-Hollandiae & Noord-Hollandiae, mandatum est, diligenter inquirerent, si qui essent, sive ex Hollandis sive ex Emissariis, qui quid contra illam formulam, vel contra quodlibet aliud Hollandiae Ordinum Decretum proposituri essent, & ejus rei suspectos ut a Synodis arcerent, nisi se nihil ejusmodi proposituros spopondissent, & generaliter illi Inspectores curarent, ne quidquam in Synodis proponeretur contra illam formulam, ullumve aliud Ordinum Hollandiae Decretum.

Sed ne sic quidem res erat in vado. Ringeabantur quam plurimi, in nova illa formula mentionem non esse factam Wilelmi Orangii, quamvis tunc adhuc pueri, & in Hollandia privati, sed quia nullo jure ringebantur, ut ab aliis ⁽¹⁴⁾ abunde est probatum, mussitabant tantum, non ausi palam prodire. Certe in Decretis & Actis publicis, sive ea ediderint Politici, sive Ecclesiastici, haec ratio expressa non est. Ut autem, quae magis tecta sunt, solent majores radices agere, sic manebat alta mente repositum illud Ordinum silentium, spretaeque injuria Gentis Orangiae, apud Ecclesiasticos praesertim, quorum plerique tunc Orangio longe plus favebant, quam ipsi Or-

⁽¹³⁾ *Resolutien van Consideratie ten tyde van de Wit* p. 772. & 773.

⁽¹⁴⁾ Vide Auctorem van het *Publicy Gebed* Parte I. a C. V. ad C. IX.

Ordines. Quamvis enim, ut recte observant Ordines Hollandiae in Decreto 17. Jul. 1663. ⁽¹⁵⁾ Ecclesiasticorum sit, secundum ipsos Canones Synodi Dordrechtanae, subditis inculcare reverentiam & obedientiam, Magistratibus suis debitam, & hac ipsa re aliis praëire, ea tamen quorundam pertinacia fuit, ut, pacatis dudum Politicis, ipsi Ordinibus Hollandiae per integrum adhuc triennium fuerint relictati. Apparet id ex Decreto eorundem Ordinum 7. Oct. 1666. ⁽¹⁶⁾ quo placuit, Ecclesiastae, qui eam formulam non sequeretur, nomen Magistratus loci, de quo agebatur, transcriberet ad Ordines, ut ejus stipendium Ecclesiasticum cessaret, quamdiu Ordinibus fuisset visum. Et sic tandem Ecclesiastici, crumenae suae non minus studiosi, quam reliqui Mortales, & pecuniae non minus, quam alii, indigentes, ad bonam frugem redierunt omnes. Haud multo post Wilhelmo Orangio, ejus nominis tertio, rerum rursus potito, haec formula, usu nonnihil quidem mutata est, sed post ejus mortem revixit, & ea ipsa adhuc placide in Hollandia utuntur Ecclesiastae. Dolo utique malo, quod sciam, non solent omittere; cum tamen, spatiis exclusi iniquis, aut alias per negligentiam saepe eam transmitterent in precibus, post orationem sacram ad Deum fusis, idque animadvertissent Consiliarii Ordinum Hollandiae, ipse, tunc Presbyter Ecclesiae Haganae, ab eorum Scriba in hanc rem aditus & rogatus, Ecclesiastas Haganos officii sui amice admonui; testati autem tunc sunt prolixè, dolum malum a se abesse abfuturumque esse, scire se, solam obsequii gloriam sibi esse

re-

(15) *Resolutien van Consideratie ten tyde van de Wit* p. 673.

(16) *Ibidem* p. 791. & 792.

relictam, & operam daturos, ne in posterum hujus formulae obliviscantur, ut fere nunc oblivisci non solent.

C A P U T XX.

Interpretatio §. 4. Pacis Monasteriensis 30. Januariar. 1648.

Longum esset exponere, quae Pontificiorum fuerit conditio in Belgio Foederato ab initio Reipublicae ad haec usque tempora. Ne quidem animus est commemorare, quae in Imperio Ordinum Generalium, & quae in singulis Provinciis contra solos Ecclesiasticos, qui Pontifici Romano adsurgunt, constituta & decreta sunt. In rem nostram sufficit scire, ut Laicis Pontificiis in Belgio Foederato libere morari semper licuit, ita Clericis, etiam ante pacem Monasteriensem, non licuisse. Jesuitis quidem, qui in Belgio Foederato invenirentur, 600. florenorum multam Ordines Generales constituerunt in Edictis 26. Febr. 1622. 8. Sept. 1629. & 30. Aug. 1641. (¹) ceteris omnibus Ecclesiasticis Belgio Foederato simpliciter interdicto, exceptis duntaxat iis, qui ante annum 1622. hic habitassent, dummodo intra dies octo nomina sua ad Magistratum loci, ubi degunt, deferrent, & secundum leges Ordinum viverent.

Recte se habebant ea Edicta tempore belli Hispanici, quo facta sunt, sed quaero, an recte se habeat Edictum, quod Ordines Generales post pacem Monasteriensem promulgarunt 14. Apr. 1649. (²) quo priora illa Edic-

ta,

(¹) *Plac. I. 1. 4. 1. Plac. Ordd. General. 3.*

(²) *Ibidem eodem loco.*

ta, quorum sententiam retuli, repetita & servari iussa sunt? vel potius quaero, an non saeviora illa Edicta restringi & temperari debeant quod ad Ecclesiasticos, qui ex Imperio Regis Hispaniarum, Belgio forte tunc Hispanico, nunc Austriaco, hic adsunt? Quaestionem facit §. 4. Pacis Monasteriensis 30. Jan. 1648. quo inter Regem Hispaniarum & Ordines Generales convenit, ut olim quoque convenerat §. 4. Induciarum 9. Apr. 1609. alterius subditis & incolis, absque ullo personarum discrimine, in alterius Imperium recte licere advenire, ibi manere & agere, & commercia sua exercere. Verba Belgice sic habent: *de Onderfaten en inwoonderen van de Landfchappen van de voorschr. Heeren Koning en Staten zullen ook mogen komen en blyven in de Landfchappen de een van de andere, en daar doen hare trafique en commercie in alle verzekertheid, zoo ter Zee, andere Wateren, als te Lande.*

Sane plerique Belgae Foederati videntur credidisse, salva ea pace, duriora illa Edicta explicari non posse, atque ita Ecclesiasticis Pontificiis omnino prodesse d. §. 4. Gelri ⁽³⁾ quidem, & Hollandi ⁽⁴⁾, & Frisii ⁽⁵⁾, & Groningani ⁽⁶⁾ in extraordinariis Ordinum Generantium Comitibus, proxime post illam pacem habitis anno 1650. & 1651. proposuerunt, exercerentur Ordinum Edicta contra effrenem Ecclesiasticorum in has Regiones veniendi licentiam, sed hoc nominatim addito, *quatenus salva pace fieri posset*, cujus nomine non aliam, quam illam Monasteriensem, intelligo, & ita quoque, ad-

(3) Aitzema *Herfelde Leeuw* p. 137.

(4) *Ibidem* p. 156. & 157.

(5) *Ibidem* p. 160.

(6) *Ibidem* p. 164.

addita hac ipsa clausula, Ordines Generales decreverunt 27. Jan. 1651. (7) Quia autem illa clausula parum certitudinis habebat, idcirco in iisdem Comitibus mense Aprili 1651. propositum est, habita ratione eorum, quae tempore induciarum acta gesta erant, certa ei rei forma daretur, sed traditum invenio, (8) eam non esse constitutam, verum ad ordinarium Ordinum Generalium Collegium rejectam ejus rei curam, atque adeo tacite substitutum esse in illo Decreto 27. Jan. 1651. nihil enim quicquam postea definitum est.

Nondum igitur extricata res erat. Zelandi, ut extricarent, 22. Jan. 1651. (9) in iisdem extraordinariis Comitibus alia rem adgressi sunt via. Existimarunt illi, non obstante eo §. 4. omnes Ecclesiasticos, qui Pontificia Sacra sequuntur, expelli, nec ullos alios admitti posse, quod nempe illi Ecclesiastici, utut ex Imperio Hispanico advenientes, non essent Regis Hispaniarum subditi, sed Papae Romani. Addebant, id ipsum Regis Legatos eo tempore, quo pax illa pangebatur, fuisse testatos, quin etiam Ordines in deliberationibus, quae pacem praecesserunt, decrevisse, nihilominus Edicta, contra Ecclesiasticos Pontificios facta, effectum esse habitura. Quas rationes Synodorum Legati (10) per libellum, iisdem Comitibus porrectum, deinde suas fecerunt. At prima ratio apud me parum valet, Ecclesiastici utique etiam sunt subditi, & pro subditis habentur in omnibus Imperiis Pontificiis. Si tamen, qua sunt Ecclesiastici, subditos Regis esse neq̄es propter jurisdictionem Ecclesiasticam,

(7) Aitzema *Herstelde Leeuw* p. 217.

(8) *Ibidem* p. 380. & 381.

(9) *Ibidem* p. 145.

(10) *Ibidem* p. 152.

eam, non negabis certe, qui ex Imperio Hispanico ad nos advenere, Regis Hispaniarum esse incolas, *inwoonderen*, pax autem loquitur de subditis & incolis, *onderfaten en inwoonderen*. Legatos Regis aliud fuisse testatos, & Ordines in praevis deliberationibus modo decrevisse, etiam post pacem factam tuenda esse saeviora illa Edicta, non comperi, etsi diligenter quaesiverim, neque adeo de duabus illis rationibus, quae facti sunt, quicquam habeo, quod dicam, nec etiam de his quicquam dixerunt Gelri, Hollandi, Frisii & Groningani, nec postea etiam Transisulani ⁽¹¹⁾, quamvis in Pontificios adhuc magis acerbi. Et tamen illae rationes, in causa adeo recenti, omnes illos latere non potuerunt. Hoc unum comperi, Ordines, priusquam Legatos suos ad pacem pangendam mitterent, simpliciter decrevisse ⁽¹²⁾, se tuituros puriora Sacra, publice recepta, sed aliud est Sacra illa tueri, aliud duriora illa Edicta exsequi. Neque etiam animadverto, quid prodesset, si Legati Regis ante pacem pactam vel tale quid garrivissent, vel ipsi Ordines decrevisissent. Quid in ipsa pace convenit, unice quaerendum, & ex ejus legibus, si quid inter Principes incidat, definiendum est.

Fuit, cum putarem, *d. §. 4.* duntaxat esse intelligendum de ejusmodi subditis & incolis, qui commercia exercerent, ajunt enim verba finalia, quae exhibui, *endaar doen bare trafique en commercie*. Sed bona fides illam interpretationem respuit, nam, quod de mercatura additur, non aliam causam habet, quam quod eo plerumque fine alterius subditi alterius Principis Imperium frequen-

(11) Aitzema *Herfelde Leeuw* p. 228. & 229.

(12) *Idem Hifler. L. XXV. p. 91. & 92.*

quentent, non quod interdicatur alterius subditis in alterius Imperium advenire, & ibi forte otiari, philosophari, & procul negotiis securum agere aevum. Hac igitur sententia nunc non utor, maxime quum alia, &, ni fallor, verior succurrat. Nempe Clericatus Pontificius, postquam emendatior Religio publice recepta fuit, in hisce Regionibus criminis speciem quamdam habebat, neque enim cuiquam hic impune Clerico esse licebat, quibusdam Clericis posita multa, & omnibus, ut dixi, advenis Belgio Foederato interdicto, quin & indigenis sub certo modo. Sic leges moresque ferebant, etiam ante pacem Monasteriensem; criminolis autem, ex mente *d. §. 4.* quamvis in alterius Imperio habitarent, in alterius Imperium, ubi criminosi sunt, advenire nequaquam licet. Factus est *d. §. 4.* belli finiendi ergo inter Regem & Ordines, ut sic, quemadmodum ibi palam expressum est, inter utriusque subditos cesset, quicquid antea hostile fuit, sed non ut cessaret persecutio criminum, quae, etiam extra causam belli, leges publicae vindicabant. Quare *d. §. 4.* prodesse nequit Ecclesiasticis, quamquam Hispaniarum Regis subditis, quia & ante illam pacem proscribebantur, & proscribebantur non tanquam Regis Hispaniarum subditi, sed tanquam Ecclesiastici, omnium enim Principum Ecclesiasticos Pontificios, etiam eorum, quibuscum pax erat, eadem lex arcebat. Unde manifestum est, antequam Ecclesiastici, ut Regis Hispaniarum subditi, etiam hic admitterentur, nova opus fuisse pacificatione, ex qua, quos citra belli causam lex repellebat, hic adesse liceret, cujusmodi pactio nunquam intercessit. An tu putas, qui non propter bellum, sed propter crimen aliquod, ex Belgio Foederato relegati deportative in Ditionem Regis Hispaniarum concesserant, & ibi, qua

qua subditi vel incolae, aliquamdiu egerant, an, inquam, tu putas, iis, si animum revertendi haberent, per *d. §. 4.* in Belgio Foederato esse licere? ego non puto. Exemplo res fiet clarior. Omnes Judaeos impia pietate, & in manifestam Imperii sui perniciem Hispani proscripserunt, & in aliis etiam Imperiis inclementius habentur, sed aliter Hollandi, mercator Populus, sentiunt, apud hos enim Judaei, Gens ad Rempublicam commerciis frequentandam utilissima, adeo benigne recepti sunt, ut utantur iisdem Legibus & Privilegiis, quibus utuntur ceteri Hollandiae subditi & incolae. Quaero igitur, an Judaeus ex Hollandia, Judaeorum nutricula, post *d. §. 4.* in Hispaniam commeare, ibique libere morari possit? Si me audias, non poterit, nam, qua Judaeus, diu ante *d. §. 4.* proscriptus est, nec proscriptis favet ille *§. 4.*

Quamvis autem illa, quam dedi, interpretatio *d. §. 4.* videatur verissima, dubito tamen, an Ordines Hollandiae ea uti possint. Quum enim Judaeos quosdam Hollandos male accepissent Hispani, & Judaei ea de re essent questi apud Ordines Hollandiae, hi 12. Jul. 1657. decreverunt ⁽¹³⁾, Judaeos illos, male acceptos, habendos esse pro subditis & incolis Foederati Belgii, ideoque & gaudere oportere eodem jure & privilegiis, quae ex Pace, cum Hispanis pacta, aut ex Pacto marino, vel ex quibusque aliis Conventionibus, cum aliis Regibus, Rebuspublicis, Principibus, Ordinibus, Urbibusve factis, hujus Reipublicae subditis & incolis competunt, addito insuper mandato, sui in Ordinum Generallium Collegium Delegati & in hac, & in aliis omnibus

cau-

(12) *Resolutien van Consideratie ten tyde van de Wit* p. 372. & 373.

causis curarent, Judaei secundum id Decretum omnino defenderentur. Si credas, illud Decretum duntaxat pertinere ad bona, non etiam ad personas Judaeorum, fulleris, nam quod ad bona nullus ab Hispanis metus: ecce enim septennio ante id Decretum, anno nempe 1650. Hispaniarum Regis Legatus apud Ordines Generales jam erat testatus ⁽¹⁴⁾, Judaeis, qui in Belgio Foederati essent, in Hispania liceret res suas agere per homines suos, & eorum bona non aliter haberentur, quam reliquorum subditorum Foederati Belgii, modo ne ipsi in Hispaniam venirent.

Igitur amplius deliberandum est de justitia ejus Decreti 12. Jul. 1657. sed, dum deliberamus, tenendum est, reliquos Ordines Foederati Belgii nunquam simile quid decrevisse, per eos igitur recte subsistere illam interpretationem *d. §. 4.* & hac admitta, satis intelligimus, duriora illa Edicta contra immoderatam Ecclesiasticorum Pontificiorum multitudinem, in has Regiones irruentem, repeti potuisse illo 14. Apr. 1649. & postea etiam optimo jure saepius fuisse repetita. Novissimum Ordinum Hollandiae Edictum ea de re promulgatum est 21. Sept. 1730. ⁽¹⁵⁾ Sed hoc & alia ejusdem argumenti praetereo, contentus probasse, nulla ratione *d. §. 4.* ple-rosque Ordines Foederati Belgii habuisse sollicitos, atque li nempe obstaret interdictioni Clericorum, huc advenientium ex Imperio Hispanico.

(14) Aitzema *Histor. L. XXX.* p. 178.

(15) Exstat separatim & inter *Acta Ordinum.*

CAPUT XXI.

Quando & quorum navibus praestanda sit reverentia?

& andamnum, quod ob reverentiam non praestitam accipitur, commune sit, ut in jactu?

UT belli occasio evitetur, tractandum quoque, quando & quorum navibus praestanda sit reverentia? Res tota fere pendet a quaestione de dominio maris, nam si quod mare sit in dominio & Imperio alicujus Principis, ejus est ibi leges dare, & aliorum, quia ibi subditi sunt, leges accipere. Quare si jusserit Princeps in mari suo navibus vel arcibus suis reverentiam exhibere, exhibenda erit, sed si simile quid jusserit in mari non suo, impune ei non parebitur. De dominio maris quid mihi videatur, exposui singulari *Dissertatione de Dominio maris*, edita anno 1703. nec adhuc muto sententiam, Adversariis enim, quos postea nactus sum, respondi repetita ejus libelli editione inter *Opera mea minora*, quae Lugduni Batavorum prodierunt anno 1730. Distinxi in eo Opusculo inter mare terrae proximum & mare exterum, mare terrae proximum appellavi, quousque potestas e continenti, tormentis forte explosis, porrigitur, mare exterum, in quod Princeps e terra dominari nequit. Mare proximum subjeci dominio Principis, qui in terra iniperat, mare exterum exemi omni dominio, nisi domini animo occupatum possessumque sit, nam, remissa possessione, existimabam, remitti quoque dominum, & inde efficiebam, nullum mare exterum nunc

esse in cujusquam Principis dominio, cum nullum a quoquam Principe possideatur. Si vera sint, quae ibi disputavi, praesertim *C. II. III. & IV.* his omnino consequens est, qui imperat mari proximo, recte etiam imperare, ut & quemadmodum ibi salutetur.

Secundum haec Ordines Hollandiae 16. Maj. 1670. ⁽¹⁾ optimo jure decreverunt, in Freto maris Baltici Regis Daniae Arcem *Cronenburg* esse salutandam, ut Rex Daniae voluisset, nec minus recte Ordines Generales 3. Januar. 1671. ⁽²⁾ decreverunt, navium suarum Praefecti in mari proximo, quousque tormenta exploduntur, *binnen of onder 't canon van de Forten*, salutarent, ut Principi ejus orae videretur, an autem resalutare vellet, ipsius arbitrio relinquendum, hac addita ratione, quemque enim esse dominum in suo Imperio, & quemque advenam ibi subditum. Quod si sit, ut revera est, non recte Philippus II. Hispaniarum Rex, in §. 23. *T. I. Legum Nauticarum* ult. Oct. 1563. ⁽³⁾ etiam in portu alterius Principis vetuit, salutandi causa, submittere primum aplustre, in quo Regis Hispaniarum insignia depicta & expressa sunt. Neque etiam probandum est, quod triremis Gallica, anno 1671. Arcem quamdam Genuensium praetervecta, eam salutare noluerit. ⁽⁴⁾ Haec de mari proximo.

Sed quod ad mare exterum, quod in nullius Principis dominio est, nullius quoque est reverentiam aliis imperare, & salutem, navibus suis praestandam, exigere, & cum de mari extero quoque loquatur *d. §. 23. T. I.*

LL.

(1) *Plac. III. 1. 2. 4.*

(2) *Ibidem III 1. 2. 5.*

(3) *Ibidem I. 2. 7. 1. 2.*

(4) *Hollandsche Mercurius 1671. p. 114.*

LL. Nautic. haëtenus, ni fallor, bene se habet. Sunt quaedam, quae, tametsi honeste praestentur, inhoneste tamen petuntur. Inter ea refero, si quis minor dignitate majorem, in publico sibi obviam factum, salutet vel non salutet, & si quae minorum Principum naves in mari extero navibus majorum Principum, quaquam etiam dignitate sint, salutem dicat vel negat. Et ideo Superior Judex in Gallia, rescissa Inferioris Judicis sententia, recte absolvit & dimisit navem Hamburgensem, quae in mari Hispanico navi Gallicae Regiae vela non submiserat (5).

Attamen per plurimas Principum injurias id semper obtinere non licet. Sane quique maris alicujus imperium & dominium sibi adrogant, ut Franci maris Mediterranei, Angli maris Britannici, Veneti maris Adriatici, Genuenses maris Ligustici, in iis maribus Majestatem suam comiter observari volunt, & ob reverentiam non praestitam vi & vi armata agunt. Exempla non adfero, quia ipsa eorum copia laboramus. Sin autem illis, quas dixi, Gentibus, prae aliis quibuscunque, nihil quicquam juris sit in illa, quae sibi adrogant, maria, ut satis mihi videor probasse *C. V. & VI. d. Dissertat.* nihil etiam causae est, ut ab aliis aliorum Principum navibus exigant reverentiam, sibi in illis maribus praestandam. Pactis effici potest, ut, quod jure non competit, aliorum concedat metus vel ignavia, & sic ex Pactis Gens Genti debebit, quod alioquin non debebat, quod & circa velorum demissionem recte observavit Zentgravius *de Orig. Verit. & Oblig. Jur. Gent. Art. 7. §. 10.* Atque ita in §. 13. Pacis inter Respublicas Angliae & Foederati

(5) Apud Zoucheum de *Jure Feciali* Part. II. Sect. 8. Q. 14.

derati Belgii 28. Apr. 1654. (6) convenit, ut ex antiqua, ut ibi dicitur, consuetudine, quaecunque naves Foederatorum Belgarum navi Bellicae Regiae in mari Britannico submitterent summum aplustre & supparum. Verba, nam de verbis mox disputandum erit, sic se habent: *Dat de Schepen en Vaartuigen der Vereenigde Provinciën, zoo wel van Oorloge, als andere, dewelke eenig schip van Oorloge van dese Republicq in de Britanische Zeen zullen komen te ontmoeten, de vlagge van de top van de mast zullen stryken, en het mars-zeil laten vallen, invoegen als oyt in vorige tyden gebruykelyk is geweest.* Quae ipsa verba etiam descripta & repetita sunt in §. 10. Pacis inter Regem Angliae & Ordines Generales 14. Sept. 1662. (7) & in §. 19. Pacis inter Eosdem 31. Jul. 1667. (8).

Quod ad illam conventionem quaesitum est, an etiam tota Classis Ordinum eam reverentiam teneretur exhibere vel uni navi Regis Anglici, quaecumque illa fuerit? Magnis animis ea de re actum & pugnatum est annis 1671. & 1672. Cum Classis Ordinum mense Augusto anni 1671. prope terram Belgicam staret, Carolus II. Rex Angliae in eam immisit navem quamdam lusoriam, *een Jacht*, tormentis tamen munitam, ut illae naves lusoriae muniri solent. Mox navicula illa Regia ab Archithalasso Ordinum exegit reverentiam secundum ea pacta; quam cum non praestaret Archithalassus, ejus navem tormentis petiit Anglica (9). Carolus, Ordinibus jam infensus, ea occasione arrepta, iis bel-

(6) *Plac. II. 4. 28. 2. 2.*

(7) *Ibidem Append. p. 2873.*

(8) *Ibidem III. 1. 13. 28.*

(9) *Sylvius Vervolg van Aitzema L. III. p. 180. & 181.*

bellum indixit mense **Martio anni 1672.** eam enim potissimum editae indictionis causam memorat, reliqua sane frigidissima sunt. Ordines, prolixo Decreto (10), integram illam indictionem refutarunt, & ad *d. §§. 13. 10. & 19.* responderunt, eos pertinere non videri ad totas Ordinum Classes. Subsisto. An non pertinerent, quod naves Ordinum fuerint plures, sed una tantum Regia? At vero illi §§. loquuntur de navibus Foederatorum Belgarum, numero plurium, & mox de una tantum Regia. Nihil quoque refert, naves nostrae fuerint bellicae, an aliae, ut expresse cautum est *d. §§.* Unde effeceris, nec numerum, nec conditionem navium excusasse a praestanda reverentia.

Sed velim animadverti, naves illas bellicas constituisse integram Classem, & integras navium Classes posse comparari, ut & vulgo comparantur, Praesidiis, Arcibus & Portubus, quibus omnes advenae primum solent & debent exhibere reverentiam. Addo, Classem, quae stat in anchoris, eam maris partem, cui incubat, videri occupasse, eatenus nempe, quatenus & quamdiu incubat. Si occupaverit, transit in imperium & dominium occupantis, secundum ea, quae disputavi *C. III. & IV. de Dominio maris*; domino autem in suo ipsius territorio primus ubique terrarum datur honor. Deinde memoratur tunc Ordinum Classis stetisse *onder 't Land*, prope Zelandiam, neque adeo in mari Britannico, si qua fides epistulae (11), quam Syndicus Ordinum Hollandiae 22. Sept. 1671. de eo facto scripsit ad Legatum Ordinum Generalium, qui tunc in Anglia erat. Si non

(10) Tam indictio, quam refutatio exstant apud Sylvium *vervolg* 671
Aitzema *L. III. p. 193. & seqq.*

(11) Eam separatim pences me servo.

in mari Britannico, cessat conventio. Quod si prope terram steterit Classis, dici poterit, recte Archithalassum aplustre & supparum non submisisse, quia communi Populorum usu, quem latius probavi *C. II. de Domin. mar.* marium pars, terrae proxima, ejusdem imperii censetur, cujus & terra, in terra autem, hoc est, in ipsa Zelandia nullum jus aut Rex Angliae vindicavit unquam, aut concessit quisquam. Scio, mea memoria, navem Anglicam, juxta portum Vlissingensem, hostiliter excepisse navem Zelandicam, quod se non salutaverat, sed, cum Zelandica ibi, hoc est, in Imperio Ordinum Zelandiae, in anchoris steterit, satis manifestum est, id fuisse iniquissimum. His omnibus, quae dixi, accedit, quod in *d. §§. 13. 10. § 19.* nihil aliud convenit, quam vel unam *navem bellicam* Regis Angliae a nostris navibus in mari Britannico esse salutandam, navem autem illam lusoriam pro *bellica* esse habendam, non satis adhuc mihi constat, certe earum navium, quas *Jachten* vocamus, ullum in praeliis navalibus esse usum, nec legere, nec audire me memini.

Quomodocunque autem illa Pacta interpreteris, ea, quam dixi, causa bellum indicare sic satis est iniquum, praesertim quum Ordines id Classis suae factum non tantum non probaverint, verum & Legato Regis, ad se eam ob rem misso, significaverint ⁽¹²⁾, in posterum, si ita Regi videretur, totas Ordinum Classes vel uni navi Regiae vela & insignia sua esse submissuras: invitissimos quippe Ordines in id bellum traxit Rex, ipsis Anglis, qui cordatiores erant, causam belli ridentibus. Ceterum composito eo bello, omnis disputandi causa in posterum

prae-

(12) Sylvius *Vervolg van Aitzema L. III. p. 202.*

praecisa est, nam in §. 4. Pacis inter Carolum II. Angliae Regem & Ordines Generales 19. Febr. 1674. (13) convenit, quotquot Ordinum sive separatae sive conjunctae naves, bellicae aliaeve, Regis Anglorum vel uni navi, quae Regium velum (*jack*) aut aplustre haberet, obviam factae essent, supparum (*Top-zeil*) & summum aplustre (*Top-wimpel van de groote mast*) submitterent & demerent, idque omni in mari, quod Septemtriones (*'t midden van 't punt, gesegt, het Staten land in Noorwegen*) & Promontorium, quod dicitur *Finis Terrae*, interjacet. Atque id jus Regi competere Ordines in d. §. 4. testantur se agnoscere. Ufu scilicet maris & fructu contenti Ordines, aliorum ambitioni, sibi non damnosae, haud difficulter cedunt.

Hac occasione quaero, si qua navis, ob reverentiam aliae non praestitam, hostiliter excepta, patiatur damnum, an id damnum sit commune, atque si jactus esset factus? Et refert Weitsen de *Avariis* §. *voorts zoo heb ik* 29. sic obtinuisse anno 1545. cum navis Bellica Regis Franciae navi Zelandicae, quod aplustre suum non submiserat, ingens damnum dedisset, & sic obtinuisse, quia id damnum censebatur acceptum pro salute navis & oneris; quod, inquit Weitsen, deinde ita cautum est §. 28. Legum Nauticarum Caroli V. 19. Jul. 1551. (14) Sed ego ea sententia non utor, neque enim damnum commune est, nisi quod accipitur pro salute communi, & quod accipitur, si necessitas urgeat, praesentissimo navis onerisque periculo. Si Francis aplustre suum submisisset navis Zelandica, non minus, opinor, imo magis navis bonaque salva fuissent, atque

(13) *Plac. III. 1. 13. 29.*

(14) *Ibidem I. 2. 7. 1. 1.*

atque si cum Francis pugnatum esset. Dices forte, pro dignitate Reipublicae Francis restitutum fuisse, quin & sine culpa aplustre submitti non potuisse, cum id vergeret in opprobrium Reipublicae. Sed ea ratio valet, ut probes, eum, qui aliam navem aggressus est, non teneri de damno iis, qui & ipsi in oppugnatione damnum passi sunt, si, qui aggressus est, jure licito aggressus sit, non autem valet, ut probes, ad alterius damnum reparandum etiam alios contribuere oportere, cum non pro iis, sed pro dignitate Principis pugnatum est. Navarchus navis Bellicae recte exigit reverentiam Principi suo ex Pactis aut alia ratione debitam, & nisi exigit, in dolo vel culpa est. Navarchus autem navis onerariae aut debet reverentiam, quam alius exigit, aut non debet. Si debeat, & non praestet, utique ejus solius est damnum, quod accipitur, nec minus ejus solius esse putem, si malit pugnare, quam exhibere reverentiam, etiam non debitam. Ejus non est pro dignitate Principis sui pugnare, sed pro defensione navis onerisque. Praestat aplustre submittere, quam navem onusque pugnae periculo exponere, quid enim ad navis onerisque dominos, quorum rebus praepositus est navarchus, reverentiam exhibeat, an neget? & quid ad eos damnum, ob solam contumaciam navarchi illatum?

Non igitur erit contributio communis, nisi lex sit aliqua; qua id constitutum, aut ob reverentiam praestitam poena posita esset. Ut puta, ait §. 28. *T. I. Legum Nauticarum* Philippi II. ult. Oct. 1563. (15) si qui fecerint contra ea, quae in praecedentibus aliquot §§. ibi dicta erant, eorum naves capi & publicari posse. Si

ejus-

ejusmodi quoque Sanctio exstaret, quae aplustria & vela ullis aliorum Principum navibus submittere prohiberet, sin autem, naves, quae id fecissent, earumque onera publicarentur, jam defendi posset, ad reparationem damni, ob reverentiam negatam dati, ab omnibus esse contribuendum, quia sic pro salute navis bonorumque communi pugnatum esset. Quod autem Weitfen *d. loc.* addidit, id, quod ipse sentit, postea esse cautum *d. §. 28. LL. Nauticarum* Caroli V. verum non est. Non aliud ibi constituitur, quam damnum, quod ad defensionem navis contra piratas hostesque acceptum est, commune futurum, quod ipsum quoque repetitum est in *§. 2. T. IV. LL. Nauticarum* Philippi II. & insertum Legibus Frisicis *L. I. T. 24. §. 2.* Sed ejus rei longe alia ratio est, nam pugna cum hostibus & piratis semper fit pro salute communi navis onerisque.

CAPUT XXII.

Varia de tributis, vectigalibus & publicanis.

AD Reipublicae administrationem cum maxime pertinet causa tributorum & vectigalium, quia *neque quies Gentium sine armis, neque arma sine stipendiis, neque stipendia sine tributis haberi queunt*, ut res ipsa docet, etiam si non diceret Tacitus *L. IV. Histor. C. 74.* Quamvis autem tributorum & vectigalium fere indistincta sit significatio, distinguendi tamen ergo *tributa* dicimus, quae rerum, quas habemus vel acquirimus, & quae personarum nomine praestantur, *vectigalia* vero, quae invectionis evectionisque, & rerum fungibilium, quas

emimus, nomine indicuntur. Inter *tributa & portoria* seu vectigalia ea ipsa distinctio est apud Tacitum *L. XIII. Annal. C. 50.*

Vegrandes in Belgio Foederato, & praesertim Hollandia, contributiones esse, vetus querela est. Sunt, qui id Rerumpublicarum, quae a pluribus administrantur, commune malum esse censent, hi enim, quo plures sunt, eo & ad eos, ut totidem, fere dixerim, Principes exhibendos, plus contribuendum esse sibi persuadent, sed an sub Imperio unius hac parte beatorum subditorum conditio sit, nunc non disputo. Id verissimum est, quicquid olim apud alias Gentes tributarium ac vectigale fuit, etiam apud nos esse, quinimo plus esse si quis largiatur, non erraverit. Romae, Reipublicae frequentandae causa, coelibatui tributum impositum, in Hollandia & Zelandia etiam nuptiis, sed ne mori quidem ibi licet impune. Alia etiam hic illic in ipsos mortuos exercetur rapacitas: templa enim, praeter quae cadavera, alibi sepelienda, vehuntur, ab iis vectigal quoddam exigunt. Hunc morem, atque si nullo jure exerceretur, graviter increpuit Peckius *de Jure Sistendi C. V. §. 23.* apud Romanos tamen obtinuisse videri posset ex *l. 37. pr. ff. de Relig. & sumpt. fun.* ubi inter sumptus funeris referuntur, *si qua vectigalia sunt.* Sed magis est, ut sine alia auctoritate expressa, quae, quod sciam, alibi non exstat, benignius praesumamus de Romanorum in mortuos pietate, utque illa vectigalia potius intelligamus de iis, quae praestantur pro equis, navibus, hominibus, aliisque, quae cadaver, alibi sepeliendum, comitantur, ut haec scilicet non minus vectigalia sint, quam si alterius cujusque rei causa commeaverint. Lectio quoque in
d.

d. l. 37. pr. non ubique est eadem; sed hoc jam non ago. Sane in Belgio Foederato ille mos utique improbandus est, neque enim ibi pro mortuis in Ecclesia, quam cadaver praetervehitur, preces funduntur, aut ex lege Religionis Calvinianæ fundi possunt, quae tamen sola ejus exactionis origo videtur, ut ab aliis jam est observatum. Sed dudum est, ex quo Calviniani, operarum negligentes, eadem tamen emolumenta sectati sunt, quæ ex operis habent Pontificii (¹). Hanc autem rapinam & ego circumscriberem argumento §. 39. *Legum*, ut vocant, *Politicarum*, quas Ordines Hollandiæ ediderunt 1 Apr. 1580. nam ad instar jurisdictionis haberi potest illud quaecunque jus, quod Ecclesiæ exercent. Idque magis probandum est ob facilitatem exactionis, neque enim quisquam patietur, propter vectigal non solutum, mortuum suum in itinere detineri. Haec rapina fere convenit rapinæ plebis Polentinæ apud Suetonium in *Tiberio C. 37.*

In censu ineundo bonorum descriptionem fieri, Jure Romano constat *l. 4. pr. §. 1. §. seqq. ff. de Censib.* sed id, cum alibi, tum in Hollandia improbatum est. Exstat Decretum Ordinum Hollandiæ 22 Jan. 1675. (²). quo, ob difficillima tunc tempora, continetur, etiam eorum nomine, quae hic non possidentur, ducentessimam esse solvendam, & quo ipso tamen prohibetur bonorum descriptio, quemadmodum & Curia Hollandiae Mandato cum clausula poenali hanc inhibuit 21 Oct. 1677. (³). cum quidam bona sua perpe-

(¹) Exemplum est in *Decis. mixt.* 176.

(²) *Formul. II.* 26. p. m. 384. & 385.

(³) *Ibidem II.* 26. p. m. 382. & 383.

peram professus argueretur. Ajunt Ordines in illo Decreto 22 Jan. 1675. secundum harum Regionum conditionem nefas esse bonorum descriptionem fieri, ideoque totam rem committi iurijurando ejus, a quo census exigitur, jubentur tamen Urbium Consules & Ordinum Consilarii eam, quam commode possunt, habere bonorum cujusque notitiam, & curare, ut, qui perperam professi sunt, nomine publico accusentur. Quod iurijurando ea res committatur, non absimile est antiquae Germanorum consuetudini, quam ut singulare verae probitatis exemplum laudat Machiavel *L. I. Disput. de Republ. C. 55.* Germanos nempe, tributi loco, solvere bonorum suorum centesimam, unam duasve, eosque, praestito ante jurejurando, tantum se se soluturos, quod debent, revera etiam tantum solvere, absque ulla alia probatione vel exactione. Sed & longe gloriosius est, quod saepe in Hollandia liberae Reipublicae temporibus accidisse audio, quam plurimos nempe subditos, quum census qualiter qualiter iniretur, cum indignatione fuisse quiritatos, a se minus exigi, quam oportebat, atque adeo plus obtulisse & publico solvisse. Utque in Germanis id, quod dixi, studio libertatis adscribit Machiavel, sic in Belgis Foederatis verissimum est, quo quique libertatis studiosiores sunt, eo promptius & lubentius tolerare tributa, etiam gravissima, satis gnari, libertatem neminem bonum nisi cum anima amittere, parum igitur esse, si ei tuendae partem bonorum impendant.

Loca publica a tributis immunia sunt, &, cum olim Monetæ Ordinum Hollandiae (*de Munthuyfen*) tributa quoque praestitissent, iidem Ordines decreverunt 25 Febr.

br. 1667. (4) Monetae, quia ad se pertinebant, a tributis essent immunes. Sed quaesitum est, an & loca publica, quæ ad Ordines Generales pertinent, a tributis singularum Provinciarum sint immunia? Et quum Admiralitas Rotterdammensis armamentarium exstruxisset *te Hellevoetsluys*, & 19. Mart. 1658. ab Ordinibus Hollandiæ petiisset, id a tributis Hollandiæ immune & esse, & in posterum manere sinerent, iidem Ordines contra decreverunt 1 Apr. 1658. (5) Decreto enim ejusdem diei complexi sunt, omnia Ordinum Generalium armamentaria tributis subjecta & esse & in posterum mansura. Quod vix convenit eorundem Ordinum Decreto 5 Aug. 1667. (6) nam cum Ordines Hollandiæ tributum imposuissent carrucis pensilibus, navibus lusoriis (*Jachten*) aliisque similibus, & conductor ejus tributi id quoque Rotterdami exigere constituisset earum navium lusoriarum nomine, quæ ad Ordines Generales eorumve Collegia pertinebant, Ordinum Generalium Consilarii Epistula 21 Jul. 1667. ad Ordines Hollandiæ data, petierunt, curare vellent Ordines, ne id fieret, *aangesien die Jachten en andere Vaartuygen, daar toe geborende, niet waren toekomende eenige particuliere Ingesetenen van haar Edele Groot Mogende, maar absolutelyk aan den Staat behoorden*, & secundum hæc Ordines Hollandiæ eo 5 Aug. 1667. decreverunt. *Vis rationem? om dat, ajunt, de voorschr. Jachten geen Speeljachten syn, nogte ook eenige particuliere aankomen, maar ter contrarie alleenlyk ten dienste van den*

(4) *Resolutien van Consideratie ten tyde van de Wit* p. 795. & 796.

(5) *Ibidem* p. 428.

(6) *Ibidem* p. 802. & 803.

den gemeenen Staat gebruykt werden. Armamentaria igitur Ordinum Generalium, quae ex illo Decreto 1 Apr. 1658. tributum pendunt Ordinibus Hollandiae, sunt privatorum? & non sunt exstructa in usum communis Reipublicae? Vix est, ut ea Decreta simul subsistant. Si merum jus sequamur, defendi poterit d. Decretum 1 Apr. 1658. quia Princeps, quaecunque in suo Imperio sunt, recte tributis subjicit, sed animadvertet, an satis amicum sit, res focii tui, quae ultra semissem ad te ipsum pertinent, & sine quibus societas salva esse nequit, in rem tuam tributis subjicere? in vectigalibus quod ad ea, quae ad commeatum, & ad debellandos hostes evehuntur, haec quaestio potest habere usum longe frequentissimum.

Romæ non Principi duntaxat, verum & Civitatibus quibusdam tributa & vectigalia solvebantur; plurimis quidem Civitatibus vectigalia ademit Tiberius, ut narrat Suetonius in *eius vita* C. 49. sed rursus *ad proprias fabricas* iis concessit Alexander Severus, ut est apud Lampridium in *eius vita* C. 21. Quin & generaliter a Juliano Civitatibus restituta esse vectigalia memorat Ammianus Marcellinus *Histor. L. XXV. p. m. 530.* Apud Hollandos etiam non modo Ordinibus, sed & Civitatibus quibusdam vectigal solvitur, ex Privilegiis scilicet, quae in hanc rem obtinuerunt, ut enim apud Romanos nemo vectigalia indicebat nisi Princeps *l. 10. pr. ff. de Public. & vectigal.* ita & Carolus V. 6. Jul. 1515. (7) & rursus 8 Sept. 1518. (8) edixit, ne qua Urbs vel Pagus in Hollandia vino, cerevisiae aliisque

(7) *Plac. II. Append. p. 2048.*

(8) *Ibidem II. Append. p. 2052.*

que rebus nova tributa vel vectigalia imponeret, aut antiqua emendaret sine speciali Comitis privilegio. Quinimo posteriores Graviones adeo cuncta ad se traxere, ut neque Ordines, sine eorum privilegio, tributa vel vectigalia indixisse videantur, etiam tunc, cum ipsis Gravionibus essent solvenda. Ejusmodi sane sunt privilegia, quae Ordinibus Hollandiae concessit Carolus V. 5. Januar. & 16. Apr. 1543. (9).

Jcti disputant (10), an Urbibus vel Pagis ad aes alienum dissolvendum, ad Opera publica exstruenda, vetera reficienda, aliasque impensas necessarias, tributa vel vectigalia Civibus aut Incolis suis imperare liceat? Sed id ex cujusque Reipublicae forma judicandum est. Antiquissimis quidem temporibus in Hollandia etiam minores locorum Domini videntur ea imperasse; unde totiens ab iis pacti Incolae, ut modus quidam iis poneretur. Varie id jus etiam hodie exercetur; qui aggeribus exstruendis & conservandis praesunt, in hanc rem nunc quoque tributa quaedam indicunt, ceteri minores Domini ex nulla fere causa indicunt: ex quo enim ambitio & potentia Gravionum crevere, non nisi ex eorum privilegio tributa vel vectigalia imponere licuit, utique non post illa, quae dixi, Caroli V. Edicta annorum 1515. & 1518. Secundum haec quum Dominus Brederodensis Coronationi Caroli V. Aquisgrani adfuisset, atque ob impensas, ibidem factas, tributum quoddam imposuisset *tois in Bodegraven*, hique contradicerent, contendentes, nemini in Hollandia jus esse tributum imponere sine

(9) *Repert. Curiae Holl.* p. 46. A.

(10) Apud Peckium *de Jure Siftendi* C. IV. n. 17. & *Consil. B. T.* III. Consil. 78.

ne auctoritate Gravionis, apud Curiam Hollandiae 25. Febr. 1524. obtinuerunt (11). Cum olim multas exactiones, etiam tributi vectigalisve nomine, sibi vindicarent Ballivii alique, nullo jure, at solo usu se tuentes, & usum inde derivantes, quod cuique privato, de pecunia saepe non magna, litigare commodum non esset, Ordines Hollandiae his rapinis obviam iverunt §. 39. *Legum Politicarum* 1. Apr. 1580. Sed nihilominus etiam hodie prolixè in hanc rem peccatur.

Sicuti Romae in ceterarum rerum conductionibus, ob casum inopinatum, promissae mercedis diminutio concedebatur *l. 15. §. 1. Et l. 25. §. 6. ff. Locat. cond.* ita & in tributis & vectigalibus. Ulpianus certe in *l. 4. §. 1. ff. de Censib.* causas quasdam enumerat, ob quas census vel remittebatur, vel minuebatur, & Senatum Romanum, ob calamitatem, publicanis partem mercedis remisisse, lego apud Polybium *L. VI. Histor. C. 15.* Ea autem remissio vel diminutio tunc in primis rationem habet, si damnum, quod publicanis obvenit, ex ipsius locatoris parte obveniat, utputa si quosdam a vectigalium, jam locatorum, praestatione exemerit, vel merces quasdam, vectigali obnoxias, invehere vel evehere prohibuerit, vel rerum quarundam, quae tributum pendebant, usu interdixerit. Quae ratio fuisse scribitur, quod anno 1694. Innocentius XII. Pontifex Maximus, leges de luxu coercendo non pertulerit, quoniam nempe Theologi & Jcti damnum, ex ea re publicanis obventurum, a Pontifice refarciendum esse, consentiebant omnes.

Plus scire attinet, quid juris sit in Hollandia. Con-
lia-

liarii quidem Ordinum Hollandiae publicanis nihil quicquam possunt remittere ex §. 11. eorum Formae 4. Oct. 1670. ⁽¹²⁾ non quod nullae in Hollandia remissiones obtineant, sed quod illi Consiliarii dare nequeant. In §. 16. Formae, quam Ordines Hollandiae 19. Febr. 1585. Collegio suo praescripserunt ⁽¹³⁾, continetur, de remissionibus mercedum, quas publicani Ordinibus debent, solos Ordines esse cognituros, & inde satis apparet, etiam tunc remissionibus fuisse locum, si qua Ordinibus iusta remittendi causa videretur. Nulla autem causa iustior, quam si, ut modo dicebam, post locationem ipsi Ordines suo facto iis, qui publica conduxerunt, damnum dedisse constet. Quare miror, ex §. 33. & 35. Formae Vectigalis publici ⁽¹⁴⁾ nullam in Hollandia publicanis remissionem dari, si vel exportatio mercium aliarumque rerum, quae vectigal debent, prohibeatur, aut nonnullis, quamvis post factam locationem, immunitas a vectigalibus concedatur. Una remittendi causa est ex *d.* §. 33. si loca quaedam, quorum redditus ad publicanos pertinebant, ab hostibus occupata sint, pro rata nempe temporis, quo occupata fuere. Ob eandem quoque causam annis 1640. & 1668. Ordinibus Generalibus placuit, singularum Provinciarum Ordinibus remitteretur damnum, quod in vectigalibus passi erant, dum loca quaedam eorum ab hostibus occupata aut vastata essent ⁽¹⁵⁾. Iusta causa, & quis negaverit? Sed non minus iustae duae aliae, quas sic commemoravi.

Tan-

(12) *Plac. III. 1. 3. 3.*

(13) *Ibidem I. 1. 3. 1.*

(14) *Generale Ordonnantie op de gemeene Middelen, ibidem III. 7. 4. 11. & Bello Jurid. Casu 60.*

(15) Sic refert Aitzema *L. XLVI. p. 372. 381. 383. & 384. & L. XLVII. p. 179.*

Tandem Ordines Hollandiae in §. 23. novissimae Formae Vectigalis publici 11. Mart. 1723. ⁽¹⁶⁾ alteram ex his duabus causis receperunt, si scilicet investio quarundam mercium prohibeatur (cui par sit oportet causa evectionis) sed alteram, quae de concessa immunitate est, omiserunt, addiderunt autem tres novas remissionum causas, nempe inundationis, majoris incendii & pestis, reliquis omnibus plane exclusis. Unde refutandum est, quod quidam in Hollandia vectigalium conductores, quod ad remissionem, quarumcunque aliarum rerum conductoribus comparaverint ⁽¹⁷⁾. Ne quidem pestis antea in Belgio iusta remittendi, sed duntaxat solutionis differendae causa fuit, ut est in *Disquisitionibus Politicis Casu XLIII*. Si Ordines novis Edictis publicanis noceant, damnum iis refarciri oportere, generaliter responsum est *Consil. H. T. III. Consil. 105. § 106. & Consil. B. T. IV. Consil. 167. n. 1. 2. § 3.* optime, si quid iudico. Praestaret in hoc argumento sequi Jus Romanum, quod in conductoribus publicis vel privatis nihil quicquam distinguit, quam sine ratione excludere causas, ibi expressas, & non admittere aequae graves vel graviore. Juri Romano fere conveniunt causae, enumeratae in §§. 15. 25. § 95. Formae, quam Ordines Hollandiae Rationalibus patrimonii sui dederunt 12. Mart. 1593. ⁽¹⁸⁾.

(16) *Nieuwe generale Ordonnantie op de gewone Middelken*, quae exstat separatum, & inter *Acta Ordinum*.

(17) Van Leeuwen *R. H. R. L. IV. 40. 4*.

(18) *Piac. III. 6. l. 1.*

CAPUT XXIII.

An Ordines Generales recte sese immisceant controversiis singularum Provinciarum?

Quum penes singulas Provincias jus sit summae Potestatis, quicquid ad summam Potestatem pertinet, ipsae quoque exercent, nisi renunciarint juri suo, ut renunciarunt in quibusdam causis, sine quibus Foedus Utrechtanum 23. Jan. 1579. explicari non poterat. An & quatenus renunciarint in jure belli gerendi, excussi supra *L. I. C. 23.* an & quatenus in jure Repressaliarum *d. L. I. C. 24.* an & quatenus in jure Legatos mittendi vel accipiendi *hoc Libro C. 4.* an & quatenus in jure Religionis *hoc ipso Libro C. 18.* Sed quid si inter Provincias invicem controversiae incidant de juribus & privilegiis, sibi propriis? & quid si de iisdem controversiae incidant inter Magistratus, Urbes, aliave membra unius ejusdemque Provinciae? Et palam cautum est in §. 1. d. Foeder. Utrecht. omnes illas controversias esse definiendas vel ordinario judicio, vel apud arbitros, vel amica transactione, hoc nominatim addito, *sonder dat de andere Landen of Provinciën, Steden of Leden van dien* (zoo lange zig beide Partyen 't regt submitteren) *hen des zullen hebben te bemoeijen, ten ware hen geliefde te intercederen tot accord.* In nonnullis causis, quae, ut modo dicebam, ad explicandum Foedus pertinebant, & sine quibus Respublica salva esse videbatur non posse, alia componendi dissidii ratio praescribitur in §§. 9. 16. §. 23. d. Foeder. Utrecht. sed de his omnibus §§. latius sum dicturus *Cap. seq.* Interea apparet, in causis ordina-

riis regulam esse, Ordines Generales non recte sese immiscere controversiis singularum Provinciarum, addita hac una exceptione, nisi Partes se iudicio non submittant. Quae exceptio magnam rationem habet: si enim partes iudicium subterfugiant, quid superest, quam ut in mutuam perniciem armentur, & Foederi defendendo sic reddantur inutiles. Quod, ne fieret, omni ope erat cavendum.

Sic est in Foedere Utrechtano; sed & ante id Foedus placuit, ne Ordines Generales judicare vellent de rebus, quae ad singulas Provincias pertinebant. Unde & §. 23. Pactorum inter Amsterdammenses & Dynastam Oran-gium 5. Febr. 1578. (1) continetur, Amsterdammenses quidem promississe, se de Civitatis suae administratione accusatoribus suis apud Ordines Generales, eorumve Consiliarios esse responsuros, sed Ordines Hollandiae censuisse, earum rerum, quae in Hollandia acta gesta sunt, hominumque ibi degentium accusationes extra Provinciam peragi non oportere, adversari enim id Privilegiis & ipsi Foederi Gandavenli, placuisse igitur Oran-gio & Ordinibus Hollandiae, omnes eas accusationes esse suspendendas, donec Ordines Generales de jurisdictione Senatus Mechliniensis constituissent.

Ille autem §. 1. Foeder. Utrecht. ad controversias inter Groninganos & Ommelandenses nunc non pertinet, quamvis tunc pertinuerit. Ommelandenses subscripserunt Foederi, &, quamvis non subscripserint Groningani, in Foedere tamen fuisse, videor recte probasse *L. I. C. 16.* Groningani quidem, Groningam habentibus His-

(1) Satisfactie aan die van Amsterdam, exstat in de *Handvesten van Amsterdam* 1663. p. 141.

Hispanis, Foedere exciderunt, sed recuperata ab Oran-
gio Groninga, ad id redierunt ex §. 2. Legum, quibus
dedita est Groninga 23. Jul. 1594. ⁽²⁾. Sed non redie-
runt aequo foedere, ut observabam quoque *d. C. 16. ec-*
ce enim §. 5. earundem Legum ita expressum est: *dat*
het different tusschen de Stad Groeningen en de Omlan-
den ⁽³⁾ *gerefen, ende zoo nog soude mogen ryssen, zal*
staan tot determinatie en dispositie van de Heeren Staten
Generaal, of hare gecommitteerde. Groningani in his-
ce controversiis se submiserunt arbitrio Ordinum Gene-
ralium, sive ex Legibus deditionis, sive ex compromif-
so, Ommelandenses ex solo compromisso, ne cum du-
riore adversario sibi perpetuo esset conflictandum. Se-
cundum haec certe inter Groninganos & Ommelanden-
ses saepe judicarunt vel ipsi Ordines Generales, vel alii,
ab his delegati, quemadmodum 21. Januar. 1597. 8.
Mart. 1599. & 10. Apr. 1600. ⁽⁴⁾ & rursus 18. Aug.
& 4. Dec. 1610. & 3. Jul. 1615. ⁽⁵⁾. Dixerunt quidem
Groningani 3. Mart. 1677. *d. §. 5.* tantum pertinere ad
controversias, quas tunc, anno nempe 1594. invicem
habebant, sed contradixerunt Ommelandenses, & se-
cundum hos decreverunt Ordines Generales 3. Aug.
1677. ⁽⁶⁾. Recte: nam & de controversiis, in poste-
rum oriundis, diserte cautum est in *d. §. 5.* Ceterum in
eo §. 5. duntaxat fermo est de quaestionibus, inter Gro-
ningam & Ommelandiam ortis vel oriundis, & inde
appa-

(2) *Plac. I. 1. 1. 4.*

(3) Haec verba, *en de Omlanden*, perperam omitti sunt d. n. 4. Sed ali-
bi leguntur, & omnino legi debent.

(4) Exstant illae sententiae separati, & memorantur quoque *Repert.*
Ordin. Gener. p. 16. A.

(5) *Ibidem p. 21. A. & p. 23. A.*

(6) *Hollandsche Mercurius. 1677. p. 113. & p. 149.*

apparet, ultra eas quaestiones porrigendum non esse. Si igitur ipsi Groningani inter se, vel ipsi Ommelandenses inter se dissentiant, nullae plane partes erunt Ordinum Generalium, nisi forte ex novo compromisso, de illis controversiis tunc interposito. Cum Ommelandenses saepissime invicem sint tumultuati, & adhuc tumultuentur, ex eorum praecedenti compromisso saepissime etiam jus dixerunt Ordines Generales, sed si nullum sit compromissum, quod in singulis causis diligenter observandum est, cessabit omnis eorum jurisdictio, & locus erit regulae, quod ad omnes Provincias praescriptae in *d. §. 1. Poed. Utrecht.*

Quid autem est, quod Ordines Generales eorumve Delegati aliquando etiam contra Utrechtanos nonnullos judicarunt? de illo judicio exstat epistula 17. Mart. 1610. (7) & eo quoque videntur referenda Edicta, tam a Consiliariis Ordinum Generalium ult. Maj. 1610. quam ab ipsis Ordinibus Generalibus promulgata 15. Aug. 1612. (8). Perperam, inquires, judicarunt, nam ex *d. §. 1. singularum Provinciarum*, earumve partium quaestiones, nisi de iis transigatur, aut ad ordinarium judicem, aut ad arbitros deferendae sunt. Imo non perperam, non quod in ea specie locus fuerit exceptioni, quam habet *d. §. 1. excludi* scilicet Ordines Generales, *nisi partes nolint se judicio submittere*, nescio enim, an id tunc obtinuerit, sed quod ex auctoritate Ordinum Utrechtanorum censendum sit illud judicium. Ne igitur ea causa aliis praejudicio sit, sciendum est, illas sententias, quas Delegati Ordinum Generalium anno 1611. contra

(7) *Repertor. Ordinum Generalium* p. 20. B.

(8) *Plac. I. 1: 17. Edicta Ord. Gener. n. 6. & 7.*

contra seditiosos quosdam Utrechtanos dixerunt, esse dictas *op authorisatie van de Heeren Staten 's Lands van Utrecht, en den Geregte der Stad Utrecht*, ut didici ex Praefatione d. Edicti 15. Aug. 1612. Atque ita recte judicarunt, qui alioquin judicare non poterant.

Quum 8. Apr. 1654. magni motus inter Ordines Transisulaniae essent excitati, qui totam illam Provinciam concusserunt, Ordines Hollandiae 18. Sept. 1654. decreverunt (9), ageretur apud Ordines Generales, quo mandarent militibus, qui erant in Transisulania, ne cui partium parerent, dummodo id paterentur Transisulani, ad Comitia Ordinum Generalium delegati. Qui si id nollent, se id suis militibus, qui erant in Transisulania, mandatu- ros, usque dum cessarent illae secessiones, ac tunc rursus milites parerent, ut juraverant se parituros, Ordinibus Transisulaniae. Sed cum ea apud Ordines Generales proponerentur, contradixerunt Transisulaniae Delegati, atque ita nihil quicquam decreverunt Ordines Generales. Tandem de iis quaestionibus, tentatis frustra transactionibus, Ordines Transisulaniae compromiserunt in Arbitros quosdam, qui eas sententia sua definirent Ordinum Hollandiae nomine; quae sententia etiam sequuta est 20. Aug. 1657. quemadmodum haec omnia uberrime exstant in Ordinum Hollandiae Decreto 21. Sept. 1657. (10) cujus alia occasione etiam supra memini *hoc Libro C. 3.*

Exceptis igitur controversiis inter Groninganos & Ommelandenses, de aliis, in aliis Provinciis exortis, Ordines Generales, quod sciam, nunquam judicarunt, nisi

(9) *Resolutien van Consideratie ten tyde van de Wit* p. 216. & seqq.

(10) *Ibidem* p. 381-421.

nisi qua Arbitri ex compromisso partium, vel ex delegatione, atque adeo ex auctoritate ipsorum Ordinum. Saepe quidem, missis etiam Delegatis suis, conati sunt fluctus, hic illic motos, componere, sed, si transactio non successit, a judicando plane abstinuerunt. Quum anno 1668. inter Proceres Frisiae magnis animis disputaretur de quibusdam, quae ibi inciderant, & forte adessent Ordinum Generalium Delegati, alia occasione missi, pars inferior apud eos prolixè quæstæ est de injuria, sibi facta. Delegati has querelas ad Ordines Generales transcripserunt 24. & 25. Febr. 1668. (11). Quo intellecto Deputati Ordinum Frisiae & ipsi literas dederunt ad Ordines Generales 29. Febr. 1668. (12) enixe rogantes, ne illi Ordines sese immiscere velent rei, ad se non pertinenti, se jam de controversiis, apud se exortis, judicasse, & sibi solis de his judicandi jus esse. Qua Epistula moti Ordines Generales nihil quicquam sibi adrogarunt (13).

Quamvis autem mihi non succurrat exemplum rei apud Ordines Generales, sine compromisso vel delegatione, judicatae inter dissentientes unius ejusdemque Provinciae partes, judicare tamen possunt, si partes judicio se subtrahant, ut saepe se subtraxerunt. Exstant in Annalibus exempla, & mea quoque memoria exstiterunt, eo usque saepe in nonnullis Provinciis esse turbatum, ut partes non tantum ad arma, sed & ad caedem & sanguinem venerint, utque ad perfectam

avaap-

(11) *Hollandische Mercurius*. 1668. p. 43-46. & Aitzema *L. XLVIII.* p. 211. & seqq.

(12) *Ibidem d.* p. 46. & Aitzema *d. L. XLVIII.* p. 222.

(13) *Ibidem d. anno 1668.* p. 49. & Aitzema *d. L. XLVIII.* p. 220. & p. 273. & 274.

ἀναρχίαν nihil fere fuerit reliquum. Ut antiquiora tempora praeteream, anno 1702. & aliquot sequentibus, post mortem Willemi III. Gelria & Zelandia adeo in contrarias factiones fuerunt scissae, ut in his siluerint leges & judicia. Simulac pars inferior iudicem, qui neutrarum partium erat, adiret, mox superior auctoritate sua intercessit, & curavit, ut iudicium vel suspenderetur vel aboleretur. Et ne sic quidem Ordines Generales vel singularum Provinciarum partes suas interposuerunt nisi per modum transactionis, minime vero per modum iudicii. Scin', quid impederit? solus, ni fallor, metus, ne, quo jure in aliis Provinciis usi fuissent Ordines Generales, in posterum in suis quoque uterentur; quod ne fieret, singularum Provinciarum aequae intererat.

Sed, ajes, nunquamne Ordines usi sunt eo jure, quod ipsis dedit exceptio in *d. §. 1. Foed. Utrecht.*? meministine annorum 1618. & 1619. quibus Ordinum Generalium delegati Iudices sententiam dixerunt de capite & bonis eorum, qui tunc sedebant ad clavum Reipublicae Hollandicae? Probe memini; sed cave putes, eam causam incidisse in exceptionem *d. §. 1. Exceptio* ait, *nisi partes se iudicio non submittant*, tantum autem abest, ut, qui tunc iudicati sunt, Iudici suo se subtraxerint, ut potius, simulac obtorto collo ad Iudices delegatos rapti essent, magno convitio ad Iudicem suum provocaverint, ejusque sententiam nec subterfugerint, nec reformidaverint. Si quaeras, quo igitur jure Ordinum Generalium delegati Iudices in ea causa iudicaverint, peritiores consule, nam non est, ut ego tibi dicam.

CAPUT XXIV.

De modis conciliandi dissentientes Provincias.

SI quae controversiae incidant inter ipsas Provincias, quae foederatae sunt, quemadmodum conciliandae sint, meretur despici. Intricatissima sane est haec quaestio, sed tamen utilissima, ne Respublica, quae sola fere concordia crevit, discordia aliquando dilabatur. Dicam autem de modis conciliandi dissentientes Provincias, primum ex Foedere Utrechtano, deinde ex iis, quae post id Foedus sequuta sunt, & his consultis judicandum, an rei, adeo necessariae, satis prospectum sit. Quod continetur §. 1. d. Foederis, etiam ad dissentientes Provincias videbatur porrigendum, nam ait, *dat de quaestien, die EENIGE VAN DE VOORSCHR: PROVINCIEEN, Leden ofte Steden van de Unie weseude, met den anderen hebben, ofte namaals zouden mogen krygen, nopende haar lieder particuliere en speciale privilegien, vryheden, exemptien, regten, statuten, loffelyke en wel bergebragte Costuimen, usantien en andere haar lieder geregtigheden, dat de zelve by ordinaris Justitie, Arbiters of minnelyk accord besliffen zullen werden.* Et tamen verum est, inter dissentientes Provincias, quarum singulae sui juris sunt, nullum esse judicem competentem, nedum Judicem ordinarium, atque ita, quantum ad has attinet, tentata ante transactione, statim recurrendum videri ad Arbitros, nec, ut sequitur, ullas Ordinum Generalium esse partes, si Provinciae, quae dissentiunt, in Arbitros

com,

compromittere paratae sint. Sed haec quidem ibi generaliter, at in §. 9. d. Foeder. postquam placuerat, in causis Induciarum, Pacis, Belli & Contributionum non nisi omnium Provinciarum unanimi consensu decerni posse, specialiter cavetur, si in his, quae dixi, causis Provinciae dissentiant, *dat 't geschil zal gerefereert en gesubmitteert werden by provisie aan de Heeren Stadhouders van de voorschreve geuniëerde Provinciën, nu ter tyd wesende, die 't voorschreve geschil tusschen partyen zullen vergelyken, of daar van uytspreken, zulks zyhuiden bevinden zullen in der billikheid te behooren.* Quod si & ipsi Gubernatores dissentiant, ex eodem §. 9. Arbitri adiscuntur. Rursus in §. 16. d. Foed. si qua contentio oriatur, quae ad unam duntaxat Provinciam pertinet, ejus arbitrium fore penes omnes reliquas, sin autem ad omnes Provincias pertineat, Gubernatores de ea esse arbitratos secundum d. §. 9. Tandem in §. 21. d. Foeder. si quid dubiae quaestionis nascatur ex ipso Foedere, omnes Foederatos paribus suffragiis Foedus esse interpretatos, sed, si dissentiant, Gubernatorum, ut ante dictum erat, partes succedere.

Vides, quam varie? & quis haec componat? Dices ex d. §. 1. de omnibus controversiis inter dissentientes Provincias ad Arbitros esse eundum, & ex d. §. 16. secundum distinctionem, ibi factam, vel judicant reliquae Provinciae vel Gubernatores, remotis plane Arbitris. An d. §. 1. referendus erit ad jus singulare quarumque Provinciarum, d. autem §. 16. ad jus commune Foederis? sed non distinguit d. §. 16. & si sic interpreteris, tantundem diceret, quod dicit d. §. 21. ibi namque agitur de iis, quae ad explicandum

Foedus pertinent, & alia quoque ibi sanctio est, quam in *d. §. 16.* Iterum in *d. §. 9.* causae quaedam graviores relinquuntur arbitrio Gubernatorum, qui tunc erant, sed duntaxat *by provisie*. Quid autem si illi fato suo fuerint functi? quid si nulli sint? & quid si unus tantum? nihil definitum est. Fere idem quaeri potest quod ad *d. §§. 16. & 24.* ubi de Gubernatoribus sermo est. Arbitri etiam adsciscuntur ex *d. §. 9.* si inter Gubernatores non conveniat, sed an & quomodo eorum arbitrio standum sit, non exprimitur.

Sunt haec adeo obscura & tantum non pugnancia, ut anno 1651. inter Foederatos serio quaesitum sit de eorum omnium interpretatione, & simul laboratum de nova ratione conciliandi dissentientes Provincias. Quod dicitur in *d. §. 9.* de causis quibusdam arbitrio Gubernatorum, qui tunc erant, relinquendis, & quidem *by provisie*, Frisii de omnibus deinceps Gubernatoribus intellectum voluerunt in his, quae in Ordinum Generalium extraordinariis Comitibus proposuerunt 27. Januar. 1651. (1) verbis *by provisie* in *d. §. 9.* ita acceptis, *dat haar Uytsppraak provisionele executie zoude obtineren*, & verbis, *nu ter tyd wesende*, relatis ad *ra' geu-niëerde Provinciën*. Quae pessima interpretatio est, ab Hollandis recte refutata in his, quae & ipsi in iis Comitibus proposuerunt mense Februario 1651. (2). De mente ejus §. 9. si per se non constaret, liquido constare poterat ex Constitutione Joannis Nassavii, Georgii van Lalaing, ut & Gelrorum, Zutphanensium, Hollandorum, Zelandorum, *Frisiorum* quoque, item-

que

(1) Aitzema *Herflekde Leeuw* p. 160. & 161.

(2) Idem *ibidem* p. 226. & 227.

que Utrechtanorum & Ommelandensium, facta 13. Jul. 1579. (3) proxime post Foedus Utrechtanum, qua inter alia continetur, si quaestio incideret de executione tributorum, inchoata contra subditos alicujus Provinciae, *dat die quaestie staan zal by provisie tot de eijse van de Heeren Stadhouders van de Provinciën, nu ter tyd zynde, in der forme, als van andere Differenten, die tusschen dese Provinciën zullen mogen vallen, by nader Unie geseit is.* Quae utique, quod ad arbitrium Gubernatorum, id ipsum ajunt, quod ait d. §. 9. & tamen, ut Frisii interpretati sunt, illum §. 9. nullo modo accipi possunt. Quamvis autem ea parte mihi dubium non videatur Foedus, aliis tamen partibus esse dubium, quin & sibi contrarium, ex iis, quos dixi, §§. satis mihi videor probasse.

Summo igitur jure eo anno 1651. actum est de aliis modis conciliandi dissentientes Provincias, idque magis necessarium esse coepit, ex quo Provinciae nonnullae carebant Gubernatoribus, quorum auctoritas defendebat Foedus, nec etiam impensè desiderabant alios. Utinam de re tam utili, quam necessaria non tantum actum, sed & transactum esset! Et quamvis transactum non sit, magni tamen interest scire, quid de causa tanti momenti censuerint singulae Provinciae. Indicabo autem loca, unde id scire liceat, nam singularum sententias describere nunc quidem mihi nec vacat, nec lubet. Gelri, quid sibi videatur, in extraordinariis Comitibus apud Ordines Generales proposuerunt 20. Januar. 1651. (4). Hollandi 26. Jul. 1651. (5) Zelandi

22.

(3) Est in de *Resolutien van Consideratie ten tyde van de Wit* p. 671. & seqq.

(4) Aitzema *Herstelde Leven* p. 136. & 137.

(5) Idem *ibidem* p. 116-118.

22. Januar. 1651. ⁽⁶⁾ Utrechtani sine die & Consule ⁽⁷⁾. Frisii 20. Jul. 1651. ⁽⁸⁾ rursus iidem 22. Jul. 1651. ⁽⁹⁾ & iterum postea ⁽¹⁰⁾. Transisulani 7. Febr. 1651. ⁽¹¹⁾ & Groningani 20. Jul. 1651. ⁽¹²⁾.

Hollandi autem suam conciliandi formam non aliter valere voluerunt, quam si de reliquis causis dissentirent Provinciae, non etiam de causa contributionum, *buyten materie van Consenten*. Gelri, Zelandi, Utrechtani & Transisulani hanc exceptionem rejecerunt, probata ceteroquin in omnibus Hollandorum forma 19. Aug. 1651. ⁽¹³⁾ sed neque tunc ⁽¹⁴⁾, neque antea ⁽¹⁵⁾ Hollandi, quamvis enixe rogati, ab exceptione sua recesserunt. Attamen Ordines Hollandiae 2. Maj. 1663. decreverunt ⁽¹⁶⁾, apud Ordines Generales curaretur, ut sua forma reciperetur simpliciter, etiam cum de contribuendo agitur, sed ad sex annos duntaxat. Verum quum neque Frisii, neque Groningani eo anno 1651. in eam consenserint, neque Hollandorum limitatio ad sex annos reliquis Foederatis videatur placuisse, etiam d. anno 1663. nihil profectum est.

Sane Hollandi non absque ratione urgebant illam, quam dixi, exceptionem, satis enim intelligebant, liberum in tributa consensum fortissimum esse libertatis pro-

(6) Aitzema *Herstelde Loeuw* p. 141-144.

(7) Idem *ibidem* p. 171. & 172.

(8) Idem *ibidem* p. 520. & 521.

(9) Idem *ibidem* p. 522. & 523.

(10) Idem *ibidem* p. 525-527.

(11) Idem *ibidem* p. 229. & 230.

(12) Idem *ibidem* p. 521. & 522.

(13) Idem *ibidem* p. 534. & seqq.

(14) Idem *ibidem* p. 536.

(15) Idem *ibidem* p. 531.

(16) *Resolutien van Consideratie ten tyde van de Wt.* p. 669. & seqq.

propugnaculum, ab iis pendere & bellum & pacem, & alia magni momenti capita, quin ipsos milites non solutis stipendiis, in perniciem Principis sui esse conspiraturos. Atque hinc est, quod ipsi illi Ordines Hollandiae in libello, quem contra Orangianos ediderunt anno 1651. cujus supra memini C. 4. prolixè defendant, etiam Ducum Gravionumque temporibus quasque Provincias libere de tributis consuluisse, eaque, si ita videretur, nulla reddita ratione, quotannis negare potuisse. Et quum Ordines Generales 18. Aug. 1650. decrevissent, si qua de dimittendis militibus inter Provincias esset quaestio, ea Gubernatorum arbitrio submitteretur, Hollandi, Zelandi, Utrechtani, Frisii, Transfulani & Groningani adnotarunt ⁽¹⁷⁾, *behoudens de vryheid in 't stuk van de Consenten*, satis gnari, frustra Gubernatores milites retinere, si Ordines ex tributis non suggerant stipendia. Etiam ea adnotatio satis significat, inter illas sex Provincias tunc convenisse, mortuis, qui tempore Foederis Utrechtani erant, Provinciarum Gubernatoribus, cessare §. 9. ejus Foederis, nam ex eo tributorum quoque causa Gubernatorum arbitrio relicta erat: sic ut Frisii tunc aliter sapuerint, ac sapuerunt 27. Januar. 1651. De Groninganorum sententia etiam aliunde constabat, hi quippe, sibi habentes persuasissimum, nunc cessare arbitrium d. §. 9. in iis, quae in extraordinariis Comitibus apud Ordines Generales proposuerunt 27. Januar. 1651. ⁽¹⁸⁾ ea ipsa ratione videntur petiisse, ut, quod ait d. §. 9. de Gubernatoribus tunc vivis, in posterum decerneretur de omnibus aliis.

Etiam

(17) Aitzema *Herfselde Lecuur* p. 82-85.

(18) Idem *ibidem* p. 165.

Etiam Ordinum Generalium Delegati 21. Jul. 1651: formam conciliationis proposuerunt, quam Gelri, Ze-landi, Utrechtani & Transfulani *op het welbehagen van hare Principalen*, & Hollandi simpliciter & absolute probasse dicuntur (19). Sed quia in ea forma contributionum causa excepta non est, cui, ut dixi, mordicus inhaeserunt Hollandi usque ad annum 1663. Auctoris, qui ita scripsit, fide id esse jubeo. Et si vel eam formam probassent Hollandi, probassent soli, deficeret igitur omnium aliarum Provinciarum consensus, qui, quod sciam, etiam postea sequutus non est. Quare nec illa, nec ulla alia alicujus Provinciae forma unanimi consensu probata vel unquam recepta fuit.

Ceterum si qua forma exstaret, etiam omnibus numeris perfecta, & a cunctis Foederatis laudata, ea utique non pertineret nisi ad componendas controversias, quae ex communi Foedere proficiuntur, cum nempe quaeritur, quid socium sociis dare vel praestare oporteat, & in ejusmodi tantum causis valere, nominatim §. 1. suae formae inseruerunt Hollandi, & Frisii quoque ei formae, quam postremum ediderunt, quamvis reliquarum Provinciarum formae, vitio scripturae, fere latius pateant. Sed in causis, quae ad singulas Provincias pertinent, Ordinum cujusque Provinciae sola potestas est, nulla vero Ordinum Generalium, nisi membra Ordinum & Magistratus unius ejusdemque Provinciae invicem dissentiant, & judicio se nolint submittere. Quae una exceptio est, de qua *Cap. praeced.* plenius disputabam.

Caremus igitur adhuc formula conciliationis, paribus om-

(19) Aitzema Hersfelde *Leeuw* p. 518. & 519.

omnium Foederatorum suffragiis probata & recepta. Praestaret sane qualem qualem habere, quam nullam. Hollandica prae caeteris placet, & si forte hic illic emendaretur, non est, ut eam morosi rejiciamus. Necessitatem novae formulae diligenter exposuerunt Ordinum Generalium Consilarii in tribus Epistulis, ad Ordines Generales missis 14. Decemb. 1716. & 18. & 27. Januar. 1717. ⁽²⁰⁾ quemadmodum & exstat nova ejusmodi formula, prioribus auctior & emendatior, ab utrorumque Delegatis composita 12. Apr. 1721. ⁽²¹⁾. Quamvis autem haec eodem die ad Ordines singularum Provinciarum transmissa sit, nihil tamen adhuc effectum est, nec forte efficietur unquam. Quapropter, ut nunc est, relabimur ad Foedus Utrechtanum, sed & ita relabimur ad statum, longe deteriorem, quam erat tempore conditae Reipublicae, tunc enim, ad placanda dissidia, in rebus gravissimis variae erant Gubernatorum partes, nunc nullae sunt, etiamsi in plerisque Provinciis non sublata esset Gubernatorum potestas, ut revera est. Dum supererant Gubernatores, posteriorum sola auctoritas saepe effecit, quod priorum potestas, & sic quodammodo explicati sunt *d. §§. 9. 16. & 21. Foeder. Utrecht.* Sed extinctis vel ad unum reductis Gubernatoribus, quomodo explicabuntur *d. §. §. ?* Si desit potestas, & simul omnis auctoritas, quae invitos & dissentientes Socios in ordinem cogat, quid superest, quam ut singulae Provinciae, sicuti sunt sui juris in rebus Provinciae suae, ita etiam sint in rebus, ad commune Foedus pertinentibus. Quod quam sit inutile, & ad

Rem-

(20) Exstant separatim & inter *Acta Ordinum.*

(21) Separatim & inter *Acta Ordinum.*

Rempubicam perdendam vergat, nemo est, qui non intelligat. Apage Gubernatores, si absque iis Respublica salva esse possit, sed, ut possit, semel omnibus Foederatis placeat nova conciliandi formula, quae potestatem auctoritatemve Gubernatorum suppleat. Si tu putes, hanc magis sperandam, quam expectandam esse, ego putem, non semper adfuturum *Θεὸν δὲ τὸ μὴ-χανῆς*, qui Rempubicam fervet incolumem.

CAPUT XXV.

Variae Quaestiunculae.

I. **R**ecte dixit Grotius *de Jure B. § P. L. II. C. 9. §. 3.* jus Populi non deficere, nisi deficiat ipse Populus. Forma autem Regiminis mutata non mutatur ipse Populus. Eadem utique Respublica est, quamvis nunc hoc, nunc alio modo regatur: alioquin diceret, Rempubicam in statu, quo nunc est, exsolutam videri pactis & debitis, in alio statu contractis. De debitis id dicere non licere, consentit Grotius *d. L. II. C. 9. §. 8. n. 3.* De pactis ut idem dicamus, eadem, quae in debitis obtinet, ratio persuaferit. Cum tamen inter Henricum VII. Angliae Regem, & Philippum, Archiducem Austriae §. 14. Pacis 24. Febr. 1495. (1) tam pro Anglis, quam Belgis convenisset, ut utriusque subditis liceret *ubique ire, navigare, PER MARE SECURE PISCARI absque aliquo impedimento, licentia seu salvo Conductu*, Angli deinde, liberam piscandi

(1) *Corps Diplomatique* Tom. III. Part. 2. n. 171.

di libertatem Belgis invidentes, huic Paci stare noluerunt, atque si facta esset cum alio Principe, cum Archiduce nempe Austriae, non vero cum Ordinibus Generalibus. Omnino perperam; & tamen saepius ita Angli adversus *d. §. 14.* cavillati sunt, mota identidem hominibus nostris de piscatione controversia ⁽²⁾. Cumque alias plurimi §§. ex ea Pace 1495. in sequentium temporum Paces, cum Angliae Regibus factas, fuerint transcripti, ille tamen §. 14. nunquam deinde repetitus fuit. Nihilominus Belgae, ut par est, utuntur ea libertate piscandi, & utentur in posterum, quamdiu Foederibus sua constabit fides. Etiam Daniae Rex Ordinibus Generalibus servare noluit Pactum Spirense, cum Imperatore Carolo V. pro Belgis initum ⁽³⁾, eadem prorsus ratione, qua Angli stare nolebant *d. §. 14.* Quae ideo omni quoque colore veri destituebantur, quia ambo illa Pacta non erant inita nisi pro ipsis subditis: neque enim Philippus Austrius, piscatum enavigaturus, sibi libertatem piscandi pepigerat, aut Carolus V. per Fretum Balticum mercaturus, sibi prospexerat, ne nimis vectigalibus oneraretur. Illud tamen Pactum Spirense obtineri deinde non potuit, sive ob hanc, sive ob alias ratiunculas, aequè perperam ei obmotas.

II. Quemadmodum utraque Curia Hollandiae facinorosos suos etiam deportat ex Ditione Utrechtana, sic & Curia Utrechtana deportat suos ex tota etiam Hollandia. Cum autem nemo ex alieno Imperio vel territorio possit deportare, quaesitum est, quo jure id utrimque

(2) Vide Aitzema *Hijstor. L. I. p. 26. & 31. & L. XVI. p. 277. & 278.*
& alibi.

(3) Apud eundem *L. XXIV. p. 650-660.*

que fiat? Et video provocari ⁽⁴⁾ ad Legem Caroli V. qua 17. Apr. 1534. ⁽⁵⁾ Hollandiam cum Ditione Utrechtana unire, & sub uno Imperio conjungere constituerat, & sane hoc ibi totidem verbis sancitur. Sed quum illa conjunctio non successerit, oportet etiam cesset ejus conjunctionis effectus, ut cessant reliqua omnia, quae de illa conjunctione ibi sancita sunt. Inde igitur arcessere illum morem, satis tutum esse non videtur. Quid si potius id jus derivemus ex Lege Maximiliani Augusti, qua anno 1483. ⁽⁶⁾ Utrechtanis interdixit, ne eos, quos Curia Hollandiae in exilium damnaasset, in Urbem suam reciperent? Sed fortasse ex ea Lege recte effeceris, Curiam Hollandiae etiam ex Ditione Utrechtana posse deportare, sed non recte effeceris, etiam Curiam Utrechtanam recte deportare ex Hollandia. In Foedere Romanorum cum Antiocho convenit, Romanos exules Antiochus ne reciperet, ut est apud Polybium *Excerpt. Legat. C. XXXV. n. 4.* Sed cum ea pactio non esset mutua, Romani utique poterant recipere exules Antiochi. Nihil igitur adhuc succurrit, quo defendam Hollandorum & Utrechtanorum parem hac in re potestatem, quam solo usu.

III. Ut non omnium Imperiorum, sic nec omnium Principum justus est titulus. Unde quaesitum est, an valeant acta gesta ejus, qui forte Imperium invasit, disturbato legitimo Principe? Et forte, quod Jure Romano placuit de servandis actis gestis Barbarii Philippi, servi fugitivi, & tamen Praetoris, ob utilitatem publicam

in

(4) a. Mattheo de Criminibus L. XLVIII. T. 20. C. 3. n. 7. & van Zure Cod. Batav. verbo Ballingen §. 1.

(5) Plac. III. 1. 1. 17.

(6) Memorat eam Legem Mattheus d. loco.

in ipsis Principibus quoque placere potest. Quin & ita forte intelligendum, quod exstat in *sine l. 3. ff. de Offic. Praetor. Quod jus multo magis in Imperatore observandum est.* Subditorum est etiam injustus Principibus parere, & eorum iussa capeßere. Recte ad Tiberium M. Terentius apud Tacitum *L. VI. Annal. C. 8. Tibi summum rerum iudicium Dii dedere, nobis obsequii gloria relicta est.* Similis est oratio, sed perfida, Hulaei ad Absalonem *II. Samuel C. 16. §. 18.* se scilicet ejus esse, quem Deus & Populus elegerit. Publice igitur expedit, ut acta & pacta quorumcunque Principum habeantur rata, exceptis his, quae occupando vel defendendo impie Imperio causam praebuerunt. Secundum haec in plerisque Legibus sub *Titulo Cod. Theod. de infirmendis his, quae sub Tyrannis aut Barbaris gesta sunt,* non omnia injustorum Principum acta rescinduntur, sed ea duntaxat, quae per solam injuriam constituta sunt. Sic est in *l. 2. 3. §. 5. d. Tit.* nam quod omnia Heracliani rescindat *l. 13. Eod.* in Heracliano omnino singulare est. An Cromwelliani in Anglia apud Carolum II. ex forma nuperrimi tunc Imperii recte se defenderint, nec disputo, nec definio; certe iis anno 1660. defensionem suam non profuisse testantur Annales (7).

IV. Peregrini, etiam Doctissimi, in rebus nostris aliquando plane caecutiunt: didici id non uno exemplo, & ecce aliud illustre. Jacobus Gothofredus Diatriba *de Jure Praecedentiae Part. I. C. 3. §. 24.* inter Populos Foederatos non semper Potentioribus honoratiorem locum tribuit, sed primis saepe libertatis auctoribus, & ideo, ut mox ibi addit in *Notis, in Belgicis Provinciis*

con-

(7) Aitzema *L. XL. p. 896-900.*

confoederatis Geldri primas tenent. Res ipsa vera est, ratio minus vera. Gelri jam ante abrogatos Comites primas tenuerunt inter Provincias, deinde Foederatas. Neque Gelri, sed Hollandi Zelandique prima libertatis signa extulerunt. Inter Ordines Generales non alia causa praecedunt Gelri, quam ex titulo Ducali, qui Comitatenſi & Dominico ſemper eſt praelatus. Gelria a multis retro ſaeculis eſt Ducatus, reliquae Provinciae non niſi Comitatus, vel Dominia, vel Dioceſes. Inter Utrechtanos & Friſios, etiam ab initio Reipublicae, de praerogativa ordinis fuiſſe turbatum memorant Ordines Generales in Decreto 20. Apr. 1674. ⁽⁸⁾ Sane in titulis Caroli V. & Philippi II. Friſii praeponuntur, neque aliter proxime poſt recuperatam libertatem, nam & praeponuntur in Edicto, quo Comitibus Imperium abrogatum eſt 26. Jul. 1581. Utrechtani tamen praeceſſerunt in Comitibus Ordinum Generalium, forte ob honorem Regiminis Eccleſiaſtici. Sed poſt occupatam a Francis, & mox recuperatam a noſtris Ditionem Utrechtanam, ruſſus Friſii de praerogativa ordinis Utrechtanis controverſiam moverunt, ad quam finiendam in Gubernatores Hollandiae & Friſiae utrimque compromiſſum eſſe narrat d. Edictum 20. Apr. 1674. Sed uti poſſederunt Utrechtani, ſic adhuc poſſident.

V. Quaerunt Politici, & quaerere dignum eſt, ecquid ſervare oporteat, ſi in unum locum convenire neceſſe ſit, qui de jure praecedentiae diſputant? Fac de rebus Publicis vel de rebus Eccleſiaſticiſ ſimul deliberandum eſſe, &, qui contendunt, conſtituiſſe locum priorem pertinaciter tueri? De ea ſpecie varias variorum ſententias

(8) *Plac. III. 1. 1. 39.*

tentias recitat Auctor *Disquisitionum Politicarum Casu XII*. Nihil sane melius & aequius, quam quod inter Utrechtanos & Fritros convenit, cum, ut modo dicebam, anno 1674. invicem turbarent de praerogativa ordinis, ut nempe alternis vicibus praecederent, & utri primum, forte definiretur, sic enim inter eos placuisse, ait id ipsum Decretum 20. Apr. 1674. Nullum *ἔσσημα* aequè commodum est, alia omnia laborant suis difficultatibus. Probandum utique non est, quod in Concilio Tridentino, post plurimas altercationes, de digniore loco, probarunt Galli Hispanique, illos scilicet praecessuros, qui singulis vicibus priores digniorem locum occupassent, interposita totiens ab iis, qui posteriores venissent, contestatione de non praejudicando. Id, inquam, probandum non est, quamvis probet ille Disquisitor Politicus *d. Casu XII*. inde enim metuendum, ut, si non sponte, per vim & vim armatam quisque primus occupet digniorem locum. Et quid si ambo concurrant, horam, conventui praestitutam, expectantes? & quid si ambo pugnare parati sint? non nisi caedem & sanguinem redolent haec *ἐνρήματα*.

VI. Quod generaliter scribit Zoucheus *de Jure Feciali inter Gentes Part. II. Sect. 2. Q. 17*. subdito non licere, Patria relicta, in alterius Principis Imperium se conferre, atque ita subditi conditionem mutare, generaliter verum non est. Probat id ille exemplo Angli cujusdam, anno 1571. in Angliam, ex qua effugerat, abducti & ibi poena perduellium damnati. Sed si nulla lex sit, quae prohibeat, omnino licet subditi conditionem mutare, &, veteri exuta, novam induere, paucissimis Populis exceptis, quos indicavi supra *L. I. C. 22*. Inter hos sunt & Angli, nam & hi defendunt, natum in An-

glia, Majestati Anglicae manere obnoxium, etiam si in alterius Principis Imperio diu moratus sit. Secundum haec Parlamentum Anglicum anno 1644. quosdam Anglos, qui diu in Hollandia habitaverant, quasi & tunc sibi obnoxios, Majestatis damnarunt. Quaesitum quidem est de eo facto, primum apud Ordines Hollandiae, deinde apud Ordines Generales, sed nihil quicquam decretum, nisi ut in Leges moresque Angliae inquireretur ⁽⁹⁾. Et cum Ordines Generales, gliscente bello Anglico secundo, militibus, natione Scotis, si & tunc ipsis mereri nollent, abeundi potestatem fecissent, quidam remanserunt in Ordinum Generalium fide & stipendio, adversus quosunque hostes, etiam Anglos, merituri. Hos autem Carolus II. Angliae Rex, publicato Edicto, tanquam rebelles, proscripsit; sed bello cum Anglis composito, illi ab Ordinibus Generalibus petierunt, operam dare vellent apud Angliae Regem, ut id Edictum revocaretur, sibi que liceret jure successionis, aliisque modis, in Anglia receptis, bona ibi acquirere. Annuerunt precibus Ordines Generales 24. Oct. 1668. sed ipsi satis dubii, an quicquam obtineri posset ⁽¹⁰⁾. Contra eam sententiam Anglorum, putantium, ut dixi, quosunque, in Anglia natos, quocunque extra Regnum Anglicum abiverint, semper Imperio Regis Anglici manere subditos, prolixè sese opposuerunt Ordines Generales in Decreto suo 13. Mart. 1688. ⁽¹¹⁾ Sed tamen verissima est illa sententia, si qua fides Camdeno, narranti ⁽¹²⁾, antiquis Angliae Legibus cautum esse, nemini subdito Reg-

no

(9) Aitzema *L. XXIV.* p. 714. & 715.

(10) Idem *L. XLVIII.* p. 548.

(11) *In de Hollandsche Mercurius* 1688. p. 186. & seqq.

(12) *Annales Angl. in Elisabetha* p. m. 47.

no exire, & apud Exteros morari jus fasque esse, nisi Magnati aut Mercatori, idque ex justa causa, & speciali Regis venia. Potest Princeps, si velit, hanc subditis suis legem dicere, sed, si non dixerit, impune licebit abire.

VII. Vellem, ne sic dixissem *impune* licere abire, quamvis enim generaliter liceat subditi conditionem mutare, mutato ex animi sententia domicilio, & in id consentiant tantum non omnes Jcti, non tamen id semper licet impune. In §. 41. Pacis inter Regem Hisp. & Ordines Gener. 30. Januar. 1648. expressum est, cuique ex alterius Imperio in alterius Imperium secedere licere, soluto tamen, quod discedentibus impositum est, tributo, *mits beta- lende de regten, daar toe staande*, varia quippe sunt in Belgio & alibi Urbium privilegia, ex quibus illi, qui inde discedunt, aliquam bonorum suorum partem *voor exue of issue*, ut vulgo appellant, tenentur solvere. Quoniam vero aliquid hostile spirant ejusmodi exactiones, saepe Civitates inter se paciscuntur, ne ab utriusque Civibus, domicilium mutantibus, tale quid exigatur; saepe etiam Civitates non aliter eo jure utuntur, quam per modum talionis, ut nempe tantum ab iis, qui ex sua Civitate discedunt, exigant, quantum illi, ad quos profiscuntur, ab illis exigere solent, qui ipsorum Civitatem petunt. Quum autem in §. 19. Foederis inter Electorem Brandenburgicum & Ordines Generales 16. Febr. 1666. convenerit ⁽¹³⁾, *dat van het regt van Issue of Decima- tie, 't welk by vertrek van Familien, of verval van herediteten komt te ontstaan, wederzyts Onderda- nen vry en exempt zullen zyn en blyven, gedurende dese Alliantie*; quum, inquam, ita convenerit, belle quaeri po-

(13) *Hollandische Mercurius* 1666. p. 33.

potest, an eo ipso cessent omnia privilegia, a Gravionibus variis Urbibus, sive ex liberalitate data, sive ab his suo aere empti, quibus obtinuerunt, ut a discedentibus certum tributum exigere liceret? Difficile dictum est, ideo praesertim, quod id jus non competat nisi ex privilegiis, quodque ea auferre non sit in potestate Ordinum vel Generalium, vel etiam Singularium. Quid igitur dicemus, salvo Foedere, nam ejus fides omnino est servanda? mihi quidem ita videretur: si Urbes ejusmodi Foedera viderint & probaverint, priusquam inirentur, tacite eas, quod ad hoc tributum, renunciassent privilegiis suis; si non viderint vel probaverint, ab abeuntibus quidem exigere non posse, quia prohibet foedus, sed Ordinum esse, eas Urbes, quarum interest, hoc nomine praestare indemnes.

VIII. Quum anno 1660. ageretur de Rege Angliae in Hollandia publice excipiendo, vel ab Ordinibus Generalibus, vel ab Ordinibus Hollandiae, vel ab utrisque, Ordines Hollandiae 24. Maj. 1660. Decreto suo ⁽¹⁴⁾ complexi sunt, Ordinibus Generalibus jus non esse sese in suo Imperio praecedendi, sed quia similia quaedam antea in praejudicium Ordinum Hollandiae acta erant ⁽¹⁵⁾, nunc omnino ageretur, soli Ordinum Hollandiae Delegati Regem publice exciperent, in quam rem & Ordines Generales consensisse memorentur. Fortasse tamen est, quod & pro Ordinibus Generalibus dici posset, nimirum, quum agitur cum externis Principibus eorumve Legatis, quamvis agatur in Hollandia, semper tamen agi nomine totius Reipublicae, non vero nomine alicujus partis, qualis est Hollandia. Scio, novae

(14) *Resolutien van Consideratie ten tyde van de Wit* p. 499. & 502.

(15) Vide in hanc rem Aitzema *L. XLIII.* p. 629.

vae orandi formulae, 13. Mart. 1663. constitutae, Ordines Hollandiae in Epistula, ad omnes Magistratus scripta 21. Mart. 1663. ⁽¹⁶⁾ hanc quoque rationem reddere, quod absurdum sit in antiqua formula, prius orari pro Ordinibus Generalibus, atque ita iis, non sibi, primas dari in suo Imperio. Optime, sed in precibus publicis agimus cum Deo ter O. M. & is in primis ipsi Principi est conciliandus, & subditos scire oportet, ecquis sit ille Princeps. Cum autem adventum gratulamur externo Principi, oportet, ut tota Respublica gratuletur, atque ita primae videntur dandae iis, qui totam Rempubicam repraesentant, sine respectu alicujus territorii. Forte melius Hollandi a gratulatione Regis abstinuissent, & eam permisissent solis Ordinibus Generalibus. Cum Legati externorum Principum Hagam Batavorum adveniunt, patiuntur Hollandi, ut in suo territorio a solis Ordinibus Generalium Delegatis publice recipiantur, nec aliud mihi videtur esse observandum in ipsis Principibus. De nova illa orandi formula prolixè dixi *hoc Libro C. 19.* ubi & alia quaedam reperiēs, quae huc pertinent.

IX. An Nobilitas, ab externo Principe concessa, in nostra Civitate proficit, Jcti quaerunt ⁽¹⁷⁾. Exstat Joannis Bavari Edictum 27. Apr. 1422. ⁽¹⁸⁾ quo Nobilium immunitate uti vetantur, qui Nobilitatem a Rege Romanorum impetraverant, *quia, inquit, ille quidem Nobiles facere, Hollandiae autem Comiti, non consentienti, praejudicare non potest.* Ordines etiam Hollandiae 11. Dec. 1666. decreverunt ⁽¹⁹⁾, & eodem die edixerunt ⁽²⁰⁾,

(16) *Resolutien van Consideratie ten tyde van de Wit* p. 660.

(17) Apud Zoucheum de *Jure Feodali* Part. II. Sect. 2. Q. 10.

(18) Van der Hoeve *Handvest. Chronyk* L. I. C. 10. in fin.

(19) *Resolutien van Consideratie ten tyde van de Wit* p. 792. & 793.

(²⁰), ne Nobilitas, ab externis Principibus impetrata, quicquam in Hollandia prodesset, vel ad venationem, vel ad aliud quodcunque jus. Summam rationem habet, ut Nobiles Diplomatici, & sic appello, qui ex solo diplomate Nobiles sunt, sollicitè distinguantur a Nobilibus indigenis, & ne illi admittantur ad administrationem Reipublicae, ullasve alias dignitates, quae Nobilibus indigenis competunt. Si admitterentur, non sumum emerent, ut nunc fere magna insania emunt, qui ab externis Principibus Diplomaticas Nobilitates obtinent, iisque saepe, magno suo dedecore, superbiunt. Non tamen probaverim, quod Elifabetha, Anglorum Regina, dignitatis titulum, quem duobus Anglis Rex Galliarum dederat, itemque alium, ab Imperatore Germanico alii Anglo ob virtutem, collatum, eos uti noluerit (²¹). Et quidni uterentur illis titulis, cum uti liceat citra ullum aliorum praesudicium? miror sane quod non eadem Regina crediderit, Doctorem alicujus Scientiae, in alio Regno creatum, in Anglia Doctorem esse non posse. In Hollandia quidem anno 1656. tentatum, ne quis ullum dignitatis titulum, ab externis Principibus sibi collatum, inconsultis Ordinibus accipere, eoque uti vellet, sed nihil quicquam decretum est (²²). Sane Comitum & Baronum tanta nunc apud nos seges est, ut ipsa copia obruamur, & tamen aequo animo ferimus haec lascivientis Fortunae ludibria, & quid ad nos, etiamsi terrae filii sint? Ceterum a diplomaticis illis Nobilibus longe differunt, qui alibi Nobiles nati in Hollandiam penates suos transtulerant. Hi cum Nobilibus indigenis nec semper eodem jure

(²⁰) *Plac. III. 4. 4. 16.*

(²¹) Apud Camdenum *Annales Angl. in Elifabetha* p. 630. & 679. & 1682.

(²²) Aitzema *L. XXXVI. p. 624.*

jure utuntur, nec semper diverso. Privilegium, quod de redemptione bonorum Nobilibus dederunt Ordines Hollandiae 9. Febr. 1593. ⁽²³⁾ idem, quod de Nobilibus Hollandis, statuit quoque de Nobilibus externis, qui in Hollandia bona Familiamque haberent.

X. Ad quaestionem, simpliciter propositam, utrum nempe damnum, quod Cives direptione aedium suarum passi sunt, a Magistratu sit resarciendum? simpliciter respondet Consultor quidam. ⁽²⁴⁾, resarciendum esse. Non intercedo, si qua lex sit, ut est apud Populos quosdam in Oriente, quae fanciat, damnum, rapina uni Civi datum, omnium commune fore. Prudentius alioquin respondent alii ⁽²⁵⁾, tunc demum Magistratum teneri, si, cum direptionem prohibere posset, non prohibuerit. Sed an Magistratus possit prohibere, nec ne, facti quaestio est, quam definire non semper est in facili. Huic autem quaestioni locus non est in his, qui, dum Leges, dum Sententias exsequuntur, plebis odium incurrerunt, atque ita direpti sunt, hi enim omni modo indemnes sunt servandi, siue Magistratus culpa intervenerit, siue non intervenerit. Ballivii Rotterdamensis aedes anno 1690. direptae sunt, an, quia officio suoungebatur, an sua ipsius culpa, non definio; id ausim adfirmare, Magistratum Rotterdamensem omnem tunc lapidem movisse, ut quovis meliori modo motos fluctus componeret, sed frustra, Magistratus igitur dolum & omnem culpam abfuisse ⁽²⁶⁾. In ea tamen specie, atque si odium natum esset ex officio functo, Ballivio indemnitas est praef-

(23) *Plac. II. 5. 2. 10.*

(24) *Consil. B. T. I. 182.*

(25) *Consil. H. T. V. 169.*

(26) *Europische Mercurius 1690. Mensis Decembri p. 79. & seqq.*

praestita ex tributo quodam, a Magistratu Civibus indicto. Quum anno 1696. Amsterdami direptae essent aedes cujusdam, qui Ordinibus Hollandiae suggererat tributi genus, etiam alibi Gentium frequentatum, sed quod ipse novum jactitabat, direptus Magistratum Amsterdammensem, ut se indemnem praestaret, Amsterdami apud Scabinos convenit, sed ibi repulsus est, ex appellatione autem obtinuit apud Curiam Hollandiae. Cum rursus appellatum esset, apud Senatum Supremum refoecissa est Curiae, & probata Amsterdammensium sententia 12. Januar. 1708. Ei judicio ipse Senator interfui, & scio, Senatum non movisse, quod post direptionem glorioso novae rei inventori praemium annuum, donec viveret, fuerit concessum, sed quod, in sedanda seditione, nulla plane Magistratus Amsterdammensis culpa argueretur, & sine culpa Magistratum non teneri etiam Grotius consentit *L. II. de Jure B. & P. C.* 17. §. 20. n. 1. Quin, ut modo dicebam, difficillimum est culpam Magistratus arguere, cum expeditum non sit dicere, ecquid facto opus sit, cum furit bellua multorum capitum. An statim milites armatos immittes in tumultuantem plebem? saepe expedit, sed & saepe integram Civitatem exponis praesentissimo periculo. Romanos, Mortalium prudentissimos, non semper vi & vi armata, sed dolo bono saepius fuisse usos ad sedandas seditiones persuadebunt exempla apud Machiavellum *L. I. Disputat. de Republ. C.* 13. & ab initio leniora quoque remedia praescribit Lipsius *L. VI. Politic. C.* 4. Prudentiae uniuscujusque Magistratus ea res est relinquenda, nam ipsius est pro re nata constituere, ut quam minimum detrimentum capiat Civitas, fidei suae commissa.

FINIS LIBRI SECUNDI.

IN-

I N D E X

RERUM ET VERBORUM.

A

Accusatorum partibus qui hodie funguntur, jurisdictione sua aliis cedere nequeunt. Pag. 269

Achaei habebant morem peculiarem indicendi belli. 8

- - - - locum pugnae solebant constituere. ibid.

Achaeorum Respub. in multis fuit similis Reipub. Foederati Belgii. 208

Acta Principum, etiam qui imperium invaserunt, sunt servanda. 374

Acte van Secluse 4 May 1654. explicatur. 210

Actio Negotiorum gestorum hodie etiam porrigitur ad mercedem. 42

Actiones & Credita hostium, quae apud nos inveniuntur, exorto bello recte publicantur. 51 seq.

- - - varia hujus rei exempla. 53. seq.

- - - non recte publicantur, si convenerit, ut commercia utrimque sint licita. 56

- - - recte publicantur, si

Princeps a subditis exegerit, quod illi hostibus debebant. 57

- - - si non exegerit Princeps, pace facta reviviscit jus pristinum Creditoris. ibid.

Admiraalschappen. 136

Admiralitis jurisdictio an ad piraticam pertineat. 126

Aedificia suburbana an liceat exstruere. 297

- - - si Lege aliqua sit vetitum, subvertere ea licet, etiam non refuso pretio. ibid. seq.

Algerienses, Tripolitani, Tunetani, & Zaleenses non sunt piratae. 124

- - - sunt Civitates, quae certam sedem, & imperium habent, & quibuscum nunc pax est, nunc bellum. ibid.

- - - ab Hispanis forte pro justis hostibus non habentur. 125

- - - qui ab illis capiuntur, mutant statum & fiunt servi. 124

Alkmaria an, & quo jure urbium jura exerceat. 286.

Ccc *Ami-*

INDEX RERUM ET VERBORUM.

Amicos hodie sese invicem vo-
cant hostes. 17

Amnestia non recte proficis-
citur nisi a summa potestate.
301

Angariatio. 179

Arces exstruere inconsulto
Principe an liceat. 288

Arma hostibus subministrare
in Subditis etiam hodie ca-
pitale est. 75

Affecurare res hostium an li-
ceat. 152. seq.

- - - - non licet naves mer-
cesque, quas jure belli recte
occupamus & publicamus.
157

Qui affecuravit res hostiles,
vel *op contrabande goederen*,
non tenetur de damno. *ibid.*

Affecuratio veteribus & Jure
Romanoplane incognita. 153

- - - - hodierna est inter-
positio fidei suae pro rerum
alienarum securitate. *ibid.*

Affecurationis species est apud
Suetonium. 153

Affecuratores, si navis ab hos-
tibus derelicta, vel a domi-
no redempta fuerit, non te-
nentur in solidum, sed tan-
tum ad damnum datum.
180

Authentica Hodie C. de Judic.
est conficta. 303

B.

Barbari in Africa non sunt
Piratae. 124

Barneveldius, Hoogerbeetsius
& Grotius quam ob rem
sint damnati. 200. 317

- - - - obtorto collo ad Ju-
dices Delegatos sunt rapti.
363

Belgae servos non habent, nisi
in Asia, Africa & America.
20

Belgii Foederati Respub. in
multis est similis Reipub.
Achaeorum. 208

- - - - singulae urbes suo
aere olim sua bella gesse-
runt. 163

- - - - pacem fecerunt. 183

- - - - singulis Provinciis an

Jus sit belli gerendi. 163

Bellum quid sit. 1 seq.

- - - - recte incipit a vi
mutua. 11

- - - - ut sit legitimum,
indictio belli non est neces-
saria. 5. seq.

- - - - Hispanorum contra
Belgas usque ad annum
1648. gestum, coepit sine
indictione. 10. 13

Belli status inter hostes. 17. seq.

- - - - status inter non hostes.
67. seq.

Bellum gerere quid sit. 16
Bello

INDEX RERUM ET VERBORUM.

- Bello subito oriente non solent
denunciare Principes hos-
tium subditis, ut res suas,
alioquin publicandas, ave-
hant, nisi expresse aliter fue-
rit pactum. 12. seq. 16.
- In Bello omnis vis est iusta. 3
- - - dolo uti licet. 4
- - - non necessaria est con-
dictio loci pugnae. 8
- Bella non nisi indicta gerunt
magnanimi Principes, Po-
puli que. 7. seq.
- Bellorum sine indictione gesto-
rum exempla. 15. seq.
- Bergloon* 43
- Bona fides tuetur pacta Princi-
pum. 251. 253
- Bona Amicorum, in hostium
navibus reperta, an recte pu-
blicentur. 98. seq.
- - - Jure Francico publi-
cantur. 101. 102
- - - quid ea de re pactis va-
riarum Gentium fuerit con-
ventum. ibid.
- - - ex ratione non recte
publicantur. ibid.
- Bona hostibus advehi vetita
si in confiniis hostium depre-
hendantur, praesumuntur
hostibus advehi. 88
- Brabantini illi, qui sub Rege
Hispaniarum fuerant, sed
deinde a Belgis sunt occu-
pati, anno 1648. & postea
frustra petierunt admitti in
- Foedus Utrechtanum. 118
- Bredani 15. Sept. 1579. in
Foedus Utrechtanum sunt
recepti. ibid.
- Brieven van Naturalisatie* quid
praestent. 265
- C.
- Cadavera hostium hodie a
victoribus sepeliuntur, vel
victis ad sepulturam tradun-
tur. 22. seq.
- Capta quando fiant capientium.
26
- - - a Piratis omni modo
prioribus dominis sunt resti-
tuenda. 113
- Captivi si non redimerentur,
saepe sine lytro dimissi. 20
- - - in territorium Amici,
qui simul non est Foedera-
tus, delati, non fiunt libe-
ri. 112
- Captura eorum, qui tempore
belli orientis in alterius im-
perio inveniuntur, hodie ra-
ro exercetur. 21
- Castris obsessis nihil quicquam
licet advehere, non obsessis
licet advehere omnia, quae
non sunt *contrabanda*. 86
- Catechesis Palatina publica
omnium Foederati Belgii
Provinciarum auctoritate
non fuit probata, nisi post
annum 1651. 319
- Ccc 2
- In

INDEX RERUM ET VERBORUM.

In Censu ineundo descriptio bonorum in Hollandia est improbata.	349	Commercia cessant inter hostes ex natura belli.	23
- - - - - iurijurando statuitur.	350	- - - - - mutua in belli indicationibus plerumque prohibentur.	ibid. & 24
- - - - - in Hollandia Subditi quamplurimi olim sunt questi, minus a se exigi quam oportebat.	ibid.	- - - - - aliquando ob utilitatem permittuntur vel in totum, vel quod ad certas merces.	ibid.
Classis, quae fiat in anchoris, eam maris partem, cui incubat, videtur occupasse, quatenus & quamdiu incubat.	343	- - - - - si sint permessa, quod ad haec status belli suspenditur.	ibid.
Classes integrae navium comparantur praefidiis, arcibus & portubus.	ibid.	<i>Commissievaarders.</i>	131
Clericis Pontificiis ante pacem Monasteriensem libere in Belgio Foederato morari non licuit.	332	ex Consilio non fraudulento nemo obligatur Reipub.	196
- - - - - varia circa hanc rem Ordinum Gener. Edicta. ibid.		- - - - - omne damnum, quod inde quis patitur, a Repub. ei est refarciendum.	197
- - - - - quominus Edicta illa exerceantur, non obstat §. 4. pacis Monasteriensis 30. Jan. 1648.	335. seq.	<i>Continents imperium finitur, ubi finitur armorum potestas.</i>	59
- - - - - quid hac de re actum fuerit in Comitibus Generalibus 1651.	333. seq.	<i>Contrabanda</i> quaenam dicantur.	79. 85
Comitum potestas in Belgio Foederato non cessavit, nisi post 26. Jul. 1581.	187. seq.	- - - - - ad hostes amicorum advehere non licet, & si deprehendantur, cadunt in commissum.	77
- - - - - non abrogata est Foedere Utrechtano, neque Gandavensi.	190	- - - - - quae pro mercede transvectionis nautis sunt obligata, si in itinere deprehendantur, non recte a nautis petitur merces.	82
		<i>Contractum ipso jure nullum implere vel non implere pendet a mera voluntate contrahentium.</i>	157
		Crimina remittere solius est Prin-	

INDEX RERUM ET VERBORUM.

Principis. 299
 Crimina remittere ex Edicto
 Phil. II. de crim. 1570. tan-
 tum licet Comiti, Guberna-
 tori Generali, vel ei, cui id
 specialiter est concessum. 300
 - - - - in Hollandia & Ze-
 landia soli possunt Ordines.
 ibid.
 - - - - non possunt magis-
 tratus. 301
 Criminum remissiones olim in
 Belgio frequentes. 300
 Criminum impunitatem pro-
 mittere solius est Principis.
 302
 - - - - non potest Magistras-
 tus vel Iudex. 301. seq.
 - - - - potest, si accesserit
 praevia Principis auctoritas.
 303
 - - - - potest, si Lex ali-
 qua consciis criminum im-
 punitatem polliceatur. ibid.
 seq.
 - - - - si absque his simpli-
 citer promiserit, impunita-
 tes sunt nullae. 305
 - - - - varia hujus rei exem-
 pla. ibid. seq.
 Curia Hollandiae instituta a
 Philippo Burgundo integro
 fere seculo post annum 1338
 99
 - - - - quo jure deportet ex
 ditione Utrechtana. 373

D.

Damnum, quod Cives di-
 reptione aedium suarum
 sunt passi, an refarcire te-
 neantur Magistratus. 383
 Damni, quod oritur ex cala-
 mitate belli, nulla fit resti-
 tutio. 299
 Delegati in aliquod Collegium,
 tuentur ibi praerogativam
 suorum Delegantium. 250
 Deferendae militiae auctores
 non minus puniuntur, quam
 ipsi desertores. 158
 Differentiae juris Romani inter
 res mobiles jure gentium ob-
 soleverunt. 35
 qui *Dobbele Zeebrieven* utuntur,
 minus delinquant, quam Pi-
 ratae, sed tamen eorum na-
 ves & merces publicantur.
 123
 Dolus in bello est justus. 4
 Dolo uti metuentis est. 5
 Dominium eminens. 290
 - - - - rectius vocatur *Impe-*
rium eminens. ibid.
 - - - - eo sublato Civitas
 salva esse nequit. ibid.
 - - - - prudentissime eo est
 utendum. 292
 - - - - ex eo licet Principi
 jus subdito quaesitum in rem
 sive mobilem sive immobi-
 lem auferre. 291
 Ccc 3 Do.

INDEX RERUM ET VERBORUM.

Dominium ex causa *necessitatis*
& *utilitatis* eo uti Principi
licet. 292

- - - - *utilitatis* appellatio
quousque sit porrigenda. 293

- - - - recte exercetur ad
occupanda ea, sine quibus
opera publica extrui non
possunt. ibid.

- - - - non recte exercetur
ex causa voluptatis vel amoe-
nitatis publicae, vel etiam
ex causa solius ornatus pu-
blici. 295

- - - - si ex eo res vel ac-
tiones subditorum sint occu-
patae vel destructae, domi-
nis pretium e publico est re-
farcendum. 296, seq.

- - - - si qua Lege veti-
tum sit. prope urbem aedifi-
care, aedificia recte de-
struuntur, etiam non refuso
pretio. 297

- - - - si agri capiantur, ut
ex iis fiant munitiones, pre-
tium agrorum est refunden-
dum. 299

Dominium maris. 339

Donum munus. v. Legatus.

- - - - collatum in Delega-
tos, qui repraesentant Prin-
cipem, an hi Delegati pos-
sint capere. 243. seq.

Drenthani 11. Apr. 1580. in
Foedus Utrechtanum re-

cepti, sed postea ab His-
panis occupati, cum hi re-
cessissent, saepe frustra pe-
tierunt in foedus admitti.

117

E.

E dicto *quod quisque juris* &c.
saepe utuntur Principes.

15

Eventum nemo tenetur praef-
tare. 196

Exercitores navis praedato-
riae. v. Navis praedatoria.

Exilii indictiones ubique Gen-
tium cessare, foret utile.

307

Exilium indicere non potest
Judex extra suum territo-
rium. 307. seqq. 373

- - - - nisi Lex fines exilii
designet. 312

- - - - varia hac de re Or-
dinum Hollandiae & Zelan-
diae Edicta. 313. seq.

- - - - nisi privilegio Prin-
cipis id fuerit concessum,
sive generaliter in omnibus
delictis, sive specialiter in
atrocioribus & maxime fre-
quentatis. 310

- - - - varia ejus rei exem-
pla in urbibus Hollandiae.
ibid. seq.

Exul, cui reversuro statuta est
poena, an possit puniri, si
tan-

INDEX RERUM ET VERBORUM.

tanquam Legatus mittatur
ad eum, a quo exulat. 218

ter.
Frisii. v. Utrechtani.

78

F.

Foedus Utrechtanum. non
per omnia hodie observa-
tur. 165

- - - explicatum. 116. seq.
163. seq. 183. 195. 279.
316. 357. seq. 364. seq.

Foedera inita a Consulibus,
qui nullum habebant man-
datum, rata habebat Sena-
tus Populusque Romanus.

233

- - - inita intercedente
mandato ratihabitione apud
Romanos non indigebant.
ibid.

Foederatus, si duo commu-
nes ipsius. Socii bellum
gerant adversus externos,
utriusque debet praestare,
quod ex foedere debet, si
utriusque causa sit iusta, si
alterius tantum, ei tantum
praestabit, cujus causa est
iusta. 71

- - - si duo communes
ipsius Socii inter se bellum
gerant, ei ex foedere satis-
facere debet, qui iustiore
habet causam. 72

- - - de iustitia vel injusti-
tia causae Socii solus jure
Gentium hodierno est arbi-

G.

Gelri jam ante abrogatos
Comites primas tenue-
runt inter Provincias. 376

Gelria, Transilvania, & U-
trechtum anno 1672. occu-
patae a Francis, jure post-
liminii redierunt ad Foedus
Utrechtanum, quo captae
exciderant. 119

Gelria post discessum Franco-
rum anno 1674. unum suf-
fragium in Consilio Ordinum
Generalium perdidit. ibid.

Groninga urbs cum ab Hispa-
nis occupata Foedere U-
trechtano excidisset, ab
Orangio Dynasta rursus
victa postliminio ad id re-
diit. 115. 358

Groningani an subscripserint
Foederi Utrechtano. 116

- - - fere sequuti partes
Hispanorum, & post dedi-
tionem propensiores aequo
iis fuerunt. ibid.

Grotius. v. Barneveldius.

- - - libros suos de *Jure
Belli & Pacis* non tam scrip-
sit de jure Gentium univer-
so, quam potius de mori-
bus, apud plerasque gentes
Europaeas receptis. 8

H.

INDEX RERUM ET VERBORUM.

II.

Hengszels tot Degens recen-
sentur inter contraban-
da. 81

Hereditas non acquiritur hosti,
etsi ex testamento vel ab
intestato ei debeat. 52

Hermolus Barbarus. 240

Hollandiae Curia quo jure sa-
cinosos suos deportet ex
ditione Utrechtana, & con-
tra. 373

Hoogerbeetsius. v. Barnevel-
dius.

Hostis non habet personam
standi in Judicio, nisi com-
mercii causa. 56

- - - - si arceatur a judi-
cio, neque adversus hostem,
in imperio nostro forte de-
gentem, recte experiemur.
57

- - - - impetrata securitate
per hosticum transeundi,
in suo territorio recte capi-
tur. 184

- - - - in hosticum ventu-
rus, si securitatem impetra-
vit, an a creditoribus con-
veniri & detineri possit. ibid.

Hostem aggredi vel persequi
an liceat in Amici territorio
vel portu. 58

- - - - in Amici portu,
Amici non hostem, non li-

cet aggredi vel capere, &
si quis capiat, amici est effi-
cere, ut capta restituantur
vel sumtu suo, vel sumtu
ejus, qui damnum passus
est. 60. seq.

Hostem in mari aperto depre-
hensum dum oppugnamus
& caedimus, persequi licet
usque ad Amici flumen, sta-
tionem, portum, modo par-
catur Amici castellis, &
hostibus ipsis, si amicorum
portus jam subierint. 63.

seq.

- - - - in territorio alterius
recte persequimur ex recen-
ti praelio fugientem. 65

Hostes hodie sese invicem vo-
cant *Amicos*. 17

Hostium nomine an etiam A-
mici nostri intelligantur, qui
victi apud hostes sunt, urbe
eorum forte occupata. 25

- - - - Actiones & Credita.
v. Actiones.

- - - - res mobiles & prae-
sertim naves quando fiant
capientium. 26

- - - - in Hostium cadave-
ra quid liceat. 22

Hostibus bene precari & salutem
dicere, adulatorium est. 17

ad Hostes Amicorum quasnam
res non liceat advehere. 75

- - - - an liceat advehere
res promiscui usus tam in
bello

INDEX RERUM ET VERBORUM.

- bello quam extra bellum. 76.
 - - - - an ipsa materia rerum 79
 prohibitarum quoque sit pro-
 hibita. 79. 80
- J.
- J**achten an debeant haberi
 inter naves bellicas. 344
Immobilia recuperata postli-
 minio redeunt ad priores do-
 minos, non mobilia. 35
 - - - - hostium licet mero
 jure belli possint vendi, in
 omni tamen fere Europa
 eorum tantum fit annotatio,
 & fiscus fructus capit; fini-
 to vero bello pristinis domi-
 nis restituuntur. 52
Immobilium possessio bello
 quaesita quousque extendat-
 ur. 44. seq.
Imperium & jurisdictio an pos-
 sint mandari. 267. seq.
 - - - - *merum* jure Roman.
 mandari non potuit, *mixtum*
 potuit. ibid.
Imperia pleraque non ex libero
 Gentium suffragio, sed ex
 vi originem traxerunt. 206
Impunitatis promissio. v. Cri-
 mina.
Indictio belli. v. bellum.
 - - - - pertinet ad solam hu-
 manitatem. 6
 - - - - non pendet nisi a vo-
 luntate ejus, qui indicit. 7
 - - - - apud Achaeos &
 Romanos in usu. 8
Indictio belli in usu hodie apud
 plerasque gentes Europaeas. 9
 post Indictionem belli bona
 hostium vulgo recte capiun-
 tur. 14
Indictionibus belli solet fere
 constitui, ut bona hostium
 apud nos reperta, & bello
 capta, publicentur. 51
Induciis pactis ut de deditione
 agatur, an liceat munitio-
 nes reficere. 181
Instrumenta bellica quamvis ad-
 vehere non liceat ad utrum-
 que Amicum, recte tamen
 venduntur utrique Amico,
 quamvis inter se hosti. 160
Judaei in Hollandia recepti.
 337
Judices minores in causis mi-
 noris momenti, quarum cog-
 nitio alioquin pertineret ad
 Scabinos, non sunt manda-
 tarii Jurisdictionis. 272
Judicia cessant inter Principes. 7
Jurisdictio cur jure Rom. po-
 tuerit mandari. 267
 - - - - moribus patriis man-
 dari nequit. 268
Jurisdictionem qui hodie exer-
 cent, exercent Jurisdictio-
 nem Principis, non propriam.
 270
 in Jurisdictione delegata quid-
 quid specialiter non est de-
 legatum, pertinet ad Juris-
 dic-
 D d d

INDEX RERUM ET VERBORUM.

dictionem ordinariam.	138	habet rationem.	19. seq.
Jus generale privilegia ante-		Latrunculi.	131
riora non abrogat.	265	Legatio ut pleno jure consistat,	
Jus Gentium uno alterove		status utrimque liber requi-	
pacto, quod a consuetudine		ritur.	204
recedit, non mutatur.	77	Legatus est mandatarius Prin-	
de Jure Gentium ex solis pac-		cipis sui.	228
tis, non addita ratione,		- - - - quod egit contra ar-	
pronunciare, saepe est in-		canum mandatum, an valeat.	
cerium & periculosum	110	ibid. seq.	
Jus Justinianaeum vulgo voca-		- - - - fines mandati egre-	
tur <i>Jus commune</i> .	172	diens non obligat Principem	
Jus Metropolitanum nihil per-		mandantem.	ibid.
tinet ad occupationem to-		- - - - si mittatur ad res fe-	
tius.	47. 49	rias agendas, duplex habet	
Jus servitutis competit victori		mandatum, publicum & se-	
in victum.	19	cretum.	229
Jus vitae & necis competit vic-		- - - - quod egit ex gene-	
tori in victum.	18	rali mandato, hodie vim	
- - - - in captivos quamvis		nullam habet, nisi accesserit	
obsoleverit, an non tamen		ratihabitio.	232. seq.
eo uti liceat adversus eos,		- - - - quae egit secundum	
qui se obstinatius defende-		mandata, justii Principis est	
rint.	22	probare.	234
<i>Justus hostis</i> quis	124	- - - - Hispanicus Franci-	
		cum praecedat apud Impe-	
		ratores Germanicum.	247
		- - - - superioris Principis,	
		sed absentis, an praecedat	
		inferiorem Principem, sed	
		praesentem.	248. seq.
		Legati munere an possit fungi	
		mulier.	219. seq.
		Legato major minorve honor	
		habetur pro dignitate mit-	
		tentis, & pro ipsius Legati	
		varia conditione.	206. 223
		Le-	

K.

K *apers.* 131
Kruisfers. ibid.

L.

Laquei poenam in captivos
exercere licet, sed, si
non liceret, ideo exercere,
quia non redimuntur, non

INDEX RERUM ET VERBORUM.

Legati quinam recte mittantur. 217 - - - - non recte mittuntur Exules ad eum, a quo exulant, statuta in redeuntis poena capitis. ibid. - - - - quare non sint obnoxii potestati ejus, ad quem mittuntur. 204 - - - - quid rerum olim egerint & nunc agant, cum publice audiuntur. 222 - - - - antequam publice audiuntur, <i>Codicillos</i> suos, <i>Credenciales</i>, edunt. 223 - - - - cum audiuntur publice, hodie nihil edunt eorum, quae sunt dicturi. 224 - - - - apud <i>Achaeos</i> non audiebantur, nisi id, de quo apud concilium erant acturi, scripto prius edidissent. ibid. - - - - quonam in loco audiuntur. 225 - - - - hodie promiscue audiuntur apud viros, mulieres, pueros, puellas, etiam apud infantes. 226 - - - - cum audiebantur apud Romanos, non intererant feminae. ibid. - - - - cum audiebantur, Principes Romani interdum passi sunt, ut filii sui interessent auditorio. ibid. - - - - ad Ordines Generales missi cum singulis Pro-	vinciis, aut cum membris earum recte agunt de Republic. 213 Legati ejusdem commatis, inter se servant eundem honorem, quem habent Principes. 244 Legatorum causa non ex jure Civili, sed ex solo jure Gentium est aestimanda. 220 - - - - instrumentis an idem honor sit habendus, ac ipsis Legatis. 251 Legatis an donum munus liceat accipere. 235 - - - - advenientibus, commorantibus & abeuntibus olim munera data. ibid. - - - - apud Romanos non videtur interdictum fuisse accipere munus. 236 - - - - non etiam apud Graecos, exceptis solis Corinthiis. ibid. - - - - abeuntibus apud plerasque Gentes hodie dantur munera. 237 - - - - quid hac de re statuerint Ordines Generales Foederati Belgii. ibid. seq. - - - - Comitibus aequè ac ipsis Legatis interdictum donum munus accipere. 239 - - - - ipsa munerum prohibitione etiam prohibitum accipere dignitates. 240 - - - - quod donatur an retineant

INDEX RERUM ET VERBORUM.

rineant sibi, an vertant in rem Principis, qui eos misit.	242	Lege Rhodia iis, qui naufragium servarunt, pro mercede datur pars naufragii.	43
Legatos quinam mittere possint.	202	Leges explicatae:	
- - - - mittere est ejus, qui summum imperium habet.	ibid.	L. 9. §. 4. ff. de Rer. div. & qual.	284
- - - - neque interest, an imperium ex justo titulo, an ex sola injuria originem traxerit.	205	L. 3. ff. de Offic. Praet.	193.
- - - - mittere omnes recte possunt ejus rei ergo, cujus agenda potestatem habent.	206	L. 49. §. 1. ff. ad L. Aquil.	296
- - - - mittere non recte possunt rebelles ad suum Principem.	203	L. 37. ff. de Relig. & Sumt. fun.	348
- - - - scissa in factiones Repub. quatenam pars recte mittat.	205	L. 11. §. 2. ff. de Publ. & vectig.	96. 104
- - - - mittere vel accipere an possint singulae Provinciae Foederati Belgii. v. Provinciae.		L. 3. §. 1. ff. de Acquir. vel amitt. poss.	47
- - - - separatim mittere non potuit aliqua Civitas Concilii Achaici.	208	L. 18. §. 4. ff. eod.	ibid.
- - - - exterorum Principum Nobilibus vel Urbium Magistratibus in Hollandia privatim audire licet.	215	L. 4. ff. de Colleg. & Corp. seq.	130.
Lege Gabinia cautum, ut ex K. Febr. usque ad K. Mart. Legatis Senatus quotidie daretur.	223	L. 5. §. 1. ff. de Captiv. & postl. rev.	109. seq.
		L. 6. ff. eod.	131
		L. 19. §. 3. ff. eod.	110
		L. 2. pr. ff. de R. J.	219
		L. 14. C. de Oper. publ.	297
		L. 13. C. Theod. de Infirm. his quae sub Tyr. aut Barbar. gesta sunt.	375
		Leges Caesareae vulgo indignant Justinianaeas.	172
		Legibus ut pareamus jubet ipsa utilitas.	255
		Licetum an ob illicitum publicetur.	92
		Licetae & illicitae merces si ad eundem dominum pertineant, ob continentiam delicti recte publicantur, secus	

INDEX RERUM ET VERBORUM.

- cus si ad diversos dominos. 93. 96
 - - - - quid hac de re Ordines Generales pacti sint & edixerint. ibid. seqq.
 Licitarum mercium Domini si sciverint simpliciter, ab aliis etiam illicitas in navem imponi, simplex scientia non facit locum publicationi. 97
Lieroort Arx. 178
 Loci pugnae conditio non est necessaria in bello. 8
- M.
- M**agister navis praedatoria. v. Navis praedatoria.
 Magistratus non ita ut Princeps singulorum bona potest obligare. 282
 Magistratus & Judices omnes hodie sunt quasi Mandatarii jurisdictionis. 269
 - - - - omnes omnium Urbium ab Ordinibus habent potestatem creandorum Judicum. 272
 - - - - an teneantur refarcire damnum, quod cives direptione aedium suarum sunt passi. 383
 - - - - omnino indemnes servare debent eos, qui, dum Leges vel Sententias exsequuntur, sunt direpti. ibid.
- Mandatum Principis an sit licitum vel illicitum, non est privati examinare. 200
 - - - - Principis qui exsequitur, non recte punitur. 196
 - - - - Principis qui exsequitur, servandus est indemnis. 198
 - - - - generale non semper sufficit, ad omnia ex arbitrio Mandatarii agenda. 231
 Mandata Legatorum, v. Legatus.
 Mandatarius Mandatori non imputat, si a Latronibus fuerit spoliatus. 149
 Marium pars terrae proxima ejusdem Imperii censetur, cujus & terra. 344
 Medii in bello. v. non hostes.
 Militare sub extero Principe amico licet. 159
 - - - - hostibus non licet. ibid.
 Militem conducere an liceat in amicae Gentis populo. 158. seq.
 - - - - licet, si nulla Lex prohibeat, ne subditi mutant Civitatem. 160
 - - - - licet, nisi in pace convenerit, ne vel uni vel utrique id facere liceat. 161
 - - - - in Hollandia & reliquo Belgio Foederato non licet

INDEX RERUM ET VERBORUM.

licet sine consensu Ordinum. 161
 Milites si forte naves hostiles deprehendant, Judicium Militarium est jurisdictio. 138
 Mobilia postliminio non redeunt. 35
 - - - - sine distinctione omnia hodie sunt in praeda. 36
 - - - - intra hostium praesidia deducta, si postea deprehendantur, cedunt recuperatori. ibid.
 - - - - & immobilia jure belli recte occupantur. 26
 Mulieres an Legatorum munere possint fungi. 219
 Mulierum sunt quaedam virtutes propriae, quaedam cum viris communes. 220
 Munitiones an liceat reficere eo tempore, quo de deditione tractatur. 181
 Muros exstruere non licet sine Auctoritate Principis. 283
 - - - - labantes reparare licet etiam sine consensu Principis. 284
 - - - - ob rebellionem vel aliam quam causam dejectos reficere non licet sine consensu Principis. 285

N.

Navarchi navibus praedatoriis ab Exercitoribus

praepositi, & ad praedandum conducti, an cum aliis Navarchis possint pacisci de societate praedae, quam separatim sunt capturi. 131. seq.
 Navis non ad praedandum emissa, si praedam tamen ceperit, ad quem ea pertineat. 146
 - - - - quae vehit merces illicitas an recte publicetur. 95. seq.
 - - - - vectigalis fraudandi causa adhibita ex omnium Principum Edictis publicatur. 105
 - - - - amica vehens res hostiles an recte publicetur. 104. seqq. v. Bona.
 - - - - si ob reverentiam aliae navi non praestitam patiatur damnum, ad quem illud pertineat. 345. seq.
 Navis hostilis praeda. v. Praeda.
 Navis praedatoriae Exercitores quousque teneantur de damno injuria dato. 139. seq.
 - - - - Exercitores si Magistrum miserint ad praedandum, & ille perperam praedet, tenentur in solidum. 142
 - - - - plane non tenentur, si Magistrum praedatoriae exer-

INDEX RERUM ET VERBORUM.

- exercendae non praefecerint. 145
- Navis praedatoriae Magister, si navem Amicorum occupaverit, tenetur de omni damno, quod injuria dedit. 141. seq.
- Navi ab hostibus derelicta vel redempta, pecuniae trajectory Creditores & Assesores non tenentur nisi ad damnum datum. 180
- Naves hostium quando fiant capientium. 26. 28. seq.
- Naves in portus hostiles deductae, & postea recuperatae, cedunt recuperatori. 34. 36. seq.
- - - - in portus hostiles nondum deductae an fiant capientium. 37
- - - - quid juris pristinis dominis & recuperatoribus in naves ante deductionem in portus recuperatas. 38. 41
- - - - varia circa hanc rem Ordinum Gener. Edicta. 39. seq.
- Naves Mercatorum si pactum inierint mutuae defensionis, & una ex his hostilem navem ceperit, soli quae cepit, praeda cedit. 136
- Naves praedatoriae duae pluresve si navem hostilem persequantur & una ceperit, ea sola quae cepit, accipit praedam. 135
- Navibus quando & quorum praestanda sit reverentia. 339. seq.
- - - - in mari proximo, quod subest dominio alicujus Principis, est praestanda. 340
- - - - in mari extero, quod in nullius Principis dominio est, ut praestetur reverentia, male exigitur. ibid. seq.
- - - - nisi pactis id fuerit conventum. 341
- - - - quid ea de re convenit inter Anglos & Ordines Foederati Belgii. 342. seq.
- Nitrum an recensendum inter contrabanda. 81
- Nobilitas ab externo Principe concessa an in nostra Civitate prosit. 381
- Non hostes censentur, qui neutrarum partium sunt, nec ex foedere his illisve quicquam debent. 67
- - - - quid facere vel non facere possint inter duos hostes. ibid.
- - - - omni modo debent cavere, ne se bello interponant, neque uni parti aequiores sint vel iniquiores, quam alteri. 68. seq.
- - - - ex causa aequiore huic

INDEX RERUM ET VERBORUM.

huic vel illi non debent plus minusve tribuere vel negare. 69. seq. Non hostes uni parti non debent ope consilio adesse, nec milite auxiliari juvare. 69 - - - - non debent advehere alterutri ea, quae bello gerendo sunt necessaria. 70 - - - - frumentum advehere possunt, excepta obsidionis famisve causa. 74 Non hostes Foederati & Socii. v. Foederati. O. Obsessis urbibus, castris, portubus an quicquam liceat advehere. 83. seq. Occupatio bellica quando mutet dominium. 26. seq. - - - - an ad eam requiratur spatium 24. horarum. 27 Opera publica sumtu publico exstruere non licet sine auctoritate Principis. 283 - - - - reficere licet etiam sine consensu Principis. 284 Orandi nova formula 13. Mart. 1663. ab Ordinibus Hollandiae Ecclesiasticis optimo jure fuit praescripta. 325. seq. - - - - frustra a ceteris Provinciis & ab Ecclesiasticis fuit oppugnata. 326. seq.	Orandi novam formulam in Hollandia hodie sequuntur omnes Ecclesiastae. 331 Ordines Generales Foederati Belgii curant commune bonum totius Reipubl. 166 - - - - non praecedunt Ordines singularum Provinciarum in iis, quae ad singulas Provincias pertinent. 328 - - - - praecedunt in iis, quae ad commune bonum Foederati Belgii pertinent, vel cum agatur nomine totius Reipub. ibid. 380 - - - - paucis exceptis agunt ex mandato Ordinum, quos repraesentant. 328 - - - - an recte se immisceant controversiis singularum Provinciarum. 357. seq. - - - - quid ea de re fuerit statutum Foedere Utrechtano. ibid. seq. - - - - exceptis controversiis inter Groninganos & Ommelandenses, de aliis in aliis Provinciis non judicant, nisi qua Arbitri ex compromisso partium, vel ex delegatione. 361. seq. - - - - judicare tamen de iis possunt, si partes judicio se subtrahant. 362 Ordines Hollandiae tempore Gravionum potuerunt Leges ferre. 192 Or-

INDEX RERUM ET VERBORUM.

- Ordinibus Hollandiae tam inter se, quam cum aliarum Provinciarum Ordinibus consulere & coire licuit ex Legibus Mariae Burgundae.** 191
 - - - - idem ex privilegio Joannis Bavari licuit, modo ne contra Gravionem co-fulerent. *ibid.*
 P.
Pacis Monasteriensis §. 4. interpretatio. 338. seq. ad Pacem Principem invitum cogere est iniquum. 185
Pacta Principum tuetur bona fides. 251
 - - - - publica an semper & ubique sint servanda. 252
 - - - - sunt servanda, licet Reipub. sint damnosa, 255
 - - - - inita cum populo aliquo subsistunt, licet mutetur forma regiminis. 372
Pactis publicis an insint tacitae exceptiones, & quae. 252
Parte occupata in bello, etiam totum occupatur & possidetur, si is sit occupantis animus. 46 seq.
 - - - - nisi alius illius totius partem possideat. *ibid.* seq.
Peregrini an sint arcendi ab administratione Reipublicae. 259
 - - - - quominus admoveantur Reipub. non prohibet ratio. 260
 - - - - ex ipsa ratione soli arcendi sunt ii, a quibus metus est, ne salus publica periclitetur. 261
 - - - - ne muneribus adhiberentur, variis Comitum privilegiis impetrarunt Hollandi & Zelandi. *ibid.*
 - - - - a Dignitatibus possunt arceri, quaesita vero dignitas non recte iis adimitur. 263
 - - - - illi recte arcentur, qui inde oriundi sunt, ubi Nostres lege vel more Civitatis arcentur. 264
 - - - - qui Hollandos non excludunt, neque in Hollandia ab honoribus excluduntur. *ibid.*
Perfidia in bello est illicita. 4
Philippus II. legitimus Comes Hollandiae fuit habitus usque ad annum 1581. 188
 - - - - post annum 1564. usque ad annum 1581. varias Leges edidit. 192. seq.
 - - - - quae gessit ad abdicationem usque, ut firma sint, exigit utilitas publica. 193. seq.
Philippo II. imperium non est abrogatum nec Foedere Utrechtano, nec Gandavensi. 190
Pignus si publicetur, Jus pignoris

INDEX RERUM ET VERBORUM.

- noris non exstinguitur. 82
 - - - - non liberat debito-
 rem, nisi suffecerit. 145
 Pignoris jus salvum est Credi-
 tori Amico, si res pignorata
 capiatur. 179
 Piratae sunt qui nullius Princi-
 pis auctoritate terra marive
 rapiunt. 122
 - - - - sint, nec ne, inde
 pendet, an mandatum prae-
 dandi habuerint, nec ne. 128
 - - - - non sunt Algerienses.
 &c. v. Algerienses.
 - - - - Dominium non mu-
 tant. 113
 Piratae exteri, si *nostros* sint de-
 praedati & capiantur, apud
 nostros recte accusari & pu-
 niri possunt. 127
 - - - - qui *exteros* sunt de-
 praedati, an apud nos de-
 prehensi a nobis judicari
 possint. 128
 Piratarum poena vulgaris est
 capitis bonorumque suppli-
 cium. 129
 - - - - more nonnulli pu-
 niuntur ob atrocitatem cri-
 minum, licet proprie Piratae
 non sint. 123
 a Piratis capta postliminio non
 egent. 121
 Piraticae judicium an fori com-
 muni sit, an vero ad Admi-
 ralitates pertineat. 126
 Pontificii. v. Clerici.
 Populus idem manet, licet mu-
 tetur forma regiminis. 372
 in Portu Amici an liceat cape-
 re vel aggredi hostem, Ami-
 ci non hostem. v. Hostes.
 Portubus hostilibus, navibus
 cinctis & obsessis, nihil quic-
 quam licet advehere. 87
 - - - - quid hac de re de-
 creverint Ordines Gener.
 26. Jun. 1630. ibid. seq.
 Possessio immobilium. v. Im-
 mobilia.
 Postliminium etiam in integris
 populis locum habet. 115
 - - - - eo non egent capta
 a Piratis. 121
 Praecedentiae jus inter Legatos.
 244. seq.
 - - - - inter Principes. 245
 - - - - de eo saepe certa-
 tum inter Reges Franciae
 & Hispaniae. 246
 - - - - de eo qui disputant,
 si in unum locum debeant
 convenire, quomodo hoc
 terminandum. 377
 Praeda navis hostilis, quam
 una pluresve naves cepe-
 runt, aliis, cum caperetur,
 praesentibus, an sit commu-
 nis. 134
 - - - - capta a navi, non
 emissa ad praedandum, cui
 sit adjudicanda. 147. seq.
 - - - - casu obvia & a priva-
 tis capta sit capientium. 152
 Prae-

INDEX RERUM ET VERBORUM.

<p>Praedae maritimae & terrestres
judicium ad quos pertineat. 137</p> <p>Praedatoria privata. 130. seq.</p> <p>- - - - ad jus publicum per-
tinet. ibid.</p> <p>- - - - qui eam exercent,
non sunt Piratae. 131</p> <p>Praedatoria nemo recte exer-
cet sine Codicillis Ordinum
Generalium vel Praefecti
Maris. 151</p> <p>ex Praepositione sola tabernae
navisque Domini tenentur,
si, quod actum est, ad cau-
sam praepositionis pertineat,
non ad aliam, ab ea diver-
sam. 143</p> <p>Princeps non ultra obligatur,
quam in quantum facere po-
test. 257</p> <p>Principi imperium abrogare,
& adversus Praefides ab ip-
so constitutos bellum gerere,
multum inter se differunt.
189</p> <p>Principum, etiam qui impe-
rium invaserunt, acta &
pacta sunt servanda. 374</p> <p>Privilegia restringere non li-
cet, nisi in modum poenae.
311</p> <p>Procuratien olim apud Belgas
dicebantur Mandata Lega-
torum. 228</p> <p>Provinciae cujusque Foederati
Belgii Membra an recte Le-</p> | <p>gatos accipiant. 212 seq.</p> <p>si Provincia aliqua cessum sit,
omnibus ejus partibus ces-
sum videri. 51</p> <p>Provinciae singulae Foederati
Belgii habent Jus summae
potestatis. 166</p> <p>- - - - sunt sui juris, nisi
quatenus ei renuntiarunt
Foedere Utrechtano. 209</p> <p>- - - - an habeant Jus belli
gerendi. 163. seq.</p> <p>- - - - quominus liceat, non
obstat §. 9. Foed. Utrecht.
168</p> <p>- - - - modo ne ipsae male
agendo causam bello prae-
buerint. 169</p> <p>- - - - an cogi possint ad
suscipiendum bellum pro
causa communi. 170</p> <p>- - - - an habeant jus re-
pressaliarum. 171. 176</p> <p>- - - - pro causa sua recte
pacem & foedera pangunt.
183</p> <p>- - - - recte Legatos mit-
tunt pro causa sua, non pro
causa communi. 209</p> <p>- - - - ex Foedere Utrech-
tano in causa religionis sunt
sui juris. v. Religio.</p> <p>Provinciae dissentientes quibus
modis sint conciliandi. 364</p> <p>- - - - quid ea de re statu-
tum fuerit Foedere Utrech-
tano. ibid. seq.</p> |
|---|---|

INDEX RERUM ET VERBORUM.

- - - - quid actum fuerit
hac de re in Comitibus ex-
traordinariis Ordinum Gen.
1651. habitis. 366. seq.
- - - - nulla certa forma
conciliationis unanimi con-
sensu unquam fuit probata
vel recepta. 370. seq.
- R.
- R**atio status. 186
- Rebelles jure Legatorum
non utuntur. 204
- Redemptio & Detentio Capti-
vorum non inducit servitu-
tem. 19
- Redimendi captivos necessitas
interdum pactis exprimitur,
constituta certa pecunia. 20
- Regio una a victore occupata,
nulla ab alio retenta, totius
imperii tribuit possessionem. 48
- Religio absque Decretis homi-
num consistere nullo modo
potest. 319
- Religionis libertas ex Foedere
Utrechtano fuit penes singu-
las Provincias Foederati Bel-
gii. 316
- - - - ea duravit adhuc an-
no 1618. & 1619. 317
- - - - ante annum 1651.
nulla Lex aut Pactio inter-
cessit inter Ordines Gene-
rales, ut solus Calvinianis-
mus doceretur in Belgio Foe-
derato. 318
- - - - Synodi Dordrechta-
nae, quae solum probavit
Calvinianismum, Decreta
omnia ab omnibus Provin-
ciis non statim fuerunt pro-
bata. 319
- - - - Decreto 27. Jan.
1651. Ordines Generales
promiserunt, singulos in sua
Provincia religionem refor-
matam defensores. 321
- - - - An una Provincia
recte tueatur Calvinianis-
mus, nec ne, non pendet
ab arbitrio ceterorum Foe-
deratorum. 322
- - - - modus defendendi
Calvinianismi d. Decreto cui-
que Provinciae relictus. 323
- - - - singulae Provinciae
salvo d. Decreto, in causis
Ecclesiasticis manserunt sui
juris. ibid. 326
- in Religionis causa nulla ab
omnibus Provinciis potestas
data est Ordinibus Genera-
libus. 324
- Remissio Criminum. v. Crimi-
na.
- Repetitio ejus, quod ademtum
est, an sit necessaria ante
introitum belli. 9
- Repressalia Romanis incogni-
tae. 171
- - - - non conceduntur ni-

INDEX RERUM ET VERBORUM.

- si palam denegata iustitia. - - - - an & quousque re-
 172. seq. cuperatori cedant. 35
 Repressaliae locum non habent quas Res ad hostes advehere
 nisi in pace. 173 non liceat. v. Hostes.
 Repressalias Pactis restringi est a Reipublicae administratione
 utile. 174 an arcendi sint peregrini. v.
 - - - - in totum tolli non Peregrini.
 patitur improbitas. ibid. Retorsio adversus quem obti-
 - - - - concedere solius est neat. 32
 Principis. 175 *Reyd* Arx in agro Juliacenfi.
 - - - - in Belgio olim fin- 181
 gulae urbes exercebant. ibid. Romanorum Leges non tan-
 - - - - recte exercent fin- tum, sed & mores recepe-
 gulae Provinciae Belgii Foe- runt plerique populi Euro-
 derati in causa sua, non in paei. 9
 causa communi. 76. seq.
 Res hostiles in Amicorum na-
 vibus repertae recte publi-
 cantur. 107
 Res ab hostibus captae, in non
 hostis imperium delatae, an
 postliminio revertantur. 109
 - - - - revertuntur delatae
 in imperium Amici, qui si-
 mul est socius & foederatus.
 ibid. seq.
 - - - - non revertuntur, si
 tantum delatae sunt in impe-
 rium Amici, qui non est foe-
 deratus. 112
 Res hostium an liceat assicura-
 re. v. Assicurare.
 - - - - an apud communes
 Amicos liceat vendere. 114
 Res mobiles, & praesertim na-
 ves hostium, quando fiant
 capientium. 26. seq.

S.

- S**acrorum cura pertinet ad
 eum, qui summae rerum
 praeest. 315
Salpeter an recensendum inter
 contrabanda. 81
Salutem dicere hosti adulatorium
 est. 17
 ad Seditiones sedandas non
 semper vi armata, sed dolo
 bono saepius usi fuerunt Ro-
 mani. 384
 Senatoribus utriusque Curiae
 in Hollandia interdictum
 est donum munus accipere.
 239
 Servitutis definitio, a Jctis tra-
 dita, continet & ipsam con-
 ditionem & statum servitu-
 tis. 3
 Eee 3 in

INDEX RERUM ET VERBORUM.

in Servitutem redigendi hostes
consuetudo moribus plera-
rumque gentium exolevit.

19. 20

Servituti successit captivorum,
qui ejusdem gradus & con-
ditionis sunt, permutatio,
vel detentio, donec rediman-
tur.

20

Servitute possumus uti adver-
sus eos, qui ea in nos utun-
tur.

ibid.

Societas privatorum ad prae-
dandum.

130

Sociorum quae sunt, hostibus
crepta postliminio redeunt.

120 seq.

Subditus Foederati & Socii
nostri, ad communem hostem
commeans, an a nobis puni-
ri, vel res ejus publicari pos-
sint.

83

Subditi conditionem exuere &
Civitatem mutare licet pro-
lubitu, nisi Lex specialis id
prohibeat.

158. 377

----- ex privilegiis multa-
rum urbium in Belgio & ali-
bi, discedentes tenentur sol-
vere certam bonorum suo-
rum partem.

379

Syndici & Scribae, quos Ma-
gistratus Urbium Comitibus
Hollandiae interesse volunt,
si origine sint peregrini, sem-
per arcentur.

263. 265

Synodi Dordrechtanae omnia

Decreta ab omnibus Provin-
ciis non statim fuerunt pro-
bata.

319

T.

Tabacum an habendum in-
ter Contrabanda. 81.

seq.

Territorium communis Amici
valet ad prohibendam vim,
quae ibi inchoatur, non va-
let ad inhiendam, quae ex-
tra territorium inchoata, in
ipso continuatur.

66

in Territorio Amici recte per-
sequimur hostem fugientem.

65

Thesaurus a Mercenario, dum
terram fodiebat, inventus
ipsi acquiritur.

149

Toparchae nec judicant, nec
ipsi judicare possunt.

269

----- varii olim in Belgio
exercuerunt criminum re-
missionem.

300

Transisulania anno 1665. ab
Episcopo Monasteriensi vas-
tata, perperam Ordinum
Generalium Consilarii cen-
suerunt, rationem esse haben-
dam exactionum ob redem-
ta incendia.

182

Tributa. 347. v. Vectigalia.

----- ab iis in Hollandia
immunia sunt loca publica.

350

Tri-

INDEX RERUM ET VERBORUM.

- - - an eodem jure utantur loca publica, quae ad Ordines Generales pertinent. 351 qui sub <i>Tuitione</i> sunt, Principem suum, quamvis nostrum hostem, possunt juvare, sed non armis virisque, quibus contra nos bellum gerat. 73. 74 V. Vaginae an pro armis & instrumentis bellicis sint habendae. 80 Vestigal quod solvitur templis, praeter quae Cadavera, alibi sepelienda vehuntur, est improbum. 348 Vestigalia & Tributa, 347 - - - - immensa sunt in Belgio Foederato. ibid. - - - - Romae non Principi duntaxat, sed & Civitatibus nonnullis pendebantur. 352 - - - - in Hollandia non modo Ordinibus, sed & Civitatibus quibusdam solvuntur, quibus id Privilegiis datum est. ibid. - - - - an Urbibus vel Pagis ad aes alienum dissolvendum, vel ad alias impensas necessarias, liceat imperare Civibus vel Incolis suis. 353 Vestigalium & Tributorum re-	missiones ob casum inopinatam concessae apud Romanos. 354 - - - id maxime locum habet, si damnum obveniat ex ipsius Locatoris parte. ibid. - - - quid juris sit in Hollandia. ibid. seq. Vestes olim Legatis pro muneribus datae. 242 Victori in victum omnia licent. 18. seq. - - - - competit jus vitae & necis. ibid. - - - - competit jus servitutis. ibid. Vis omnis in bello est licita. 3 Universitas non tenetur ob delictum membri illius. 276 ob Universitatis debitum singula membra non possunt conveniri & condemnari. 275 - - - - contrarium tamen saepe obtinuit, & ferri potest, si fiat ob salutem publicam. 277 - - - - variis Privilegiis ei injuriae occurrsum. 278 - - - - possunt conveniri & condemnari singula membra, si Princeps ex dominio eminenti, vel Magistratus ex privilegio Principis, vel adhibito omnium Membrorum consensu, Cives suos nominatim

INDEX RERUM ET VERBORUM.

natum obligaverit.	279	licet advehere, five contra-	
- - - - - tale quid pac-		bandum sit, five non.	83.
tum §. 23. Foed. Utrecht.			seq.
ibid.		- - - - - quae advehuntur, ad	
- - - - - idem placuit Con-		minimum publicantur, & in	
stitutione speciali 13. Jul.		eos qui subvehunt, poena	
1579. si Ordines tributa, in		capitis vel mitiori animad-	
quae consensere, non suffe-		veritur.	85. seq.
rant.	ibid.	Urbes, Arces, Ditiones alienas	
- - - - - d. Conflit. hodie non		invadere vel retinere non	
observatur.	280	licet.	179
- - - - - Magistratus non ita		Urbes munire inconsulto & in-	
ut Princeps singulorum bo-		vito Principe non licet.	288
na potest obligare.	282	- - - - - qui muniunt velex-	
ad Universitatem non pertinet,		tendunt, tenentur pretium	
quod debent singuli.	276	solvere fundorum, quos oc-	
Urbe ab hoste capta, an etiam		cupaverunt, ex arbitrio bo-	
ager captus sit censendus	45	ni viri.	289
- - - - - varia circa hanc rem		<i>Vrybuiters.</i>	131
Ordinum Gener. Edicta.		<i>Uti possidetis, ita possideatis</i> , in	
	49. 50	caulis publicis expedit.	206
Urbium & Oppidorum moe-		Utrechtani & Frisii saepe dis-	
nia extendere Magistratibus		putarunt de praerogativa Or-	
non licet sine consensu Prin-		dinis.	376
cipis.	286	Utrechtana Curia quo jure fa-	
- - - - - variis Hollandiae ur-		cinorosos suos deportet ex	
bibus, impetratis Privilegiis,		tota Hollandia.	373
id fuit concessum.	287	Utrechtanum Foedus. v. Foe-	
Urbibus obsessis nihil quicquam		du.	

INDEX EDICTORUM,

Quae allegantur & explicantur.

E DICTUM <i>Philippi II.</i>	20 Jan.	1570. 123.
<i>ejusd.</i>	9 Mart.	1580. <i>ibid.</i>
<i>Ordinum Holl.</i>	1 Apr.	1580. 190. <i>seq.</i>
<i>Gener.</i>	26 Jul.	1581. 187. 203. 376.
<i>Holl.</i>	27 Jul.	1584. 23. <i>seq.</i>
<i>Holl.</i>	17 Apr.	1585. 313.
<i>Comitis Leycestrani.</i>	4 Apr.	} 1586. 11. 23. 89. 137.
<i>ejusd.</i>	9 Jul.	
<i>ejusd.</i>	18 Jul.	
<i>ejusd.</i>	4 Aug.	} <i>ibid.</i> 23. 89
<i>Ordin. Holl.</i>	ult. Mart	
<i>Gener.</i>	1 Oct.	1588. 277.
<i>Gener.</i>	26 Sept.	1589. 18.
<i>Holl.</i>	29 Jan.	1590. 74.
<i>Holl.</i>	16 Dec.	1591. 54.
<i>Gener.</i>	2 Apr.	1595. 313.
<i>Holl.</i>	4 Mart.	1599. 52. 154.
<i>Zeland.</i>	19 Jul.	1600. 10. 14. 38.
<i>Gener.</i>	9 Apr.	1607. 314.
<i>Gener.</i>	20 Aug.	} 1609. 49.
<i>Gener.</i>	22 Dec.	
<i>Gener.</i>	25 Aug.	<i>ibid.</i>
<i>Gener.</i>	1 Aug.	1610. 51.
<i>Gener.</i>	15 Aug.	1611. 129.
<i>Holl.</i>	19 Mart.	} 1612. 161.
<i>Zeland.</i>	16 & 17 Sept.	
<i>Gener.</i>	26 Febr.	1614. 360.
<i>Gener.</i>	1 Apr.	1614. 304. 313.
<i>Gener.</i>	13 Maj.	1614. 314.
<i>Gener.</i>	4 Jun.	1622. 155.
<i>Gener. Confil.</i>	9 Aug.	1622. 136.
<i>Gener.</i>	16 Dec.	1622. 86.
<i>Gener. Confil.</i>	2 Sept.	1622. 162.
<i>Gener.</i>	4 & 22 Jul.	1624. 86.
<i>Gener.</i>	3 Mart.	1625. 39.
<i>Gener.</i>	27 Jul.	1627. 162.
<i>Gener.</i>	8 Sept.	1627. 122.
		1629. 332.

INDEX EDICTORUM.

EDICTUM	Ordinum	Gener.	30	Jan.	}	50.
		Holl.	4	Mart.		1630. 313.
		Gener.	3	Aug.	}	50.
		Gener.	13	Maj.		1631. 50.
		Gener.	23	Maj.	}	74.
		Gener.	11	Mart.		1632. 39.
		Gener.	8	Mart.	}	49.
		Gener.	20	Jun.		1634. 50.
		Gener.	2	Febr.	}	50.
		Gener. Confil.	23	Febr.		1636. 74.
		Gener. Confil.	21	Mart.	}	86.
		Gener.	2	Dec.		50.
		Gener.	3	Mart.	}	1640. 68.
		Gener. Confil.	17	Mart.		1641. 73.
		Gener.	30	Aug.	}	332.
		Gener.	24	Dec.		1642. 50.
		Gener.	1	Sept.	}	1643. 39.
		Gener.	8	Febr.		1645. <i>ibid.</i>
		Gener. Confil.	14	Aug.	}	74.
		Gener.	30	Mart.		1646. 162.
		Gener. Confil.	18	Jul.	}	74.
		Gener.	21	Jul.		1648. 162.
		Gener.	14	Apr.	}	1649. 332. <i>seq.</i>
		Holl.	12	Maj.		313.
		Gener.	27	Maj.	}	1650. 162.
		Gener.	10	Aug.		1651. 237.
		Gener.	20	Jan.	}	162.
		Holl.	27	Mart.		1652. <i>ibid.</i>
		Gener.	5	Dec.	}	75. 78. 80. 88.
		Gener.	26	Apr.		1653. 122.
		Holl.	16	Mart.	}	1656. 162.
		Holl.	26	Apr.		15. 56.
		Gener.	31	Dec.	}	1657. 75. 80. 123. 156.
		Gener.	29	Jan.		122.
		Gener.	18	Mart.	}	162.
		Gener.	9	Aug.		1658. 114.
		Gener.	7	Nov.	}	115.
		Gener.	19	Apr.		1659. 39.
		Gener.	17	Jan.	}	7.
		Gener.	9	Mart.		1665. 156.
		Gener.	19	Mart.	}	75. 78. 88. 94.
		Gener.	29	Nov.		1666. 33.
		Holl.	23	Maj.	}	1669. 258.

EDIC.

INDEX EDICTORUM.

EDICTUM	Ordinum	Gener.	14	Apr.	{	1672.	75. 78. 89.
		Gener.	15	Dec.	{	74.	
		Gener.	11	Apr.	{	1673.	75. 78. 89
		Gener.	6	Jul.	{	53.	
		Gener.	4	Apr.	{	1674.	21.
		Gener.	23	Jul.	{	159.	
		Gener.	4	Apr.		1676.	160.
		Gener.	13	Apr.		1677.	40.
		Holl.	22	Jul.		1677.	43.
		Gener.	9	Mart.		1689.	80. 156.
		Gener.	24	Febr.		1696.	19. 123.
		Gener.	28	Jul.		1705.	78.
		Holl.	31	Jul.	{	1730.	314.
		Holl.	21	Sept.	{	338.	

INDEX DECRETORUM,

Quae allegantur & explicantur.

D	ECRETUM	Ord.	Hollandiae.	9 Apr.	1582. 193.
			Holl.	14 Jun.	1583. 317. seq.
			Holl.	17 Jul.	1584. 183.
			Generalium.	2 Oct.	1590. 55. seq.
			Holl.	29 Oct.	1590. ibid.
			Holl.	5 Aug.	1617. 317. seq.
			Frisiae.	10 Jul.	1622. 320.
			Gener.	9 Aug.	1624. 149.
			Gener.	22 Oct.	1627. ibid. 143.
			Gener.	26 Jun.	1630. 29. 87. seq.
			Gener.	28 Jan.	1631. 134. seq.
			Holl.	19 Apr.	1631. 264.
			Gener.	7 Oct.	1636. 242.
			Gener.	21 & 30 Sept.	1639. 61.
			Gener.	26 Nov.	1639. 225.
			Gener.	9 Nov.	1640. 278.
			Gener.	18 Aug.	1650. 369.
			Gener.	27 Jan.	1651. 321. 334.
			Gener.	2 Febr.	1651. 242.
			Holl.	10 Aug.	1651. 232. 238. seq.
			Gener.	10 Oct.	1652. 63.
			Holl.	2 Aug.	1653. 212.
			Holl.	4 Maj.	1654. 210.
			Frisiae.	24 Jun.	1654. 211.
			Holl.	18 Sept.	1654. 361.
			Gener.	7 Febr.	1657. 225.
			Gener.	6 Maj.	1657. 15.
			Holl.	12 Jul.	1657. 337.
			Holl.	16 Jul.	1657. 277.
			Holl.	21 Sept.	1657. 361.
			Holl.	1 Apr.	1658. 351.
			Holl.	14 Mart.	1658. 263.
			Gener.	19 Aug.	223.
			Zelandiae.	21 Mart.	1659. 177.
			Gener.	19 Apr.	119.
			Holl.	24 Maj.	380.
			Holl.	9 Oct.	1660. 239. 241.
			Holl.	3 Mart.	1661. 305.

DE-

INDEX DECRETORUM

Decretum Ordin.	Holl.	17 Jul.	270.
	Holl.	28 Sept.	1662. 215.
	Holl.	9 Dec.	201.
	Holl.	13 Mart.	325.
	Holl.	2 Maj.	280. 368.
	Gener.	12 Maj.	243.
	Frisiae.	23 Maj.	ibid.
	Holl.	17 Jul.	1663. 327. 331.
	Holl.	19 Jul.	197.
	Holl.	3 Aug.	ibid.
	Holl.	18 Sept.	329.
	Holl.	9 Oct.	165.
	Holl.	20 Dec.	202.
	Holl.	14 Mart.	1664. 330.
	Gener.	5 Febr.	119.
	Holl.	7 Oct.	1666. 331.
	Gener.	27 Nov.	28. seq.
	Holl.	11 Dec.	381.
	Holl.	25 Febr.	1667. 350.
	Holl.	5 Aug.	351.
	Holl.	27 Sept.	1668. 303.
	Holl.	16 Maj.	1670. 340.
	Holl.	25 Sept.	324.
	Gener.	3 Jan.	1671. 340.
	Holl.	14 Apr.	1673. 138.
	Gener.	20 Apr.	1674. 119. 376.
	Holl.	22 Jan.	1675. 349.
	Gener.	29 Apr.	239.
	Gener.	23 Oct.	1676. 37. 120.
	Gener.	13 Mart.	1688. 378.
	Holl.	15 Mart.	1724. 306.
	Holl.	28 Jan.	1725. ibid.
	Holl.	14 Maj.	1727. ibid.
	Holl.	22 Jul.	1729. ibid.
	Holl.	28 Nov.	1733. 304.
	Gener.	18 Mart.	1735. 243.
	Holl.	1 Jul.	1735. 304.

INDEX PACTORUM.

Quae allegantur & explicantur.

P ACTUM inter Henricum VII. Angliae Regem, & Philippum Archid.	
Austriae 24 Febr. 1495.	Pag. 372
inter Hispanos & Belgas Foederatos 9 Apr. 1609.	172
inter Imperat. Maroci & Ordines Generales 24 Sept. 1610.	113. 174
inter Regem Lysitaniae & Ordines Generales 12 Jun. 1641.	120
de Navigatione inter Regem Hispaniae & Ordines Gener.	
4 Febr. 1648.	94
inter Regem Hispaniae & Ordines Gener. 30 Jan. 1648.	172. 332. seq. 379
Marinum inter Regem Hispaniae & Ordines Gener. 17 Dec.	1650.
inter Rempubl. Angliae & Ordines Generales. 5 Apr. 1654.	78. 85. 94. 101
inter Anglos & Lysitanos. 1654.	60. 173. seq. 342
Marinum inter Regem Franciae & Civitates Hanseaticas.	77
10 Maj. 1655.	104
inter Regem Lysitaniae & Ordines Generales. 6 Aug. 1661.	12. 77. 113. 121
Commercii inter Regem Franciae & Ordines Generales. 27	
Apr. 1662. 12. 60. 78. 85. 94. 101. 107. 113. 128. 174	
inter Regem Angliae & Ordines Generales 14 Sept. 1662.	60. 113. seq. 342
inter Electorem Brandenburg. & Ordines Generales. 16 Febr.	1666.
inter Reges Angliae, Sueciae, & Ordines Generales. 23 Jan.	379
1667.	185
inter Regem Sueciae & Ordines Generales. 28 Jul. 1667.	235
inter Regem Angliae & Ordines Generales. 31 Jul. 1667.	13. 60. 174. 342
inter Reges Angliae & Daniae 31 Jul. 1667.	58
inter Reges Angliae & Hispaniae. 21 Sept. 1667.	ibid.
inter Regem Angliae & Ordines Generales. 19 Febr. 1674.	345
Marinum inter Regem Angliae & Ordines Generales. 1 Dec.	1674.
	78. 80. 82. 85. 94. seq. 102
	PAC.

INDEX PACTORUM.

PACTUM	<i>Commercii inter Regem Sueciae & Ordines Generales.</i>	26 Nov 1675.	<i>ibid.</i>
	<i>Commercii inter Regem Franciae & Ordines Generales.</i>	10 Aug. 1678.	13. 60. 78. 85. 95. 101. 107
	<i>inter Reges Hispaniae & Franciae.</i>	27 Sept. 1678.	54. 58
	<i>Marinum inter Regem Sueciae & Ordines Generales.</i>	12 Oct. 1679.	78. 80. 85. 95. 102
	<i>Commercii inter Regem Franciae & Ordines Generales.</i>	20 Sept. 1697.	13. 60. 95. 101. 107
	<i>Commercii inter Regem Franciae & Ordines Generales.</i>	11 Apr. 1713.	<i>ibid.</i>

F I N I S.

OPERARUM VITIA.

Pag.	lin.			lege	Pufendorf.
6.	11.	pro	<i>Pufendorf.</i>		
12.	22.	pro	166.	1.	1661.
21.	ult.	pro	<i>Faederato</i>	1.	<i>Foederato</i>
27.	24	pro	<i>domini</i>	1.	<i>dominii</i>
60.	7.	pro	1661.	1.	1662.
<i>ibid.</i>	19.	pro	1 Aug.	1.	10 Aug.
68.	27.	pro	<i>carere</i>	1.	<i>carere</i>
71.	26.	pro	<i>confodant</i>	1.	<i>confodiant</i>
85.	16.	pro	16 Aug.	1.	10 Aug.
144.	14. & 15.	pro	<i>Navarchis suis</i>	1.	<i>Navarchos suos</i>
174.	18.	pro	1713.	1.	1610.
201.	2.	pro	<i>reddere</i>	1.	<i>jus reddere</i>
276. in alleg. n. 1.		pro	<i>Deces.</i>	1.	<i>Deces.</i>
279.	7.	pro	<i>fit</i>	1.	<i>fi</i>
299.	25.	pro	<i>impunitate publice</i>	1.	<i>impunitates publice</i>
304.	9.	pro	<i>aedicat</i>	1.	<i>edicat.</i>
339	pen.	pro	<i>dominum</i>	1.	<i>dominium</i>
341.	7.	pro	<i>negat</i>	1.	<i>neget</i>
379.	ult.	pro	<i>conveneris</i>	1.	<i>conveneris</i>

ERRATA IN THE EDITION OF 1737

In addition to those in the author's list on the preceding page

<i>Page</i>	<i>Line</i>	<i>For</i>	<i>Read</i>
241	13	(10)	(11)
258	25	ham	hanc
292	1	§ 6	§ 8
367	11	delete comma after sunt	
377	7	εὔρημα	εὔρημα
377	21	εὐρήματα	εὐρήματα

CLASSICS OF INTERNATIONAL LAW

This series, which includes the classic works connected with the history and development of international law, was undertaken by the Carnegie Institution of Washington in 1906, at the suggestion of Mr. James Brown Scott, then Solicitor for the Department of State, under whose supervision as General Editor the series has since been published. On January 1, 1917, the project was transferred to the Carnegie Endowment for International Peace, and the publication of the series is being continued by the Endowment's Division of International Law, of which the General Editor of the Classics is the Director.

The republication of these Classics has been undertaken principally on account of the difficulty of procuring the texts in convenient form for scientific study. The text of each author is reproduced photographically, so as to lay the source before the reader without the mistakes which creep into a newly printed text. An Introduction is prefixed to each work, giving the necessary biographical details concerning its author and stating the importance of the text and its place in International Law. Tables of errata in the original are added when necessary, and notes to clear up doubts and ambiguities or to correct mistakes in the text are supplied. Each of the Classics is edited by an expert in international law and is accompanied by an English version made expressly for the series by a competent translator.

The following works can be obtained by remittance of the indicated price to the publishers, either the Clarendon Press, Oxford, England, or the Oxford University Press, 114 Fifth Avenue, New York, N.Y., who are the regular selling agents for the Clarendon Press in the United States.

Ayala, Balthazar: De jure et officiis bellicis et disciplina militari. Edited by John Westlake. 2 vols. Washington, 1912. [No. 2 of the series.] Price, \$7.00.

Vol. I. A Photographic Reproduction of the Edition of 1582, with portrait of Ayala, Introduction by John Westlake, etc. xxvii+226 pages.

Vol. II. A Translation of the Text, by John Pawley Bate. xii+250 pages.

Bynkershoek, Cornelius van: De dominio maris. 1 vol. New York, 1923. 108+81 pages. [No. 11 of the series.] Price, \$2.00.

1. Introduction by James Brown Scott.

2. A Translation of the Text, by Ralph Van Deman Magoffin.

3. A Photographic Reproduction of the Edition of 1744.

4. An Index of Authors Cited and a List of Errata in the 1744 edition, by Herbert F. Wright.

Bynkershoek, Cornelius van: Quaestionum juris publici libri duo. 2 vols. Oxford, 1930. [No. 14 of the series.]

Vol. I. A Photographic Reproduction of the Edition of 1737, with a List of Errata, and a portrait of Bynkershoek. x+xxiv+417 pages.

Vol. II. A Translation of the Text, by Tenney Frank, with an Introduction by J. de Louter, and Indexes.

Gentili, Alberico: De legationibus libri tres. 2 vols. New York, 1924. [No. 12 of the series.] Price, \$5.00.

Vol. I. A Photographic Reproduction of the Edition of 1594, with an Introduction by Ernest Nys, and List of Errata. 38a+xvi+233 pages.

Vol. II. A Translation of the Text, by Gordon J. Laing, with translation (by E. H. Zeydel) of Introduction by Ernest Nys, and an Index of Authors Cited by Herbert F. Wright. 38a+x+208 pages.

Gentili, Alberico: Hispanicae advocacionis libri duo. 2 vols. New York, 1921. [No. 9 of the series.] Price, \$5.00.

Vol. I. A Photographic Reproduction of the Edition of 1661, with an Introduction by Frank Frost Abbott and a List of Errata. 44a+xvi+274 pages.

Vol. II. A Translation of the Text, by Frank Frost Abbott, with an Index of Authors by Arthur Williams. 12a+x+284 pages.

Grotius, Hugo: De jure belli ac pacis libri tres. 2 vols. [No. 3 of the series.] Price, both volumes, 2 guineas in Great Britain, \$10.00 in United States; Vol. II only, 1 guinea in Great Britain, \$5.00 in United States; Vol. I not sold separately.

Vol. I. A Photographic Reproduction of the Edition of 1646, with a portrait of Grotius. Washington, 1913. xxiv+663 pages.

Vol. II. A Translation of the Text, by Francis W. Kelsey, with the Collaboration of Arthur E. R. Boak, Henry A. Sanders, Jesse S. Reeves, and Herbert F. Wright, with an Introduction by James Brown Scott. Oxford, 1925. xlvii+946 pages.

Legnano, Giovanni da: De bello, de repraesaliis et de duello. Edited by Sir T. Erskine Holland. 1 vol. Oxford, 1917. xxxiii+458 pages. [No. 8 of the series.] *Out of print.*

1. Collotype of the Bologna Manuscript of *circa* 1390, with Extended and Revised Text of Same,

Classics of International Law

- Introduction, List of Authorities Cited, etc., by Sir T. Erskine Holland, together with Photograph of Legnano's Tomb.
2. A Translation of the Text, by J. L. Brierly.
 3. A Photographic Reproduction of the First Edition (1477).
- Pufendorf, Samuel:** *De officio hominis et civis juxta legem naturalem libri duo.* 2 vols. New York, 1927. [No. 10 of the series.] Price, \$4.00.
- Vol. I. A Photographic Reproduction of the Edition of 1682, with an Introduction by Walther Schücking, and List of Errata. 30a+xxii+167 pages.
 - Vol. II. A Translation of the Text, by Frank Gardner Moore, with translation (by Herbert F. Wright) of Introduction by Walther Schücking, and Index by Herbert F. Wright. 26a+xii+150 pages.
- Pufendorf, Samuel:** *Elementorum jurisprudentiae universalis libri duo.* *In press.* [No. 15 of the series.]
- Vol. I. A Photographic Reproduction of the Edition of 1672, with an Introduction by Hans Wehberg, a List of Errata, and a portrait of Pufendorf.
 - Vol. II. A Translation of the Text, by William Abbott Oldfather, with a Translation (by Edwin H. Zeydel) of the Introduction by Hans Wehberg, and an Index.
- Rachel, Samuel:** *De jure naturae et gentium dissertationes.* Edited by Ludwig von Bar. 2 vols. Washington, 1916. [No. 5 of the series.] Price, \$4.00.
- Vol. I. A Photographic Reproduction of the Edition of 1676, with portrait of Rachel, Introduction by Ludwig von Bar, and List of Errata. 16a+x+335 pages.
 - Vol. II. A Translation of the Text, by John Pawley Bate, with Index of Authors Cited. 16a+iv+233 pages.
- Textor, Johann Wolfgang:** *Synopsis juris gentium.* Edited by Ludwig von Bar. 2 vols. Washington, 1916. [No. 6 of the series.] Price, \$4.00.
- Vol. I. A Photographic Reproduction of the First Edition (1680), with portrait of Textor. Introduction by Ludwig von Bar, and List of Errata. 28a+vi+148+168 pages.
 - Vol. II. A Translation of the Text, by John Pawley Bate, with Index of Authors Cited. 26a+v+349 pages.
- Vattel, E. de:** *Le droit des gens.* 3 vols. Washington, 1916. [No. 4 of the series.] Price, \$8.00.
- Vol. I. A Photographic Reproduction of Books I and II of the First Edition (1758), with portrait of Vattel and Introduction by Albert de Lapradelle. lix+541 pages.
 - Vol. II. A Photographic Reproduction of Books III and IV of the First Edition (1758). xxiv+376 pages.
 - Vol. III. A Translation of the Text, by Charles G. Fenwick, with translation (by G. D. Gregory) of Introduction by Albert de Lapradelle. lxxxviii+398 pages.
- Victoria, Franciscus de:** *Relectiones: De Indis and De jure belli.* Edited by Ernest Nys. 1 vol. Washington, 1917. 500 pages. [No. 7 of the series.] Price, \$3.00.
1. Introduction by Ernest Nys, and Translation of Same, by John Pawley Bate.
 2. A Translation of the Text, by John Pawley Bate.
 3. Revised Text, with Prefatory Remarks, List of Errata, and Index of Authors Cited, by Herbert F. Wright.
- A Photographic Reproduction of Simon's Edition (1696).
- Wolff, Christian:** *Jus gentium methodo scientifica pertractatum.* 2 vols. [No. 13 of the series.] *In press.*
- Vol. I. A Photographic Reproduction of the Edition of 1764, with portrait of Wolff, Introduction by Otfried Nippold, and List of Errata.
 - Vol. II. A Translation of the Text, by Joseph H. Drake, with translation (by Francis J. Hemelt) of Introduction by Otfried Nippold, and an Index.
- Zouche, Richard:** *Juris et judicii fecialis, sive juris inter gentes, et quaestionum de eodem explicatio.* Edited by Sir T. Erskine Holland. 2 vols. Washington, 1911. [No. 1 of the series.] Price, \$4.00.
- Vol. I. A Photographic Reproduction of the First Edition (1650), with Introduction, List of Errata, and Table of Authors, by Sir T. Erskine Holland, together with portrait of Zouche. xvi+204 pages.
 - Vol. II. A Translation of the Text, by J. L. Brierly. xvii+186 pages.

Address orders to

THE CLARENDON PRESS
OXFORD, ENGLAND

or THE OXFORD UNIVERSITY PRESS,
114 FIFTH AVENUE, NEW YORK, N.Y.

